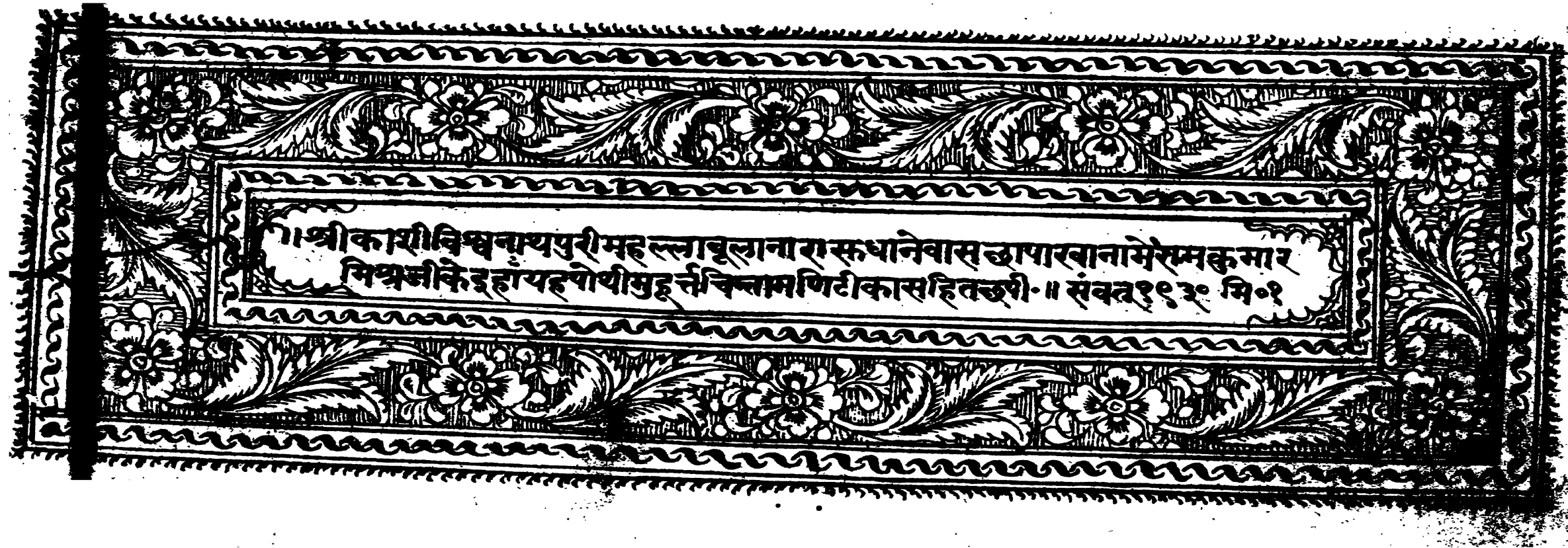

S/10
133.5
R. 165 m

Qr. no. 0805-20

3753

॥ श्रीकाशीविश्वनाथपुरीमहल्लाचूलानारासुधानेवासछापारवानामेरम्मकुमार
मिश्रजीकेइहांयहपोथीमुहूर्त्तचित्तमणिटीकासहितछपी ॥ संवत् १९३० मि० १

मु.टी.
शु.प्र.
१

॥ श्रीगणेशाय नमः केलासे पूर्णराकाहिमकररुचिरेषीस्य विंस्वकीयम् भूयोभूयोपिधावत्प्रतिभटकरटिस्पर्धयाचंडमुण्डः माधावत्त्वदंघ्रि
प्रहरतिभिरतोध्यतेसौधरिबीत्येवावाभिर्निरुद्धाः कपटकरटिनःकेल्योनःपुनंतु १ मुहूर्त्तचित्तामणिसंज्ञकस्यस्वयंकृतस्यप्रमितासराख्यम्
रामोविधनेविद्यतिषण्म्यविष्णवर्करुद्रानपितरोरुक्ष्म २ चारिष्मितस्यग्रंथस्यनिर्विघ्नपरिसमाप्त्यर्थेशिष्टाचारानुमितश्रुतिवोधितकर्त्तव्यताकंस्व
योष्णोशदेवताशीवारूपमंगलमिद्रवज्जयोपनिबभाति गौरीश्रवदिति द्विपस्यगजस्यआस्यमुखयस्येतिद्विपास्योगणेशोविघ्नहरतुनाशयतु युष्मा
कमितिशेषः कीदृशगणेशः गौरीश्रवः केतकपत्रमंगहस्तेनाकृष्यमुखाग्रेददत् गौरीपार्वतीतस्याः श्रवणयोः स्थितकेतकाः पुष्पकेतकं तस्यपत्रपण
वस्यमंगस्वडं हस्तेनशंडादंडेनाकृष्यहृद्गद्गीत्वास्वमुखाग्रेस्वमुखौष्ठेददातिस्थापयतीतिददत् अननगणेशस्यबाललीलासूचिता बालोपिमातृसमीप

श्रीगणेशाय नमः गौरीश्रवःकेतकपत्रभंगमाकृष्यहस्तेनददत्तुस्वामे विघ्नंमुहूर्त्तकलितद्वितीयदंतप्ररोहोहरतुद्विपा
द्विः १ क्रियाकलापप्रतिपत्तिहेतुंसेक्षिप्रसारथर्विलासगर्भम् अनन्तदेवकसूतःसुरेभोमुहूर्त्तचित्तामणिमातनोति २ ॥

वर्तियत्किंचित्त्वेएवस्तुवलाकारेणगृहीत्वाउत्सेनिक्षिपतीति अतएवमुहूर्त्तकलितद्वितीयदंतप्ररोहः मुहूर्त्तक्षणमात्रंआकलितोनिःसृतोद्वितीयदंतप्र
रोहाद्वितीयदंतोद्गमेयनसः अननकेतकपत्रस्वमुखस्थापनसमयेयावन्निगरणंनकरोतितावद्गणेशोपिद्विदंतएवात्मैकिकैरित्यभूतोपमेयम् १ अथज्यो
तिषग्रन्थमारभमाणोविषयप्रयोजनसंबन्धाधिकारिणःसूचयन् कर्त्तव्यउपजातिकयाप्रतिजानीते क्रियाकलापेति अनन्तारव्यज्योतिवित् पुत्रःसःप्र
सिद्धः रामोमुहूर्त्तचित्तामणिमुहूर्त्तानांदिनशुद्धिविशेषणालक्षणयातदुपलसितः कालोमुहूर्त्तशब्देनोच्यते तस्यचित्तशुद्धाशुद्धिस्तस्यामणिरिवमुहूर्त्तचि
त्तामणिज्योतिषग्रन्थमातनोति निषेधतीनामाधारस्तथायमपिग्रन्थोनिस्विलमुहूर्त्तानामाधारइत्यन्वर्थनामनंमुहूर्त्तचित्तामणिज्यातिषग्रन्थमातनोति
निषेधविद्यादिसंनिवेशविशेषेणनिरूपयतीत्यर्थः ननुजीर्णग्रन्थैरेवमुहूर्त्तविचारेसिद्धेकिमनेनेत्यतआह कीदृशंमुहूर्त्तचित्तामणिंक्रियाकलापप्रतिपत्ति

हेतुं क्रियाजातकर्मोदिकास्तासांकलापः समूहः तस्य अमुकस्मिन्शुभदिने कार्यमेतदस्मिन्शुभदिने कार्यमित्येवंरूपात्तदचरं प्रतिपत्तिः ।
सम्यक्ज्ञानतस्य हेतुकारणअयमर्थः अन्यग्रथेषु तिथ्यादिप्रकरणेषु तिथ्यादिशुद्धिरुक्तातत्तत्ज्ञानसत्त्वकरणानां पुनः पुनरालोडनेन सिद्धोदिति
रवः अत्रैकस्मिन्नेवपद्येयोमुहूर्त्तौ विचर्यते तस्य तत्रैव निर्वाह इति लाघवं नन्वप्यपि ग्रन्थेषु एवंविधमुहूर्त्तनिरूपणात् व्यर्थं यंश्च मइत्यत आह पु
नः कीदृशमुहूर्त्तक्रियाणि संक्षिप्तसाराथं विलासगर्भं संक्षिप्तश्चासौ साराथं विलासगर्भं विष्कृष्टार्थस्य विलासः प्रकाशः सगर्भे यस्यासौ अत्र शब्दलाघ
वे विष्कृष्टार्थस्य निरूपणार्थं गुरुगुरुस्वविनेवार्थं ज्ञानं सद्यो मनसि जागर्तितथानाम्यग्रथेतेषु तत्र शब्दकारिण्याद्गुरुमुखादपि दृष्टित्यर्थं ज्ञानं न भवतीत्येतद्
र्थमस्वारभइति ननु संवधादिचतुष्टयकथनं विना कथं श्रोतप्रवृत्तिः उक्तं च सिद्धिः श्रोतप्रवृत्तानां संबन्धकथनाद्यतः तस्यात्सर्वेषु शब्देषु संबन्धः पूर्व
मुच्यते किमेवात्राभिधेयस्यादिति एष्टुकेनचित् यावत्प्रयोजनं नोक्तं तावत्तत्केन गृह्यते इति उच्यते मुहूर्त्तक्रियाणामित्यनेनैवपदेनैव सर्वं सूचितं
तथा च नारदः अथ यस्मिन्संबन्धे वेदांगमिति धातुत्तदिति यद्वात्राभिधेयपदार्थानां मुहूर्त्तानां ग्रन्थस्य च प्रतिपाद्यप्रतिपादकभावसंबन्धः प्रयोजनं तु
शुभाशुभनिरूपणं वेदादिकालनिर्णयश्च यदाहनारदः प्रयोजनं च जगतः शुभाशुभनिरूपणमिति कश्योपि ग्रहणग्रहसंक्रातियज्ञाध्ययनकर्म
णाम् प्रयोजनं त्रतोद्वाहक्रियाणां कालनिर्णय इति तज्जिज्ञासुरधिकारि सच हि ज्ञेयवान्यः उक्तं च नारदेन सिद्धांतसंहिताहोत्ररूपस्कन्धत्रयात्मकं वे
दस्य निर्मलं चक्षुः ज्योतिः शास्त्रमकल्प्यं विनेतदखिलं श्रोतस्मार्तकर्मनसिध्यति तस्माज्जगद्धितायैदं ब्रह्मणानिर्मितं पुरा अतएव हि जैरेतर्ध्ये
तस्य प्रवृत्तः अत्रैव कारस्य पाठक्रमेण योजने प्रयोजनं विनेव इति शिखाध्ययनस्यावश्यकत्वं प्रतीयते हि जैरेवेति व्याख्याने हि जव्यतिरिक्तैः शब्दै
र्नाध्ययति च प्रतीयते व्याख्यानद्वयमपि युक्तमेव ननु कथं श्रोतस्मार्तकर्मोपयोगिज्योतिषमिति चेत् उच्यते अष्टवर्षं ब्राह्मणमुषनयीत वसंते
ब्राह्मणे गनीनादधीत दर्शपूर्णमासाभ्यां यजेतेत्यादि श्रुतयः सति तत्र वर्षादिज्ञानं वसंतादनुज्ञानं दर्शपूर्णमासयोर्ज्ञानं च ज्योतिषं विना सर्वथा न निर्वाह
नीत्यवश्यमध्येतव्यं ज्योतिः शास्त्रम् उक्तं च वेदांगज्योतिषे वेदादिषु शार्थमभिप्रवृत्ताः कालानुपूर्वाविहिताध्ययनाः तस्मादिदं कालविधानशास्त्रं यो ।

सु-दी-
रु-ष-
२

ज्योतिषवेदसुवेदयज्ञान यथाशिवामयूराणां नामानां मणयो यथा तद्देवं शस्त्राणां गणितं सूर्यनिस्थितं तस्मात्कर्मापयोगिकतयाऽ
वश्यमध्येतव्यं ज्योतिःशास्त्रम् तच्चरूपरीक्षितशिष्याय देयम् तदुक्तं श्रुतौ विद्याहं क्वैवाह्यणभाजगामगोपायमाशेवधिष्ठहमस्ति अस्त्यकायात्
जवेहितायनमात्र्या अवीर्यवती यथास्याम् अन्यच्च नैतदेयं दुर्विनीताय जातु ज्ञानगुह्यं तद्विसम्पत्फलया अस्थाने हि स्थाप्यमाने ववाच देवी
कोपां निर्देहेतं चिराय विनयावत्ताय दीयमानं प्रभवेत्कल्पे तव सफलम् उपकृत्यानुचिन्तकानुशास्त्राप्युपकारस्य पदं हि साधुरेवेति शूद्रपठेति
महान्देशः गर्गः स्नेहाल्लोभाच्च मोहाच्च यो विप्रो ज्ञानतोपि वा शूद्राणां सुपदेशं तु विद्यात्स नरकं व्रजेदिति ज्योतिःशास्त्राध्ययने फलमाह माडव्यः
एवं विधस्य श्रुतिनेत्रशास्त्रं स्वरूपभर्तुः खलु दर्शनं वै निहत्य शेषकलुषं जन्मानां षडक्षधर्ममुत्वास्पदं स्यात् अत्र ज्ञानविशेषणज्योतिर्विदः पू
ज्यतारतम्यजीर्णेषु यथापि दशदिनकृतपापहन्ति सिद्धान्ते वेत्तां चिदिनजमित्तैः पतत्रविशिष्ट एव करणभगणवेता हृत्य होरात्रयेषं जनयेति
घनमहस्तमभस्य शूची नक्षत्रशूची लक्षणं बहुसंहितायाम् अविदित्वेव्यः शास्त्रदेवज्ञत्वं प्रपद्यते सापत्तिदूषकः पापो ज्ञेयानसत्रसूचकः
तिष्ठन् पापं च जानाति ग्रहाणां नैव साधनम् परवाक्येन वने न्ततेवेन सत्रसूचकः नक्षत्रसूचयतीति नक्षत्रसूची नक्षत्रसूचके दिष्टसुपवा
संकरादियः सत्रजत्यन्यतामिस्त्रसार्धं सृष्टविडंबिना नक्षत्रजीविनपापमिषजं शुल्कजीविनम् तादृक्पौराणिकारी श्ववाम्नात्रिणापि ना
चैपत् क्रस्यिडंबिना नक्षत्रसूचके नुसंहा धतामिस्त्रनरकं व्रजंति अतश्च यथा शास्त्रमादेशक एव नक्षत्रसूचकः नतु संपूर्णशास्त्रप
रिज्ञानं देवज्ञत्वं प्रपद्यत इत्युक्त्वात् पूर्वकर्माजितसदसत्कर्मविपाको देवतज्जानातीति देवज्ञः तस्य भावो देवज्ञत्वं गुरुः देवज्ञेः शास्त्रतत्त्व
ज्ञेयं चोन्विष्यते यदि सन्नुहर्तुः समन्वेषानान्येन सत्रसूचके रिति अतएव कश्यपे विदपारगसाहित्ये नैव नक्षत्रसूचकस्य श्राद्धभोजनमाह
अशिविप्रभहताचव्यंगेन सत्रसूचकः काणः कुठश्चमं दश्चिन्मूर्खः कुण्डवान् सर्वश्राद्धनियोक्तव्यामिश्रिता विदपारगेरिति वसिष्ठः त्रि
रुन्दपारगम एव पूज्यः श्राद्धे सदा भूस्तरुंदमध्ये नक्षत्रसूची खलु पापरूपो हयः सदा सर्वैरुधर्मकृत्ये वराहोपि सावत्सरिके देशे वस्तव्यभूति

राम
१२

मिच्छता चसुर्महर्णेहियत्रेषः पापंतत्रनविद्यते मुहूर्ततिथिनक्षत्रमृतवश्चायनानिच सर्वाण्येवाकुलानिसुर्नस्थात्तां वत्तरोयदि अंतो गणकां
 नायदवाक्तेयत्वमभ्यधापिधर्मशास्त्रतत्रसूचकाभिप्रायेणज्ञेयमहाप्रयोजनंतुएतच्छास्त्रस्यसम्यक् ज्ञानाद्द्रुसायुज्यमिति तथाचमर्गः ज्याति-
 श्चत्रेतुलोकस्यसवेस्योक्तशुभाशुभम् ज्योतिर्ज्ञानंतुयोवेदस्यातिपरमांगतिम् सूर्यमिद्राम्ने दिव्यचक्षुःप्रदृष्टान्तुदर्शितंज्ञानमुत्तमम् विज्ञाया
 कादिलोकैः पुस्थानं प्राप्नोतिशाश्वतम् वराहः नसां वत्सरापीचनरकेपरिपच्यते ब्रह्मलोकप्रतिष्ठाचलभतेदेवचितकइति तस्याज्यातिःशास्त्रमव-
 श्यमयेतव्यमितिस्थिते तत्राप्यार्षवाक्यतोपाठमात्रेणापिफलमस्तिस्मृत्यादिपदुनबदिति अथमुहूर्तप्रकेजनमाहसत्याचार्यः शुभक्षणक्रियारंभ-
 जनितापर्वसंभवाः संपदः सर्वलोकानां ज्यातिस्तत्रप्रयोजनमिति तेनशुभमुहूर्तोरव्यकार्यसिध्देशुभमुहूर्तोरव्यतुनसिध्दितिनन्नयुज्यते येन
 तस्यसाम्यंतस्यविपाकसुसोसधिवेपि यः साक्षात्प्रतिज्ञः सोपिनशक्नोत्यथाकर्मसिध्दितिशेनकात्तः प्राचीनंसदसकर्मरूपदेवस्यावश्यभावि
 त्वादितिचैव अविवाहाविवाहादिषुविहितकालस्य पुरुषप्रयत्नसाध्यत्वाद्भययोगेसत्येवकार्यसिद्धिर्नकेवलं देवेनेति तदुक्तं केशवार्किणा फ
 लैर्घादेषाक्तनेमेषाक्तिकृष्याद्युपायेषुपरः प्रयत्नः श्रुतिः स्मृतिश्चापिजृणानिषेधविद्यात्मकेकर्मणि किं निपण्णेति यदितुदेवमेवफलेतदासर्वजि
 मः कृष्याद्युपायेषुकथंप्रवर्ततेति किंच श्रुतिस्मृत्याद्योपिनिषेधविध्यात्मकानिरर्थकाः स्युः नचसमारोहेन्यथाहभ्याजदीन्तेनसंशयमभ्याप
 यतेत्यादीनामाश्रयायनादिवचनानांचिकित्साशास्त्रस्यइवैव्यर्थप्रसङ्गः स्यादित्यर्थः याज्ञवल्क्येपि देवंपुरुषकारेपिकर्मसिद्धिर्व्यवस्थिता तवदे
 वमभिव्यक्तयोरुपयोर्वेदेहिकमिति कर्मसिद्धिः फलवाचिरेणानिष्टाचलक्षणा साचकेवलं देवेनव्यवस्थिता अपितुपुरुषकारेपि पुरुषकारः प्रयत्नः
 पुरुषकाराभावेदेवमेवनास्तोत्याह तत्रदेवमिति पूर्वदेहाजितंपौरुषमेवदेवमित्युच्यते तत्रास्यपुरुषप्रयत्नानंतरंमहाफलोदयेनअसिध्यक्तंभवसि
 अतएववसंतराजः पूर्वजन्मजनितंपुत्राविदः कर्मदेवमितिप्रचसते उच्यतेनसमुपाजितंतदावांचितंफलतिनेकेकेवलमिति देवप्रयत्नोपस्यतं
 दिर्नभवतीत्यत्रदृष्टान्तमाह याज्ञवल्क्यः यथात्येकेनचक्रेणरथस्यनगतिर्भवति तदसुरुषकारेणविनादेवनसिध्यति केशवार्किपि प्राक्कर्मबीजसंलिप्तं

सु-टी. नलोर्वा संस्कारवत्कर्मविधीयमानम् शेषाययोयायचयस्य तस्मात्सदाचारवतांनहानिरिति यस्याक्कर्मजन्मांतरोपाजितं कर्मदेवस्तं
 सु-प्र. ३ स्प विधीयमानं अधुना क्रियमाणं कर्म शेषाय च भवति किंचटबीजं सलिलानलोर्वा संस्कारवत् यथा सहीजं श्रुभे सलिलादि संस्कारैः संस्कृतं
 सुदुहेति वर्धते च तद्वत्साकर्मोपि एहि केन सत्प्रयत्नेन वर्धते अन्यथा क्षीयत इत्यर्थः तस्माद्ज्योतिः शास्त्रविहितकाले विवाहादिकुर्वतो शातिचिकि
 त्सा हि सदाचारवता पुरुषाणां सदा नहानिः स्यात् अन्यच्च देवैर्हि पुरुषनिष्ठं तद्देशकालवशत एव विपच्यते दुष्टमपि दुष्टान्तरसाहित्येनेतत् दुष्टकारि
 मवति यथा दुर्जनैरन्धान्वेषणेन अतएव वसंतराजः सर्पवन्नि विषकंठकादिकं येन देवशरणापि मानवः दूरतस्य जयति पौरुषं तदा तेन न स्फुरति
 देवताधिकं पौरुषेण हृदये स्थितो गतिं प्राप्नुवंति पुरुषाः क्रमेधसः सांति देवशरणालयं यथा पादपाज्वलति दावपावके इति अतः शकुननिमित्तादि
 निः सूचितं शुभं फलं श्रुभेन प्रयत्नेन वर्धते च तथा च वसंतराजः तन्निरूप्य शकुनेन दुःखदेवं च यंति नित्यं समुद्यतं पौरुषेण पुरुषाः क्रमेधसः
 संश्रयति पुत्रं हितमिति तदेव फलं दुःखं समुद्यतं शकुनेन निरूप्य ज्ञात्वा पुरुषाः पौरुषेण वर्धयन्तीत्यर्थम् यथा येन प्रहेण यावती दृशान्तर्दृशा
 वादत्तिस्याः फलपरिपाकः तावन्तं कालमभिव्याप्य मवेदेवेति स्थिते दशाप्रवेशकालीनं च द्राघ्यं शुभाशुभफलं निरूपणं यथा तस्य दृशा फलस्या
 न्यथा त्वमस्य त्वमाधिकं वा वोरुंध्रयति तद्देतदपि बोद्धव्यम् नन्वनंतोक्तं सर्पविषयवद्यादिदृष्टान्तेन पौरुषमेव फलसाधनं कथं न स्यात् तथा
 च कृहचात्रायां वराहः तथापरे तपे स्थे वेदवधे र्या विलंबिनः प्रत्यक्षतः क्रियासिद्धौ केवलं जगुरुद्यमं उस्थानहीनो राजा हि बुद्धिमानपि सर्वदा प्र
 धर्षणीयः शत्रूणां भुजं गृह्णति विषः विधानगणनाज्जडः पुरुषकारमुक्तादरो मनोरथपरिश्रमेन परितुवति श्रीमुखपराक्रमविनिश्चितैके सु
 नयो हियस्यः कृतं हरिर्मदसुवासितं पिबति कुंजरासूकं मधुद्वयादि उच्यते समानभूमिषु समानसलिलादिप्रयत्नेपि फलं वैचित्यदर्शनात् का
 रणांतरं कल्प्यते तदेव देवमिति अत उभयोर्योगसत्येव फलसिद्धिरिति एतदपि तत्रैव कृषिदृष्टिसमायोगादृश्यं तफलसिद्धयः अस्मिन्नेव शरणे
 श्लोकान्देयायनमुखोद्गतान् कृषिः पौरुषं दृष्टिर्देवः कर्षकः पौरुषेण कृषिकरोति ताम् देवं वक्ष्यासाधयति अथ कृषिकरोति च तदा वृष्ट्या विना न किं

चिंफलमाप्नोति यदि पुनः कर्षको बीजं वपति देवं च वर्षति तदा फलमधिकमुत्पद्यते एवं देवपुरुषकस्योः समयो र्षफलसिद्धयो दृश्यते अर्वा र्षे श्री
 व्यासमुखोद्गता इमं श्लोकः न विना मानुषं देवा देवमानुषा हि ना नैको निवर्तयत्यर्थमकारणिरिवानुमिति केचिद्बुद्धिः केर्मानुसारिणीति मन्यमानाः
 प्रयत्ने पि देव रूपदतिरुत्वा देवमेव फलसिद्धिः कारणमिति वदति तन्न अनवस्थादोषप्रसंगात् तथा हि प्राक्कर्माजितपौरुषमेव किल देवशब्देनो
 च्यते अत्रत्यः प्रयत्नः प्राचीनपौरुषलक्षणेन देवेन जन्यते तदपितत् प्राचीनपौरुषजन्यमित्यनवस्थाऽतः प्रयत्नोपि देवप्रेरित इत्यनुपपन्नम् ननु
 बीजांकुरन्यायेनानवस्थादोषो न भविष्यतीति चेत् ननु हि बीजांकुरन्यायेन देवमेव मूलमिति निश्चीयते नापि प्रयत्नः अतः सत्युभययमि फलसिद्धिरिति त
 त्वं एवं चेत्तर्हि पूर्वोक्तानां शो न कादि वाक्यानां येन तु यस्मात्तस्य विपाके स्तरे शसचिवोपियः साक्षात्प्रियतिजः सोपिनशक्तेः न्यथा कर्तुमिति यादिका
 ताक्रागतिः उच्यते देवं सुदृढकर्मजस्यावश्यं भावित्वाद्गृहशान्त्यादिरूपेण पूर्वेण प्रयत्नादपितन्निवारयितुं न शक्यं सुदृढमूलत्वात् प्रबलवानाघोतेपि दृढ
 मूलपादपवत् अदृढकर्मजं तु देवप्रयत्नेन निर्वस्यति शिथिलमूलपादपवत् तथा च जातके ये धर्मकर्मनिरतापि जितेन्द्रिया ये ये पथ्यभोजन जुषो हि जदे
 वभक्ताः लोकैर्न प्रथमं धितिये कुलशीललीलान्तेषामिदं कथितमायुर्धरधीभिरिति प्रयत्नाभावे तु विपच्यते तथा च तत्रैव पापिष्ठयेदुराचारा देवब्राह्म
 णेन्दकाः अपथ्यभोजनस्तेषामकालमरणध्रुवमिति वेद्यकेपि पूर्वजन्मकृतपापव्याधिरूपेण बाधते इति सर्वव्याधीनां साधारण्येन कर्मजत्वेपि
 साध्यासाध्यत्वेन द्वैविध्यम् तत्रापि कच्छेपायः सुखोपायो द्विविधः साध्य उच्यते असाध्यो द्विविधो ज्ञेयो साध्यश्चाप्रतिक्रियः साध्यापाप्यत्वमाया
 तियाप्याश्चासाध्यता तथा प्रतिप्राणानसाध्यास्तु नराणामक्रियावतामियादिनाऽचिकित्सव्याधेर्दृढमूलत्वमन्येषामदृढकर्ममूलत्वं निश्चीयते अतो दे
 वस्येदृशं द्वैविध्यमस्ति अतः शो न कवाक्यानामयमर्थः येन त्विति येन पुरुषेण यत्प्राप्तव्यं अवश्यं भोक्तव्यं दृढकर्मपाजितमिति यावत् तदन्यथा कर्त्तव्यं ह
 स्पतिरपिनशक्तः अर्थादन्यददृढकर्मपाजितमन्यथा कर्त्तुं शक्त इत्यर्थः अतो निमित्तशकुनादिभिर्दृष्टफले ज्ञानेवौ धायनादि विहितेन तच्छांतिदाना
 दिरूपधर्मेण प्रयत्नेन तन्निवस्यते शक्यं भवर्ध्यते अतएव तेनैवोक्तं त्स्फु पथीक्षितं विलम्बं धर्मा र्थस्वस्वाय दंपयोः अपरीक्षितं विलम्बं न हि देयं यदितेन देव

चमृत्युदेतिकस्यितपाठः वसिष्ठादिवचनविसंवादात् बहुषुपुस्तकेषु शनौ पूर्णाऽमृताशुभेतिपाठश्च पूर्णसंज्ञाऽमृताकारेतिपाठः साधुतया रविवारादि
 पुयाभ्यंभरणीतदारीनिनक्षत्राण्यथाक्रमेणदग्धनक्षत्राणिस्युः यथारविवारेभरणीदग्धा सेमिचित्राभौमे उत्तराषाढो बुधेधनिष्ठा गुरावज्जुसफाल्गु
 नीशुक्रेज्येष्ठा शनैरेवतीनारदः आदित्यभौमयोर्नन्दाभद्राशुक्रशशंकयोः जषसौम्येगुरौरिक्ताशनौ पूर्णाशुभाइति नारदः यमसंमर्कवारिजे
 चित्राभौमेतिविश्वभम् बुधेअविष्टार्यम्णसंगुरेज्येष्ठाभ्योर्दिनेरेवतीशनिवारेनुदग्धयोगाभवत्यमी एतान्यवनक्षत्राणि रघ्यादीनां जन्मभानित्युक्ता
 नितान्यपिनिषिद्धान्येवल्लुः याम्यंत्वाष्टौत्तराषाढेधनिष्ठोत्तराफाल्गुनीज्येष्ठाचरेवतीचैवजन्मर्शाभानुतः क्रमात् क्रमात्सप्तैंद्रशसूर्यनवाष्टौ

याम्यंत्वाष्टौवैश्वदेवंधनिष्ठार्यम्णंज्येष्ठांत्यंरवेर्दग्धभंस्यात् ५ षष्ठ्यादितिथयोमंदादि
 लोमंप्रतिपदुधे सप्तम्यर्केधमाःषष्ठ्याद्यामाश्चरदधावने ६ ६ ६ ॥

योर्णमास्यमा १४। १०। १२। ९। ८। १५। ३० सूर्यादिजन्मतिथयः संत्याज्याः शुभकर्मणि जन्मर्सेजन्मतिथिषु शुभकर्मविवर्जयेत् बलाचेत्कुंरुतेक
 र्मनत्फलमवाप्नुयादिति ५ अथक्रकचादिनिद्ययोगाननुष्ठमाह षष्ठ्यादीति क्रमेणषष्ठ्यादितिथयः मंशनेश्वरादिलोमविपरीतगणन
 याऽधमाःस्युः यथाशनौषष्ठी अधमाशुक्रेसप्तमी गुरावष्टमी बुधेनवमीभौमेदशमीसेमिकादशीरवौ द्वादशी एतेयोगाः क्रकचास्याज्ञेयाः त
 थाप्रतिपत्बुधवासरेसप्तमीरविवारेसंवर्तयोगा अधमास्यात् अथषष्ठी आद्याप्रतिपत् अमाअमावास्यारदधावनेदंतानांकाष्ठादिभिर्मलनि
 रकरणे अधमाः निषिद्धाःस्युः च्चिन्मवमीरविवारयोरपिनिषेधः काशीखण्डेप्रतिपद्दशमीषष्ठीनवम्यारविवारसरेदंतानांकाष्ठसंयोगोद्देहासप्तमकुसु

ॐ टी.
यु. प्र.
५

अथ कृत्यविशेषेषु निषिद्धतिथिरिद्वंशं छंदसाह षष्ठ्यष्टमीति षष्ठ्यष्टम्यो प्रसिद्धे भूतश्चतुर्दशी विधुक्षयोमावास्या एतास्तिथिषु नापुरुषः नैलं पलं
मांसं क्षरं क्षौरं रतं मेषुन नोसेवेत् यथा षष्ठ्या तैलम् अष्टम्या मांसं चतुर्दश्यां क्षौरं अमावास्यायामिथुननसेवेतेत्यर्थः विधुक्षयः सर्वोपलक्षकः
वसिष्ठः स्त्रीसिवनपर्वसु पक्षमध्ये पलं च षष्ठीषु च सर्वतैलम् नृणां विनाशाय चतुर्दशी प्रहुरक्रियास्यादसकृत्तदासु नारदः व्यतीपातिचसंक्रातावि
कादश्यां च पर्वसु अर्कभौमदिते षष्ठ्यानाभ्यंगनचवैद्यताविति पूर्वाणिवसिष्ठ आह चतुर्दश्याष्टमी कृष्णा अमास्या च पूर्णिमा पुण्यानिपंचसुर्वाणिसं
क्रांतिर्दिनस्य चिति अत्र तिथिस्तात्कालिकी ग्राह्या उक्तं च स्नानेवाभ्यंजने चैव दंतधावनमेषुने तिथिस्तात्कालिकी ग्राह्या तथा मरणजन्मनोरिति
अथ विश्वे त्रयोदशी दशदशमी द्विके द्वितीया एतास्तिथिषु अभ्यंजन अभ्यंगमलपहात्वघनसेवत अथ निषेधो ब्राह्मणव्यतिरिक्तस्य तथा

षष्ठ्यांष्टमी भूतविधुक्षयेषु नोसेवेत न तैलपले क्षरं रतं नाभ्यंजनं विश्वदशद्विकेतिथौ धात्री फलेः स्नानममाद्रिगोर्षस
तु ७ सूर्यशपचाग्निस्सार्धं नदावेदांगे सप्तौ श्विगंजा कशैलाः ॥ च भद्रभास्करे निर्णयामते त्रयोदश्यां द्वितीयायां सप्तम्यां च विशेष

तस्यैव विदुषा त्रियाः स्नानं नाचरेयुः कदाचनेति अथ धात्री फलेः समलकैः स्नानममाद्रिगोषु अमावास्या सप्तमी नवमीषु असत् निषिद्धमित्यर्थः अत्र
वसिष्ठादिमते त्रयोदश्यादितिथिषु आमलिकस्नानस्यैव निषिद्धेनाभ्यंगस्य वसिष्ठः कामदुर्गान्तकरविविधे हर्कदिनेषु च सकृदा मलकस्नानं संपत्सु
त्रिणाशं नम् भद्रभास्करस्तु नवम्यादिष्वेवामलकस्नाननिषेधति सप्तम्यचदानवमीषु देहश्रीसततीरामलकैर्नस्य स्नाने निहत्यं त्यदिने तु धत्ते तिले
श्रियं पुण्यकरं सदैवेति ७ अथ सूर्यादिकरेषु दग्धादियोगचतुष्टयमिद्रवज्जोयजातिक्रम्यामाह सूर्येति सूर्यशपचाग्निस्सार्धं नदाः तिथयेः सूर्या
दिवारे दग्धसंज्ञा भवति यथा द्वादशोरविवारे दग्धासोमे एकादशी भौमे पंचमी तुषेत्तीया गुरोषष्ठी शुक्रेष्टमी शनिनवमी उक्तं च नारदेन एकादशी चैद

राम
५

द्वादशीचाकवासरे षष्ठीरहस्पतिर्वरेतृतीयाहधवासरे अष्टमीशुक्रवारेचनवमीशनिवासरे पंचमीभौमवारेचदश्यायोगाः प्रकीर्तिताः अथवि
 वयोगाः वेदेति चतुर्थ्यादितिथयः अर्कदिवारेषुविषाख्याभवंति यथा रवोचतुर्थ्याविषाख्या चंद्रेषठी भौमसप्तमी बुधेद्वितीया बुधेभद्राकृत्युसि
 दियोगस्तुसप्तमीद्वादश्याश्चरितार्थः एवंनवमीशून्यादावपि गुरावष्टमी शुक्रेनवमी शनौसप्तमी तथाचगुरुः षष्ठीशुक्रेनवमीचक्रेबुधेद्विती
 याद्वयेचतुर्थी जीवेष्टमीसौरिकुजेहि सप्तमीयोगाविषाख्याकुलनाशनास्युः अथद्विताशनाख्याः सूर्यादिति द्वादश्यादितिथयः सूर्यादिवारेषु
 नाशनाख्याः स्युः वसिष्ठः सप्तपञ्चादितिथयः सोमवारादिभिर्भुताः अग्निजिह्वाः सप्तयोगांमंगलेष्वतिगर्हिताः अथयमघंटाः मघाविशा
 खादिजसत्राणिरविवारादिषुयमघंटसंज्ञानिस्युः यथा अर्कवारिमघायमघंटा एवंसोमवारेविशाखाइत्यादि गर्गः मघाविशाखाआर्द्राचमूल

सूर्यागसन्नोरगर्गेदिशीशादग्धाविषाख्याश्चद्विताशनाश्च ८ सूर्यादिवारेतिथयोभवंतिमखाविशाखाशिवमूलवन्दिः
 ब्राह्म्यकरेकाद्यमघंटकाश्चशुभेविवर्ज्यागमनेत्ववश्यं ९ भाद्रपदद्रव्येनभस्यनखनेत्रेमाधवेद्वादशीपौषेवेदशराइषे
 दशशिवामार्गेद्रिनागामधौ॥

॥सूर्यचक्रनिकरोहिणीहस्तइत्युक्तेयमघंटाः क्रमाद्रवेः एतेदग्धादियोगाः शुभेविवाहादिकार्येवर्ज्याः गमनेतुया
 त्रायामवश्यंवर्ज्याः एषामपवादोवसिष्ठेनाक्त दिवामृत्युत्रदाः पापदोषास्त्वतेनरात्रिषुशुभकार्येप्रसूतोचसर्वदापरिवर्जयेदिति आवश्यकरूपेदीपिकार्य
 यमघंटेयजेदोमूलोद्वादशनाडिकाइति अन्येषांपापयोगानांमध्याह्नात्सतःशुभमिति ९ अथचैत्रादिमासेशून्यतिथिः शार्दूलविक्रिडितेनार्द्रानुषुभावाह भा
 द्रेइति शक्रादितिच भाद्रपददिश्लोकोक्तेमासिषुचंद्रशे प्रतिपद्वितीयाइत्यादिक्रमोक्ततिथयः उमयपक्षगाः शुक्लरूपोपसृमताः शून्यसंज्ञकाः बुधैः कीर्तिताः
 कथिताः यथा भाद्रपदेप्रतिपद्वितीयेउमयपक्षेशून्ये एवमभसिश्चावणेउमयपक्षेचतृतीयाद्वितीयेशून्येइत्यादि अनुक्तमासानांऊर्जाषट्पस्यशुक्रतपसांकार्ति

मु.टी.
शु.प.
७

अथेषां दुष्टयोगानां शुभकृत्यावश्यकत्वे सति परिहारमाह नारदः तिथयो मासशून्या इति द्वाभ्याम् पृक्वन्धकाणलग्नानि विवाहप्रकरणे वक्ष्यन्ते ज्येष्ठे
हने केन्द्रे चैव त्रिकोणे च शुभभेषु पचयेपि वा एकेपि बलवांश्चापि शून्यतिथ्युदनाशका इति १८ । १९ अथ हस्तार्कादिसिद्धियोगानां तिथिविशेषणानि निघ
त्वमनुष्टुप् हयेनाह वर्जयेदिति बुधानुराधामिति च श्रीपतिः हस्ते रवौ शशिधरे च मृगोत्तमाङ्गः भौमेश्विनी बुधदिने च तथा अनुराधा पुष्यगुरो भृगुसूतेपि
च योस्यधिष्ण्यरोहिण्यथा कर्तनयेऽमृतसिद्धियोगाः एते पंचम्यादितिथिषु चेद्भवंति तत्रावर्ज्याः यथा पंचम्याहस्तार्केवर्ज्याः एवमग्रेपिषष्ठ्यादौ अन्यउक्तं

तिथ्यो मासशून्याश्च शून्यलग्नानि यान्यपि मध्यदेशे विवर्ज्यानि नदृष्याणीत्तरेषु तु १८ पृक्वन्धकाणलग्नानि मासशू
न्याश्च राशयः गौडमालवयोस्त्याज्या अन्यदेशे मगर्हिताः १९ वर्जयेत्सर्वकार्येषु हस्तार्के पंचमीतिथौ भौमेश्विनी च सप्त
म्याषष्ठ्या चैन्द्रेन्दवं तथा २० बुधानुराधामशम्यादशम्यां भृगुरेवती नवम्यां गुरुपुष्यं चैकादश्यां शनिरोहिणी २१ गृहप्रवे
श्यात्रायां विवाहे च यथाक्रमम् भौमेश्विनी शनौ ब्राह्म्यगुरोपुष्यं विवर्जयेत् २२ आनन्दप्रव्यः कालदंडः श्वधूम्रो धाता
सौम्यो ध्वाक्षेकेत्क्रमेण श्रीवत्सोरव्योवज्रकमुद्गरश्च छत्रमिन्नमानसंपद्यलुंबो २३ । २३ । २३ । रामः

च अर्कहस्तः पंचमी च सोमषष्ठी च चंद्रभम् अश्विनी सप्तमी भौमे बुधे मैत्रं तथा शमी गुरोपुष्यं च नवमी दशमी रेवती भृगो एकादशी शनौ ब्राह्म्यं वर्जयेत्सर्वकार्येषु
बुधेरिति २० । २१ अन्यदप्याह गृहप्रवेश इति ननु भौमेश्विन्यादीनां गृहप्रवेशादौ स्वतएव वारनक्षत्रदोषादप्राप्तेः किमर्थमिदं वचनं उच्यते यदि विधि
व्यतीपातो दिनवाप्यशुभं भवेत् हन्यतेऽमृतयोगेन भास्करेण तमोयथेति वचनात् कार्यमात्रा प्राशस्य प्राप्ते आवश्यकत्वे प्रवेशादिसंभावनाम्यात्तदर्थमिति वचनात्
ननुक्तमेव २२ अथानंदादियोगानां शालिन्युपजातिक्रम्यामाह आनन्द इति उपात इति च २३ ॥ २३ ॥ २३ ॥ ७

रामः
७

२४ अथैषांगणनोपायमनुष्टुभाह इत्यादिति अत्रनक्षत्राणांसाभिजितांगणनाकार्या यतोष्टाविंशतिर्योगाः यथाऽर्कदिने आद्यदिननक्षत्रं चर्क्यास्तदो
 श्विनीतःसाभिजिद्रणनयात्रयोविंशतिसंख्यमस्ति तथासत्यानंदादियोगेषुत्रयोविंशतिसंख्योगदयोगेजातः एवमिन्दुवारमृगशीर्षागणनया आनंदादिसायाः २५
 अथैतेषु कियतादृष्टयोगानामवश्यककृत्येपरिहारशालिन्याह ध्वांसइति ध्वांसमुज्जमुद्गरेयोगेषु आद्यादिपुनाज्यः पंचघटिकावज्याः पद्मलुम्बिकावैश्वतस्रः ए
 वंरेदःश्याःसप्त धूम्रभूरेकैव काणेघटिद्वयम् मुसुन्देघटिके बक्षसमृत्युत्पातकालाः सर्वेषुघटिकात्मकावर्ज्याः कालः कालरंडः अत्रामुक्तेपिवरेयोगेघटि
 त्रपवर्ज्ये उक्तचज्योतिःसागरे ध्वांसद्रायुधमुद्गरेषुघटिकास्तुज्यास्तुपचोदितः पद्मलुम्बकयोश्चतस्रउदिताधूम्रसंदैकापुनः द्वेकाणेषुसलाहयेपिचगदेस

उत्पातमृत्युकिलकाणसिद्धीशुभोमृताख्योमुसलंगदाश्च मातंगरक्षश्चरसुस्थिरारव्यः प्रवर्धमानाश्चलदाः स्वनाम्ना २४ हा
 स्वादकेमृगादिदौसार्पाद्रौमेकरादुधे मैत्राद्रुगेमृगौवैश्वान्द्रण्यामंदेचवारुणात् २५ ध्वांसवज्जेमुद्गरेचेषुनाडपोवर्ज्याविदाः पद्म
 लुम्बेगदेश्याः धूम्रकाणेमोसलेभूर्हस्वन्देसोमृत्युत्पातकालाश्चसर्वे २६ सूर्यभादेदगोतर्कदिग्विश्वनखसंमिते चंद्रक्षेरेवि
 योगाः स्युदोषसंघविनाशकाः २७ सूर्यकमूलोत्तरपुष्यदास्रचंद्रेश्चुनित्राह्यशशी ज्यमैत्रेम् ॥ ॐ ॥ ३ ॥

नैवतिस्त्रश्वरेमृत्युत्पातकरससांदिनगतस्ताः कालदण्डेतथा २६ अथदोषापवादभूतान्नवियोगाननुष्टुभाह सूर्यभादिति सूर्योयत्रतन्नक्षत्रमारभ्यचंद्रक्षेदि
 ननक्षत्रेचतुर्नवषट्दशत्रयोदशविंशतिसंख्याकेसतिरवियोगाः स्युः तेचदोषसमूहाननाशकराः उक्तच सूर्याच्चतुर्येदशमेचषष्ठेविश्वक्षके विंशति
 मेनसैक्षे भवतिषडभानुसदृशयोगाः कु योगविधेसकराः घटिघ्वाः २७ अथसूर्यादिवारषुनक्षत्रविशेषैः सिद्धियोगानिद्वज्जापजानिकाभ्यामह
 सूर्येदृतिजीवदतिचरविवारेहस्तमूलत्र्युत्तरापुष्याश्विनीनक्षत्राणिपूर्वराचार्यैः सर्वार्थसिद्धोकथितानि ॥ ॐ ॥ ३ ॥

मु. टी.
शु. प्र.
८

एवं चंद्रश्रवणादीनि एते सिद्धियोगाः द्वादशैकैः मृगादिद्विव्यादिप्रकारेण अन्नं द्वादशिसमीचीनसंयोगसंबन्धि नक्षत्रैरुपनिबद्धाः भीमपराक्रमेण कुंयो
गा अप्युक्ताः ज्येष्ठावह्निमस्या विशारववसवे मैत्रयं यमारव्यरवौ सोमेशो च विशास्वपुष्यपवनाश्चित्रात्वषाढाहयम् मौघविश्वजलेशमित्रवसवः प्रभा
द्रसाधो शिवः शूलरिवतिपूर्वयोनिभरणीवस्वधिमूलाबुधेजीविमूलमघाद्रैयाम्यवरुणा प्रषाशशीरोहिणीशुक्रैस्वातिभुजंगदेवतमषापुष्योत्तरारोहिणीः
सौरावर्यममूलहस्तवरुणाषाढाहयरेवतीचित्राविष्णुमघाश्रवसर्वसमयेत्याज्या अयोगात्तु धैरिति २८ । २९ अथावश्यकवर्ज्यत्वेन द्वादस्युपस्थित्यर्थ
उत्पातमृत्युकाणसिद्धियोगानशालिन्याह द्वीशादिति विशारवादिचतुर्नक्षत्रैरुत्पातमृत्युकाणोचसिद्धियोगाः रविवारेस्युः यथारवौ विशारवाउत्पातः अजु

मौमेश्वहिर्बुध्याकशानुसार्यज्ञेब्राह्मणैर्त्वार्यकशानुचंद्रं २८ जीवेत्यमैत्राश्रुद्वितीयधियंशुक्रैर्यमैत्राश्रुद्वितीयधिवोभं
शनैश्चुतिब्राह्मणसमीरभानिसर्वार्थसिद्धैकथितानिपूर्वैः २९ द्वीयातोयादासवात्सौष्णभाच्चब्राह्मणसुष्यार्थमक्षाच्चतुर्भैः स्या
दुत्पातोमृत्युकाणोचसिद्धे वरिकायेतत्फलनामतुल्यम् ३० कुर्यागस्तितिवारोत्थास्तितिभोत्थाभवारजाः हूणवगवशेषेव
ज्यैस्त्रितयजास्तथा ३१ ॥ ॥ राधास्युः ज्येष्ठाकाणः मूलसिद्धिरिति एवं सोमवारादौ पूर्वाषाढादितो ज्ञेयं तत्फलनामसदृशं उत्पातमृत्युकाणानि

विद्याः सिद्धिः शुभइत्यर्थः नारदः विशारवादिचतुर्वर्गमकं वासंदिषु क्रमात् उत्पातमृत्युकाणारव्यायोगाश्चास्युत्संयुता इति ३० अथदेशविशेषणकुर्यात्
नामपरिहारमनुष्ठुभाह कुर्यागदिति तिथिवारोत्थाः कुर्यागाः क्रकचादयः तिथिभोत्थाः अनुराधाद्वितीययामित्यादयः भवारजाः यस्मिन्त्वाष्ट्रवैश्वदेव
मित्यादयः तथात्रितयजाः तिथिवारनक्षत्रजाः वर्जयेत्सर्वकार्येषु हस्तार्कपंचमीतिथ्यावित्येवमादयस्त्वेसर्वे हूणवगवशेषेदेशविषयः
निषिद्धा इत्यर्थः नारदः तिथिवारोद्भवानेरायोगावारक्षसंभवाः हूणवद्गवशेषान्यदेशेष्वेते शुभप्रदा इति ३१ । ३१ । ३१ ।

रामः
८

अथसमस्तशुभकृत्येवर्ज्यानुशाद्दलविक्रीडितेनाह सर्वस्मिन्निति सर्वस्मिन्शुभकार्येणानिवैनिश्चयेनत्यजपरिहरेत्यर्थः विधुनापापेनचापायैः श्री
 णेन्दुकर्महीकृतार्कतनयैर्वायुजोयुक्तौतनुलवौलग्नलग्ननवांशौत्याज्यौ पूर्णश्रीणोपिवाचंद्रोल्मनेसर्वत्रंगर्हितइतिवृत्त्यपोक्तेः पापंदूलग्नंशुभाशगतौ
 वर्ज्यैश्शुभेसदेतिच निशान्दोर्धेरात्र्यर्धेदिनार्धेचघटीत्र्यंशंविंशतिपलानिदशपूर्वदशपञ्चाचपरिहर उक्तंचमूर्त्तः कालोनिवसतिमहा निशान्दोर्धेदिनदले
 यस्मादिश पूर्वदशपरतस्तस्याहर्ज्यानिचपलानि कुनवांशपापग्रहनवांशकंपरिहर अथग्रहणतःपूर्वदिनानांपिष्टसिंहेर उत्यात्ग्रहणतःउत्यातादिव्यभोमांतरिस्तास्ते
 युस्मिन्दिनेभवंतिततोऽद्यहस्त्रिसप्तदिनानिवर्ज्यानि ग्रहोग्रहणतस्मादपिसप्तदिनानिवर्ज्यानि उक्तंच चंद्रसूर्योपरागेषुत्र्यहपूर्वशुभत्यजेत सप्ताहमशुभपं
 श्चत्स्यतेग्रहणसूतकं पिह्यधोत्साततश्चोर्ध्वंस्त्रिकसप्तत्रिंशते सप्तरात्रंनकुर्वन्तियात्रोद्वाहादिमद्गलमिति अंगिरापि सर्वग्राहंतुसप्ताहमर्धेग्रासेदिन

सर्वस्मिन्विधुपापयुक्तजुलवावर्धेनिशान्दोर्धेटीत्र्यंशवैकुनवांशकंग्रहणतःपूर्वदिनानान्नयम् ॥ ६ ॥ श्रीराम ॥

अथत्रिद्वेकांगुलतो ग्रासेदिनेमेकं विवर्जयेत् वैसिहः सर्वग्रासेदिनान्यष्टौसर्वकार्येविवर्जयेत् षट्दिनानि त्रिभागोनेअर्धग्रासेचतुर्दिनम् चतुर्थांशोत्रि
 रात्रस्याद्ग्रहणेचंद्रसूर्ययोः अत्रकार्यस्यावश्यकत्वेपरिहारोज्योतिर्निबंधेपचदिनानिवसिष्टत्रिदिनगगर्ध्वकौशिकस्त्वेकं यवनाचार्यसप्तमतेपंचसुहसंश
 द्विंशयस्त्रिराहुरिति अयंचनिषेधो नित्यनेमित्तिकादिक्त्यादिरिक्तविषयः गुरुः नित्यनेमित्तिकेकाम्येजपहोमक्रियासूच उपाकर्मणिचोत्सर्गेग्रहवैधानवि
 चतइति शुभदोत्यात्तिश्चदुष्टंदिनमिति शुभदोत्यातावराहसंहितायाम् चंडाशनिमहीपसंध्यानिर्वतनिस्वनाः परिवेषजोधूमरक्तार्कस्त्रिमनोदयाः दुर्मेधोन्न
 रस्त्रेहमधुपुष्पफलोद्गमाः गोपक्षिमदृद्धिश्चशुभायमधुमाध्वेदस्याद्यज्ञतुपरत्वेनोक्ताः एतेयदिनेभवंतितदिनेमेवत्यज अथग्रहभिन्नेभंग्रहैभोमादिभि
 भिन्नभेदित्तथाप्येद्ग्रहयोर्पुंड्यस्मिन्दिनसत्रियुद्धजात तथाउत्यातेभयस्मिन्नसत्रेदिव्यंतरिस्तभोमास्त्रिविधोत्साताः संभृताः एतानिग्रहभिन्नयोद्गुत्या
 तनसत्राणिषण्मासंत्यज ॥ ६ ॥ तनसत्राणिषण्मासंत्यज ॥ ६ ॥ श्रीमहालक्ष्म्येनम्

मुन्दी
शु.प्र.
९

भेदस्तारवेदयोर्पत्रवास्यादिति विवाहवृदावने नारदः ग्रहणोत्पातभेत्याज्यमंगलेषु तत्रयमिति ननु नक्षत्रसंधौ जायमाने ग्रहणं किं नक्षत्रं दूषयेदित्य
ब्राह्म शार्दूलधरः यस्मिन्विधुं गृह्णति तस्य ज्यमृतुत्रयं स्यात् पाणिग्रहेपुंमरणविधत्तेर्द्वयोर्मयोश्चैवमेव जघात् अन्यच्च पक्षांतरणग्रहणादयं
स्यात्पदात्तदात्तग्रहणापगंभ पक्षाद्विशुद्धं भवति द्वितीयपाणिग्रहेषु धृतिभोगेषु कदात्तइति ३२ अथग्रहणनक्षत्रग्रहणसंभेदेन निश्चिन्मासदिवसांश्चैव जघ्या
ह नेष्टमिति ग्रहसंग्रहणनक्षत्रक्रमात्संपूर्णार्धचतुर्थांशः ग्रासिसातपदत्रैकमासान्नेष्टम् गुरुः सर्वग्रासिषु षण्मासान् त्रीन्मासान्स्तुदलेग्रहे आपाद्ग्रहणे धिष्येय
मासमेकं विवर्जयेत् अथक्रमात्ग्रस्तेऽस्तुग्रहणार्धग्रासे उभयोः प्राक्पश्चाच्च त्रिचिघस्त्रानेष्टः तथा अर्धस्वडेग्रस्तास्तुग्रस्तोदयोर्भावेपि अर्धग्रासे उभयोः
प्राक्पश्चाच्च त्रिचिघस्त्रानेष्टः गुरुः ग्रस्तास्ते त्रिदिनपूर्वपश्चाद्ग्रस्तादये तथा स्वडग्रसे त्रिचिघस्त्रानेष्टः शेषे सप्तसप्तचेति कश्यपः ग्रस्तोदयोपरोदोषो ग्रस्तास्तेर्बाक्

उत्पातग्रहतोऽग्रहंश्च शुभदोसात्तैश्च दुष्टं जनं षण्मासंग्रहं भिन्नभंत्यजशुभेयौ इंतुयोसातभं ३२ नेष्टग्रहसंस्वलाद्ग्रहाद्ग्रासे
क्रमात्तर्कगुणेन्दुमासान् पूर्वपरस्तादुभयोस्त्रिघस्त्रानेष्टस्तुगवां प्युदितेर्धस्वडे ३३ जन्मसंमतिथयोच्यति पातभद्रावैधस्य
प्रापित्दिनानितिथिसयर्द्धौ ॥

॥ शशीनयोः शुभे तदभयं तत्स्वडीस्वडव्यवस्थेति ३३ अथसामान्यतो वश्यवर्ज्यानिपंत्वांगदूषणादिनिवसंत
तिलकानुष्टभ्यामाह जन्मसंतिथि परिचार्थेति च जन्मनक्षत्रजन्ममासजन्मतिथयः शुकभकर्मरुवर्ज्याः अयंनिषेधआद्यगर्भस्यैव नारदः नजन्ममासेजन्मसं
नेत्रमासदिवसेपिवा आद्यगर्भस्यैव तस्याथदुहितुर्वाकरग्रहइति जन्ममासः सविज्ञेयो धर्जितः सर्वकर्मरुवस्तुतस्तु यत्रशुक्लादिचांद्रमासे चैत्रादौ जन्माभूत्स
चांद्रमासो जन्ममासस्त्याज्यः इन्द्राग्नीयत्रयैतेमासादिः संप्रकीर्तिता अग्नीषोमोत्पत्तौ मध्ये समासो पितृसोमकावितिहारीवोक्तमासलक्षणते व्यतीपातादयेश्च
वर्ज्याः पितृदिनमातापित्रोर्मरणदिनं तिथिसयर्द्धौ तिथिसयस्तिथिचिघस्त्रानेष्टस्तुल्लक्षणमाह वसिष्ठः स्युस्तिस्त्रिथयोवारैकस्मिन्नवमातिथिः तिथिर्वारत्रयेचै
कात्रियुस्त्रेकहीपिनंदिनो न्यूनमासः ॥ रामः ॥

अधिमासश्चवर्ज्यः संक्रमद्वयासहितः सयमासः अधिकमसोः संक्रान्तः कुलिकार्धप्रहरौ वक्ष्यमाणौ पातेमहापातः विष्णुं भयोगवज्रयोगयोरेषां घटिकात्रये
यमेववर्ज्यं एवप्रकारेणकेचिद्द्वययोगेनघटिकावर्ज्योदस्युक्तम् यथा विष्णुं भाद्यघटीत्रयंचनवकव्याघातवज्रोद्भवेदिति वृत्तशततथा व्याघातेष्वर्ज्यंकाइति
गणेशज्योतिर्विदुक्तिरपिनिरस्ता विष्णुं भवेन्नयेस्तिस्त्रः षट्चगंडातिगंडयोः व्याघातेनवश्लेषुपंचनाड्याविगर्हिताइतिकश्यपकेः परिपश्यार्धवर्ज्यम् श्लेष
स्याद्याः पंचगंडातिगंडयोराद्याः षट्पट्टघटिकाः व्याघातेचादिमानवघटिकाः वर्ज्याः ३४ ॥ ३५ अथपसरंध्रतिथीगवश्यकत्वेतन्निष्टवर्ज्यघटीश्रानुष्टुमाह वे
हंगेति चतुर्थीषष्ठीअष्टमीनवमीद्वादशीचतुर्दशीइत्याः पसरंध्रतिथयोज्ञेयाः आस्तुशुभकृतस्यावश्यकत्वेसतिआदिमाः क्रमात् वस्वकमनुत्वाशाशरानाडीस्त्य

न्यूनाधिमासकुलिकप्रहरार्धपातविष्णुं भवजघटिकात्रयमेववर्ज्यम् ३४ पारिघार्धपंचश्लेषट्चगंडाति
गंडयोः व्याघातेनवनाड्यश्चवर्ज्याः सर्वेषुकर्मसु ३५ वेदांगाएनवार्केन्द्रपसरंध्रतिथौत्यजेत् वस्वकमनु
त्वाशाशरानाडीः पयःशुभाः ३५ कुलिकः कालवेलाचपमघटश्चकटकः ॥

नवअष्टम्यांचतुर्दशनवम्यांपंचविंशतिः द्वादश्यांश्चतुर्दश्यांपंचघटिकास्त्राज्याइत्यर्थः पराउर्वरिताः शुभाज्ञेयाः वसिष्ठः चतुर्दशीचतुर्थीचअष्टमीनवमीतथा।
षष्ठीचद्वादशीचिष्यपक्षिद्वादश्याइत्याः क्रमादेतासुतिथिषुवर्जनीयाश्चनानाडिकाः भूताष्टमनुत्वाकटशशेषास्तुशोभनाः द्वापनाडीषुयत्कर्मकृतं सर्वविम
श्यतीतिदि कश्यपेनसर्वसोधरण्येनदशैववर्जिताः ३६ अथकुलिकाकालवेलाचपमघटककटकरोपीननुष्टुमाह कुलिकइतिवर्तमानस्वराणाम्देशनैश्चरेण
चिनेसतिर्यकोभवतितस्मिन्दिगुणयोक्तत्संख्यासणोमुहूर्तः कुलिकोभवति एवबुधेजीवेभौमेवर्तमानवाराङ्गितैर्योकोभवतिससद्भिः क्रमात् कालवेला
चपमघटककटकसंज्ञादुष्टमुहूर्तः स्युः यथारविजः शनिः सप्तसंख्याकः तस्मिन् ॥ ३६ ॥ ३६ ॥ ३६ ॥ ३६ ॥ श्रीरामः ॥

मु.टी.
मु.प्र.
१०

द्विगुणेचतुर्दशजाताः तेनरवौचतुर्दशोमुहूर्तः कुलिकः एवंबुधःसंख्याचत्वारः तत्द्विगुणोऽष्टमोमुहूर्तः कालवेला जीवेपंचद्विभेदशमोयमघंटः मौयेत्
तीयेद्विभेषोमुहूर्तः कंटकसंज्ञः इत्यर्थः एवमंमवारादावपि अथशुभकृत्यावश्यकत्वेतिदेशभेदेनकुलिकादिदोषपरिहारमाह गर्गः विंध्यस्योत्तरकुलेतु
यावदातुहिमाचले यमकंटकदोषोस्तिनान्यदेशेषुविद्यते मत्स्यांगमाधांधेषुयमघटस्तुदोषकृत काष्मीरेकुलिकंदुष्टमर्धयामस्तुसर्वतइति केचिन्मतेकाल
केत्वारवितः शशितर्कानलागाबुधयो ५।२। ६।३।७।४ गजेन्द्र ८।१ दिनेनिशायामृतुवेदनेत्रनरोगेषुरामा ६।४।२।७।५।३।
विद्युदंतिनौ १।८ चगजेन्द्रइत्यर्थप्रहरद्वयंशनौ यात्रायामरणकालेवैधव्यंपाणिपीडने व्रतेब्रह्मसंघः प्रोक्तः शुभकर्मतत्स्यजेत् गौडाः सूर्यवेदशरी ४।

वरादिभेदक्रमान्मन्त्रेषुधेजीवेकुजेक्षणः ३५ सूर्येषट्स्वरनागदिङ्गनुमिताश्चन्द्रेब्धिषट्कुंज
रांकार्काविश्वपुंदराक्षितिसुतेद्यब्धिग्निर्कादिशः सौम्येद्यब्धिगजाकदिङ्गनुमितार्जीवेद्विष
ट्भास्कराः शक्राख्यास्तिथयःकालाश्चभृगुजेवेदेषुतर्काग्रहाः ३८ दिग्भास्करामनुमिताश्चशनौश
शिहीर्नागादिशोभवद्विवाकरसंमिताश्च दुष्टक्षणःकुलिककंटककालवेलांस्युश्चार्धयामयमघंट

५। चंद्रेहयपक्षौ ७।२ कुजेक्षिभूः २।१ जेवाणग्नि ५।३ गुरोर्दतिहयो ८।७ शुक्रेत्रिवेदकौ ३।४ मन्देर्तर्कगजौ ६।८ ज्ञेयोयामार्धवशुभौसदेति।
३७ अथसूर्योदिवारेषुशिष्याणांसद्यएवदोषज्ञानार्थमुहूर्तानादिनामकान् मुहूर्तानशार्दूलविकीडितवसंतिलकाम्यामाह सूर्यइति दिग्भास्कराइतिच र
विवारेषुसत्राष्टमदशमचतुर्दशमुहूर्तानिद्यौः एवंसर्वत्र अयमर्थोमूलेन्यासतः स्पष्टएव एषुमुहूर्तेषुकश्चिदुर्मुहूर्ताः कश्चित्कुलिकः कंटकः कालवेलास्यः
अर्धयामाख्यः यमघंटाख्यः स्यात् तत्प्रमाणकलांशः दिनमानस्यषोडशंशः ३०। ३१ ॥ ६ ॥ ४ ॥ समः ॥

रामः
१०

अथविवाहादिशुभकृत्येहोत्रिकाएकनिषेधदेशपरत्वेनाह विषयेति विषाशादयवतीशतद्रः एताःपश्चिमदेशप्रसिद्धाः नद्यस्तासांतीरिउभयतटेवर्तिदेशे
 त्रिपुष्करदेशेहोत्रिकाफाल्गुनशुक्लपौर्णिमाततः प्राग्दिनाएकविवाहादिशुभकृत्येनेहोत्रिकाअर्थादन्यदेशेननिषिद्धम् ४ अथमृत्युयोगादिदुष्ट
 योगपरिहारमतुडुभाह मृत्युक्रकचेति मृत्युयोगादास्वादकेइत्यादिनाआनन्दादिपूक्ताः क्रकचाः षड्यादितिथीमन्दाद्विषममित्युक्ताः दग्धादियोगः
 सूर्येशपचाग्नात्यादिनीक्ताः चंद्रेशस्तकचुर्गाचरेणसमीचीनेसति एतान्योगानेशुभान्शुभफलदान् जगुःऊचुःराजमार्तण्डः क्रकचामृत्युयोगा
 स्वादिनंदग्धतथैषच चंद्रेशुभसंययातिरक्षावज्रहवाद्य अथकेचिराचार्याः यामोत्तरंघट्टेत्तरंमृत्युक्रकचदग्धादीनशुभान्जगुः सएवाह उपानि
 यमघटेचकाणचक्रकचेतया तिथेदग्धेचकलेचेषाम्यामात्परतः शुभमिति अथान्येआचार्याः मृत्युक्रकचदग्धादीनयात्रायामेवनिर्दितान्जगुः

विषाशावतीतीरेशतद्राश्चत्रिपुष्करे विवाहादिशुभेनेहोत्रिकाप्राग्दिनाएकम् ४० मृत्युक्रचदग्धादीनिदौशस्तेशु
 भाज्जगुः केचियामोत्तरंचान्ययात्रायामेवनिर्दितान् ४१ अयोगोक्तयोगोपिचेत्स्यात्तदानीमयोगनिहत्यैषसिद्धितेति

विवाहादौतुनदोषः लघुः वार्ष्णितीथियोगेषुयात्रामेवविकर्जयेत् विवाहादीनिकुर्वीतगर्भादीनामिदं वचः निद्येधितिशेषः अन्यच्च अयोगेषु
 चसर्वेषुवर्जयेद्दिकाद्वय उसातमृत्युकाणानापंचषट्सप्तनाडिकाः ४१ पुनरप्यपवादभुजगप्रयातेनाह अयोगेइति अयोगेक्रकचादौ सति
 चेत्तयोगः सद्दियोगोपिस्यात् तदायःसिद्धियोगः अयोगफलनिहत्यसिद्धितेतिनिष्पादयति मार्तण्डः अयोगःसिद्धियोगश्चद्वितौभवतोपरिअ
 योवाहन्यतत्रसिद्धियोगःप्रवर्तते परेआचार्याः लग्नशुभोक्तयोगादिनाशमाहः यदाहसर्व यत्रलग्नविनाकिंचित् क्रियतेशुभसंज्ञकम् तत्रतेषामयो
 गानांप्रभवाज्जायतेफलम् अथावश्यकृत्येकालान्तराभवेपरिहारमाह विधिपूर्वमिति ४ ॥ ६ ॥ राम ॥ १ ॥

मु.टी.
शु.प्र.
११

विष्टिर्भद्रासापूर्वार्धस्य विष्ट्यादिकं मध्याह्नानन्तरं शस्तमाहः उक्तं च विष्टिरंगारकश्चैव व्यतीपातः स वै धृतिः प्रसरं जन्मनसत्रं मध्याह्नात्परतः शुभमिति
४२ अथ भद्राशालिन्याह शुक्ले इति शुक्ले शुक्लपक्षे षष्ठ्यां पूर्णिमायां च पूर्वार्द्धे भद्रास्यात् एकादश्यां चतुर्थ्यां च उत्तरार्द्धे भद्रा कृष्णे पक्षे तृतीया
यां दशम्यां च अस्यार्द्धे उत्तरार्द्धे सप्तम्यां शंभुतिथौ चतुर्दश्यां च पूर्वार्द्धे पूर्वभागे भद्रास्यात् भद्रास्वरूपं रत्नमालायां उद्बद्धोद्भटतरेत्यादि ४३ अथ चतुर्थ्या
दितिथिषु भद्रायाः मुखपुच्छविभागशार्दूलविक्रीडितेनाह पंचदश्या इति चतुर्थ्यादितिथीनां पंचादिप्रहरेषु आदिघट्यः शराः पंचसंख्याविष्टिर्भद्राया आस्यं
मुखं यथा चतुर्थ्याः पंचमप्रहरे आदिभूताः पंचघट्यो भद्रासुरवे एवमष्टम्यादितिथ्यप्रहरे एकादश्यां सप्तमप्रहरे पूर्णिमायां चतुर्थप्रहरे तृतीयायामष्टमे

परे लग्नशुध्याकुर्यो गदिनां दिनार्द्धे उत्तरं विष्टिपूर्वचरास्ते ४२ शुक्ले पूर्वार्धे षष्ठीं पंचदश्यां भद्रैकादश्यां चतुर्थ्यां परार्द्धे
कृष्णे त्रयोदश्यां तृतीयां दशम्यां पूर्वभागे सप्तमीं शंभुतिथ्योः ४३ पंचदश्यादिकृतोष्टरामरसंभूर्यामादिघट्यः शराविष्टेरास्य
मसद्गजेन्द्रसरा माद्राश्विबाणाधिषु ॥

अथ पुनश्चतुर्थ्यादितिथीनां क्रमेण गजेन्द्रित्यादिप्रहरेषु अस्य भवघटीत्रयपुच्छसंज्ञकं क्रमं यथा चतुर्थ्यां अष्टमप्रहरे स्यात् घटीत्रयं भद्रा
पुच्छम् एवमष्टम्यादिषु प्रथमादिप्रहरस्यास्य घटीत्रयपुच्छज्ञेयं तत्र भद्राकर्माणि वसिष्ठः वधुबन्धविषाग्न्यरूच्छेदने चाटनादिनादिय
त्तरंगमहिषोष्ठादिकर्मविष्ट्या तु सिद्धाति अंगविभागः कश्यपसंहितायां मुखे पंचगुले त्रेकावसस्यैकादशस्य ताः नाभिश्चतस्रः पुच्छे तु नाडि
काः कार्यहानिमुखे मस्युर्गले वससिनिस्वता कट्यामुन्मत्ततानाभौ च्युतिः पुच्छे घुर्वोजयः अथ विष्टिपरिहारमाह तथेति तिथ्यपराद्देजातिथ्य
त्तरार्द्धभूता विष्टिर्वासरेयदिस्यात्तदा शुभकरी ॥ ४ ॥ ४ ॥ ४ ॥ ४ ॥ रामः ॥ श्रीकृष्णाय ॥

रामः
११

तथातेनैवकारेण तिथिपूर्वाद्दोत्यारात्रौ शुभकरी नारदनिषेधमाह पूर्वाद्दोत्यारात्रौ तिथिः शुभायेतिकमलासनभाषिते ४४ अथ भद्रा
 विवासंतस्फुल्लचानुष्टुभाह कुंभकर्केति अहोचंद्रेकुंभद्वयेकुंभमीनस्येककंसिहराशिस्यते मनुष्यलोकेतिष्ठति अथमेपात्रयेमपवपमिथुनस्थितिः अहोचंद्रे
 श्विकस्येचंद्रेचस्वर्गलोके भद्रातिष्ठति कन्यातुलाधनुर्मकरशिशुचंद्रे अधः पाताललोके भद्रातिष्ठति तत्रैवमर्त्यस्वर्गपातालेषु फलं चेतं शुभाशुभमद्रा
 दामीत्यपवादद्वारा प्रयोजनमुक्तं भवति उक्तं च मेवास्कोर्प्यमिथुनेघटेसिंहमीनककेषु चापमृगतौलिकतासु चंद्रे स्वर्गमर्त्यनागनगरीक्रमशः प्रयाति
 विधिः फलान्यपि ददाति हितत्रंद्रे उक्तं च भूपालवस्त्रभेकं दकुंभद्वयेभूस्थकीर्प्येजवितयेयुवा कन्याचपद्वयेचंद्रे भद्रापातालवासिनीति ४५ अथकां

यामेष्वन्यघटीत्रयं शुभकरं पुच्छं तथा वासरे विधिः स्थित्यपरार्द्धे जा शुभकरी रात्रौ च पूर्वाद्दो ४४ कुंभकर्कद्वयेमर्त्यस्वर्गलो
 जात्रयेलिगे स्त्रीधनुर्जुकनकेधोभद्रातत्रैवतत्फलं ४५ वाप्यारामतडागकूपभवनारंभप्रतिष्ठित्वारंभोत्सर्गवधुप्रवेशन
 महाराजानिसोमाष्टके गोदानाग्रयणप्रयाप्रयमकोपाकर्मवेदव्रतं नीलोद्वाहमथातिपन्नशिशुसंस्कारात्स्वरस्थापने ४६

लशुद्धौ निषेध्यवस्त्रनिशार्दूलविक्रीडितेनाह वाप्यारामेति वापिरीर्धिका आरामउपवनं तडागपुष्करिणी कूपः प्रसिद्धः एतेषामारंभप्रतिष्ठा आ
 रंभो निर्माणम् प्रतिष्ठा उत्सर्गः तत्रग्रहप्रतिष्ठाग्रहप्रवेशोत्रेयः व्रतानामज्जन्तव्रतादीनां आरंभः ग्रहणउत्सर्गउत्थापनम् महाराजानितुलापुरुषा
 दीनि सोमः सोमयागः अष्टका अष्टकाश्राद्धम् गोदानं केशान्तसंस्कारं आग्रयणनवान्नेदिः प्रयाजलशालो प्रथमकोपाकर्मप्रथमारभ्यमाणश्रा
 वणीकर्म वेदव्रतं महानाश्रादित्रयम् महानास्त्रीव्रतम् उपनिषद्गतम् वेदव्रतं नीलोद्वाहः काम्यवृषोत्सर्गः अतिपन्नशिशुसंस्कारः अतिपन्नाः
 अतिक्रान्ताः जन्तवर्मादयः शिशुसंस्कारः देवस्थापनम् ४६ ॥ ४६ ॥ ४६ ॥ ४६ ॥ श्रीरामचंद्राय

स. मी.
शु. प्र.
१२

अथान्यानिशार्दूलविक्रीडितेनाह दीक्षामौंजीति दीक्षामंत्रग्रहणादिका मौंजिविवाहोप्रसिद्धौ सुंदनंचौलं अपूर्वदेवेक्षणंतीर्थेक्षणंच सन्यासः प्र
सिद्धः अग्निपरिग्रहोऽग्निहोत्रम् अपूर्वराजदर्शनं राजाभिषेकश्च मंगमनम् अपूर्वमेव चातुर्मास्यं चातुर्मास्ययागः समावृत्तिमौंजीविसर्गः अ
वर्णयोर्वेधः कर्णवेधः परीक्षात्प्लमाषादिरूपादिव्यमितियावत् एतानिकर्माणिबुधोनकुर्यात् कदाईज्यसितयेवं हस्यतिशुक्रयोर्दृष्टत्वे अस्तेचशिषु
त्वेवात्येचतथान्यूनाधिमसे अधिमासंचनकुर्यात् अत्रमूलवचनानि ज्ञातातपः अस्तमतेगुरेश्चक्रेबालेवृद्धमल्लिस्तुचे उद्यापनमुपारंभंत्रवानेव
कारयेत् ऋक्षोच्चयः वापीकूपतडागयागगमनंशौरं प्रतिष्ठात्रतं विद्यामंदिरकर्णवेधनमहादानवनसेवनम् तीर्थस्नानविवाहदेवभवनंमंत्रादिदेवे
क्षणदूरेणैवजिजीविषुः परिहरेदस्तं गतेभार्गवे उपनयनं योदानं पाणिग्रहणं गृहप्रवेशमनानि अस्तमितेन कुर्यात् स्वरगुरुभृशुपुत्रचन्द्रेषु ।
अस्तमयादिफलमाह वादस्येणः गुरोरस्तेपतिहत्याच्छुक्रास्तेवेषकन्यकाम् चंद्रेनष्टे उभोहत्यात् तस्माच्छिविवर्जयेत् बालभाविस्त्रिपंहन्यात् वृद्ध

दीक्षामौंजिविवाहमुण्डनमपूर्वदेवतीर्थेक्षणंसन्यासाग्निपरिग्रहोत्पतिसंदर्शोभिषेकौममम् ॥ ६ ॥

भावेनरन्तथा तस्माद्वात्येववाद्धेचविवाहंनैवकारयेत् अथाधिमासेवर्ज्यानिग्रह्यपरिशिष्टे सोमयागादिकर्माणिनित्यान्यपिमल्लिस्तुचे तथेवाग्रयणा
धानचातुर्मास्यादिकान्यपि महाश्रयाष्टकाश्राद्धोपाकर्माद्यपिकर्मयत् स्पष्टमासविशेषारब्धाविहितवर्जयेन्मले गर्गहस्यती अप्याधानप्रतिष्ठांचयज्ञ
दानत्रवानिच वेदत्रतृषोत्सर्मचूडाकरणमेखला मंगल्यमभिषेकंचमलमासेविवर्जयेत् मरीचिः गृहप्रवेशेयादानस्थानाश्रयमहोत्सवम् नकुर्यान्मल
मासेतुसंसर्पाहस्यतौ तथा वसिष्ठः वापीकूपतडागादिप्रतिष्ठायज्ञकर्मच नकुर्याच्चलमासेतुसंसर्पाहस्यतौ तथा यदास्यमासे भवति तदास्यमासस्य पूर्वोत्तरव
धिमासे भवतः तत्रपूर्वः संसर्पः द्वितीयोहस्यति एतानियुरुशुक्रबोरस्तादावषिवर्जनीत्याह गार्ग्यः बालेवायदिवाचैश्चक्रेचास्तगतेगुरौ मलमासइवेतनिवर्जयेत्
वदर्शनम् अपूर्वदेवतादृष्टशुचस्युर्नष्टभार्गवे ॥ ६ ॥

रामः
१२

मलमासेष्यनारुतीतीर्थयात्रां विवर्जयेत् अनारुत्ता अपूर्वतीर्थयात्रा अननियमकालानि सीमितनामकरणादीनि पूर्वार्द्धे स्तादिसत्वे पिस्वत्वे
 काल एव कार्याणि गुरुः मासप्रयुक्तकार्येषु मूढत्वगुरुः क्रूरयोः नरोषकृन्मले मासे गुरोर्दित्यादिकन्तथा अन्यत्रापि सीमितजानकादीनि प्रा
 शनां नानि यानि च नदेषामलमासस्य मोक्षस्य गुरुशुक्रयो रिति वसिष्ठः अतीतकालान्यखिलानि नानि कार्याणि सोम्यायनगे दिने शोसिते गुरोर्वाप्य
 यदृश्यमानतदुक्तपंचांगदिनेषु खंडे अतएवातिपन्नशिशुसंस्कारइत्युक्त ४७ अयसिहमकरस्थगुर्वीदिघतिदेशमाह अस्तैवर्ज्यमिति पद
 स्ते गुर्वैवर्ज्यनिषिद्धमुक्ततस्मिहस्थगुरोमकरस्थगुरोवर्ज्यनिषिद्ध देवीपुराणसिंहसंस्थगुरोयत्ना तत्रारभान्विवर्जयेत् पुत्रभ्रातृकलत्राणि
 हन्याच्छीघ्रनसंशयः कारको व्रजनेनाशंसतानं म्रियते चिरात् देवारामतडागानि प्रयोषानगृहाणि च विवाहयज्ञापनयनचूडादिचनसिध्यति यथासिंह

चातुर्मास्यसमावृत्तीश्रवणयोर्वेधंपरीक्षां सजेद्दृष्ट्वास्तशित्वर्द्धयसितयोर्न्यूनाधिमासे तथा ४७ अ
 स्तैवर्ज्यसिंहनक्रस्थजीविवर्ज्यकेचिद्वक्रगचातिचारे ॥

नांनसंग्रहाः वसिष्ठः नीचराशिगतोजीवः प्रशस्तः सर्वकर्मसु नीचिनीचांशकस्त्वप्यस्मादेशुनीचता विशेषमाद्व्येनाक्तः देवीपुराण मकर
 स्थायदाजीवोवर्जयेत् चमाशकं शेषेष्वपि च भागेषु विवाहः शोभनोमतः तोडरानंदः अतिचारसप्तदिनेवके द्वादशमेव च नीचस्थितेपि वार्गीशमासा
 मेकं विवर्जयेत् ज्योतिर्निबन्धे हरिनीचारिभागेपि त्रतोद्वाहादिमंगलसु ननिषिद्धयदिसिचैस्वभवासंस्थितोगुरुः स्यात्सत्कायदागच्छेफाल्गुनीचरह
 स्यतिः पुत्रिणीधनिनीकन्यासोभाग्यं सारवमश्रुनइति कचिदपूर्वतीर्थयात्रायां मोक्ष्यादिदोषोनास्ति गोदावर्यांगयायांच श्रीशैलेग्रहणद्वे कुरुकरगुरुः
 णांचमोक्षदोषो न विद्यते वायुपुराणे स्त्रिस्थलीसितौ गयायासर्वकालेषु पिण्डं दद्याद्विधानतः ॥

मु. टी.
शु. प्र.
१३

अधिमामेज्जन्मदिनेत्यस्तेचगुरुशुक्रयोः नत्यक्तव्यंमयाश्चाहुं सिंहस्थेचबृहस्पतेः अधिमामेसिंहगुरवस्तेचगुरुशुक्रयोः तीर्थयात्रानकर्त्तव्यागयांयो
रावरीविनेति अथगुर्वाद्यस्तेयद्वर्ज्यतद्वृत्तगुरोः अतिचारगेपिगुरोर्वर्ज्यं वात्यः यात्रेद्यहप्रतिष्ठाचयुद्बृडात्रतादिकं वर्जयेद्यत्नतश्चैवजीवेवका
तिचारमे अस्थापवाहोरुजमार्त्तण्डे वक्रातिचारगेजीवेवर्जयेच्चदमन्तस्मू व्रताद्यहादिचूडाथमष्टाविंशतिवासरात् हीपिकायाम् त्रिकोणजाया
धनलाभयशौचक्रातिचारेणगुरुः प्रयातः यदातदाप्राहशुभंविचमंविवाहपाणिग्रहणवसिष्ठः अथकेचिद्गुरुसहितेः आदित्येकराशिगतौगुरु
सूर्यावितिष्यत् गुर्वादित्येपिसर्वशुभंकर्मवर्ज्यम् शौनकः एकराशिगतौसूर्यजीवोस्यातांयदापुनः व्रतबन्धविवाहादिशुभंकर्माखिलस्यजे
त् अथकेचिद्विश्वघस्त्रेपिपक्षे यस्मिन्पक्षेतिथिद्वयनासः सत्रयोद्शदिनः पक्षः सोतिनिद्यः उक्तंच पक्षस्यमध्येद्वितीयावपेतांतदाभवेदौरव।

गुर्वादित्येविश्वघस्त्रेपिपक्षेप्रोचुस्तद्वदंतस्त्रादिभूषाम् ॥ ४८ ॥ रामः ॥

कालयोगः पक्षेविनष्टेसकलंविमष्टं भिसाद्गुराचार्यवराः समस्तः तथा त्रयोदशदिनेपक्षेतदासंहरतेजगत अपि वर्षसहस्रेणकालयोगः प्रकीर्त्तित
इति तस्मिन्पक्षेशुभं कर्म वर्जमित्याहुः चण्डेश्वरः त्रयोदशदिनेपक्षेविवाहादिनकारयेत् गर्गादिमुनयः प्राहुः कृतेमृत्युस्तदाभवेत् उपनयनं परि
नायनंवेश्मारंभादिपुण्यकर्माणि यात्रादिस्यपक्षेकुर्यान्नजिजीविषुः पुरुषाः अथतद्वृत्तनप्रकारेणदतरत्त्रादिभूषां दंताइस्तिदंतास्तत्संबन्धिनीभूषां
रत्नसंबन्धिभूषांच आदिशब्दात्सुवर्णमणिसंबन्धिनीचभूषांवर्ज्यांप्रोचुः पूर्वस्मिन्निषेधकालेइत्यर्थः राजमार्त्तण्डः यात्रांचूडांविवाहंश्रुतिविचरविधिंशं
स्वसदाप्रवेशप्रासादोद्यानहर्म्यंरुंरुंभवनारंभविद्याविधाने मौंजीबंधंप्रतिष्ठामणिकनकरत्नधारणं कुर्वतेये मृत्युः सिंहस्थितेज्येगुरु दिनकरयोरेकरा
शिस्थयोश्चेति सिंहस्थगुरोरुपलक्षणत्वात् गुर्वस्त्रावपिप्रथमकर्त्तव्यस्त्वर्णादिधारणनिषेधइत्यर्थः । ४८ । ४८ । ४८ । ४८ ।

रामः
१३

अथसिंहस्यगुरोः प्रवृत्तत्रयेणपरिहारमुपेन्द्रवज्रमाह सिंहगुराविति अत्रप्रथममंशभेदेनपरिहारः सिंहस्यगुरोसत्यपिसिंहस्यसत्र्यंशत्रयोदश
 शे १३। २० भ्योनतरसत्र्यंशमंशत्रयं ३। २० पंचमोनवांशः सिंहाशस्तत्रगुरोसतिविवाहानेषः सिंहशशेतुसिंहाशेषराभवतिवाक्यपतिः सर्वदेशेषा
 यंसाज्योदपत्योर्निधनप्रददतिराजमार्त्तण्डोकेः अतोवशिष्टेषुविवाहादौशुभंभवतीत्यर्थः सिंहपिभगदैवत्येगुरोपुत्रवतीभवेत् अथतस्म
 भगवत्सखीधनधान्यसमृद्धिदेत्यादित्वेवोक्तेः अथदेशभेदेनद्वितीयपरिहारउच्यते अथगोदोत्तरतः गोदाकरीनदीतस्यउत्तरतीरमारम्यभा
 गीरथीयाम्यतटदक्षिणकूलमर्यादीकृत्यगोदावरीगंगांतसलवतीयोदेशः तत्रसिंहस्यगुरुर्वर्ज्यः नात्यदेशेखलुः गोदावर्युत्तरेतीरयावद्भागीर
 थीतटं याम्यतत्रविवाहानेषः सिंहस्यैवपतिः पूज्य अर्थाद्गोदावरीदक्षिणतटं भागीरथ्युत्तरदेशेचसिंहस्यगुरुदोषेनास्ति वसिष्ठः भागीरथ्युत्त

सिंहगुरौसिंहलवेविवाहानेषोयगोदोत्तरतश्चयावत् भागीरथीयाम्यतटंचदोषो नान्यत्रदेशेतपनेपिमेषे ४९ मघादिपंचा
 यादेषुगुरुः सर्वत्रनिहितः गंगागोदांतरंहित्वाशेषांप्रिषुनदोषकृत ५० मेषैर्केसन्वतोद्वाहेगंगागोदान्तरेपिच सर्वःसिंहगु
 रुर्वर्ज्यः कस्मिन्नेगोडगुर्जरे ५१ रेवापूर्वेगंडकीपश्चिमेशोणस्यादिदक्षिणेनीचईज्यः ॥ ६ ॥ ६ ॥ रामः

रेकृत्तेगोनम्यादक्षिणेतथा विवाहोव्रतबन्धोवासिंहस्यज्योनदुष्यतीति अत्रविवाहव्रतबन्धावेवनिषिद्धौ आभ्यामन्यानिशुभकर्माणि
 निषिद्धान्येव अपवादस्यसंकोचाश्रयत्वादुपलक्षणायोगात् अथतृतीयः परिहारः तपनेसूर्यमेषराशौविद्यमानेसतिवासिंहस्यगुरोर्दोषो
 नास्ति ज्योतिर्निबन्धे मंगलानीहकुर्वतीसिंहस्योवाक्यतिर्यदा भानेमेषगतेसम्यमित्याहुः शौनकादयइति ४९ सिंहशशितगुरुनि
 षेधवाक्यानांप्रतिप्रसववाक्यानांचनिर्गलितार्थमनुष्टुप्द्वयेनाह मघादिपंचयादेषुइत्यादि ५० मेषैर्केदृत्यादिच ५१ अथमकरस्थसु
 रोः प्रकारद्वयेनपरिहारस्यासिन्याह रेवापूर्वेइति रेवायाः नर्मदायाः पूर्वदेशेगण्डकीनद्याः पश्चिमविभागेशोणनद्यस्यउत्तरदक्षिणभागे

सु. टी.
शु. प्र.
१४

नीचद्वयः मकरस्थगुरुर्नवर्ज्यः लल्लः नर्मदापूर्वभागेतुरोणस्योत्तरदक्षिणे गंडक्याः पश्चिमेभागेमकरस्थानदोषभाक् अन्यदेशेषुनिषिद्धस्तत्रनिषि.
दूदेशानाह अयमिति अपमकरस्थगुरुः कोकणदेशेगोडेसित्युदेशेचशुभकृत्येषुवर्ज्यानिषिद्धः उक्तच मागधेगोडेदेशेचसिंधुदेशेचकोकणे व्रतंच
डाविवाहचवर्जयेन्मकरेगुरौ एभ्योन्यदेशेषुमंगलमर्थान्मध्यमे ५२ अथलुप्तसंवत्सरदोषसापवादवंशस्थविरणाह गोजांत्यतिगोवृषः अजोमेषः अंत्योभी
मः कुंभः प्रसिद्धः एभ्युत्तरभेअन्यराशौ मिथुनारोअतिचारगोगुरुः महातिचारेणसमागतः सनपश्चात्क्रियद्विदिनैः वक्रितः यदापूर्वराशिनाएतिसुक्त
राशिं नोएतिनागच्छति तदाविलुप्तान्दः लुप्तसंवत्सरउच्यते सलुप्तसंवत्सरः शुभकृत्येअतिनिंदितः निषिद्धः उक्तच अतिचारगतोजीवस्तराशिनेति
चेसुनः लुप्तः संवत्सरोन्नेयोगार्हेतः सर्वकर्मसु यदातु गोजांत्यकुंभेषुपूर्वराशेः सकाशात्महातिचारेणयातिपूर्वराशिंचनैतितदानलुप्तसंवत्सरदोषः गुरुः

वर्ज्यानायंकोकणेमागधेचगोडेसिंधोवर्जनीयः शुभेषु ५२ गोजांत्यकुंभेत्तरभेतिचारगेनोपूर्वराशिं गुरुरेतिवक्रितः तदाविलुप्त
त्वाद्इहातिनिंदितः शुभेषु रेवत्सरनिम्नगान्तर ५३ पादोनरेस्वापरपूर्वयोजनेः पलैर्युतौनास्तिथयोदिनार्धतः ॥ ६ ॥

मेषेषुषेकंभेयद्यतीचारणेगुरुः नतत्रकाललोपः स्यादित्याहं भगवान्यमः दशमासभोगानंतरंअतीचारेपिलुप्तान्दोषोनास्ति ज्यवनः मासान्दशैकादश
वाप्रयुज्यराशेर्यदाराशिमुपैतिजीवः भुक्तेनपूर्वंचपुनस्तथापिनलुप्तसंवत्सरमादुरार्याः पूर्वराशिभेदेनपरिहारमुक्तेदावीदेशभेदेनपरिहारमाह सलुप्तसंवत्सरो
रेवानर्मदासरनिम्नगाभागीर्यीतयोर्नद्योरंतरेऽतिनिषिद्धः उक्तच लुप्तान्दोषोत्रिमतेनमध्येसोमोद्वायाः सरनिम्नगायाः इतिमारदेनसमसप्तकदोषोविवाहे
वर्जितः समदधिगुरोः रुद्रस्तस्यासेतुप्रयत्नतः विवाहादिनकुर्वीतनर्मदातीरउत्तरे ५३ अथकारप्रवृत्तिमुपजात्याह पादोनेति रेखाभूमध्येस्वापरीराक्षसीदेव
कन्याथकांचीयुक्तं लंकातआरभ्यरुमिरुमस्तकदत्तसाधोवर्तिदेशास्तेमध्येरेखाशब्देनोच्यते यस्मिन्देशेवारप्रवृत्तिश्चिकीर्षितासदेशेरेखावः प्राक्पश्चिम
यावंतियोजनान्निभवंतिवनिस्त्रचतुर्थांशोनानिकृत्वातावद्भिः पलेः ॥

रामः
१४

तिथ्यः पंचदशघटिकाशुक्रोनाः यदा मध्यरेखातः प्रत्यम्योजनानितदायुक्ताः यदा तु प्राग्योजनानितदोनाः कार्याः अथ यद्दिनेवारप्रवृत्तिरिष्टा तद्दिवसे यदि नात्र
 वरपलयुतहीनानाडिका पंचचंद्राद्यादिप्रकारसिद्धम् तस्माद्दिनार्थात्संस्कारविशिष्टाः पंचदशऊनाधिकाश्चेद्भवन्ति तदा तद्दिवसे दूरेः पलैर्दिनार्थस्य संस्कारवि
 शिष्टपंचदशानां च पद्विंशतिभिरंतरं तत्संबंधेनोत्पन्नैः पलैरूर्ध्वं तथा धोर्दिनयस्य वारस्य प्रवेशः यदा संस्कारविशिष्टाः पंचदशदिनार्थतश्चेद्भूनास्युस्तदा सूर्योद-
 यादूर्ध्वं वारप्रवृत्तिः यदा संस्कारविशिष्टाः पंचदशदिनार्थतोभ्यधिकास्तदा सूर्योदयाप्राक् वारप्रवृत्तिरित्यर्थः यथा वाराणसीरेखाभिधानात् कुरुक्षेत्राद्या कृत्रिषष्टि
 योजनानि ६३ पादोनचतुर्दशिनो नानि ४७।१५ प्राग्योजनत्वादेतैः पलैरूर्ध्वः पंचदशघटिकाजानाः १४।१३ दिनादूर्ध्वं १६।३० अस्मान्मूनादूर्ध्वं विवर २।१७ ते
 नाभिर्घटीभिः सूर्योदयादूर्ध्वं वारप्रवृत्तिः यदा दिनादूर्ध्वं १३।५० अस्मादधिकादूर्ध्वं विवर ०।२३ एताभिर्घटीभिः सूर्योदयाप्राक् वारप्रवृत्तिरित्यर्थः ५४ अथ वारप्र-

ऊनाधिकास्तद्दिवसे दूरेः पलैरूर्ध्वं तथा धोर्दिनपप्रवेशनम् ५४ वारादेर्घटिकाद्विधाः स्वाक्षरच्छेषवर्जिताः सैकास्त्वथ
 नगैः कालहोरेणादिना क्रमात् ५५ ॥

॥ वृत्तिप्रयोजनपुरः सरकालहोरामनुष्टुभाह वारादेरिति वारप्रवृत्तिप्रकारेण यस्मिन् क्षणे वा
 रप्रवृत्तिर्जाता ततद्दृष्टव्यो द्विगुणाः कार्याः तद्द्विस्थाने स्थाप्याः तत्र पंचभिर्भक्तेषु युज्यते सा ज्ययच्छेपंतद्द्विगुणघटीमध्ये वर्जितकार्ये एवं विधापद्यः सैक
 एकयुक्ताः कार्यासप्तभिस्तथा अवशिष्टाः कालहोरेणाः स्युः ते दिनयात्कालात् क्रमात् गणनीयाः यथा रविवारे दृष्टघटिकाः ६। द्विगुणाः १२ पृथगक्षा ५ त्रशे
 ष २ वर्जिताः १० सैका ११ नगैः ७ स्तथा शेषं ४ रविवारे क्रमाद्गणनया चतुर्थो बुधस्तस्य होरादस्यादि विवाहवृन्दावने उदयमारभ्य होरा उक्ताः यथा तत्काला
 के न्यूनलग्नांशपिंडो भक्तः पंचसोणिभिर्भक्तहोराः भास्वच्छुक्रसेन्दुसौरे ज्यभौमाः संख्यायेरन्वारतस्ते तदीशादिति अनुयोर्विषयविभागे वसिष्ठसंहिता
 यां वारप्रवृत्तिविज्ञानं क्षणवारा र्थमेव हि अखिलेषु न्यकार्येषु दिनादिरुदयाद्भवेत् क्षणवारः कालहोरारूपस्तदर्थं वारप्रवृत्तिः अन्यकार्येषु दिक्
 स्तद्दिशु तिथिवारप्रवृत्तेषु वा योगेषु च सूर्योदयादेव वारो ग्राह्यः ५५ ॥ ५५ ॥ ५५ ॥ ५५ ॥ ५५ ॥ ५५ ॥ ५५ ॥ ५५ ॥ ५५ ॥

सु. टी. १५

अथ कालहोराप्रयोजनं शालिन्याह वारे प्रोक्तमिति यत्कर्म यस्मिन् वारे प्रोक्तं तद्दिनस्य सदोषत्वात् सावश्यककृत्ये तस्य कालहोरायां कर्तव्यम् नारदः
यस्य खेटस्य यत्कर्म वारे प्रोक्तं विधीयते ग्रहस्य सणवारे पितस्य तत्कर्म सर्वदा अचक्रे चित्त यस्य वारे कर्म प्रोक्तं तस्य बलिनेन वांशे सूर्यश्चंद्रो वाचेतिष्ठतित
हातत्कर्म कार्यमित्याहुः उक्तं च यस्य ग्रहे दिने कर्म यत्किंचिदभिधीयते यस्यांशसंस्थितं चंद्रसूर्ये वा तद्दिधीयते इति अथ धिष्ण्येन क्षेत्रे यत्कर्म वस्त्रप
रिधानादिकमुक्तं तदस्यावश्यकत्वे अस्पधिस्य स्वामितिथ्यं शके स्वामिनो मुहूर्ते कुर्यात् नारदः यस्मिन्क्षेत्रे यत्कर्म निखिलं कथितं च यत् तद्दे
वत्ये तन्मुहूर्ते कार्ययात्रादिकन्तथेति मुहूर्तस्वामिनो विवाहप्रकरणेषु वस्यन्ते सणेषु मुहूर्तेषु दिक्शुलाद्यदिकशुलं चारशुलक्षत्रशुलं चिंतये विचारणीयं
एवंपारिषोडंडः सणेषु मुहूर्तेषु नैवो लुंघ्यः दिक्शुलादिकमखिलं परिषट्ण्डादिभिर्ज्ञेयमिति वशिष्ठोक्तेः ५६ अथ मन्वादीन्युगादींश्च शार्दूलविक्रीडिते।

वारे प्रोक्तं कालहोरासूतस्य धिष्ण्ये प्रोक्तं स्वामितिथ्यं शकेऽस्य कुर्यादिकशुलादिचिंतयं सणेषु नैवो लुंघ्यः पारिषापिडंडः ५६।
मन्वाद्यास्त्रितीयापौर्णिमे ऊर्जे कार्तिके तिथि रवी पूर्णिमाद्दृश्यो शुक्रौ आषाढे दिक् तिथी दशमी पूर्णिमे ज्येष्ठे अंत्ये फाल्गुने च तिथिः उभयत्र पूर्णिमेव द्वेषे आश्वि
ने नवमी तपसि माघे अश्वः सप्तमी सहस्ये पौषे शिवा एकादशी भाद्रपदे अग्निस्तृतीया तु इति पुनः नभसः श्रावणस्य कृष्णपक्षे अमावास्या अष्टमी अथ युमाद्या।
श्रवणः बाहुलराधयोः बाहुलः कार्तिकः राधो वैशारवः तयोः शुक्लपक्षे गोम्नी नवमी तृतीययुगादि कार्तिकशुक्लनवमी कृतयुगादिः वैशारवशुक्लतृतीयात्रेतादिः।
भाद्रमाघासिते मदनदर्शो युगादि मदनस्त्रयोदशी दर्शो अमावास्या भाद्रकृष्णत्रयोदशी कलियुगादिः माघकृष्ण अमावास्या द्वापारादिः अत्र शुक्लादयो मसाग्राह्याः क
र्तिके शुक्लनवमी चादिः कृतयुगस्य सत्रेतादिर्मो धवेशुक्लात् तृतीया पुण्यसंमिता कृष्णापंचदशी माघद्वापारादिरुदीरता कल्यादिः स्यात्कृष्णपक्षे नभस्येव त्रयोदशीतिना

॥ नाह मन्वाद्यादिति सितेशुक्लपक्षे एता मन्वादायः मघौ चैत्रे
॥ ५७ ॥ अथ मन्वादीन्युगादींश्च शार्दूलविक्रीडिते।

सु. टी. १५

अथनक्षत्रप्रकरणव्याख्यायते तत्रादौनक्षत्रस्वामिनःशार्दूलविक्रीडितेनाह नासत्येति एतेनासत्यांतकादयः ऋक्षेशानक्षत्रेशः क्रमात्पुः १ अथध्रुवनक्षत्राणितत्कृत्यंचानुष्टुभाह उत्तरात्रयेति उत्तरात्रयरोहिणीचएतानिनक्षत्राणिरविवारश्चध्रुवसंज्ञानिस्थिरसंज्ञानिचेतिसंज्ञाद्वयं एवमुत्तरत्रापि व्याख्ययम् ॥ ध्रुवनक्षत्रेषुस्थिरादिकर्मकार्ये आदिग्रहणान्मृदुनक्षत्रोक्तंयात्यं वसिष्ठः मृदुचन्द्रेकथितान्यपिस्थिरचन्द्रेतानिकार्याणिइति २ अथचरभानितत्कृत्यंचानुष्टुभाह स्वात्यादित्येति आदिशब्दात्पुनक्षत्रोक्तमपि ३ अथोग्रनक्षत्राणिचानुष्टुभाह पूर्वात्रयमिति आदिशब्दाद्दारुणनक्षत्रोक्तमपि ४ अथमि

नासत्यांतकवन्निधात्शशभृदुद्राद्वितीज्योरगाऋक्षेशःपितरोर्मगोर्यमरबीत्वष्टास मीरःक्रमात् शक्राग्नीखलुमित्रइंद्रनिर्ऋतिसीराणिविश्वेविधिर्गोविन्देवमुतायपाजचरणाहिर्बुध्पूषाभिधाः १ उत्तरात्रयरोहिण्योभास्करश्चध्रुवंस्थिरम् तत्रस्थिरं बीजगेहशांसारामादिसिद्धये २ स्वात्यादित्येश्रुतेस्त्रीणिचंद्रश्चापिचरंचलं तस्मिन्जादिकारोहोवाटिकागमनादिकम् पूर्वात्रयंयाम्यमघेउग्रंक्रूरंकुजस्तथा तस्मिन्धाताग्निशाढ्यानिविषशस्त्रादिसिध्यति ४ विशाखाग्नेयभेसोम्योमिश्रं साधारणंस्मृतं तत्राग्निकार्यमिश्रंचवृषोत्सर्गादिसिद्धये ५ हस्ताश्विपुष्याभिजितःसिध्दंलघुगुरुस्तथा तस्मिन्पुण्या रतिज्ञानभूषाशिल्पकलारिकम् ६ मृगांसचित्रामित्रर्क्षमृदुमैत्रंभृगुस्तथा तत्रगीतांबरक्रीडामित्रकार्यविभूषणम् ७ मूलेन्द्रार्द्राहिभेसोरीतीक्ष्णंदारुणसंज्ञकं तत्राभिचारघातोयभेदाःपशुदमादिकम् ८ ॥ ८ ॥ ८ ॥ रामः

श्राण्यनुष्टुभाहं विशाखेति आदिग्रहणादुग्रभोक्तमपि ५ अथलघुनक्षत्राण्यनुष्टुभाह हस्तेति शिल्पवर्द्धकविकृत्यादि कलावृत्त्यादिकाश्च तुःषष्टिः आदिशब्दाच्चरभोक्तमपि ६ अथमृदुनक्षत्राण्यनुष्टुभाह मृगांसेति ७ अथतीक्ष्णभान्यनुष्टुभाह मूलेति अभिचारःकर्मणम् भयकरकृत्यमारणादि पशुदमःपशुशिक्षा आदिशब्दात् बंधनादिकंस्थिरंच ८ ॥ ८ ॥ ८ ॥ श्रीरुस

उक्तं च रोहिणी गुरुपुनर्वसूत्तरेया विभर्त्ति नववस्त्रविभूषणम् सानयोषिद्वलंबते पतिस्नानमाचरति वारुणेषु यादृति १० अथ नवधा विभक्त
 स्य वस्त्रस्य दग्धादिशेषे शुभशुभफलं शगदूलविक्रीडितेनाह वस्त्राणामिति वस्त्राणानवभासाः कार्याः कोणचतुष्टये अमरा देवाः स्था
 प्याः राक्षसामध्यगता शगताज्ञेयाः नराः दशासादितेया शेषपुनर्मध्ययोरंशयोज्ञेयाः तत्र चंद्रक्षेत्रे नवतरे नूतने वस्त्रे देवा दग्धे अग्निस्पष्टे सु
 दितेयाषाणाद्याघातादिभिर्निहते पंकेन कर्दमेन आदिशब्दात् गोमयादिभिरुपहते सति तद्वस्त्रे न सत् शुभफलजनकं न भवतीत्यर्थः नृसुरा
 शयो एवं वस्त्रदाहादिके सति शुभं कल्याणं स्यात् अथ सर्वांशके राक्षसमनुष्यदेवांशकेषु प्रांततः प्रांतभागे असदनिष्टफलगमकं इदं स
 चंशय्यापादुका स्वपिज्ञेयम् श्रीपतिः कज्जलकर्दमगोमयलिप्तेवासिदग्धवते स्फुटिते च चिंत्यति देनवधा विहिते स्मिन्निष्टमनिष्टफ

धार्यविरिक्तशनिचंद्रकुजे हिरं कंभौ मेधुवादिति युगे सुभग्नदध्यात् १० वस्त्राणानवभागकेषु च चतुःकोणे मरा राक्ष
 सामध्यत्र्यशगतानरास्तु सदशेषाशेषे च मध्यांशयोः दग्धे वा स्फुटिते वरे नवतरे पंकादिलिप्ते न सद्रक्षोशे नृसुरांशयोः
 शुभमसत्सर्वांशके प्रांततः ११ विप्राज्ञयातथोद्गोहेराज्ञा प्रीत्यापितं च यत् ॥ ६ ॥ ७ ॥ रामचंद्र

लंचसुधीभिः अत्र राक्षसांशे ध्वजच्छत्रादिसदृशी छेदाकृतिः शुभफलाज्ञेया देवमनुष्यांशेषिकाकोलुकसदृशी छेदाकृतिरशुभफला कश्य
 पः शरवचक्रांबुजच्छत्रध्वजतोरणसन्निभा श्रीवत्ससर्वतोभद्रनद्यावर्तगृहोपमा वर्धमानस्वस्तिके भद्रगूर्मदृषाकृतिः छेदाकृतिर्दे
 सभागेप्यायुरर्थप्रदानां स्वरोष्णालककाकादिजंबूकश्वकोपमात्रिकोणः सूर्याकृतयोदिवभागिप्यशोभनाः निंदितं वसमदद्यादि
 अभ्यः स्वर्णसंयुते आशिषो वचने कृत्वा त्वन्यद्वस्त्रं च धारयेदिति ११ अत्र क्वचिदुष्टदिने पिवस्त्रपरधानमनुष्ठुमाह विप्राज्ञयेति धि
 ह्येन सत्रे वारादौ वारतिथयो गादौ व्यतीपातभद्रादिदुष्टयोगैर्निन्देयि ॥ ७ ॥

मु. टी. १७

यद्वस्त्रं ब्राह्मणानुज्ञयातथोहाहेराज्ञासंतोषेणार्पितं तद्वस्त्रं धार्यमिति बुधजगुः १२ अथ च तपादपारोपणराजदर्शनमद्यगो विक्रयमु-
हूर्त्तानशादूलविक्रीडितेनाह राधामूल्येति राधाविशाखाएतदादिचतुर्दशनसत्रैर्लतानां वल्लीनां पादपानां वृक्षाणां चारोपो वापनः कार्यः १
अथ राजदर्शनं ध्रुवमृदुक्षिप्रश्रवोवासवैः त्रयोदशभैः कार्ये अथ मद्यमद्यारभः तीक्ष्णोग्रांबुपभेषु नवनक्षत्रेषु उदितः कथितः अथ गवां-
यो मूल्यनपरस्माद्ग्रहणम् विक्रयो मूल्यग्रहणपूर्वकं दानं सिंघ्रांत्यवन्हीदुभादित्येद्रांबुपवासवेषु हिनवनक्षत्रेषु शस्तः प्रशस्तः अत्र भीमप-
राक्रमेण पंचदशभान्यभिहितानि हस्ततुराधात्रितये सौष्ये मृमेचपूर्वांश्च विशारवभेषु पुष्ये धनिष्ठाद्वितये द्वितीशं गवां क्रयं विक्रयमामनं ।

निंदेपिधिष्ये वारादौ वस्त्रं धार्यं जगुर्वधः १२ राधामूल्यमृदुध्रुवसर्वरुणक्षिप्रैर्लतापादपारोपो
योनृपदर्शनं ध्रुवमृदुक्षिप्रश्रवोवासवैः तीक्ष्णोग्रांबुपभेषु मद्यमुदितं सिंघ्रांत्यवन्हीदुभादित्येद्रां-
बुपवासवेषु हि गवां शस्तः क्रयो विक्रयः १३ लग्ने शुभे चाष्टमशुद्धिसंयुते रक्षापशूनां निजयोनि-
भेवे रिक्ताष्टमीदर्शकुजश्रवो ध्रुवत्वष्टेषु यानस्थितिवेशनं न सत् १४ ॥ १४ ॥ ५ ॥

ति १३ अथ पशूनां रक्षामुहूर्त्तस्थितिनिवेशनिषेधमुहूर्त्तचंद्रवज्रयाह लग्ने शुभे च अति शुभे शुभस्वामिके लग्ने अष्टमशुद्धिसंयुते शु-
भयापाक्राताष्टमभावरहिते सति पशूनां रक्षारक्षणं प्रवेशादिकं च सत् तथा स्वीययोनिनक्षत्रे च रभे च सत् यथाऽश्वानां योनिभे अश्वि-
नीशततारके तत्र चतुष्पशूनां रक्षाशस्ता तीक्ष्णे पशूनां दमनं वरे स्यात्सुषोषणमिति वचनात् अथ रिक्ता ४। ९। १४ एमी दर्शो मावास्याः
कुजो भीमः श्रवः श्रवणम् ध्रुवाण्युत्तरात्रयरोहिण्यः त्राष्ट्रं चित्राण्युपशूनां यानं गृहाहृद्भिर्निःसारणे स्थितिर्गोष्ठादिवेशनं न सत् शुभेन व्यव-
हारे च ये पूर्वात्रये धनिष्ठे द्रयोष्ये सोम्यविशारवयोः आश्लेषायामयाश्चिन्यां यात्रासिद्धिश्चतुष्पदा मिति १४ ॥ १४ ॥

रामैः १७

अथौषधसूच्योर्मुहूर्त्तमंदांक्रांतमाह भैषज्यंसदिति भैषज्यं औषधं पारब्धं भक्षितं च सत् लघुमृदुचरनक्षत्रमूले च द्व्यंगलग्ने हि स्व
 भावराशिषु मिथुनकन्याधनुर्मानिषु लग्नगतेषु सत्कृशक्रेंदीज्यबुधेषु हि स्वभावलग्नस्थेषु सत्कृत्तुनस्तेषां शुक्रेंदीज्यबुधान्तरवेश्चदिवस
 वारि सतिथौरिक्तामारहिततिथौ भैषज्यंसत् श्रुभस्यात् दीपिकायां द्यगोदये गुरुबुधेदुसिते प्रसस्ते तेषां रवेश्च विधौ सतिथौ सृयोगे भेषु यप
 न्नगविशाखशिवे तरेषु जन्मर्क्षविष्टिरहितेषु कृतः श्रुभाय इति अथरिः फद्युनमृतिमृहे लग्नात् द्वादशसप्ताष्टमगृहेषु शुद्धेषु भूपापग्रहरहितेषु
 सत्कृ औषधंतु वर्षफलप्रश्नादिना आयुर्निश्चये च सत् द्युनशत्रुनिधनव्ययश्रुद्वौ सद्गृहेषु नितरां बलवत्क आयुषश्च हितकारिणयोगिकीर्तितानियम
 भौषधसेवेति श्रीपतिभट्टोक्तेः अथजनेर्मज्जनसन्नेनो भैषज्यंसत् जन्मनक्षत्रगश्चन्द्रः प्रशस्तः सर्वकर्मसु क्षारभेषजवाद्य केतवेषु विवर्जयेदिति

भैषज्यंसत् लघुमृदुचरे मूलभेद्वंगलग्ने शुक्रेंदीज्ये विदिचदिवसे चापितेषां रवेश्च श्रुद्वैरिः फद्युनमृतिगृहे सतिथौ नो जने ।
 भैसूचीकर्मोप्यदिति वसुभेत्वाष्टमित्राश्विपुष्ये १५ क्रयर्क्षे विक्रयेनेष्टे विक्रयर्क्षे क्रयोपिन पौष्णावुपाश्विनीवातः श्रवश्चि

वचनात् अथसूचीकर्मसूच्याः संबधिकर्मघटनसीवनादिति वसुभेत्वाष्टमित्राश्विपुष्यनक्षत्रे सत्यात् व्यवहारे च ये अदिति ॥ त्राक्रयशुभाः १६
 वासुत्वष्टामेत्रभेदेववाजिनः सूचीकर्मतनुत्राणमभिर्क्षेः प्रशस्यत इति १५ अथान्यदनुष्टुभाह क्रयर्क्षे इति क्रयर्क्षे वस्यमाणक्रयनक्षत्रे विक्रये
 नकार्यः तथा विक्रयनक्षत्रे क्रयोपिनकार्यः दीपिकायां यमाहिशक्राग्निविशाखपूर्वनेष्टाः क्रये विक्रयणेति शस्ताः पौष्णाश्विचित्राशतविष्णुवा
 ताः शस्ताः क्रये विक्रयणे निषिद्धा इति ननु यदायेन क्रयः कर्तव्यस्तदा अन्येन विक्रयः कर्तव्यस्तत्र क्रयविक्रयनक्षत्राणामहाभेदादुभयविधमुद्
 र्त्तानुपपत्तिः उच्यते विक्रेता यदा मुहूर्त्तै विक्रयार्थं गृह्यति तदा वस्तु एथक् क्रियते तत्कर्म विक्रयशब्दवाच्यम् यदा क्रयिणा क्रयार्थं मुहूर्त्तः प्रार्थ्यते तदा
 विक्रयेने मूल्यद्रव्यं दत्त्वा एथक् कृतविक्रेतवस्तु ग्राह्यत क्रयशब्दवाच्यं मिति मत्वा यथा कथंचित्समाधेयं तत्र क्रयमुहूर्त्तः रेवतीशततारा अश्विनीस्वाती

विश्वकर्माः १६
 त्रिक्रयशुभाः १६
 त्रिक्रयशुभाः १६

सु. टी. ०.
न. प्र.
१८

अथ विक्रयविषयोर्मुहूर्त्तेशार्दूलविक्रीडितेनाह पूर्वाहीशेति हीशं विशास्वा पूर्वादिनक्षत्रेषु केंद्रेषु प्रथमचतुर्थसप्तमदशमेषु द्वितीयकोणेन वपंचमेशु भैः ।
सद्भिः षट्त्रयार्थेषु पापग्रहैः सद्भिः घटतनुं कुंभलग्ना विनात्पक्का सतिथौ रिक्तामारहिततिथौ विक्रयः सन्नशुभे ज्ञेयः अथ विपणिः पण्यवीथिकाग्रहे स्थि-
त्वा क्रयविक्रयार्थं कर्म रिक्तातिथिभौमवारकुंभलग्ना निवर्जयित्वा स्येषु तिथिवारलग्नेषु भिन्नाणि मृगरेवती चित्रानुराधाः ध्रुवणिरोहिण्युत्तरात्रयं क्षिप्र-
णिहस्ताश्विपुष्याः एतैर्भैः लग्ने चंद्रस्थिते मूर्त्तौ चंद्रे सिते च सति व्ययाष्टरहितैः पापग्रहैः सद्भिः शुभेर्द्वापरवे द्वितीयकादशमेषु सद्भिर्विपणिः शुभा स्यात्
१७ अथाश्वगजमुहूर्त्तमिंद्रवज्रपाह क्षिप्रान्त्येति क्षिप्रादिनक्षत्रेषु रिक्ताभौमव्यतिरिक्तदिने वाजिकृत्यमश्वानां क्रयविक्रयशिक्षास्थानाभरण

पूर्वाहीशकृशानुसार्पयमभेकेंद्रद्विकेणेशुभैः षट्त्रयायेषु शुभैर्विना घटतनुं सन् विक्रयः सतिथौ रिक्ताभौमघटान्विना च
विपणिमिंत्रध्रुवक्षिप्रभैर्लग्ने चंद्रमिते व्ययाष्टरहितैः पापैः शुभेर्द्वापरवे १७ क्षिप्रान्त्यवस्विंदुमरुज्जलेशादित्येषु रि-
क्तादिने प्रशस्त स्याद्वाजिकृत्यं त्वथहस्तिकृत्यं कुर्यात्तदुक्षिप्रचरेषु विद्वान् १८ स्याद्गूपाघटनं त्रिपुष्करचरक्षिप्र-
ध्रुवेरत्नयुक् तत्तीक्ष्णो ग्रविहीनभैरविकुजे मेषालि सिंहेतनौ ॥

॥ दिकार्यप्रशस्तं स्यात् श्रीपतिः पुष्यश्रविष्ठाश्विनसौम्यभेषु पौष्णान
हेदित्यकराक्षयेषु सवारुणर्षेषु बुधैः स्मृतानि सर्वाणिकार्याणितुरंगमाणं अश्वशिङ्गणचक्रं अश्राकारं लखे चक्रं साभिजिद्रानिविन्यसेत् स्कंधे तु
सूर्यभासं च पृष्टं च दशभानि च पुच्छे द्वे स्थापयेत्प्राज्ञश्चतुष्पादश्चतुष्टयम् उदरे विन्यसेत् च मुरवे द्वे तुरगस्य च अर्थलाभोऽस्वसम्यक्वाजिनश्रुति
शौदरे चरणस्थे रणे भंगः पुच्छे पत्नी विनश्यति अर्थसिद्धिर्भवेत्स्वस्वधेस्कंधपतिर्भवेत् इति अथ विद्वान् ज्ञातामृदुक्षिप्रचरनक्षत्रेषु रिक्ताभौम
वर्जितदिने च हस्तिकार्यं गजानां कार्यं क्रयविक्रयभूषादिकुर्यात् वसिष्ठः हस्तत्रये सौम्यहरित्रये च पौष्णद्वये पुष्यपुनर्वसौ च मंत्रे सर्वाण्यपि कुंजरा
णां कर्माणि शस्तान्यस्त्रिलानियानीति १८ अथ भूषणघटनमुहूर्त्तेशार्दूलविक्रीडितेनाह स्यात्पुष्येति त्रिपुष्करदिने च सप्तमदशमेषु सद्भिर्विपणिः शुभा स्यात्

वस्यति एवंविधे त्रिपुष्करदिने चरसिधुधुवनसन्नेषु भूषणघटनमाभरणघटनं शुभं स्यात् वसिष्ठः सिधुचरचरभूषणसैरिक्तामावर्जितेषु दि-
 वसेषु निखिलेषु पिवारेषु त्रिपुष्करे भूषणकार्ये अथतद्भूषणरत्नयुतमाणिक्यादियुतं चेत्तदांतीष्णोऽग्रविहीनभेतीष्णानिमूलज्येष्ठा आर्द्रा
 श्रुषारव्यानि उग्राणि पूर्वात्रयमघाभरण्यः एतद्यतिरिक्तेषु शशदेशनक्षत्रेषु तथा विभौ मवारपिकार्ये तथा मेषवृश्चिकसिंहलग्नेषु च वसिष्ठः स्थि-
 रसाभरणचरमेलघुमेत्रैष्ककुकुजवारे तेषामेव विलग्ने माणिक्यमयभूषणकार्यमिति कर्कचतुलालग्नेषु कार्यमित्यपि ज्ञेयम् वसि-
 ष्ठः सिधुमृदुधुवचरभेशशिसितयावांसरेषु तल्लग्ने मुक्ताफलरजतमयभूषणमखिलं सवज्रकं कार्यम् अथतीष्णानिमूलज्येष्ठा आर्द्रा
 षाः उग्राणि पूर्वात्रयभरणीमघा अश्विनीमृगो द्विदेवविशखा दहनः कृत्तिका एषु नक्षत्रेषु घटितं शरुं शुभं स्यात् अरितिर्वासवत्वष्टामैत्रमेद-

तस्मुक्तासहितं चरधुवमृदुसिधुशुभे सत्तनौ तीष्णोऽग्राश्विमृगे द्विदेवदहने शस्त्रं शुभं घटितं १७ मुद्राणां पातनं सद्गु-
 वमृदुचरभसिधुभैर्वान्दुसौरधस्त्रे पूर्णजयारव्यनक्षरु भृगुजास्ते विलग्ने शुभैः स्यात् ॥ ६ ॥ श्रीः ॥

ववाजिनः सूचीकर्मननुत्राणमेभिर्कसैः प्रशस्यत इति न्नसोच्चयोक्तेः अथसुवर्णरूप्यादिपात्रे भोजनमुहूर्त्तमाह वसिष्ठः लघुमेत्रधुवचरभेसि-
 तेदुबुधभीववारेषु हे मरजतादिभाजनभोजनमारोग्यामृतयोमिषु इति १९ अथमुद्रापातनमुहूर्त्तं वस्त्रसालनमुहूर्त्तं च स्वग्धराह मुद्राणां मिति
 धुवमृदुचरसिधुसंज्ञकैर्नक्षत्रैः कृत्वा राजमुद्रा किंतु सुवर्णरूप्यादिनिष्पादनं मुद्रापातनमित्युच्यते इत्कसालेति भाषया वीन्दुसौरधस्त्रे चंद्रशमिधु
 रवर्जितवारे तथा पूर्णजया एव पूर्णोः पंचमी दशमी पूर्णिमाः जयास्तृतीया एमी च यो दश्यः एतासु तिथिष्वित्यर्थः शुभं स्यात् तथा गुरुशुक्रास्ते नशु
 भे विलग्ने शुभैः लग्ने शुभग्रहेः सद्गिरित्यर्थः उक्तं च मृदुधुवसिधुचरेषु भेषु योगप्रशस्ते शमिधुवर्ज्ये वारे तिथौ पूर्णजया द्दये च मुद्राप्रतिष्ठाशु
 भदानाणां सुर्वेस्ते वासिस्तास्ते वा मुद्राणां घटनं क्वचित्कूरग्रहसौशल्लग्नेन कार्यं भूतिमिच्छता अथधुवेवसुर्धनिष्ठा ॥ ६ ॥ ६ ॥

सु०टी०
स०प्र०
१९

हयोश्चिनी दिनकृतहस्तः तस्मात्संचकेहस्तचित्रास्वातीविशारवांनुराधासु आदित्यं पुनर्वसुः पुष्येवस्त्राणां सालनंर जकाधानार्थेदा
नसत् शुभं स्यात् रिक्तोपवाणिपूर्वोक्तानितिथिप्रकरणे मूषीपितृदिने श्राद्धदिने एतेषु रविजज्ञेषु शनिबुधवारेषु कदापि वस्त्रां सालनं
नोकार्यं २० अथ स्वद्रादिधारणं शय्याद्युपभोगसु हर्षसम्भरणार्थं संधार्या इति विरिक्ते रिक्तावर्जितशुक्रहस्यतिरविवारे तथा मैत्रध्रुव
लघुसप्तकनक्षत्रसहितपुनर्वसुज्येष्ठाविशारवनेत्रेषुकुंतादयः संधार्याः कुंताभस्रुः वर्मकवचं इषवोवाणा आस्यते अनेनेतीष्वसनंध
नुः श्रेयाणः कृपाणः सद्गुः असिपुत्री च्छुरिकासंज्ञादोपीतिकेचित् तथा स्थिरारव्येषु सिंहचंद्रिक कुंभाख्ये लग्ने चंद्रे अपिशब्दात् लग्नेपि

वस्त्राणां सालनं सहस्रहयदिनकृतसंचकादित्यपुष्येनोरिक्तापर्वषष्ठीपितृदिनरविजज्ञेषु कार्यं क
दापि २० संधार्याः कुंतावर्मेषु सनशरकृपाणासिपुत्र्यो विरिक्ते शुक्रे ज्यार्के तिहैत्रध्रुवलघुस
हितादित्यशाक्रहिदेवे सुलग्ने हि स्थिरारव्येषु शशिनिचशुभदरे शुभैः केद्रगैः स्याद्गैः शय्यासना
देर्ध्रुवमदुलघुहयंतकादित्यदृष्टः २१ ॥ २१ ॥

अथुभयहृदये शुभैः केद्रगैः सद्गुः कुंतादिधारणं हितं क्रसोच्चये पु
ष्येचादितिचित्रपद्मनये शक्रोत्तरारेवती वाजीहस्तविशारवमित्रसहितभानो गुरोर्भागवि कुंभेकीटगृहे वषमगपतौ चंद्रे शुभैर्वीक्षिते संनाहं
शस्वद्रकुंतल्लुरिकाधार्यान्वषाणाहितेति यत्तुदीपिकां मूलेदुपूर्वात्रययाम्यपित्र्यशक्राश्विसर्पानलशूलिनश्च शस्त्रादिसंधारणमेषुकुर्यात्ति
थौ निचग्ने च शुभेषु भाहे इति तदा सन्नियुद्धारिविषयं अथ ध्रुवमदुलघुनसत्रेषु इरौश्रवणे अतके भरण्या आदित्ये पुनर्वसौ एषु शय्यासनादेः शय्या
रवद्रादिरूपा आसनपीठ मृत्त्वगादि आदिशब्दात् पादुकातेषामुपभोगः दृष्टः हितः हीपिकायां मैत्रं दुपुष्ययमभादिति वज्जिचित्राहस्तोत्तराप्रयहरीज्य
विधातभानि एतेष्वतीवशयनासनपादुकानां संभोगकार्यमुदितं सुनिभिः शुभाहे इति ॥ २१ ॥ २१ ॥ २१ ॥ २१ ॥ श्रीजगदंबा ॥

रामः
१९

अंधांधानिदिननसत्राणिशार्दूलविक्रीडितेनाह अंधासमिति धातारोहिणी विधिरभिजित् दहनभंकत्तिका भगःपूर्वाफाल्गुनी अन्यत्रस्यष्टं २१ अं
धादिननसत्राणांफलमनुष्टुभाह विनष्टार्थइति अंधनसत्रेषुविनष्टस्यापहृतस्यार्थस्यलाभः शीघ्रंभवति मंदनसत्रेषुविनष्टार्थस्यप्रयत्नतोलाशो
भवति मध्यममनसत्रेषुविनष्टार्थस्यदूरस्वनमरादतीवदूरदेशे श्रवणत्वरीयद्रव्यममुकेनहृतं अमुकस्यलेतिष्ठतीतिलोकवार्त्ताभवतिल
धिस्तुनास्ति कूलोचननसत्रेषुश्रुत्याग्नीनश्रवणमपिलब्धिरपिनभवतीत्यर्थः २३ अथधनप्रयोगेतिनिषिद्धनसत्राण्यनुष्टुभाह तीक्ष्णोति एते
स्तीक्ष्णादिननसत्रैर्यद्रव्यंरुवणंदिदत्तकालंतरं विनादत्तनस्वसत्प्रत्यगिन निवेशितस्वैरसमीपेप्रत्ययार्थस्थापितं प्रयुक्तकालंतररीति

अंधासंवरुपुष्यधातुजलभद्रीशार्यमात्याभिधंमंदासंरविविश्वमेत्रजलपाश्लेषाश्विचांद्रंभवेत् मध्याक्षंशिवपि
त्रजैकचरणत्वाष्टंद्रविध्यांतकंस्वसंस्वात्यतिश्रवोदहनभाहिर्बुध्न्यरक्षोभगसु २२ विनष्टार्थस्यलाभोपेशीधमंदेप्र
यत्नतः स्यादूरेश्रवणंमध्येश्रुत्याग्नीनकूलोचने २३ तीक्ष्ण मिश्रध्रुवोर्ग्रैर्यद्रव्यंरुवणंनिवेशितं प्रयुक्तंचविनष्टंच
विष्ट्यापातेचनाप्यते २४ मित्रार्कध्रुववासवांबुपमघातोयांत्यपुष्येदुभिः पापेर्हीनबलेस्तनोस्करगुरोर्ज्ञेवाभृगोरेववि

परःसरंकस्यैचिदत्तं विनष्टं चौरादिनाहृतं स्वयमेववाक्कचित्युक्तंद्रव्यंविश्वयेनकस्यपिनाप्यतेतथाविष्ट्यांभद्रायापातेव्यतीपातेमहापातेवाहृतं
द्रव्यंनाप्यते चक्रराद्रुहणेपि वसिष्ठः ध्रुवोयसाधारणदारुणसंनिक्षिप्तमर्थत्ववापनष्टं चौरैर्हृतं दत्तमुपपुष्यांवाविष्ट्यचपातेननलभ्यतेनदिनि
अत्रेदमनुसंधेयं तीक्ष्णमिश्रादिपंचदशभेषुमध्येरोहिण्यार्मक्षिषुजलभद्रीशेषुदत्तंनिवेशितंप्रयुक्तद्रव्यस्यैवाऽप्राप्तिः चौरापहृतस्यस्वतोयतस्यवा
धनस्यलाभस्वं तेषांरोहिण्यादीनामध्यमलोचनेषुपाठसामर्थ्यादितिभावः २४ अथजलशयस्वनननृत्यारंभयोर्मुहूर्त्तेशार्दूलविक्रीडितेनाह मित्रा
र्कति अनुराधादिप्रयोदशनसत्रैः सद्भिः पापग्रहेर्हीनबलेर्बलरहितैः सद्भिः तनोल्गनेस्करगुरोस्तितुधेवासति विदशमेष्टुकेसति ॥ ६ ॥ ३५ ॥

ऋणच्छेदं कुजे कुर्यात्संचयं सोमनंदने अथ तु विशेषे संक्रमं संक्रांतिरिवसे रूद्रौ रूद्रियोगे करे हस्तनक्षत्रे अर्के निरविवारे इति यत् तत्रा
 पि नग्राह्यमित्येकं संबधः यत्र यस्माद्देतोस्तदृणं तदंशं ऋणं गृहीतुः कुलेषु भवेत् तस्युत्रपौत्रादिभिरपि परिहर्तुं मशक्यमित्यर्थः हस्ते कंधारे
 संक्रांतौ यदृणं स्यात्कुलेषु तत् रूद्रियोगे तथा ज्ञेयमृणच्छेदं तु कारयेदिति ज्योतिः प्रकाशोक्तेः बुधवारे ऋणं कदापि न देयम् २७ अथ हस्तप्र
 वाहमुहूर्त्तं शार्दूलविक्रीडितेनाह मूलद्वीशेति एतैः मूलादिभिरेकेन विंशतिनक्षत्रैः विना केशनिंरविशनिवारौ वर्जयित्वा अन्यवारेषु तत्रप
 पेहीनबलैर्निबलैः चंद्रजलराशिनवांशके सति शुक्रे चंद्रे च मांसले पुष्टे सति उदिते स्युः गुरौ लग्ने च सति तदा प्रथमं हलप्रवहणं शस्तस्य
 तच्छयपः गुरौ लग्नगते शुक्रे बलिन्याप्यादये विधौ शस्ता कषिक्रिया तत्र दुर्बलैः क्रूरस्वचरैः अथ सिंहघटे कुंभे कर्के अजमेषे एणो मकारे।

नारे ग्राह्यमृणंतु संक्रमदिने रूद्रौ करे केंद्रिय नदंशेषु भवेदृणं न च बुधे दयं कदाचिद्दुर्नं २७ मूलद्वीशमघाचरध्रुवम्
 दुक्षिन्ने विना केशनिं पापेहीनबलैर्विधौ जललघेशु क्रै विधौ मांसले लग्ने देवगुरौ हलप्रवहणं शस्तं न सिंहघटे कर्के जे
 णधेटतनो क्षयकरं रिक्ता रूपपृष्ठा तथा २८ एतेषु श्रुतिवारुणादिति विशारवोऽनिभौ मविना वीजाभिर्गदितो शुभात्त्वगुभ

धैतुलायां तथारिक्ता रूपपृष्ठां तथा शब्देन उक्तसमुच्चयार्थे स्तेनाष्टम्यामपि न शस्तः यस्यात्स क्षयकरं २८ अथ बीजोप्तिम् ॥ तोष्टा ग्रीडं रामेद्वः
 हर्त्तं फणिवक्रं च शार्दूलविक्रीडितेनाह एतेष्विति पूर्वोक्तनक्षत्रेषु श्रुतिवारुणादिति विशारवोऽनिविनाश्रवणादिवर्जितेषु मूलमघाध्रुवमदुक्षि
 प्रेधनिष्ठास्वातीषु भौमविनाभौमवारव्यतिरिक्तवारेषु बीजोप्तिः बीजवापने शुभं ज्ञेयं नारदः मृदुध्रुवक्षिप्रभेषु पितृवायुवसूदुषे समूलभेषु बीजोप्ति
 रत्युक्तफलप्रदा रवौ रौद्राद्यपादस्थे भूषो सजायते रजः तस्माद्दित्तत्रयं तत्र बीजवायं परिस्वजेदिति राजमार्त्तण्डे आर्द्रा प्रथमं दिनत्रयनिषेधः अथवा
 जोप्तो फणिवक्रं अगुभतो न विचंते गावो यस्येति अशुः गृहः तस्य भतदाक्रांतनसत्रं तस्मादादौ अष्टौ भानि असंति असमीचीनानि ततस्त्रीणि शक्रभ

ततस्त्रीणि शुभानि

अथशिरामोचनविरेचनादिमुहूर्त्तंशार्दूलविक्रीडितेनाह त्वाष्टादिति त्वाष्टाद्वयेचित्रास्वात्यौ मित्रभाद्वयेअनुराधाज्येष्ठे कभाद्वयेरोहिणीम्
 मौ श्रोत्रश्रवणः चित्रादिषु एकादशसूक्तसन्नेषु भौमार्केयुरुवारेशिरामोक्षणरुधिरविहिनीनाडिका शिरातस्याः सः स्यशस्त्रघातेननरशित्तो
 रक्तमोक्षणकुर्यात् अथबुधार्काविनावुधशनिवारोत्पत्कान्यवारेषु पूर्वोक्तनसन्नेषु च विरेकवमनाद्यं औषधेनसन्नेषु च विरेकः वमनेवेत्
 एतदाद्यं कुर्यात् मित्रसिप्रचरध्रुवेषु मघोदशनसन्नेषु रविवारेशु भग्रहवारेशु विदो बुधस्य लग्नवर्गे जीवस्या पिलग्नवर्गे यस्मिन्कस्मिंश्चिद्वृत्तेपि
 रुबुधयोः षड्गणसन्निभौ लग्नगुरोचसतिकर्त्तुर्गुरुबले च सति धर्मक्रियाकोटिहेमरुद्राधिष्ठानादिरूपानुगदिता कथिता ३० अथधान्यच्छेद

त्वाष्टान्मित्रकभाद्वयेषु पलघुश्रोत्रेशिरामोक्षणं भौमार्केज्यदिने विरेकवमनाद्यं स्याद्बुधार्काविना मित्रसिप्रचरध्रुवे
 रविशुभाहे लग्नवर्गे विदो जीवस्यापितनो गुरो निगदिता धर्मक्रियावद्वले ३० तीष्णाजपा वृद्धस्वहृद्दस्त्रुवीदुस्वाती
 मघोत्तरजलांतकतक्षपुष्ये मंदाररिक्त रहिते दिवसेति शस्ता धान्यच्छिदानिगदिता स्थिरमेविलगने ३१ भाष्यार्थमश्रुतिम
 घेंद्रविधात् मूलं मेघास्य मेषुकथितकणमर्दनं स्यात् हीशाजपान्निर्कृतिधात् शतार्थमर्सेसस्य रोपणमिहार्किकुजोविना
 सत् ३२ मिथोगुरोद्रमुजगेद्रविभिन्नमेषुकर्कोजतो स्त्रिरहिते चतनो शुभाहे ॥ ॥ नवसंततिलकेनाह तीष्णाजपादेति एतेषु केन विंश

तिनसन्नेषु तथा भौमशानिरिक्तावर्जितदिने स्थिरलग्ने सति धान्यादीनां यवादीनां छिदाच्छेदने निगदितं ३१ अथकणमर्दनं सस्यरोपणं च
 वसंततिलकेनाह भाष्येति विधिरेहिणी अंत्यरेवती एषु नवमेषुकणानां चणकादीनां मर्दनं परिघातादिना ३२ अथविशा
 स्वादिषदनसन्नेः आर्किकुजोविनाशानि भौम्यवारेषु सस्यस्य धान्यस्य रोपणं सत् शुभम् ३२ अथधान्यस्थितिधान्यच्छिद्वचसंततिलकेनाह मिथोये
 त्रिति मिथोयादि विभिन्नेषु मिथोयादिदशनसन्नेभ्यो न्येषु सस्यदशनसन्नेषु तथा कर्मिषु तुल्यारहिते लग्ने मकरस्थिरद्विस्वभावलग्नेः पुशुभाहे चंद्रबुधगुरुशु

मु. टी. ०
न. प्र. २२

क्रवारेधान्यानां स्थितिः एकत्र स्थले स्थापनं साशुभकरीनिगदिता अथ भुजे ज्योतिषयो रशनसत्रेषु धान्यवृद्धिः ॥ मत्स्यमेतावदान्यं देहितव्यं
सह्यानंतरसपादं सार्धं वा दास्यामीत्येवं रूपावृद्धिर्निगदिता ३३ अथ शांतिकपौष्टिकादिकवसंततिलकेनाह सिधेति सिध्नादिनसत्रेषु पौष्टि
कमंगलाभ्यां सह पौष्टिककर्मणा ग्रहशांत्यामंगलकर्मणा विना विनायकशांत्यासह शांतिके दुष्टफलदं मूल्यदिनसत्रोत्पन्नशांत्यादि शुभं स्यात्
गनात् रवे रशमेके सति विधौ चंद्रे सु स्वगते चतुर्थे गुरौ लग्नस्थे सति तत् शांतिकमोदयादि दुष्टसमये गुरुशुक्रास्तादि दुष्टकालेनोक्तं तदनिमित्त
केलाद्युत्पाददर्शने सति गुरुशुक्रास्तादावपि शुभं स्यात् उक्तं च शांतिकर्मणि कुर्वन्ति रोगेनेमिन्तिकेतथा गुरुमार्गवमोदये पिशाचस्तत्र न विद्यते ३४
अथ होमाहुतिशुद्धिमनुषु भाह सूर्यभादिति सूर्याक्रान्तने सत्रात् त्रिभिर्भेन सत्रत्रयमध्ये चंद्रे चंद्ररश्मे दिननसत्रे सति कनात् सूर्यादिसूर्येव होमा
धान्यस्थितिः शुभकरीगदिता भुजे ज्योतीशं रश्मिचरभेषु च धान्यवृद्धिः ३३ सिध्नुधां सचरभेषु मया सुशस्तं स्याच्छांतिकं
सह च मंगलपौष्टिकाम्या रवेके विधौ सुस्वगते तनुते गुरोने मोदयादि दुष्टसमये शुभमदं निमित्ते ३४ सूर्यभाद्रिभिर्भे चंद्रे
सूर्यविच्छुक्रपुंगवः चंद्रारे ज्यागुशिखिनेनेष्टाहोमाहुतिः स्वले ३५ सैकातिथिर्वा रयुता कृता प्राशेषे गुणभे सुविवन्दिच
हुतिः पतति यथा सूर्याक्रान्तने सत्रात् तन् सत्रत्रयमध्ये होमारंभे सूर्यमुखे होमाहुतियातः ततो न सत्रत्रयेषु बुधस्य ततः शुक्रस्य ततः पंगोः शनेः ततः ॥ संः ॥
चंद्रस्य तत आरस्य भौमस्य तत ईज्यस्य गुरोः ततः राहोः ततः शिखिनः केतोः एवं सति यदिने रत्ने पापग्रहस्येव होमाहुतिः पतति सने धान्यशुभदा अर्थाच्च
अथ ग्रहमुखेशभा सूर्येन सत्राच्चंद्रं सत्रपर्यंतगणना ३५ अथ यदिने होमशुद्धिर्वा पितस्तदिने बन्दिनिवासवेशनशुभाशुभफलमिंद्रवज्रयाह सैकेति शुद्धिः
गणनावर्त्तमान तिथिर्गणया एकयुतावर्त्तमानवारयुताचतुर्भक्ताय च्छेषंतचेव गुणमितं धिमितं स्यमितं चतराभुविभूतौ वह्निर्वा सौवसतिः फलवाह सैकेत्या
यहोमेहोमदिने भू मावग्नेर्वासे सति सौख्यं भवति अथ शशियुग्मशेषे एकमितं शेषेऽग्निवसोदि विस्वर्गे फलं कर्तुः प्राणनाशः हिमितेशेषेऽग्निवासे भूतले ॥ ६

तस्फलंकतुरर्थनाशः उक्तंच तिथिवारयुतिः सैकावेदभक्तावशेषकात् निवासो मेर्व्योम्निरूपेवित्तघ्राणविनाशः पातालेद्विकशेषेणधनसंच
 यनाशनः गुणवेदावशेषेणभूसौविपुलसौख्यदः संस्कारेषुविचारस्यनकार्योनापिवैष्णवे नित्येनैमित्तिकेकार्येनचाब्दे सुनिभिःस्तः कैश्चित्
 दस्रुप्तमपिहोमेवर्ज्यमित्युक्तम् तद्यथा अर्कचंद्रादृष्टमेतत्तुर्थमंदः शुकादृष्टमेगारकश्च राहुधर्मजीवतः सेदस्रुप्तेहोमेनाशः पुचदसाधनानामिति ३६
 अथप्रतिषर्षात्पन्ननवान्नभक्षणमनुषुभाह नवान्नमिति वरादिद्वादशभेषुसत्तनौसमीचीनलग्नेशुभग्रहेर्युतेदृष्टेचेत्यर्थः नंदातिथयः १।६।११ विष
 घटीविवाहप्रकरणोक्ताः मधुश्चैत्रः पौषः अर्कशनिः भूमिजोभौमः एतान्विनावर्जयित्वा न्नवान्नभक्षणंशुभं ३७ अथनौकाघटनमनुषुभाह याम्यत्रये
 सौख्यायहोमेशशियुग्मशेषेप्राणार्थनाशो दिविधृतलेच ३६ नवान्नस्याचरक्षिपमृदुभे सत्तनौशुभं विनानंदाविषघटीमधुपौषार्कि
 भूमिजान् ३७ याम्यत्रयविशाखेंद्रसार्पपित्र्येशभिन्नभे भृग्वीज्यार्कदिनेनौकाघटनंसत्तनौशुभं ३८ मूलाद्राभरणीपित्र्य
 मृगेसौम्येघटेतनौ रुखेशक्रेष्टमेशुद्धेसिद्धिवीरिभिचारयोः ३९ व्यन्यादितिध्रुवमघानिलसापेधिष्येरिक्तैतियौचरतनौवि
 कवीन्दुवारे ॥ ॐ ॥ ५५ ति याम्यत्रयंभरणीरुफिनकारोहिण्यः ईशआर्द्रा अन्यानिप्रसिद्धानि एभ्योभिन्ननक्षत्रेषुशुक्रगुरुवा रे सत्तनौशुभपु
 तदृष्टे लग्नेनौकाघटनंनौकानिर्माणंशुभं नौकाचालननौकागमनमुहूर्त्तौदीपिकायांशुभाहेविष्णुर्युग्मेदुभयमेवाश्विपाणिषु चालनघटनस्थानान्नावः
 श्रुभतिथीदुषु अश्विकरेज्यसधानिधिपूर्वामित्रधनाच्युतमेशुभलग्ने तारकयोगतिथीदुविशुद्धौ नौगमनंशुभंशुभवारे ३८ अथवीरसाधनाभिचारयो
 मुहूर्त्तमनुषुभाह मूलेति मूलादिनसत्रपंचकेतयाघटेतनौकुंभलग्नेसौम्येबुधेसति तथाशुक्रेरुखेचतुर्थे अष्टमेशुद्धेग्रहरहितेनादृष्टे लग्नेवीरस्वध
 नस्यअभिचारस्यकर्मणः सिद्धिः निष्यतिः ३९ अथरोगनिर्मुक्तं स्नानकंसंततिलकेनाह व्यंतेति विगवान्यत्यादीनिरेवत्यादीनिनवधिष्णानियेभ्य
 स्तेषुषादशशिएनसत्रेषुनपारिक्तासंज्ञासु तिथिषुचरलग्नेतथाशुक्रचंद्रवर्जितवारे ॥ ॐ ॥ ६ ॥ ६ ॥ श्रीरुमाय ॥

मु.टी.
नम्ब.
२३

तथाविधौ चंद्रे हीने निषिद्धस्थानस्थानिषिद्धस्थानानि गोचरप्रकरणे तत्राद्यं हे भवे एकादशे केंद्रे १।४।१।१० कोणेन च पंचमे स्थाने स्थितैः स
एवं विधे लमे रुजा विरहितस्य रोगनिर्मुक्तस्य जनस्य स्वान्तं आरोग्यं प्राप्तं शरभं नारदः स्थिरे ज्यादिति सर्पाद्यपितृवारुणमेषु च न कुर्वीत रोगमुक्त
स्य स्वानं वारे ब्रह्मशक्रयोरिति ४० अथ शिल्पविद्यामनुषु भाह मृदुधुवेति मृदुधुवादिनसत्रे जे बुधे दशमेलग्ने वासति अथवा पुरोदशमेलग्ने वासति
तथा विधौ चंद्रे बुधगुरुषु उवर्गस्थे च सति शिल्पविद्यानावावर्णादि निर्मितं मूर्त्त्यादिकं तद्विधायाः प्रारंभः शस्यते ४१ अथ संधानमनुषु भाह सुरे
ज्येति पुष्यादिनसत्रेषु तथाष्टम्यां तिथौ हरेौ द्वादश्यां च तिथौ तैत्तििलकरणे च तथा शक्रदृष्टेयुते च लग्ने तथा क्रमग्रहाणां वारे संधानं संधिमेत्री तिया
वत् इष्यते तथा च कश्यपः भाग्ये पुष्ये समे च लग्ने शुके सिते सुते करणे तैत्तििलेष्टम्यां द्वादशां संधिरिष्यते ४२ अथ परीक्षा मुहूर्त्तवसंततिलकया

स्वानं रुजा विरहितस्य जनस्य शस्तं हीने विधौ स्वल्पं रोगं भवे केंद्रकोणे ४० मृदुधुवं सिधुचं रे जे गुरौ वारुणलग्ने विधौ जनी
ववर्गस्थे शिल्पविद्यां शस्यते ४१ सुरेज्यमिभ्रुर्गेषु वाष्टम्यां तैत्तििले हरेौ शक्रदृष्टे तर्ने सोम्यवारे संधानमिष्यते ४२ ॥
त्यक्त्वा ८ भूत १४ शनि विष्टि कुजा जनुर्भमासौ मृत्यो रवि विधू अपि भा नि नाड्याः ॥

नमर्षजन्ममासश्च जन्मराशेमष्टमं सूर्यं चंद्रं च नाड्याः भानि जन्मभक्तमं भानि दिनसत्राणि नाडीनसत्राणि एतानि सत्का द्यगद्यं स्वभावे च लग्ने च रल्
ग्ने वातनचवंशे च चंद्रशुद्धौ ताराशुद्धौ गुरुशुद्धौ च सत्यां करोहस्तः अदितिः पुनर्वसुः हरिः श्रवणः इंद्रो ज्येष्ठा कंजलं तत्त्वामीवरुणः तस्य नक्षत्रं शततारक
एषु भेषु परीक्षा कार्या अन्यत्सपष्टं परीक्षानामस्तु वर्णस्तियादिपातकाभिः शस्तस्य श्द्राशुद्धि विचारपूर्वकं सप्तमाषादिरूपा दिव्यमिति यावत् उक्तं च दीपिकया म
नोशक्रास्तेः एमार्के गुरुसहितरवौ जन्ममासेः एमं हौ विष्टौ मासे मलास्थे कुजशनिदिवसे जन्मतासक्त्या य नाडीनसत्रं हीने स्फुरगुरुरजनीनापतासु विशुद्धौ प्रा
तः कार्या परीक्षा हितनुचरणहोशे ह्येशस्तलग्ने इति व्यवहृत्तिये अष्टम्यां च तुरे श्यां प्रायश्चित्तपरीक्षणे ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ॥ २३

नपरीसाधिवासश्चशनिभौमदिनेभवेत् ज्येष्ठाश्रवणहस्तश्चशनिभौमदिनेभवेत् ज्येष्ठाश्रवणहस्तश्चतथाज्ञेयः पुनर्वसुः तद्वच्चनमिषाप्रोक्तास्यभियुक्तविवा
रणेइतिनाडीनक्षत्राणिरीषिकारखचनात् जन्मर्षमाद्यंशमंचकर्मसंपातिकंपोडशभंचमानसं त्यात्पंचविंशंसमुदायमष्टादशभयोविंशतिभंविनाशकं एवं च
भोजनः सर्वोजातिदेशाभिषेकभैः नवभिर्नैपतिर्ज्ञेयोनाडीतारासंज्ञाः इति नृजातिनक्षत्राणिवराहसंहितायां पूर्वात्रयसानलमप्रजाजांशुं पपुष्येणसहो
नराच सषोष्णमैत्रंपितृदेवतंचप्रजापतेर्भंचकषीकृत्वाणि आदित्यहस्ताभिर्जिह्वानिवर्णिकजनस्वाम्यमुपागतानि मूलकिंज्रानिलवारुणानिभान्यप्रजा
तेःप्रभविष्णुतायाः सौम्येन्द्रचित्रावसुदेवतानिसेवाजनस्वाम्यमुपागतानि संप्रविशस्वाश्रवणेभरण्यश्चांउरुजतेरभिनिर्दिशतीति देशेभ्रमणस्यादिकस्तनि
सत्रंशतपदचक्रम् यथा वाराणस्याः नक्षत्रोद्दिणीति अभिषेकभेयास्मितुष्यादिकेनक्षत्रेणप्रजाभिषेकोजातस्तदभिषेकसंमितिगहनवभ

द्वंगेचरेतनुलवेशशिजीवताराशुद्धौकरादितिहरींद्रकपेपरीसा ४३ व्ययाष्टशुद्धौपचयेस्त्रुगेशुभदृग्युते चंद्रेत्रिषट्दशा
यस्थेसर्वारंभःप्रसिध्यति ४४ स्वातीन्द्रपूर्वाशिवसार्पभेद्यतिज्वरेन्यमैमेस्थिरताभवेद्भुजः याम्यश्चोवारुणतस्रभेशिवा११
घस्त्राहिपसो१५द्विधिवाकवासवे॥४५॥

ॐ भिद्वारेपांषडेवमानि ४१ अथसामान्यतः शुभकार्येषुलम्नशुद्धिमनुष्टमाह व्येति व्यो
द्यदशं अष्टमंएतत्स्थानद्वयंशुद्धंदाहरहितंयस्मिन् एतद्व्येस्वजन्मार्शेर्जन्मालम्नाहाउपचयभवनेत्रिषडेकदशदशमराशोलम्नभूतेरुभेदेष्टेयुते
चतथाचंद्रेत्रिषट्दशयस्थेसतिसर्वेषांशुभ कार्याणामारंभः सिद्धातितथाचवसिष्टः उपचयभेलम्नतिध्ययनेधनशुद्धिसंयुतेलम्नेउपचयगेशीत
करेमंगलकर्माणिकार्याणिइति ४४ अथनक्षत्रेषुज्वरोसत्तौसत्यंभिचसौदिनसंख्याद्वितीयोयज्ञातिक्रमोपेन्द्र बज्रयाचाह स्वातींद्रेति मूलाघीति
स्वातीज्येष्ठापूर्वात्रयाद्राश्लेषासुज्वरेज्वरोसत्तौसत्यामृतिभरणंस्वतः अथयमैत्रेदेवत्यनुराधयोर्ज्वरेसत्तौरजैरागस्य स्थिरतावडुकालेमरोमनिदृति
स्वातीज्येष्ठापूर्वात्रयाद्राश्लेषासुज्वरेज्वरोसत्तौसत्यामृतिभरणंस्वतः अथयमैत्रेदेवत्यनुराधयोर्ज्वरेसत्तौरजैरागस्य स्थिरतावडुकालेमरोमनिदृति

१२शदिवसाः रोगः ४५॥

स्वातीज्येष्ठापूर्वात्रयाद्राश्लेषासुज्वरेज्वरोसत्तौसत्यामृतिभरणंस्वतः अथयमैत्रेदेवत्यनुराधयोर्ज्वरेसत्तौरजैरागस्य स्थिरतावडुकालेमरोमनिदृति

मु० टी०
न० प्र०
२४

मूलं अग्निः कृत्तिका रास्त्रमश्विनी एषुनवदिवसारेणः पितृभ्यभेमघाम्यानखाः विंशतिर्दिवसाः बुध्मभंउत्तराभाद्रपदा अर्धमाउत्तराफाल्गुनी पुष्य
उसर्वसुरो हिणीनगाः सप्तदिवसारेणः अर्धमैश्वर्यात्तराषाढ्याः मासस्त्रिंशद्दिनानि रोगस्थैर्यततोरोगनिवृत्तिः अत्रशान्तिर्वसिष्ठोक्ता ऋषेशरूपं क
नकेनकृत्वातस्त्रिंशत्तैश्चरुगंधपुष्पैः वस्त्रासूतेर्गुग्गुलधूपदीपनैवेद्यतांबूलफलैश्चसम्यक् पूजां च कृत्वाऽभयनाशनायद्विजायदद्यात्तुलंशिव्या
आमयोरोमः अनुलमपरिमितद्रव्य अथानंतरं यमाहिमूलभैभरण्य श्लेषामूलेषु कृत्वा विशास्वार्द्रामपासु च सप्तनक्षत्रेषु वस्यकस्यचित्फणिरंशने
दर्शनेन नृतिं भवेत् अत्रसपदशयस्य एतेषु च रवशेन चंद्रबलेन भवति तस्यैव सर्पदर्शने चंद्रबलेन भवति तस्यैव सर्पदर्शने चंद्रबलेन भवति तस्यैव सर्प
दर्शने यद्यत्र चंद्रस्तस्यैव गोचरे वा शुभप्रदः तदा ननु भवेन्मृत्युः रूपसस्त्रिकरेहिन इति ४६ अथशीघ्रोमीमरणे विशिष्टयोगादिनीयोपजातिकयाह रौद्राहिति
मूलाग्निदा स्त्रेन वपिच्यभे नखा २० बुध्मार्थमेज्यादिति धात्वेनगाः ७॥ मासोद्धवैश्वेथयमाहिमूलभेमिश्रेणपित्र्येफणिरंशनेमृ
तिः ४६ रौद्राहिशाक्रांबुपयाम्यपूर्वाह्निदेववस्त्रिषुपापवारे रिक्तंहरिस्कंददिने चरोगेशीघ्रं भवेद्रोगिजनस्यमृत्युः ४७ सिद्धा
हिमूलेन्दुहरीशवायुभे प्रेतक्रियास्यात्स्रपकुंभगेविधौ ॥ ७७ रौद्रादिनक्षत्रेषुपापवारे सतिरिक्ताः प्रसिद्धाः हरिर्द्विदशी स्कंददिनेषु एतासु
तिश्रिषु एवंविधे विशिष्टयोगेयस्यरोगोत्पत्तिर्भवति तस्यरोगिजनस्यशीघ्रमृत्युर्भवेत् ४७ अथप्रेतदाहमुद्धतेप्रेतदाहोदिनिषेधं चोपेद्रवज्ज्याह सि
प्रेति सिद्धादिनक्षत्रेषु प्रेतक्रियाप्रेतानामृतानाप्रियउत्तमलोकप्राप्त्यर्थं श्राद्धादि क्रियास्यात् यदिदाहिसमयकारणवशान्नाख्या अथस्रपकुंभगेवि
धौमीनकुंभस्थितौ चंद्रे धनिष्ठोत्तरार्धदिपंचनक्षत्रेषु तस्यदाहो ज्वालनं सजेत् चपुनः यमदिग्गमं दक्षिणदिशि गमनं यात्रां तथाशय्यायाः खड्ग
याः वितानं वयनं तथागृहगोपनं गृहाच्छादनं आदिशब्देन तृणकाष्ठसंग्रहं त्यजेत् त्रसपुराणेषु चकेमरणमपि निषिद्धं कुंभमीनस्थिते चंद्रे मर
णस्यजायते नतस्योर्ध्वगतिर्दृष्टा संततेने शुभं भवेदिति तेन पंचके मृतस्य पंचके दाह ॥ ४६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ श्रीभगवत्यै नमः ॥

राम
२४

प्राप्नोसत्यांतसुत्तलविधिं कृत्वा दाहः कार्यः पश्चादाशौचनिवृत्त्यनंतरं शांतिकं कार्यम् परिपंचकप्रवृत्तेः प्रागेवमृतः प्रतिबंधवशासंज्ञके दाहः प्राप्नो
 पुत्तलविधिमकृत्वा दाहः कार्यः अशौचनिवृत्त्यनंतरं शांतिर्नकार्यो एवंरेवसंतमृतस्थरेवतीमपहाय दाहः कार्यः नपुत्तलविधिः अशौचनिवृत्त्य
 नंतरं शांतिरेवकार्यः मरणनिषेधसहनिषेधप्रतिपादकवचनद्वयसद्भावादि ४८ अथकोष्ठानामोमयपिंडानांचसंग्रहमुहूर्त्तशार्दूलविक्रीडितेना
 ह सूर्यसादेसभैरितिस्यार्थ ४९ अथत्रिपुष्करयोगं सफलं वसंततिलकवाह भद्रातिथिरिति भद्रासंज्ञकतिथिर्द्वितीयासप्तमीद्वादशीशनिभौमसूर्य
 वारेभवति तथाद्दीशं विशारत्वा अर्यमोत्तरफाल्गुनी अजचरणः पूर्वाभाद्रपदा अदितिः पुनर्वसुः वन्हिः कृत्तिका वैश्वमुत्तराषाढा एतन्मध्येषु उक्तति
 थिवारनक्षत्ररूपे विशिष्टयोगे सति त्रिपुष्करः त्रिपुष्कर एव त्रैपुष्करः स्वार्थेण त्रिपुष्करसंज्ञकयोगैर्भवति कीदृशः मृत्युविनाशवद्दौ वैगुण्यदः ।

प्रेतस्य दाहं यमदिग्गसंत्यजेच्छायावितानं गृहगोपनादि च ४८ सूर्यशार्दूलसभैरधस्थलगतैः पाकोरसैः संयुतः शीर्षेयु
 म्भितैः शवस्य दाहनं मध्यं पुगैः सार्यभीः प्राणाशदिषु वेदभैः स्वसुहृदां स्यात्संगमो रोगभीः काथादेः करणं सुखं च ग
 दितं काष्ठादिसंस्थापने ४९ भद्रातिथीरविजभूतनयार्कवारे द्वीशार्यमाजचरणादिति वद्वि विश्वे ॥ ५ ॥ ३ ॥

तद्दिने यदि कश्चिन्मृयेत्तदा पादास्त्रयोत्रिये रन् यदि किंचिद्दस्तु विनष्टं तदा तस्य तद्दस्तु त्रयनाशः तथा किंचिद्दस्तु लब्धं तदा त्रिगुणस्तद्दस्तु लाभः वसिष्ठः ।
 रविरविजभौमवारे भद्राया विषमपादमुसंचेत् त्रैपुष्करारव्ययोगस्त्रिगुणफलोयुगुलभेद्विगुणम् पदास्त्रियन्नक्षत्रस्यैव चरणः पूर्वराशौ चरणत्रयसंपररा
 यो भवति तानि विषमचरणानि द्वीशार्यनेत्यादीनि अथवंसु र्ध्वच्छा तसंचित्रा चाद्रमृगः एतानि भानि भद्रातिथयः रविशनिभौमवारेश्च अत्रापि वि
 शिष्टयोगे द्विपुष्करनामयोगे भवति तसफलम् मृत्युविनाशवद्दौ वैगुण्यदु इवति तत्र शांतिमाह नारदः इष्टात्तदोषनाशाय योगे नयं मृत्युमेव वा द्विपुष्करेद्
 यं दद्यात्तदोषत्वसमन्नतरति अथ त्रिपुष्करे कश्यपे नरे वेस्थाने वृहस्पतिवारिपुक्तः ॥ ६ ॥ शिवः ॥ रामः ॥

अथनेनैव चंद्रसावर्ज्येत्तराण्याह जन्मप्रत्यरितारपोरिति कर्तुः जन्मप्रत्यरितारयोः जन्मतारा उत्पत्तिनक्षत्रं दशमैकोनविंशं चेति प्रत्यरि-
 तारा जन्मभासं च मचतुर्दशत्रयोविंशं नक्षत्रे तथा कर्तुर्भूतिसूत्रां त्यजे अष्टमचतुर्थदशस्ये चंद्रे सति राहो न सत् न प्रशस्तः अथ मध्यमनक्ष-
 त्राणि मैत्रमनुराधा भगः पूर्वाफाल्गुनी अदितिः पुनर्वसुः ध्रुवगिरेहिष्युत्तरात्रयं विशाखा द्युधिभेजे गचित्रा धनिष्ठाः श्रुभुधेपि शबराहो मध्यमः
 अथोत्तमानि अर्के ज्याभ्यासहितो विधुः अर्के मुरुचंद्रवारे तथा श्रवणहस्तस्वाती अश्विनी पुष्येषु पंचनक्षत्रेषु शबप्रतिकते राहः श्रेष्ठः इदमस्ति
 लमाशेषात् परतः अनंतरं मध्ये तु यथासंभवं किंचिदुणां गीकारेण विचार्य ५२ अथ मूलनक्षत्रजातस्य विशेषमुपजातिकयाह अभुक्तमिति ना-
 रदः अभुक्तमूलनक्षत्रं ज्येष्ठां त्य मूलादिभवं घटी चतुष्टयं ज्येष्ठां ज्येष्ठां त्य घटी चतुष्टयं मूलादि चतुष्टयं चेत्यर्थः नारदः ये ज्येष्ठां त्य मूलं चोत्तरालप्र-
 जन्मप्रत्यरितारयोर्भूतिसूत्रां त्यजे च कर्तुर्न सन् मध्ये मैत्रभगादिति ध्रुवविशारवाद्यं धिभेजेपि च श्रेष्ठोर्के ज्यविधेर्हि-
 ने श्रुतिकरस्वात्पुष्ये तथा त्वाशेषात् परतो विचार्य मखिलं मध्ये यथासंभवं ५३ अभुक्तमूलं हि घटी चतुष्टयं ज्येष्ठां त्य
 मूलादिभवं हिनारदः वसिष्ठ एकद्विघटीमितं जगौ बृहस्पतिस्त्वि क घटी प्रमाणकम् ५३॥ ५४ हरजः शिशुः अभुक्तमूलजः सा-
 र्पमघानक्षत्रयोरपि अथमेव मुख्यः पक्षः कश्चपादि बृहमुनिसंबदा तु कश्चपः ज्येष्ठं त्य मूलं चोत्तरालं पानोद्भवः शिशुः अभुक्तमूलजः सोय-
 त्वाश्लेषापि त्रयोरपि वसिष्ठोपि भुजंगौ रं दरपोष्णभानां नदग्रभानां चतरालं अभुक्तमूलं प्रहरप्रमाणं त्यजेत्कृतं तत्र भद्राकृतां चेति वसि-
 ष्ट एकद्विघटीमितं जगौ ज्येष्ठां ते एकघटिका मूलाद्यघटिका द्वयमित्यर्थः इदं वसिष्ठेन केचिन्मते मुक्तम् ये कस्तदाकेचिन्मते अपरे इति पदोक्तेः त-
 दात्रयं च ज्येष्ठां त्यपादघटिका मित्तमेव केचिन्मूलं त्यभुक्तमपरे पुनरा मनति मूलाद्यपाद्यघटिकादित्येन साहमंशो समाः परिहरेदिह जन्मभाजदिति।
 बृहस्पतिस्तु एकघटीप्रमाणकं जगौ ज्येष्ठां त्यार्धघटिका मूलाद्यार्धघटिकेत्यर्थः गुरुः ज्येष्ठां त्यघटिकां च मूलादीघटिकां चैकं तयारतं मत्तनादीत्यभु-

५३
 ५४
 ५५
 ५६
 ५७
 ५८
 ५९
 ६०

मु०टी०
न०प्र०
२६

अथान्ये आचार्या उपजातिकयाहुः अथोचुरन्यइति आचार्याः प्रोचुः मूलस्य प्रथमा अष्टघटिका शाकस्य ज्येष्ठायाः अंतिमाः पंचनाडिका एवमु
भयोरंतराले त्रयोदशघटिका अभुक्तसंज्ञकाः प्रोचुः उक्तं च ज्येष्ठां त्याघटिकाः पंचमूलाद्यावस्तुनाडिकाः अभुक्तमिति तज्जयंतत्र जातं शिशुं सजेति
तितत्फलमाह तत्राभुक्तमूले जातं शिशुं बालं बालो वापि वापरित्यजेत् त्यागाशब्दे वापिता अस्य बालस्याष्टसमाः अष्टौ वर्षाणि मुखं न पश्येत् नारदः अ
भुक्तमूलजपुत्रं पुत्रीमपि परित्यजेत् अथवा द्वाष्टकं तातस्तन्मुखं न विलोकयेदिति अत्रघटीनां न्यूनाधिक कथनं दोषस्याधिक्यास्पत्वं कथनार्थं ज्ञेयं ५४
अथमूलाश्लेषा जातस्य चरणवशेन फलमुपजातिकयाह आद्येपितेति मूलप्रथमचरणे जातस्य बालस्य पितानाशप्राप्तेति द्वितीयचरणे जननीमा
तानाशं प्राप्नोति सापत्नमातरि मातृशब्दे गौणः तेन गौणमुख्ययोर्मुख्येकार्यं संप्रत्ययइति जननी पदप्रयोगः तृतीयचरणे धनं नश्यति चतुर्थचरणे बाल

अथोचुरन्ये प्रथमाष्टघट्यो मूलस्य शाकांतिमपंचनाड्यः जातं शिशुं तत्र परित्यजेद्वा सत्त्वं पितानाशप्राप्तसमा
नपश्येत् ५४ आद्येपितानाशमुपैति मूलापादे द्वितीये जननी तृतीये ॥ ४ ॥

जातस्तु पितरं रात्रौ तु जननी तथा आत्मानं संध्योर्हति नास्ति गंडे निरामयः वसिष्ठस्तु मूलापादे यदि रात्रिभाषेत दात्यनो नास्ति पितुर्विनाशमु द्वितीया
पादे दिनगोपदिस्यान्मातुरस्योपितदास्ति दोषः अथानंतरं शास्त्रं लाश्लेषाशांत्यास्वनुष्ठितासंबन्धचरणचतुष्टयेपि शुभम् अनिष्टफलनाशकं क
स्याणं स्यात् शास्त्रोक्तरीत्याखलुस्तकान्ते मासे तृतीयेप्यथ वत्सरान्ते इति कालत्रयं वसिष्ठेनोक्तं गंडे तु विशेषः मातृगंडे सत्तं जातं सत्तं कांते विचक्षणः कुर्याच्छो
तितदसंबातदोषस्याप्यनुत्तये शिष्टास्तु सर्वत्रापि यत्र सत्रे जन्मसत्रवशांतिरिति व्यवहरति अथाहि भेदिलोममिति आश्लेषायां मूलापादे क्तं फलं विलो
मं विपरीतं ज्ञेयम् मूलस्य प्रथमपादे पितृनाश इत्युक्तं मोश्लेषा चतुर्थपादे सत्रस्य द्वितीयपादे मातृनाशः साश्लेषा तृतीयचरणे मूले तृतीयचरणे धननाश उक्तः
साश्लेषा द्वितीयचरणे चतुर्थचरणे मूलभ्रमः ५५ ॥ ५ ॥

राम
२६

तदाश्लेषाप्रथमचरणे ज्ञेयम् अत्र बहुविचारेऽस्ति ग्रन्थभूपस्त्वभयान्त्रिम्यते अथकैश्चिन्मूलरसादिविचारोक्तः जयार्णवेत्सुलंस्तंभंत्व
चाशास्वापत्रपुष्पफलं शिरसांमुनयोद्यौदिशोरुद्राः सूर्याः पंचाब्धयोगनयः मूलेतुमूलनाशः स्यात्तंभेवशविनाशनं त्वचिमातु भवेत् क्लेशः
शम्बायांमातुलस्यच पत्रसंज्ञं विजानीयात् पुष्पे मंत्रिपदं सतं फले च विपुला लक्ष्मीः शिरसायामस्य जीवितं अथमूलपुरुष योगे चर्दो न्यासस्तेनैव ।
मूलस्य घटिका न्यासो मूर्ध्नि पंचनूपो भवेत् मुखे सप्तमृतिः पुत्राः स्कन्धे वेदा महाबलः बाह्वोरथौ बली पाण्योस्ति स्त्रोहस्यान्वितो भवेत् तृदिरेवैता भूपसे
त्रीनाभौ द्वौ ब्रह्मविद्भवेत् गुत्ये दशातिका मीस्याऽज्जानुनोः षण्णमहामतिः पादयोः षट्मृतिस्तस्येत्युक्तं बाह्विक मलासन इति अथमूलौ दूतं कन्या
याः फलार्थं मूलांगविभागस्तत्रैव चतस्रो नाडिकाः शीर्षं कुर्वति पशुनाशनं मुखे षट्ध निहानिः स्यात्कंठे पंचधनागमः कौटिल्यं तृदये पंच
बाह्वोर्विन्तागमंततः वेदाः पाण्योर्दयां धर्मवेदा गुत्येतिका मीनी ज्येष्ठमातुलनाशश्च जघयोऽंगनाडिका ज्येष्ठभ्रातृविनाशश्च चतस्रो जानुयु
धनं चतुर्थीस्य शक्रभोथशांत्या सर्वत्र सत्स्यादहिभे विलोमं ५५ स्वर्गेशु चिप्रोष्ठपदेषु माघे भूमौ नभः कार्तिके चैत्रपौषे ॥ ५६ ॥
अथके पादयोर्दशनाड्यश्च तत्रैवै धव्यमादिशेत् इति मूलप्रसूतायासु निभिः फलमीरितं अथाश्लेषाजातयोः पुत्रकन्ययोरंगविमगेन फलंतत्रैव ॥
मूर्ध्नि पंचसुराज्याग्निमुखे सप्तपितृस्थः नैत्रे द्वे जननीनाशः ग्रीवायां त्रिषु लपटः स्कंधे वेदागुरो मक्तिः हस्ते शौचबली भवेत् तृदये कादशमिश्वा
त्मघाती सजायते नरः स्त्रीवानाभौ भ्रमः षड्गुरे नवतयो धमः पादेषु च धनं हेतिसार्पादितव फलं क्रमात् अथाश्लेषाचक्षोपितत्रैवोक्तः फलं पुष्पं द
लशास्वात्त्वग्लताकं दएव च सार्पवल्यां दशांशं कस्वरविश्वार्कसागरः नाडिकास्तद्भवेवाले फलं ज्ञेयं यथाक्रमं श्रीः श्रीराजभयं हानिः मातृपित्रा
त्मसंक्षय इति अयं विभागेन क्षत्रस्य षष्टिघटिकात्मको ज्ञेयः न्यूनातिरिक्ते अनुपातः ५५ अथमूलनिवाससफलमिंद्रवज्रयाह स्वर्ग इति श्रुचि
षाटः प्रोष्ठपदे भाद्रपदः दूष आश्विनः माघः प्रसिद्धः एषु मासेषु मूलनक्षत्रं स्वर्भेस्ति श्रावणकार्तिके चैत्रपौषेषु भूमौ तिष्ठति ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ रामः

ॐ गी
न-प्र-
२७

तपस्यः काल्युनः क्रकोज्येष्ठः फाल्गुनमार्गशीर्षवैशाखज्येष्ठेषु अधः प्रातले मूलं तिष्ठति तत्फलं च यदा मूलनक्षत्रं यस्मिन्मासे पत्रं भवति तत्रै
व स्वर्गमृत्युपातालेषु एव घ्नोक्तं क्रभाशुभफलं ददाति तेन इत्याद्यभावं स्वर्गपातालस्य मूले दोषाभावाच्छांतेरनावश्यकत्वं ज्ञेयं यदा तु मूलावेव मू
लं तदा शांतिरवश्यं विधेयेति शक्तेन उक्तं च ज्योतिषार्णवे भूमिदोषवद्गुलं स्वल्पमन्यत्र संस्थितमिति ज्योतिर्निबन्धे मूलाश्चिपिच्य चरणप्रथम
चतुर्दशैस्त्रयोश्च फणिनश्चतुर्दशैः मातुः पितुः स्ववपुषोपिकरोतिनाशजातो यदा निशिदिनेषु संध्यायैर्वेति तत्रापि शांत्याशुभं भवतीति ज्ञेयं
५६ अथ मूलप्रसंगादुद्देशु गंडांतादिनिमित्तेषु जातस्यारिष्टपरिहारं च शार्दूलविक्रीडितेनाह गंडांतं द्रमेति एतेषु शिशोरुससिर्नशस्तादुष्टफल
दा गंडांतं तिथिनक्षत्रलग्नानां संधिः तत्र सणज्येष्ठापौष्णभेत्यादिनावस्यति इन्द्रं ज्येष्ठानक्षत्रं मूलयोगः यतो महापातः परिघव्याघातगंडयो
मूलं सघस्तात्तु तपस्यमार्गवैशाखशुक्रेष्वशुभं च तत्र ५६ गंडांतं द्रमशूलपातपरिघव्याघातगंडावमेसंक्रांतिव्यतिपातवैधेति।
तिसिनीवालीकुहूदर्शके वज्रकृष्णचतुर्दशीषु यमघटे दग्धयोगे मृतौ विष्टौ सोदरभेजनिर्पितृभेस्तेशुक्रभाशांतितः ५७ ॥

गाः अंभंस्तिथिसमः संक्रांतिः सूर्यसंक्रमणपुण्यकालः व्यतीपातवैधृतीयोगौ सिनीवालीदृष्टेदुरमावास्या कुहूर्नेदुरमावास्या साहृष्टेदुः सिनी
वालीसानेदु कलाकुहूरित्यभिधानात् दर्शश्चंद्रदर्शनरहितामावास्या एतद्दोषेप्रतिषाद्यिष्यते वज्रकृष्णयोगे कृष्णपक्षचतुर्दश्यां यमघटे
मघादिशास्त्रेषु कद्गधयोगे सूर्ये शंपचाग्निरसाष्टनेराइत्युक्तेः मृतौ द्वीशक्त्यादित्युक्तेर्मृत्युयोगे विष्टौ भद्रायां सोदरस्य भ्रातृभिन्याजनसर्व
पितृभेमाताचपिताचपितरो तयोर्भे मातृभेपितृभेच एषु निमित्तेषु कृतस्य कृतायावाजन्मचेत्स्यात्तदानिष्टकृत्यादित्यर्थः दुष्टनिमित्तस्योपलक्षण
त्वात् नीतरजन्माप्यनिष्टम् सजातीयापत्यप्रसवानंतरं विजातीयापत्यप्रसवस्त्रीतरः यथापुत्रत्रयप्रसवानंतरं कन्याजन्मकन्यात्रयप्रसवानंतरं पुंजन्म
साजनिः शांतितः वसिष्ठादिप्रोक्तशांत्यास्वनुष्ठितपाशुभा परिणामकरवदायिनीत्यर्थः ५७ ॥ ५७ ॥ ५७ ॥ श्रीमहाकालीमहालक्ष्मीमहास-

रामः
२७

अथशान्तयोर्लिरव्यंते तत्रप्रथमंमूलशान्तिरुच्यंते शौनकउवाच अथातःसंप्रवक्ष्यामिमूलजातहितायच मातापित्रोर्धनस्यापिकुलेशान्तिहितायच जात
 स्पदादशहेतुजन्मसंवाशभेदिने समाष्टकेचामनिमान्कुर्याद्दशान्तिमादरात् वसिष्ठः ससमेपुण्यदेशेतुमंडपकारयेदुधःकुंडं चतद्वह्निःकुर्याद्दिहयज्ञेत्तमा
 र्गतः पंचामृतपंचगव्यपंचत्वक्पल्लवानिच उदंबरवटाश्वत्थंप्लक्षाम्रत्वक्सपल्लवाः शतौषधीमूलशरवनवरत्नानिमृत्तिकाः कुष्ठमांसीहरिद्रंहेमराशौके
 चंदनं वचाचंपकमुस्ताचसर्वौषधोदशैवहि गजाश्वरथ्याबल्मीकसंगमस्थानसंभवाहृद्गोराजनगरद्वारतश्चाष्टमृत्तिकाः शतौषधीमूलानिच॥
 अशमरी १ सहदे २ अपराजिता ३ मुण्डा ४ उशीर ५ बाला ६ अधःपुष्पी ७ शंखपुष्पी ८ ज्येष्ठीमधु ९ कौरकः १० चक्रांकिता ११ विष्णुक्रांता १२ शिख
 क्रान्ता १३ मयूरशिखा १४ काकजंघा १५ भृंगराज १६ कुमारी १७ हय १८ कर्णिकार १९ अपामार्ग २० बिल्वं २१ वण्मूला २२ अखुज २३ उनरा २४
 पुत्रजीव २५ दूर्वा २६ काण २७ कुश २८ साल २९ नाल ३० चक्रमर्द ३१ सिंही ३२ व्याघ्री ३३ अर्क ३४ पूस ३५ पलाश ३६ पिप्पल ३७ बट ३८ उडुं
 बर ३९ तुलसी ४० उसल ४१ शतपत्र ४२ अतसी ४३ सारिवा ४४ कदंब ४५ बकुल ४६ शमी ४७ राहिक ४८ निर्गुंडी ४९ मुंडी ५० दण्डी ५१ काली ५२
 अशोक ५३ सूर्यभक्ता ५४ रुद्रजटा ५५ कइली ५६ बीजपूरकं ५७ मदनक ५८ मुसली ५९ पुनर्नवा ६० आम्र ६१ पाटल ६२ श्रीपर्णी ६३ क्रूरवीर
 ६४ चंपकं ६५ गुडूची ६६ देवदारु ६७ अगस्तू ६८ चंदन ६९ कुटज ७० शिग्रु ७१ हरिद्रा ७२ जटामांसी ७३ वचा ७४ कुष्ठ ७५ तज ७६ हारुहरिद्रा
 ७७ बन्धुजीव ७८ सिंधुवार ७९ सटी ८० अश्वगन्धा ८१ मुस्ता ८२ कुरंदक ८३ पनस ८४ जीवक ८५ जाती ८६ मालती ८७ मधूके ८८ खदिर ८९
 सप्तच्छद ९० सिरीष ९१ काकमाची ९२ शतावरी ९३ केतकी ९४ जंबू ९५ शक ९६ वैतस ९७ आमलक ९८ सरल ९९ गिरिकर्णी १०० इति तिलमाष
 पवत्रीहिमोधुमानिप्रियंगवः चणकैः सहितासप्तसहीजानिचसर्वदा वज्रमौक्तिकवैडूर्यपुष्परगेन्द्रनीलकं पंचरत्नमिंद्रं प्रोक्तं मंत्रैः कुंभेषु निक्षिपेत्
 स्रुवर्णेन प्रमाणेन तदर्धार्धेन वा पुनः । नैर्ऋतिप्रतिमां कुर्याद्दिनशाह्ये चिचर्जितः । अत्र विशेषः शौनकेन पलमानेन वार्धेन पादेनाथस्वशक्तिः नक्षत्रदे
 वतारूपं कारयित्वा चिचक्षणः यद्दामूल्यं स्रुवर्णस्य स्थापयित्वा प्रपूजयेत् स्रुवर्णं सर्वदेवत्यं सर्वदेवात्मको नलः सर्वदेवात्मको विप्रः सर्वदेवमयो हरिरिति

सु.टी०
न०३०
३६

वस्त्राणिषोडशाशौचशुक्लसूक्ष्माण्यतद्रितः ब्राह्मणान्वरयेत्पश्चात्तस्तिवाचनपूर्वकं श्रोत्रियाश्चतुर्दशैवाशौहादशत्यषोडश प्रधानाचार्यमेतेषांश्रे
ष्टं तस्मिन्मर्चने दृशानादिचतुःकोणेष्वब्रणान्जलपूरितान् पूर्वोक्तद्वयसंयुक्तान्स्थापयेत्तत्तत्कर्णकान् विघ्नान्पृथक्पृथक्चापिमधुपर्कादि
नार्चयेत् द्वारेषुजापकानशौहोदौचवरयेत्पुनःअङ्घ्रिगैर्वारुणैर्मन्त्रैःशुक्लपुष्पासतादिभिः तत्तत्कुंभेजलंस्पृष्ट्वाकुशकूर्चैर्जपेदिति रुद्रसूक्तं प्रमद्रां
रणोभद्राङ्घ्रिक्रमात् पुरुषसूक्तं च तन्मन्त्रैर्देवाभ्यात्वाप्रयत्नतः गोमूत्रं गोमयं क्षीरं दधि सर्षपः कुशादकम् पंचगव्यमिदं कुंभे सिपेद्भजमहा न्वितम् र
जतं काचन वा मंत्रं विद्रुमं तीर्थवारि च नि सिपेद्देममूलं च दशाष्टयवनिर्मितं देवदारुचशैलेयंपचनीलोसलंतथा धिचोसोभ्रांप्रयगुं च कृतं चि
द्रेष देक्षिपेत् त्वरापात्रापरिन्यस्तशतच्छिद्रेषु देस्थितं ततश्च निर्ऋतिदेवमर्चयेत्पश्चिमासुखं मोषुणस्त्विति मंत्रेण शुक्लवस्त्रासतादिभिः सूक्ष्मरूपं वि
धानव्यशामं कुंभं पवाहनं स्वर्णपेटधरं चोपह्विभुजचवृकाननम् स्थापयेत्तद्ग्रहाश्वेववस्त्रगधादिभिर्यजेत् चरुचप्रपयेत्तत्रनेत्रं तं दृष्ट्वापह
तत्र चत्वारः कुंभाश्चतुर्दिक्षु स्थाप्याः एकः कुंभोरुद्रस्थापनार्थमन्यः स्थाप्यः एकः शतच्छिद्रः कुंभः तस्मिन्कुंभे देवदारुदौलेयमिस्याद्यौषधानितया
सुवर्णमूलं अष्टादशयवपरिमितं नि सिप्यत्तदुपरिवंशादिपात्रं निधाय तत्र निर्ऋतिप्रतिमाद्दृष्ट्वा प्रतिमाजलप्रतिमासहितां स्थापयेत् ततः षोडश
पचारैः पंचोपचारैर्वा पूजयेत् उक्तं च शौनकेन पुण्यग्निर्मन्त्रितैः तोयैः प्रोक्षितायां क्षितौ ततः तत्रोदकुंभं सृष्ट्वा स्थापयत्तत्र ब्रणविवर्जिते अरुणामूल
निर्णितं पूजयेत्निर्मलाभसा आकलशेषित्यनया कलशा स्थापनं शुभं इत्समं इति मंत्रेण पूजयेत्तीर्थवारिणा कुंभचक्रगधाद्यैः सत्तन्मन्त्रैः प्रपूजयेत्
याः फलिनी रित्यनया क्षिपेद्द्रव्यौषधादिकं वस्त्रावगुण्डितं कुर्यात्सूर्ये तीर्थवारिणा कूर्चहेमसमायुक्तं च तपसुवसंयुतं स्वस्तिकोपरिविन्यस्य क्षीरं म
सपल्लवैः द्राणत्रीहीश्च नि सिप्यद्दृशाने च निधापयेत् पंचरत्नानि नि सिप्यत्सर्वौषधिसमन्वितम् अर्चितं गंधपुष्पाद्यैः श्रीरुद्रं तत्र संजयेत् सत्रं
निरत्यसूक्तं शतरुद्रानुवाककम् रसामंत्रं तथा पुण्यरसो मंत्रं च स्पृशं जपेत् तत्र च कंजयेत्सम्यग्गणान्तरं सहस्रकम् एकवारं तथा जापी पावमनी स्पृशं जपेत्
तजपस्य पंचकुंभाश्च द्वयं वा तदलाभतः श्रीरुद्रस्यैककुंभं च सर्वसूक्तानितं तत्र तथा न्यंपंचमं कुंभं पूर्वोक्तैर्लक्षणैर्युतम् चतुःप्रस्त्रवणं कुर्यात्स च वक्रं चत

इवेत वस्त्रावगुंठितं कुर्यात्सूर्ये तीर्थवारिणा पंचरत्नसमायुक्तताम्रपल्लवसंयुतं एतस्मिन्नपि पंचरत्नसप्तमृतिकाशतमूलदेवदारुप्रभृतौ प्रा
 धे ममूलानि क्षिपेत् तत्रशतमूलालाभे विष्णुक्रातासहदेवी तुलसी वृशभावरी मूलानीमानि गृण्णीयात्तत्रालाभे विशेषतः तस्यापरिच्युसत्या
 णं वारोप्यमन्मयं शकृदवस्त्रेण संच्छाद्य शतमूलानि निक्षिपेत् कुम्भोपस्थिते सैद्धिदान्मूलनसत्रदेवतम् अधिप्रत्यधिदेवो च दक्षिणोत्तरदेशयोः
 देवैर्जपेत्सौज्येष्ठानसत्रदेवतम् एवप्रत्यधिदेवं च पूर्वाषाढसंज्ञितं देवतम् स्वलिङ्गात्कैश्चमंत्रैश्च प्रधानादीन् प्रपूजयेत् पंचामृतनसंस्त्रा प्य आर्चयेत्
 यस्मिन् च येत् उपचारैः षोडशभिरीयं द्वैपंचोपचारकैः रक्तचंदनगंधाद्यैः पुष्पैः कृष्णासितादिभिः मेषशृंगादिधूपैश्च घृतदीपैस्तथैव च सुरापोषिक
 मांसार्चैः नैवेद्यैर्भोजनादिभिः मत्स्यमांससुरादीनि ब्राह्मणानां विवर्जयेत् सुरास्थाने प्रदातव्यं हरिसंभवमिश्रितम् पायसं लवणोपेतं मांसस्थाने
 प्रकल्पयेत् उक्तगंधाद्यलाभे तु यथात्मभं समर्चयेत् पुष्पांतुसमभ्यर्च्य होमं कुर्याच्च षोडशितम् निर्वापप्रोक्षणादीनि चरोः कुर्याद्यथाविधि हवि
 र्गृहीत्स्वविधिवन्नेर्त्तयेत्कृत्वा हुनेत् अत्रवसिष्ठेन विशेषेभिहितः मूलप्रजामिति मंत्रद्वयस्य कण्वत्रुषिर्निर्त्रुर्निर्देवत्सुपुत्रं मूलप्रजाम
 हा प्रजापतये स्वाहेत्युपहोममंत्रो पलाशसमिदाज्येन चरुणा ए सहस्रकम् अथवाद्येत्तरशतप्रत्येकजुहुयात्ततः मूलप्रजामित्यष्टाभिविक्रमं ज
 त्रहयेत्तत्र स्ववित्रसौम्यनेर्त्तयमंत्रैश्च स्थसंभवेः समिद्धिश्चातिलव्रीहीनुहुत्वा व्याहृतिभिस्ततः मूलप्रजामित्यष्टौ वाक्यान्पंचैकांजपेत् ॥
 अष्टोत्तरसहस्रवाशनवानियतात्मवान् अयं होमप्रकारस्तु शाखातरविषयो ध्येयः मोषुणः परापरितियत्तैस्त्विति प्रापुचः पायसं घृतसंमि
 श्रं हुनेत्तत्र शतम् समिदाज्यचरुस्यश्चाच्छक्तैः संख्यया हुनेत् अधिदेवतयोश्चैव जुहुयात्तत्र स्वमंत्रकैः नसत्रदेवताभ्यश्च पायसेन तु
 होमत्रेत् कृष्णेष्विति पंचदशभिर्जुहुयात्कसरततः गायत्र्या जातवेदसे त्र्यंबकमिति क्रमात् सीरायुंजंतितासग्निवास्तोप्यत्कर्मिभेव च ॥
 सत्रस्यपतिनामृणानाग्निं हुतं तथैव च श्रीसूक्तेन तथा विद्वानसमिदाज्यचरुत्क्रमात् अष्टोत्तरशतैर्वाथ अष्टाविंशतिभिः क्रमात् अ
 षाष्टसंख्यया वापि जुहुयाच्छक्तितोषुधः तन्नः सोमेन पायसं जुहुयात्तत्रयोदश चतुर्गृहीतमाज्यं च वाते रुद्रेति मंत्रतः स्ववेणुजुहुयात्सौम्यं

मु.टी.
म.प्र.
२९

महाव्या हृतिभिः क्रमात् इत्वास्विष्टकृतं पश्चात्सायश्चिन्ताद्भिर्नैतु आचार्यो यजमानो वा अग्नौ पूर्णाहुतिं हुनेत् होमशेषं समाप्यायुवन्दि
मंशियेत्ततः कुंभाभिर्मंत्रणं कुर्यात्क्षिणनाभिर्मंत्रयेत् मृत्युप्रशमनाय यजयेत्त्र्यंबकं शतम् रुद्रकुंभोक्तमग्निं रुद्रमंत्रं स्पृशन्नुपेत धूपदी
यं च नैवेद्यं कुंभयुग्मे निवेदयेत् प्रसादयेत्ततो देवमभिषेकार्थमाहारात् भद्रासुवोपविष्टस्य यजमानस्य त्रुत्विजः दारपुत्रसमेवस्य कुर्येत्सर्वेभिषेच
नम् अक्षीभ्यामिति सूक्तेन पावमानीभिरेव च आपोहिष्ठेति नवभिरापद्दहाद्वयेन च सह स्वासत्वेन पिदेवस्य त्वेति मंत्रकैः शिवसंकल्पमं
त्रेण वक्ष्यमाणेश्वमंत्रकैः योसौ वज्रधरो देवो महेंद्रो गजवाहनः मूलजातशिरो दीर्घमाता पित्रोर्व्यपोहतु योसौ शक्तिधरो देवो हुनभुजेषुषवा
हनः सप्तजिह्वश्च देवो ग्निर्मूलरोषव्यपोहतु योसौ दंडधरो देवो धर्मोसुहिषवाहनः मूलजातशिरो दीर्घव्यपोहतु योसौ रवद्वधरो देवो
निर्ऋतीराक्षसधिपः प्रशामयतु मूलोत्थं रोषं गंडांतसंभवम् योसौ पाशधरो देवो वरुणश्च जलेश्वरः नक्रबाहः प्रचेताको मूला स्याद्युष्मोहतु
योसौ देवो जगत्त्राणो मारुतो मृगवाहनः प्रशामयतु मूलोत्थं रोषं बालस्य शान्तिरः योसौ निधिपतिर्देवः रवद्वभृन्नरवाहनः प्राक्तापिबोः शिशोश्च नृपु
रोषव्यपोहतु योसौ पशुपतिर्देवः पिताकीटेषवाहनः आर्क्षीषामूलगंडांतरोषमाशुव्यपोहतु विमेशः सत्रपोदुर्गालोकपालानवग्रहाः सर्वदोषप्र
शमनं सर्वकुर्वंतु शान्तिदाः तच्छंभोरभिषेकं तु सर्वदोषोपशान्तिदम् सर्वकामप्रदं दिव्यमंगलानां च मंगलम् वस्त्रांतरितकुंभाभ्यां पश्चात् स्नापयेत्
धः ततः शुकलावरधरः शुकलमाल्यानुलेपनः यजमानो रक्षिणाभिस्तोपयेत् त्रिगादिकान् धेनुपयस्विनीं दद्यात्तत्राचार्यो यसवत्सकामं निर्वृ
तिप्रतिमां कुंभवस्त्रहेमं च दापयेत् ग्रहार्थं वस्त्रप्रतिमास्तस्मै दद्यात्सयत्नतः श्रीरुद्राजापिनेदेयः कस्मो न द्वा न प्रयत्नतः तत्कुंभवस्त्रप्रतिमास्त
स्मै दद्यात्सयत्नतः उक्तालाभेततो दद्यात्तत्राचार्यं ब्रह्म त्रुत्विजाम् तत्तत्सुल्यं प्रदातव्यं शतपावाथ प्रदापयेत् दद्यात्स्नपायसादिब्राह्मणान् भोज्य
च्छत अलाभे सति पंचाशदशकं तदलाभतः सर्वशान्तेश्च पठनमे शिशुं ग्रहणं तथा गृहीक्षमापयेद्दिवा मिर्द्धतिः प्रीयतामिति इति शौनकीयैः
लशांतिः अथाश्लेषाशान्तिरप्येवमेव कार्या तत्र विभवे पूर्वोक्तवत्सचकुंभास्थाप्याः असंभवे कुंभद्वयम् एकत्र रुद्रस्थापनम् ॥ ६ ॥

रामः

नमः
३०

द्राह्यणभोजनम् पितुरायुष्यवृद्ध्यर्थं शांतिरत्र विधीयते इति मंडां शांतिः अथ ज्येष्ठा शांतिः भरद्वाजः ज्येष्ठा दौमान् जननी माता महं द्वितीयके त
तीये मातुलं हंति चतुर्थे जननी न्तथा आत्यानं पंचमे हंति षष्ठे गेभ्रं शोभनेव सप्तमे कुलनाशः स्वादृष्टे मे ज्येष्ठसोदरः नवमे श्वशुरं हंति सर्वसंदिशो
मेतथेति प्रत्येकं घटिका षडस्य फलमुक्तम् अत्रापि मूलं शांतिः कार्यम् तत्र विशेषः घटिकैका च मंत्रं ज्येष्ठा दौ घटिका द्वयं ज्येष्ठाः सधिरि
ति ज्येष्ठां शिशुमंडांतमीरितम् ज्येष्ठां तपादस्तु पितुः स्वस्य चापि विनाशकः ज्येष्ठैकं न्युका जाता हंति शीघ्रं धवाग्रजम् शांति तस्य प्रवस्यामि गंडो
षप्रशांतये तु प्रचतुर्दिकुं भे चतुष्टयं सस्थाप्य तन्मध्ये शतं चतुर्दिकुं भे चतुष्टयं सस्थाप्य पूर्ववत्सूजादिविधाय तत्र वज्राक्षरं धरिदं चैव तव गजान्वितम्
कुर्याच्छीघ्रं विष्णवे वेदं सरनायकम् शालितंडुलसंपूर्णकुंभस्योपस्थितं ज्येष्ठं इन्द्रायै दामरुत्वत इति मंत्रेण चारुतः पूजयेद्दिधिना सम्यक्त्वाक
पालगणान्वितम् रक्तवस्त्रद्वये पितं देवराजं शचीपतिम् पूजयेद्दामरुत्वात् कुंभान्धीमान् प्रयत्नतः त्वन्नो अग्ने ज्येष्ठा दौ सत्वन्नो हि हि सीय
के समुद्रज्येष्ठा इति चे मं मे गंगे चतुर्थकम् पूजयेद्दामरुत्वात् श्वशुरः कलशानपि आने भद्रा ज्यपंचादौ भद्रा अग्ने त्विष्यकम् इन्द्रस्यैव
द्रजाप्यं जपेन्मृत्युं जयंततः समिद्धिर्न ह्यव सस्य शतमशे नरं शतम् स र्षिषा चरुणा चैव मूलमंत्रेण वाग्यतः हुने ज्जाप्यं च तैव यत इद्रभयेति च
त्विग्न्याहृतिभिर्हुत्वा शतमशे चरुं पथकं ततो भिषेकः ततो रूपं कृपमिति मंत्रेण तच्च स्फुरिति मंत्रेण आम्बावल्मेकं पुनर्देवता पूजनं कृत्वा न
मोस्तु सरनाथापनमस्तुभ्यं शचीपते गृहोणार्घ्यं मया दत्तं गंडो षष्ठं शांतये अष्टोत्तरशतसंख्या कुर्याद्द्राह्यणभोजनम् अन्यसंबंतु पूर्ववत् इति
ज्येष्ठा शांतिः दिनस्येव्यतीपाते व्याघाते विष्टिवैधतौ शूलगंडे च परिधे वज्रचयमघटके कालगंडे मृत्युयोगे दग्धयोगे समन्विते तस्मिन्नांडदिने
प्रैप्रसूतिर्यदिर्जायते अतिदोषकरी प्रोक्ता तत्र पापयुते सति क्षिचार्ये तत्रैव शः शांतिं कुर्याद्यथाविधि यजनं देवतानां च घ्राणां चैव पूजनम्
शिवालये भक्त्या गोष्ठेन प्रदापयेत् अभिषेकं रां कराय अश्वत्थस्यैव प्रद्वं मंत्रेण अभीष्टफलसिद्धार्थं कुर्याद्द्राह्यणभोजनम् गणापत्युं पुरुषसूक्त
रं मृत्युं जयं शकभम् शांतिजाप्यं पुनश्चैव कृत्वा मृत्युं जयी भवेत् इत्युत्तरगार्ग्ये दुष्टयोश्चांतिः कुमारजन्मकाले तु मृत्युतीपातश्चैधृतिः सक्रांतिश्च

वेस्तत्रजातोहारिद्रकारकः नवग्रहमखं कुर्यात्तस्यरोषस्यशान्तये प्रथमं गोसुखाज्जन्मततः शान्तिं समाचरेत् ग्रहस्य पूर्वदिग्भागे गोमूत्रेनानुलिप्य
च अलंकृतस्वदेशे तुत्रीहिराशिप्रकल्पयेत् पंचशोणमित्थान्यत्पुष्पैर्तुतीकाद्यैश्च तदर्थं तु तिलैः कुर्यादन्येभ्योपरिद्वययेत् द्रव्यत्रितया शोतुस्युष्ण
लिखेद्बुधः पुण्यहवचयित्वा तु आचार्यवरयेत्परा राशौ प्रतिष्ठितं कुम्भं मन्त्रेणैव गोहस्म त्रीणोदकेन संभूयत्पुष्पोदोषधिपल्लवम् पचगव्यं पचस्त्रं वं
युग्मेनैव धेयेत् तस्योपरिद्वयसेत्यात्रं सप्तमवस्त्रेण संयुतं प्रतिमां स्थापयेत् पश्चात्साधिप्रत्यधिदेवताम् चंद्रदिशं कृतीपार्श्वे मध्ये विधत्तिमर्चयेत् एवमेव
व्यतीपातशान्तौ संक्रमणस्थे च अधिदेवधेवेत्सूर्यः चन्द्रः प्रत्यधिदेवकम् मत्तद्यात्तुतिपूर्वेण तत्तन्मन्त्रेणैव धेयेत् त्र्यंबकेन मंत्रेण सोमपूजा समाचरेत्
उत्तरेणैव मंत्रेण सूर्यपूजा समाचरेत् आप्यायस्वेति मंत्रेण सोमपूजा समाचरेत् तत्राष्टोत्तरशतं वा अष्टोत्तरशतं वा अष्टाविंशतिसंख्याजपं सर्वसो
रजपंच आनीमद्राग्ने इति सूक्तं पुरुषसूक्तं त्रियंबकं एतान्मन्त्रान्कुर्यात्तत्राष्टोत्तरशतं वा अष्टोत्तरशतं वा अष्टाविंशतिसंख्याजपं कुर्यात् त्रियंबकेन मंत्रेण समिदाज्यचरुनूह
नेत् अष्टोत्तरशतं वा अष्टोत्तरशतम् अष्टाविंशतिर्वा मृत्युंजयमंत्रेण तिस्रोऽक्षरैश्चैव चरेत् ततः समुद्रज्येष्ठ्याश्चापोहिष्ठ्याश्चैव चरेत् अष्टोत्तर
भ्यामितिसूक्तेन पावमानीभिः त्रियंबकेन उत्तरेणैव आप्यायस्वेति तैदिके मन्त्रेः सूर्यास्त्वामभिषिंचं चित्वादिकैः शौराणमंत्रैश्चाभिषेकं कुर्यात्
तत आजायिष्ये णि अन्यद्दक्षिणादानादिकं पूर्ववत् इत्युत्तरगार्ग्येऽप्युत्तरेणैव तिस्रं शान्तिः अथ कुड्दसिंहीवालीदर्शशान्तिः अत्रय
स्याः कस्याश्चिदमावास्यायाः अष्टोभागान्कृत्वा प्रथमं विभागं चंद्रदर्शनं तदनं वेति विचार्यम् यदा चंद्रदर्शनं तदा तिनी अस्ति यदा चंद्रदर्श
नं तदा दर्शः सकलं चंद्रक्षयस्तदा कुड्दरित्यर्थः तदुक्तं चंद्रोपनिषत् इदुक्षयकालः श्राद्धकाल इति प्रस्तुत्येन्दुक्षयकालपरिणाममुक्तं
अष्टमेशं चतुर्दश्याः क्षीणा भवति चंद्रमाः अमावास्या अष्टमं भागं पु
हंत एव क्षयमेति कृत्वा एव हि ज्योतिश्चक्रविदो वदंतीति एतत्क
तत्रामयाः सप्तमाष्टमप्रहरोक्तं तत्र क्षयकालः चतुर्दशी शिष्यामा

कर्मसंस्कारवशेनचंद्रस्यादृश्यत्वमागतस्यामावास्यासंपूर्णाकुहूर्णामे चंद्रादर्शनलक्षणसत्त्वात् तत्रापिकुहूर्णशांतिरादेश्या यस्तुसर्वेदियादनं
तरंकियत्तीषु द्वित्रासुघटीषु अतिक्रान्तासु अमावास्याप्रच्यतिः पूर्वं चतुर्दश्यादृश्यतातस्यामुषसिहकर्मवशतश्चंद्रो दृष्टोमावादर्शितथाप्यमावास्याया
ददर्शनलक्षणानां क्रान्तत्वात्संपूर्णामावास्यादर्शनात् तत्रदर्शनजननशांतिविधेयति एवममावास्याभेदेनसिनीवालीकुहूर्णदर्शरूपपक्षत्रयसावकाः
प्रतिगोत्रज्ञानामतम् अथप्रकारं तरेणसिनीवालीसर्वसादिसिद्धासैव कुहूर्णपरिभाषिकी यदाहवसिष्ठः नक्षत्रेयस्यदर्शान्तोविषनाड्याभवेचदि कु
योद्धतिरव्यातोव्याधिमृत्युभयादिकत् अयमर्थः यस्मिन्क्षत्रेयाविषेनाड्याउक्तास्तस्मिन्कालेयदिदर्शस्यचरमघटिकाभवेत्तन्क्षत्रचयस्यप्र
स्यजन्नेनक्षत्रजन्मकालेकालांतरेवास्यात्तस्यपुंसोव्याधिमृत्युकत् कुहूयोगोज्ञेयः तत्रकुहूजननफलशांतिश्चस्यात् कालांतरेपिकुहूयोगसंभवे
शांतिविधेया अतएवजगन्माहने यस्पजन्मर्त्सगश्चंद्रोविषनाड्याकुहूर्णभक्त् अभिचारेणकितस्यस्वयमेवमरिष्यतीति अतोविषघटि
कातः पूर्वकालोदर्शशब्दाच्चइति एवंप्रकारत्रयेणसिनीवालीकुहूर्णदर्शनीमेदउपाहितस्तत्रयथासंघृष्टाव्यवस्थेस्त्वलमेतिप्रसंगेन
अथशांतिप्रवृत्तः सिनीवाल्याप्रसूतास्याद्यस्यभार्यापशुस्तथा गवाश्चमहिषीचैवशक्रस्यापिश्रियंहरत् येवसंतिद्विजाश्चान्येस्वप्र
सादेभ्यजीवितः वजयतानशेषास्तुपशुपक्षिमृगादिकान् द्विजाः पक्षिणः कुहूप्रसूतिरस्यैसर्वदोषकरिमघा यस्यप्रसूतिरेतेषांतस्याय
र्धननाशिनी तारीविनाचशेषाणापरित्यागोविधीयते परित्यागात्तत्रइति कुर्वाइत्याविचक्षणः प्रतिमाकारयेच्छुभोश्चतुर्भुजसमन्वितम्।
त्रिशूलखड्गवरदाभयहस्तायथाक्रमात् श्वेतवर्णाश्वेतपुर्णोश्वेतं चतुर्भुजस्थिता त्रयंबकेनमंत्रेणपूजांकुर्याद्यथाविधि इन्द्रश्चतुर्भुजोवज्रंकुश
त्रापससायकः रक्तवर्णो गजारूढोयतदद्रेतिमंत्रतः पितरः कृष्णवर्णोश्चतुर्भुजाविमानगाः षड्भुजसूत्रकमंडलुभयानांचधारिणः येस्यारति
मंत्रेणपूजांकुर्यादनंतरम् कलशस्थापनपूजादिपूर्ववत् समिदाज्यशिशोवतिस्त्रयापेश्वसर्वपैः अश्वत्थपुष्पपालाश्वसमिद्धिः स्वादिरैः शुभैः अष्टौ
नरशतंमुख्यप्रत्येकंजुहवाद्युधः त्रियंबकेनमंत्रेणतिलान्याहृतिभिर्हनेतुं शंकरस्याभिषेकं चकुर्यादाज्यावलोकनन अन्यत्सर्वमभिषेकादिपूर्ववत्

नवेष्टयेत् स्वस्वशास्त्रोक्तमार्गिणकुर्याद्ग्निसुखंततः अनेनैवतुमंत्रेण हनेदष्टोत्तरं शतम् प्रत्येकं ससिद्धिनाज्यैः प्रायश्चित्तं तमेव हि अभिषेकंततः
कुर्यादाचार्यः पितृपुत्रयोः कृत्वा लकारगोदाने स चार्यं पूजयेत्ततः कृत्वा न्योदसिणाद्यान्माषत्रयसुवर्णकम् देवताप्रतिमादानंधान्यवस्त्रादिभिः सुह
यानशय्यासनादींश्च दद्यात्तदोषशान्तये भोजयेद्ब्राह्मणान्सर्वांन्वित्तशब्दविवर्जितः इत्येकनक्षत्रशान्तिः अत्रैकस्मिन्नेवनक्षत्रे भ्रात्रोर्चापितृपुत्रयोश्च
सत्रघ्नातांच भ्राताच भ्रातराविति भ्रातृपुत्रौ स्वसुदुहितृभ्यामिति एकशेषे सोदरयोर्भ्रातृभगिन्योरेव निषेधः स्यान्नतु पुत्राः एवं पितृपुत्रयोरित्यत्र मि
पितृचपुत्रश्चेति द्वेपितापुत्रयोरेकनक्षत्रजनननिषेधः स्यान्नतु भ्रातृपुत्रयोः नचमाताचपिताचपितरौ मातापित्रेत्येकशेषेतथापुत्रश्च दुहिताचपित्रोपित
रौ चपुत्रोश्चेति द्वेपितृपुत्राणामिति बहुवचनं स्यात् तथापि वचनात्सुरोपात् इष्टविषयोपिसंगृहीतो भविष्यति यदाह वसिष्ठः पित्रोस्तु जन्मनक्षत्रे जातस्तु पि
तृमातृहा जन्मक्षेत्रे च तद्धने जातः स षोडशतिघटः देवकीर्तिः यद्येकस्मिन्धिष्ये जायन्ते दुहितरोथवा पुत्राः पित्रोरंतकराः सूर्ययपरे प्रीतिरतुला स्यात् अपरे
अन्यनक्षत्रे गर्गः यस्यैव जन्मनक्षत्रे जायेद्भ्रातासुतोपि वा सजातीयः सजात्यावासोस्य प्राणान्प्रसाधयेदिति अथसूत्रे ३ पलक्षणत्वेन स वैशोतिशे
षभूते गोमुखासुवप्रसवोभिधीयते गर्गः षण्णित्पर विवक्ष्ये घ्रायश्चित्तमनुस्मरन् सर्वारिष्टविनाशाय यदुक्तं ज्योतिषार्णवे पितृरिष्टसुतारिष्टमा
त्रारिष्टतद्वैद्वच्योश्च धिन्धार्युरौ सर्पमाघचित्रेद्रमूलभे एषु क्रसेषु जात्याय कुर्याद्द्विजननन्तथा जन्मक्षेत्रे वा त्रिजन्मक्षेत्रे शकमवारि शकभेदिने कत्वाभ्य
गादिकं सर्वग्रहालकारपूर्वकम् गोमयेनोपलिष्याथ यथावित्तानुसारतः नक्षत्रं तन्मध्ये रक्तवस्त्रं प्रसारयेत् स्थापयित्वा शिशुं तत्र पुनः सूत्रेण वैष्ट
येत् प्राङ्मुखस्वस्तमवाकृपादः तिलगर्भगतं शिशुम् गोमुखं दर्शयित्वा तु पुनर्जातं तु गोमुखं वात् विष्णुर्योनीति सूक्तेन गव्येन स्नापयेच्छिशुम् गवामंगे
षु मंत्रेण गवामंगेषु संस्पृशेत् विष्णोः श्रेष्ठेन मंत्रेण गोप्रसूतं तु बालकम् आचार्यस्तु समादाय पश्चान्मात्रे ददात्तदा माताजघन्यभामस्थो शिशुमानीयतं
मुखं वात् ततः पित्रे तदाद्यात्ततो मात्रे प्रदापयेत् वस्त्रे संस्थाप्य तु पितापुत्रस्य मुखं स्पर्शयेत् गोमूत्रं गोमयं क्षीरं दधिसर्पिः कुशादकम् आपो हिंसादि
भिर्मंत्रैरपि षिंचेत्ततः शिशुम् सूक्ष्मं चाप्रायतं पुत्रं तन्मंत्रेण तदापिता अंगादंगात्संभवसिद्ध्यादधिजायसे आत्मा वैपुत्रनामासि सजीवशरदः शतम् ॥

मु०टी०
म०प्र०
३३

इह नित्रिव्रवप्रायतं शिशुं स्थापयेत्ततः पुण्याहं वाचयेत्सश्चाद्वाहणेर्वेदपारगैः हरिद्रायाथविप्रायतांगां चाभ्यर्च्यदापयेत् गोवस्त्रस्वर्णधान्यादि दत्त्वादर्क
दितः क्रमात् यथाशक्ति धनं दद्यात् ब्राह्मणेभ्यस्तथापिता ततोहोमं प्रकुर्वीतस्वस्वशस्त्रोक्तमार्गतः उद्धरवनादिकं कृत्वा चाज्यभागां तमाचरेत् होमस्येशान
दिग्भागे धान्योपरिशुभं घटम् संपंचगव्यं संस्थाप्य तिलान्तत्रविनिक्षिपेत् श्रीरिद्रुमकषायाश्च पंचरत्नानि निक्षिपेत् वस्त्रयुग्मेण संच्छाद्य क्षीरादिभिरथार्च
येत् विष्णुवरुणमभ्यर्च्य प्रतिमां च विधानतः आपोहिष्ठेति तिसृभिरंक्रमे सोमं इत्यथ तद्विष्णोः परमं पदं महीभ्यामिति सूक्ततः ऋग्भिरामिः प्रत्ये च च अ
ष्टाविंशतिसंख्यया अशक्तो चाष्टसंख्यवाद धिमध्वाज्यसंयुतम् आदित्यादिब्रह्मणां च होमं कुर्यात्समंत्रकम् इति गोमुखप्रसवविधिः अथ प्रसंगात्त्री
तरशांतिः सतत्रयेकताचेत्यात्तत्रयेवाकतो यदि मातापित्रोः कुलस्यापितदारिद्र्यं महद्भवेत् जातस्यैकादशे वापि द्वादशे वा हेतुभेदिने आचार्यं ऋत्वि
जान् वत्वाग्रहयज्ञपुरः सरम् ब्रह्मविष्णुमहैंद्रप्रतिमास्वर्णतंतः कृताः पूजयेद्ब्रह्मराशिस्थकलशोपरिशक्तितः पंचमेकलशेरुद्रपूजयेद्ब्रह्मसंख्यया
रुद्रसूक्तानि चत्वारिंशति सूक्तानि सर्वशः द्विज एको जपेद्दोमकालेश्चि समाहितः आचार्ये जुहुयादत्र समिदाज्यतिलांश्चरुन् अष्टोत्तरसहस्रं वा
शतं वा विंशतिं वा देवताभ्यश्चतुर्विधादिभ्योऽग्रहपुरः सरम् कास्याज्यवीक्षणं कृत्वा शेषपूर्ववदाचरेत् इति त्रीतरशांतिः अथ सूर्यचंद्रग्रहणसमयजन
नशांतिः ग्रहणे चंद्रसूर्यस्य प्रसूतियदि जायते व्याधिपीडा तदा स्त्रीणामादौ तु ऋतुदर्शनात् शांतिस्तेषां प्रवक्ष्यामि नराणां हितकाम्यया यस्मिन् ऋसे विशेषेण
ग्रहणसंप्रजायते तदृसाधिपते रूपं सुवर्णेन प्रकल्पयेत् यथाशक्त्यनुसारेण वित्तशाठ्येन कारयेत् सूर्यग्रहे सूर्यरूपं सुवर्णेन स्वशक्तितः चांद्रचंद्रग्रहे पी
मान् रजतेन विशेषतः राहुरूपं प्रकुर्वीत नागेनैव विचक्षणः नागेन सीसकेन शूचैदेशे प्रयत्नेन गोमयेन प्रलेपयेत् तस्योपस्थिन्यसेद्दीमान् अक्षवस्त्रसू
शोभनम् त्रयाणां चैव रूपाणां स्थापनं तत्र कारयेत् रक्तासंतरक्तगंधं रक्तपुष्पांबराणि च सूर्यग्रहे प्रदातव्यं सूर्यप्रीतिकरं च यत् श्वेतवस्त्रं श्वेतमास्यं श्वेतगा
धासतादिभिः चंद्रसूर्यप्रदातव्यं चंद्रप्रीतिकरं च यत् राहवे चैव दातव्यं कृष्णपुष्पांबराणि च दद्यान्नक्षत्रनाथाय श्वेतगधानुलिपेनम् सूर्यसंपूजयेद्दीमान्
नारुणेनेति मंत्रतः चंद्रग्रहे च पालाशैः समिद्धि जुहुयात्तरः दूर्वाभिर्जुहुयाद्दीमान् राहोः संप्रीणनाय च सूर्यवाः समिद्धि ब्रह्मरुशोसैः भेषाय जुहुयाद्बुधः

भेषायनसत्राधिपतये आज्येन चरुणा चैव तिलैश्च जुहुयात्ततः पंचगव्यैः पंचरत्नैः पंचत्वक् पंचपल्लवैः जलैरोषधिकल्कैश्च सहितैः कलशोद्-
 कैः औषधिकल्कैः सर्वोषधिकल्कैः अभिषेकं प्रकुर्वीत यजमाने प्रयत्नतः मंत्रैर्बोरुणैर्देवसैरापोहिष्ठादिभिः सह इमं मे गमे पितरस्तत्तापामीति मं-
 त्रकैः अभिषेके निवृत्ततु यजमानः समाहितः अनेन विधिना शान्तिं कृत्वा सम्यग्विशेषतः आकाशमृत्युशोकचव्याधिपीडां नवाप्नुयात् सौख्यं सौम-
 नसं नित्यं सौभाग्यं लभते नरः इत्यं ग्रहणजावानां सर्वादि विनाशनम् कथितं भार्गवे नेदं शौनकाय महात्मने इति शौनकोक्ता ग्रहणजननशान्तिः
 अथ ज्वराद्युत्पत्तिक्रमलीननक्षत्रशान्तिः तत्र साधारणे विधिः यस्मिन् नक्षत्रे ज्वरादिपीडा भवति तन्न सत्राधिदेवता प्रतिमां सुवर्णेन कारयित्वा अ-
 मुकन सत्रसंभूतव्याधिशान्त्यर्थं नक्षत्रशान्तिकरिष्ये इति संकल्प्य शूचिप्रदेशे गोमयेनोपलिप्ते तंडुलैश्च तुरस्त्रं मंडलं निर्माय तन्मध्ये तत्तदेवतावर्ण-
 वस्त्रद्वयवेष्टितं ग्रैथिं चंदनादिचर्चितं कलशे धान्यस्योपरिविन्यस्य तत्र सर्वोषधीः पंचरत्नानि पंचगव्यानि सप्तमृत्तिकाः पंचपल्लवान् च स्वमंत्रेण
 कलशे निक्षिप्य सर्वसमुद्रा इति तत्र तीर्थान्यावाह्यतत्तापामीतिवरुणमावाह्यसंपूज्य स्वस्वगृह्योक्तविधिना मंत्रप्रतिष्ठाप्य आज्यभागान्ते तन्न सत्रा-
 धिदेवतामंत्रेण तन्न सत्रपूर्वोक्तं नक्षत्रदेवतामंत्रेण तत्तद्ध्येण च होमं कृत्वा तेन वरुणविकलशेन यजमानाभिषेके विहितेताः प्रतिमां गीब्राह्म-
 णाय दद्यात् असौ साधारणे विधिः उक्तं च यस्मिन् नक्षत्रे भवेत्सीडा तन्न सत्रस्य देवता सुवर्णनिर्मितं कृत्वा पूजयेत्प्रयतः शूचिः गोमयेनानुलिप्तस्य मं-
 डलं शूभलक्षणम् चतुरस्त्रं च संकीर्तितंडुलैश्च कृत्वा कृतेः कृत्वा तस्य डिले तत्र यत्नतः कृत्वा मृदा तस्याश्चैव सुधीः कुर्यात्तंडुलानां महावयम्
 तत्र प्रमाणं रवारी वा द्रोणा वा दशशतस्य पेक्षया अभावे पंचवा द्रोणा द्रोणं वा तदभावतः ईशानकाणदेशे तु कलशं स्थापयेत्सुधीः निधाय द्विविणंतत्र
 कलशे शतस्य पेक्षया पीठं तु पूर्वतः स्थाप्य नव्यवस्त्रेण संयुतम् स्वस्तिकं तंडुलानां च शूभानां तत्र संलिरिवत् तन्मध्ये देवतास्तिस्त्रो नक्षत्रत्रितयस्यैव
 यस्मिन् नक्षत्रे भवेद्देशस्तस्य पूर्वोपरिसुधीः उडुमी पूजयेत्तत्राधिप्रस्यधिदेवते देवतायस्य त्रस्य स्थं मंत्रस्तस्मिन्निगण्वच इत्यं च तस्य यस्योक्तं प्रभावं प्रकृतं
 तथा तत्सर्वं विदुषानीय होमतत्र प्रकल्पयेत् पंचोपचारसंयुक्तां पूजां तत्र प्रकल्पयेत् स्वएत्यां कविधानेन कुर्याद्ग्निमुखं सुधीः कलशं जलपूर्णं च

शु० टी०
न० प्र०
३४

वस्त्रयुग्मेन वेष्टितम् निधाय चैष धीस्तत्र पंचपल्लवसंयुताः सप्तस्थानमृदां कुंभौ आक्तवालंघ्रकल्पयेत् इमं मेवरुण इत्येवंजलमंत्रेण वा पुनः सर्वसमुद्राः
सुरितद्विभं च संस्मरेत् यच्चिद्विद्वे विशो यथेत्यादि सूक्तं जपेत्पुनः आवाहयेद्दृष्टे देवं वरुणं पयसांपतिम् एवं सत्रशांत्यर्थं विदध्यात्पूर्वपीठिकाम् सामा-
न्येयं विधिः प्रोक्तो नक्षत्राणां प्रपूजने सर्वौषधीनां दुःप्राप्ती भवेदेकाशतावरी सर्वेषामपि गंधानामभावे चंदनं मतम् शतपत्रं सुमनसां धूपामावे च गुग्गुलुः ने-
वेद्यानामभावे तु पायसस्य तं स्मृतम् मंत्राणामप्यभावे तु गायत्री मंत्र उत्तमः होमद्रव्यस्य दुःप्राप्ती तिलाः प्रोक्ता मनीषिभिः अष्टोत्तरसहस्रं च तथा शत
मुद्राहृतमिति अथ नक्षत्रदेवताध्यानानि देवतं अश्विनौ तत्र द्विभुजौ शक्रवर्णकौ सूधाकलशसंयुक्तौ कमंडलुधरो शुभौ १ यमस्तु देवता तत्र कृष्णवर्णो
द्विभुजः सुखापवाहनः श्रीमान्पाशदंडधरः प्रभुः २ अग्निस्तु देवता तत्र रक्तवर्णोऽजवाहनः चतुर्भुजो धृतामंत्रस्तु वस्तुकुवरदाभयः ३ रक्तवर्णोऽश्वतुर्बाहु
र्हंसारूढश्चतुर्भुजः पद्मासूत्रावरदाभयहस्तो निरामयः ४ शैमिहि देवता तस्य श्वेतवर्णः शुभाकृतिः दशाश्वरथमारूढः श्वेताश्वोपि निगद्यते ५ रुद्रो हि
देवता तस्य वृषारूढश्चतुर्भुजः त्रिशूलखट्वावरदाभयहस्तश्च कीर्तितः ६ चतुर्भुज इति पीतसासूत्रकमंडलुः वरदाभयहस्तासाकार्यास्वर्णमयी शुभा ७ च
तुर्भुजाः पीतवर्णो देवता तस्य बृहस्पतिः दंडासूत्रपाणिस्तु सामयः सकमंडलुः ८ सर्पस्तु देवता तत्र महामण्डलिस्रुपधृक् सुविस्तराशिरश्चंडो मकपिगललोचनः
९ पितरो देवता तत्र कृष्णवर्णश्चतुर्भुजः भद्रासूत्राभयदकमंडलुधराः शुभाः १० पूर्वोफालगुनिफायांचर्मगोदेवः प्रकीर्तितः रक्तवर्णो त्रिज्जासीनो द्विभुजो भयप
दकः ११ अर्यमा देवता तत्र मध्यस्थः पद्मवर्णकः पद्माभयकरः श्रीमान्स्वर्णमूर्त्तिमहाद्युतिः १२ सविता देवता तस्य सप्तश्वरथवाहनः द्विभुजो रक्तवर्णस्यात्
पद्मासनसमाश्रयः १३ त्वष्टापद्यस्थितिश्चित्रवर्णः स्यात्स चतुर्भुजः पद्मासूत्रासवल्लयः पद्मालः पद्मकरः प्रभुः १४ वायुश्च देवता तत्र मृगारूढश्चर्मोचकः अ
जाचर्मधरः श्रीमान्द्विभुजः परिकीर्तितः १५ इंद्राग्नी देवता तत्र अजाजावाहनौ पनौ चतुर्बाहु रक्तवर्णो निजशस्त्रधरो तथा १६ चापाकुशाभयैर्युक्तौ तथा
समविराजितौ पद्मासनो रक्तवर्णो मित्रस्तस्यानुदेवता पद्माभयकरः श्रीमान्द्विभुजः परिकीर्तितः १७ शक्राद्येव तारूढो दिव्यसिंहासने विभुः श्वेतवर्णो वज्र-
धरोऽभयपाणिर्महाभुजः १८ निर्ऋति देवता तत्र त्रैतारूढश्चर्मोचकः रवद्वरेटकधारी च द्विभुजः परिकीर्तितः १९ जलंतु देवता तस्य शक्रवर्णो शुभाकृतिः ॥

वरुणोस्यजलस्यापिस्वामीपूज्यतमोमतः मकरेवाहनेविष्टो भवेत्सद्यकरोधुवम् २० विश्वेदेवादेवताश्चश्वेतवर्णाश्चतुर्भुजाः वरदाभयहस्ताश्च
साससूत्रांबुभाजनाः २१ विष्णुस्तुकस्मवर्णः स्यात्सन्गाशनकहनः शखचक्रगदापाणिः पीतवासश्चतुर्भुजः २२ वसवोदेवतास्तत्रश्वेतवर्णाश्च
तुर्भुजाः वरदाभयहस्ताश्चसाससूत्रांबुभाजनाः २३ वरुणोदेवतातत्रमकरोपरिसंस्थिताः यष्टिपाशाधरः श्रीमान्गदापदाधरः स्तथा २४ ॥
अनेकचरणैरुद्गोदेवतास्यप्रकीर्तिता खड्गचर्मधरो वाग्मी भुजद्वयसमावृतः २५ अहिर्बुध्याभिधोरुद्गोदेवतास्यप्रकीर्तिता श्वेतश्चतुष्क
रः पद्मवरदाभयपाशधर २६ पूषातुदेवतातत्रपद्मवर्णासुजासनः द्विभुजः पद्मपाणिः स्यात्स्यगर्भः प्रियोविभुः २७ इतिमक्षत्रदेवताध्यानं
अथोपयुक्तत्वाभारदीयेक्ताककर्मयुनदर्शनशांतिः दिवावायदिवासात्रोयः पश्चत्काकर्मयुनम् सनरोमृत्युमाप्नोतित्येषास्थानकाशनम्
काकघातव्रतंपद्यविदधीतायवत्सरम् पितृन्देवान् द्विजान्भक्त्याप्रत्यहवाभिवादयेत् जितेन्द्रियो जितक्रोधः सत्यधर्मपरायणः तद्दोषशमना
र्थायशांतिकर्मसमारभेत गृहस्थे शानदिभोगिहोमस्थानं प्रकल्पयेत् गृह्याक्तविधिना तत्र प्रतिष्ठाप्य हुताशनम् प्रतिमंत्रं च्यंबकेन अथमृत्युं जपेत्
च व्याहृतीभिर्वीहितिलैः जपाद्युतं प्रकल्पयेत् पूर्णाहुतिं च जुहुयात्कर्तोश्च चिरलंकृतः स्वर्णशंङ्गोप्यखुरांकुण्ठाधेनुंपयस्विनीम् वस्त्रालंकारसं
युक्तो निष्कदादशसंयुताम् तदर्धेन तदर्धेन दद्याद्दक्षिणयायुताम् यथावित्तानुसारेण न्यूनाधिकत्वकल्पना आचार्या यश्चोत्रियायतांगादद्यात्कुटुं
बिने यस्मात्त्वष्टिर्वीसर्वाधेने वैकृत्सन्निभे सर्वमृत्युहरानित्यंमतः शांतिप्रयच्छेम ब्राह्मणेभ्यो विशिष्टेभ्यो यथाशक्त्या च दक्षिणाम् ब्राह्मणान्भोज
येत्सश्चाच्छातिवाचनपूर्वकम् एवं यः कुरुते सभ्य कृतस्माद्दोषास्तुमुच्यते इति काकर्मयुनेदर्शनशांतिः तत्रैव कपोतादिशांतिः आरोहयेद्गृह्यस्य कपो
तोवाप्रवशयेत् स्थानूहानिः वित्तस्य यद्दानार्थपरंपरा दोषाद्यधेनितानि हेदरिद्राणां शिवाय च तस्य शांतिश्च कर्तव्या जपहोमविधानतः ब्राह्मणान्वरयि
त्तत्र स्वस्तिवाचनपूर्वकम् षोडशद्वादशादींश्च श्रौतस्मार्त्तक्रियापरान् देवाः कपोतइत्यादि त्रिवाभिः पंचभिर्जपम् लक्ष्मकत्वाप्रयत्नेन स्वगृह्याक्तवि
धानतः ईशान्यास्थापयेद्दन्दिमुखांते षोत्तरं शतम् प्रत्येकं समिदाज्यानिः प्रतिप्रणवपूर्वकम् यत इन्द्र भयामहे स्वस्ति देति त्रिकंकेः त्रिभिर्मंत्रैश्च जुहु

मु-टी
न-प्र-
३५

यात्तिलान्यास्ततिभिस्ततः जपाहुतीस्ततोहुत्वाकुर्यात्सूर्णाहुतिं स्वयम् विभ्रयोदक्षिणां दद्यात्तृतीयैः शान्तिं च तत्रो जपेत् ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्स्वयं मुंजीत
बंधुभिः एवं कुरुते सम्यक् तस्मादेषास्त्रमुच्यते पिंगलायास्त्रे प्येवं मधुवल्मीकयो रपि संपूर्णमंदिरेहानिः शून्यसद्यो निमंगलम् प्रकारे च पुरद्वारे देवा
गारे च वीथिषु ग्रामस्य तफलं चैव गुरुकल्पनया ततः शान्तिकर्मास्त्रं कार्यं पूर्वोक्तेन क्रमेण तु इतिकपोतपिंगलामधुवल्मीकादिशान्तिः अथ पत्न्याः
पतने शरठस्य वा वरोहणे फलशान्तिश्चाद्योर्जघनेषां षोडशैर्गुह्यैः खजययोः पत्न्याः पाते तयारोहे शरठस्य फलं न सक् अन्यत्र शुभदपश्चात्सचैलं स्थान
माचरेत् इत्वा शिवालये दीपमुस्वमाज्ये विलोकयेत् पत्नीशरठयोः रूपं कवर्णेन विनिर्मितम् तदर्थं धर्ममणिनवित्तशाठ्यविवर्जितः वस्त्रयुग्मेण संवेष्ट्य
श्रोत्रियं यनिवेदयेत् इति पत्नीशरठयोः शान्तिः अथ नक्षत्रसंज्ञादेवाश्विन्यादीनां तारका उपजातिकयाह त्रिच्यंगेति तथा च श्रीपतिः वन्हिनिमूखिषु

त्रिच्यंगपंचाग्नि कुवेदकव्यः शरेषुनेत्राश्विनोऽनुभूकृताः वेदाग्नि रुद्राश्विनमाग्निवहयोऽथ शतद्विद्विस्त्वम
तारकः ५४ अश्व्यादिरूपं तुरगास्य योऽसुरो नराणास्य मणिर्गृहं च ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥

अग्नेः कृताग्निमूलबाष्पाश्विनेत्रशरमूत्रयुगाधिरामाः रुद्राधिरामगुणवेदशतद्वियुग्मदंताबुधैर्निगदितः कमशोभतारादिति जम्भसंज्ञितान्भेसत्रविंशति
शानिप्रतीयते मूलेष्वसविंशतिरिति धिरोधः उच्यते उत्तरां धेरुद्राध्यायनाद्यायश्च तस्वस्ताराः पूर्वोक्तां ताराणां द्योर्ज्ञायाः द्वे पूर्वापाठ्यादिति नारदेनापितथैवा
धिधानात् तत्राश्विन्यास्त्रिस्वस्ताराः एवं भरण्यादीनां सामिजितं तारासंज्ञेया तारा मनाक्तिप्रयोजनमाह वराहः नक्षत्रजमुद्यहे फलमन्वेत्तारकाभितेः सत्सदि
वसैर्ज्वरस्य नाशो व्याधेरन्यस्य वा वाच्यः इति ५५ अथाश्विन्यादीनामाकृतिमुपजातिकरयो इताभ्यामाह अश्व्यादिरूपमिति अश्विन्यादिनक्षत्राणां रूपमाकृ
तिरुच्यते तत्राश्विन्यास्तुरगास्यम् अश्वमुस्वसदशं रूपं भरण्यादिभिर्गसदशम् कृत्तिकावानापितस्वसदशम् रोहिण्या अनः शकदसदशम् मृगस्य एषा
स्य हरिणमुस्वसदशम् आर्द्रायामणिसदशम् पुनर्वसोर्यहसदशम् पुष्यस्य एषकोचाणस्तत्सदशम् ॥ ६ ॥ ६ ॥ श्रीश्रीमकीजीवन

रामे
३५

आश्लेषयाश्चकारम् मयाभवनं गृहसदृशम् पूर्वाफल्युन्याः मंचः खडाकारम् उत्तराफाल्युन्योः शय्याकारम् हस्तस्यहस्तकारम्।
 चित्रायामौक्तिककारं स्वात्वाविद्रुमं प्रवालसदृशम् ५९ तोरणं वलिनिभमिति विशास्त्रोयास्तोरणाकारम् अनुराधायावलिर्भक्तः पुंजाकारे
 ज्येष्ठायाः कुंडलाकृतिः मूलस्य सिंहपुच्छकारः पूर्वाषाढायागजदंतसदृशम् उत्तराषाढायामंचकसदृशम् अभिजितस्त्रिकोणकारः श्रव
 णस्य चित्रं चरणसदृशम् धनिष्ठाया मर्दलसदृशम् शतताराया चतुर्बर्तुले पूर्वभाद्रपदायामंचकसदृशम् उत्तराभाद्रपदायामलाभमूर्त्तवत्या
 मर्दलमृद्गाकारस्वरूपमित्यर्थः ६० अथजलाशयारामदेवप्रतिष्ठामुहूर्त्तसामान्यतोलम्नशुद्धिर्देवताविशेषणलग्नशुद्धिर्नक्षत्रविशेष

एषत्कचक्रे भवनं चमंचः शय्याकरे मौक्तिकविद्रुमंच ५९ तोरणं वलिनिभं
 चकुंडलं सिंहपुच्छं गजदंतमंचकाः त्र्यस्त्रिचत्रिचरणाभमर्दलो वृत्तमंचकय
 माभमर्दलाः ६० जलाशयारामसरप्रतिष्ठासौम्यायने जीवशशांकशुक्रे दृश्ये
 मृदुक्षिप्रचरध्रुवस्यास्येति सति सति शिषुर्णवा ६१ रिक्तारवर्जे दिवसे ति शस्ता
 शशांकपापेस्त्रिभवांगसंस्थैः ॥ ६ ॥

लाशयाः वापीकूपतडागादयः तेषां प्रतिष्ठा उत्सर्गः आसम उपवनम् तस्याप्युत्सर्गः सगरदेवविष्णवदयः तेषां प्रतिष्ठापनम् सौम्यायने उत्तरायणे तथा जी
 वशशांकशुक्रे दृश्ये उदिते सति तथा मृदुध्रुवक्षिप्रचरनक्षत्रेषु तथा सितेशुक्लपक्षे तथा स्वर्शतिथि क्षणे वा ६१ तथा रिक्तारवर्जे दिवसे रिक्तातिथि मौ
 मवारव्यतिरिक्ततिथिवारेषु एवं विधेदिने प्रतिष्ठा जलाशया रामदेवमाक्रमेण कर्माहं तेषामभोग्यत्वपूजायोग्यत्वरूपा अतिशस्ता स्यात् तथा च मार्ग्यः देवता
 रामवाप्यादिप्रतिष्ठामुत्तरायणे माघादियंचमासेषु कृत्स्नैव्यापंचमीदिनमृदुक्षिणे त्वयने कुर्वन् नतफलमवाप्नुयात् यदा तु दक्षिणायन एव जलस्थिति संभवः

परानकाले लिप्यमः नकोल्लिप्यमस्तपकारणमिति ॥

श्री-
प्र-
३६

भविष्यपुराणोक्तेः अथ क्रूरप्रकृतीनां रक्षिणायने पिस्थापनं कार्यमित्युक्तं वैरवानससंहितायाम् मातृभैरववाराहनरसिंहत्रिविक्रमाः महिषासुरहं
त्रीचस्थाप्यवैदक्षिणायने नारदः विचित्रैषेवमासेषु माघादिषु च पंचसु यदितं यस्य देवस्य तदितं तस्य सुस्थितम् अथ लग्नशुद्धिः शशांकपापैः चंद्र
सूर्यभौमशनि राहुकेतुभिः त्रिभवांगसंस्थैः तृतीयषष्ठिकादशस्थानस्थितैरुपलक्षिते लग्ने तथा सत्त्वचरैः शक्रबुधगुरुभिः व्यंसाष्टगैः द्वादशाष्टम
व्यतिरिक्ताखिलस्थानस्थैः सद्भिः देवादिप्रतिष्ठा अथ सूर्योर्मगंद्रे सिंहलग्ने स्थाप्यः तथा कोत्रघ्नाघटे कुंभे विष्णुयुवतौ कन्यायाम् ई२ शिवो महादेवो न
युग्मे भियुने च पुनर्देव्यो दुर्गादयो हितवो ई३ भावराशौ मिथुमकन्या धनुर्मानलग्नेषु क्षुद्रादेव्यश्चतुःषष्टियोगिनी प्रभृतयः चरलग्ने मेषककेतुलाभव
रेषु सर्वे इमे उक्तानुक्ताश्च स्थिरर्क्षेषु सिंहवृश्चिककुंभेषु तथाः अथ पुष्यग्रहादिति ग्रहाश्च द्वादशोऽप्युच्यन्ते स्थाप्याः उपलक्षणमेतत् सूर्यस्य हरतन

व्यंसाष्टगैः सत्त्वचरैर्मगंद्रे सूर्यो घटे कोयुवतौ च विष्णुः ई२ शिवो न युग्मे हितनो च देव्याः क्षुद्राश्चरे सर्वे इमे स्थिरर्क्षे पुष्यग्रहा
विघ्नपयससर्पभृतादयोऽप्ये श्रवणे जिनश्च ई३ ॥ इति मुहूर्तचिंतामणौ नक्षत्रप्रकरणम् द्वितीयम् ॥ २ ॥

सन्ने स्थापनम् इन्द्र

हणोः पुष्यश्रवणाभिजित्कृकबरस्कदयोरनुराधायाम् दुर्गादीनां मूले सप्तर्षीणां स्वाधिष्ठितनक्षत्रे लक्ष्मीव्यासवाल्मीक्यगस्थानां पुष्ये स्थापने त
दुक्तं रत्नमालायाम् पुष्यश्रवणभिजित्कृकवैश्वरकयोर्विक्तापिपेस्थदयोर्मैत्रिगमरुचेः करे निरुक्तिमेदुर्गादिकानां शुभे सप्तर्षयोपश्रवसंतिधिस्येका
यां प्रतिष्ठावलुतत्रमेवा श्रीव्यासवाल्मीकिघटोद्भवानां तथा स्मृतावाक्यतिभेयहाणामिति अथ विघ्नपतिः विघ्नयोगणेशः पक्षो देवयोनिः सर्पावास्त
क्यादयः भूतदेवयोनिः विद्याधरोपरोयक्षरक्षोर्गधर्वकिंनराः पिशाको गुह्यकः सिद्धो भूतोमीदेवयो नय इत्यमरः आदिशब्देन राससासुरप्रथमसरव
ती प्रभृतयः अत्येरेषां स्थाप्याः तथा श्रवणे जिनोऽपौ इत्युक्ताः उपलक्षणं चैतत् इन्द्रकवेरजितानां लोकपालानां धनिष्ठां स्थापनम् तथा च श्रीपतिः ग
णपरिवृद्धरक्षोयक्षभूतासुराणां प्रभृताः प्रणिमसस्वरादिकानां च योऽपि भवसिद्धयतनाम्नो वासवे लोकपालानां निगदितमस्त्रिहानां स्थापनं हि स्थिरैः ई३ इति श्री

श्री-
प्र-
३६

श्रीगणेशायनमः अथसंक्रांतिप्रकरणं व्याख्यायते तत्र प्राग्राशितोपर राशौसंक्रमणं नाम गमनं संक्रांतिस्तस्याः नक्षत्रविशेषवशेन चारवशेन च संज्ञं फलं च
 सार्धवसंततिलकेनाह चौरार्केति विंशत्येति अर्कसंक्रमणमर्कसंक्रांतिः उपरबौ उपग्रनक्षत्रेषु रविचारे चेत्स्यतदाघोरेतिसंज्ञा साशुद्रांस्वरवैतस्वरवसु
 सार्येत उपरवाविति उग्रेः सहितोरविः उग्ररविः तस्मिन्नुग्रवाविति मध्यमपदलोपितसुरुषः ततः सप्तम्येकवचनम् अथवासमाहारद्वे अनित्यमा
 गमशासनमित्तुमभावः एवंपुविद्यावित्यादिष्वपिसमाधेयम् अथलघुनक्षत्रेषु विधौसामवारे सूर्यसंक्रांतिध्वंसीनाम्नीविशोवैश्यान्स्वरवैत च
 रर्षभौमेचरनक्षत्रेषुसामवारे वासुदेवसंक्रमणं होदरयुतामहोदरीसंज्ञकाचौरान्स्वरवैत ज्ञमैत्रेवधकारे मैत्रसंज्ञनक्षत्रेषु वाऽर्कसंक्रांतिर्महाकिनी
 नाम्नीनृपतीनृराज्ञः स्वरवैत स्थिरगुरोस्थिरनक्षत्रेषु गुरुवारे चार्कसंक्रांतिर्महानाम्नीविशान्ब्राह्मणान्स्वरवैत मिश्रभृगोमिश्रनक्षत्रयोः भृगुवारे

घोरार्कसंक्रमणमुग्ररबौहिस्सद्भान्ध्वंसीविशोलघुविधौचचरर्षभौमे चौरान्महोदरयुतानृपतीज्ञमैत्रेसंदाकिनीस्थिरगुरोस्व
 रवैच्चमन्दा १ विंशत्यमिश्रभृगोतुपशंश्चमिश्रातीष्णार्कजेत्यजस्वरवाखलुराक्षसीच व्यंशेदिनस्यनृपतीनृप्रथमेनि
 हंतिमध्येद्विजानपिविशोपरकेचशुद्रान् २ अस्तेशिशाप्रहस्केषुपिशाचकादीन्मक्तंचरानपितदानृपशुपासकांश्च ॥ ६

वाऽर्कसंक्रांतिर्मिश्रानाम्नीपशुनस्वरवैत तीष्णार्कजेतीष्णसंज्ञकनक्षत्रेषु अर्कजेशनिवारे वाराक्षसीनाम्नी अंत्यजस्वरवाअंत्यजान् चांडालान्स्व
 रवयतीति अंत्यजस्वरवास्यात् १ अथदिनरात्रिविभागैः संक्रांत्यशुभफलं उत्तरायणदक्षिणायनसंज्ञांचसार्धवसंततिलकयाह व्यंशेदिति अस्तेदिति
 अत्रार्कसंक्रमणमित्यानुवर्तते दिनमानेभिर्मिर्मक्तं व्यंशोभवति तत्रदिनस्यप्रथमे व्यंशेऽर्कसंक्रमणं नृपतीहन्ति मध्येद्वितीयव्यंशेद्विजान्
 ह्यणहति अपरकेतृतीये व्यंशे वैश्यान्तीये व सर्वत्रप्यारव्येयम् अस्तेसूर्यास्तसमयेऽर्कसंक्रमणं शुद्रान् हति २ अथरात्रिसंक्रांतिफलम् रात्रिप्र
 थमप्रहरेपिशाचकान् आदिशब्देनभूतान् द्वितीयप्रहरेनक्तंचरान् राक्षसान् तृतीयप्रहरेनदानृनक्तकान् चतुर्थप्रहरेपशुपालकान् अभीसनं सूर्यो
 दयसमकालेऽर्कसंक्रमणं सकललिङ्गिजनं पारवंडादिकं हंतीत्यर्थः पारवंडाः सर्वाल्लिङ्गिजनइत्यभिधानात् क्रूरसौम्यवारपरत्वेनफलमाह वसिष्ठः ॥ ६

मु०टी०
सं०५०
३९

रविरविजसौमवारसंक्रांतौ दिनकरस्य तन्मासोपि तत्कफानिलजामयनरपतिकलहस्त्वृष्टिश्च बुधगुरुसितचंद्राहेसतिसंक्रांतावनामयन्त्राणां स्थिति
पतिनिकरक्षेमंसस्यविचद्विर्घर्मिणापीडाम्जन्मनसत्रेसंक्रांतिफलदीपिकायां यस्वजन्मर्षमासाद्यरविमंक्रमणेभवेत् तन्मासाभ्यन्तरेतस्यरोगक्रे
शधनक्षयाः तगरसरोरुहपत्रैरजनीसिद्धार्थलोधसंयुक्तैः स्नानंजन्मन्यक्षैरविसंक्रांतौ नृणां शुभदम् अन्यच्चवसिष्ठः अजकन्याद्वषककिणिसंक्रा
त्तैयदिनचेद्वर्ष आमयमरणभूमृतयुद्धमनर्थत्वृष्टिश्च दृषवृश्चिकतुलामकरेवृष्टिः स्यात्संक्रमविषये विस्फोटामयतस्करपीडावृष्टिः कशानुभयं अ
थसौम्याम्यायनमिति मकरकर्कटयोः संक्रांतिश्चेत्तदाक्रमेणसौम्यायाम्यायनं निरुक्तम् मकरेउत्तरायणकर्केयाम्यायनं स्यात् ३ अथावशिष्टसंक्रांति
षुषडशीत्यादिसंशानुष्टुभाह षडशीत्याननमिति धनुर्भिथुनकन्यामीनेषु अर्कसंक्रमणेषु षडशीत्याननं षडशीतिमुखसंज्ञं स्यात् तुलामेषयोः संक्रांति

सूर्योदये सकललिङ्गिजनंचसौम्याम्यायनं मकरकर्कटयोर्निरुक्तम् ३ षडशीत्याननंचापनृयुक्कन्याद्वेषेभवेत् तुलाजौ
विषुवंविष्मपदंसिंहलिङ्गोघटे ४ संक्रांतिकालादुभयत्रनाडिकाः पुण्यामताः षोडशषोडशोष्णागोः ॥ छे ॥ श्रीः ॥

विषुवसंज्ञा वृषसिंहवृश्चिककुंभेषर्कसंक्रांतिर्विष्णुपदसंज्ञकाः ४ संक्रांतौ गौणमुख्यकालमुपजात्वाह संक्रांतिकालादिति गणितमार्गेण य
उष्मगोः सूर्यस्य संक्रांतिकाल आगतः तत उभयत्र पूर्वतः परतश्च षोडशषोडशनाड्यो घटिकाः पुण्यसंपादकत्वात् पुण्यामताः ब्रह्मसिद्धांते संक्रांतेः
घाक्परस्ताच्चसादौः षोडशनाडिकाः त्रयस्त्रिंशत्संक्रमस्य पुण्याः सर्वस्य नाडिकाः अनेन संक्रांतेः पुण्यकालस्तुपोऽशोभयतः कलाइति स्मृतिवाक्ये पूर्वतः
परतश्चाष्टौ अष्टौ घटिका इत्येवं षोडशेति ध्यास्यात्तदपाकतं भवति सूर्यसिद्धान्तेऽपि अर्कमानकलाः षष्ठ्यायुणिता मुक्तिभाजिताः तदर्थं नाड्यः संक्रांते रवी
कृ पुण्यं तथा परे इति अथ निशीयत इति निशीयतोऽधरात् अर्वाक् पूर्वपरत्रपश्चाच्च संक्रांतिकाले सति पूर्वापरशहंति मपूर्वभागयोः पूर्वापरयोर्वहोः क्रमेणां
तिमपूर्वभागयोर्भयत्र षोडशषोडशघटिकाः पुण्याइति पूर्वेषु संबंधः अयमर्थः ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ श्रीरामचंद्रार्पणमस्तु ॥ ३७

यद्यद्दरात्रात् प्राक्संक्रांतिस्तदापूर्वदिनस्य उत्तरार्द्धे पुण्यम् यद्यद्दरात्रादुपरिसंक्रांतिस्तदोत्तरदिनस्य पूर्वाद्धेमेव पुण्यमित्यर्थः ५ अथाद्दरात्रसंक्रामणे मकर
 रकर्कदयोश्च विशेषमुपजातिकयाह पूर्णे इति पूर्णे निशीथे अद्दरात्रौ यदिसंक्रमः स्यात्तदादिनद्वयं पूर्वदिनं परदिनं च पुण्यमुक्तम् उक्तं च यद्यद्दरात्र एव स्या
 त्संपूर्णे संक्रमे रवेः तदादिनद्वयं पुण्यं स्नानदानादिकर्मसु अथेति अथानंतरं मुद्यास्तात् सूर्योदयात् सूर्यास्ताच्च पूर्वपरस्ताच्च यदियाम्यसौम्यायने कर्मक
 रसंक्रांतौ भवतः तदापूर्वदिने पुण्यं स्यात् अयमर्थः सूर्योदयात् पूर्वकर्क संक्रमणं स्यात्तदापूर्वदिने एव पुण्यकालो नोत्तरदिने तथा यदिसूर्यास्ताच्च अंतरं मकरसंक्रा
 तिः स्यात्तदोत्तरदिन एव पुण्यकालो न पूर्वदिने गार्ग्यः यदास्तमानवेलायां मकरं याति भास्करः प्रदेशे चाद्दरात्रे वा स्नानदानं परेहनि अद्दस त्रेदुर्ध्ववासंक्रांतो दक्षि
 णायने पूर्वमेव दिनं प्रात्यायावन्नोदयंतरविरिति वा इत्यर्थे प्रदेशे लक्षणं स्कान्दे त्रिमुहूर्तः प्रदोषः स्याद्वा वस्तुगते सतीति ६ अथाद्यास्तादिति वचनस्यापवादमि

निशीथतोर्वागपरत्रसंक्रमे पूर्वापराहांतिमपूर्वभागयोः ५ पूर्णे निशीथे यदिसंक्रमः स्याद्दिनद्व
 यं पुण्यमथोदयास्तात् पूर्वपरस्ताच्च यदियाम्यसौम्यायने दिने पूर्वपरे तु पुण्ये ६ संध्यात्रिणाडीप्रमि
 तार्कविंशद्दोदितास्तादधुर्ध्वमत्र ॥ ७ ॥ ६ ॥ ७ ॥ श्रीकाली ॥

इवज्जयाह संध्यादिति अर्कमण्डलादधीदितादधीस्ताच्चाधुर्ध्वं क्रमाच्चिभिर्नाडीभिर्मितासंध्यासंध्याकारः स्यात् अद्दोदितार्कविंशत् पूर्वत्रिणाडीमि
 ताप्रातः संध्या तथाधीस्तादर्कविंशत्परित्रिणाडीमितासायसंध्येत्यर्थः तस्य योजनमिह अत्रेति अत्र प्रातः संध्यायां सायसंध्यायां च क्रमात् सौम्यायने अय
 नेस्तः तदानीं परपूर्वदिवसौ पुण्ये यदप्रातः संध्यायां दक्षिणायनं चरते तदा सूर्योदयानंतरं संपूर्णमहः पुण्यम् तथा यदिसायसंध्यायां उत्तरायणं चरति तदा सूर्यो
 र्यास्तात्पूर्वसंपूर्णमहः पुण्यस्यादित्यर्थः तदाहनारदः सूर्यास्तमनसंध्यायां यदिसौम्यायनं भवेत् तदोदयादहः पुण्यं पूर्वोहः पूर्वतोयदीति उदयसंध्यास्तसंध्यायां लक्षणं
 तत्रैव अर्धोर्कस्तमनासंध्यापटिकात्रयसंमिता ॥ ७ ॥ ६ ॥ ७ ॥ श्रीसत्यनारायणाभ्योन्नमइति ॥

दी०
प्र०
३८

तथैवादी द्यास्वातर्घटिकात्रयसंमितेति एवंसत्यर्क बिंबस्यार्धास्वातर्घोद्या हा क्रमात्पश्चात्त्रिषट्तिमिता अस्तसंध्योदयसंध्यवोच्यते
तत्रास्तसंध्यायांयदिमकरसंक्रमः स्यात्तदा दिनएवपुण्यकालो नोत्तरदिने यद्यस्तसंध्यामतिक्रम्यमकरसंक्रांतिस्तदा नरदिनएवपुण्यकालो न
र्वदिने एवंयद्युदयसंध्यायां कर्कसंक्रांतिस्तदा संध्यांतरमेवपुण्यकालो न प्राग्दिने यद्युदयसंध्यातः प्राक्कर्कसंक्रमस्तदा प्राग्दिनएवपुण्य
कालो नोत्तरदिने इति निष्कर्षः अथ रात्रौस्नानंनकुर्वीतदानं चैव विशेषत इति रात्रौस्नानदानादिनिषेधेपि नैमित्तिकं कुर्वीत स्नानदानं
चरात्रिषट्तिरुक्तं तु वाच्यपरोषात् सूतजननेसंक्रांता बुधरामेसूर्यचंद्रयोर्मित्यम् तथावधिकर्तव्यस्नानदानं विशेषतो नृणामिति वसिष्ठवच
नात् राहुदर्शनसंक्रांतिविवाहास्यदद्विषु स्नानदानादिकं कार्यं निशिकाम्यत्रतेषु चेति रात्रौसंक्रमणं रात्रौस्नानं प्राप्तम् तत्कर्कमकरसंक्रा
तौस्नानदानादौ देशसिद्धिशिष्टाचारणव्यवस्थावगंतव्या तत्रागिर्जरास्तु ग्रहणवदनइति स्वीयस्त्रयम् स्नानदानं ग्रहणवत्साम्यायनद

चेद्याम्यसौम्ये अयने क्रमात्ततः पुण्योत्तरांनी परपूर्वघस्तौ ७ याम्यायने विष्णुपदे चायामध्यास्तुलाजयोः ॥ छ ॥

यइतिकश्यपसंज्ञितोक्तं चातुस्रज्यस्य चावयनसंभवे सति संध्यावेवस्नानादिकं कुर्वीति दक्षिणास्तु कार्मुकं तु परित्यज्य द्वाषंयाति द्विचक्रः इत्या
दिभविष्णोत्तरादिव्यक्रमं नीकस्य रिसस्यवस्नानादिकं कुर्वन्ति तत्रापिनारदोक्तसंध्याकालसंक्रमे विशेषाध्ययत्तलम् ७ अथपूर्वपरापिंडशय
टिकः पुण्याइति पूर्वसाम्येनेक्तपिदानी विष्णुपदादि विशेषमनुष्ठुभाह याम्यायनइति कर्कसंक्रांतौ विष्णुपदे वषसिंहशुद्धिक कुंभसंक्रांतिषु संक्रा
तिकास्वादाद्याः प्रथमाः षोडशपटिकाः अंतिपुण्यस्यः स्नानदानादौ अनंतपुण्यदाज्ञेयोः अग्निमास्तुन तथा तुलाजयोः तुलामेषयोः मध्याहुभयतः षो
डशघटिकाः संक्रांतिकास्वात्सामरीपरतथाष्टाविति दीपिकाकारो व्याख्यातं यदुक्तं गुरुणा वर्तमाने तुलामेषेनाड्यस्तु भयतोः शोति मध्यमात्तृतीयां
शामिप्रायेणेति शेषम् तथा षोडशीस्नानं मिथुनकन्या धतुर्मीनसंक्रांतिषु ॥ छ ॥ ६ ॥ ३ ॥ श्रीः ॥

३८

सौम्येयनेमकरसंक्रांतौ च संक्रांति कालात्सराऽग्निमण्डशघटिका अतिपुण्याः प्रथमस्तुम तथा एवं निर्णीतते पुण्यकाले स्नानार्थं वरं विधेयं तत्र
 स्नानार्थं कुर्वत प्रत्यवायमाह वसिष्ठः विषुवत्ययने ग्रहणं संक्रांतौ पुण्यदिवसे वा पितृत्वं त्रिनकरोति हि दत्त्वा शापं व्रजति तस्यै वा षडशीत्यां तु यदा
 न विषुवदये दृश्यते सागरस्यांततस्यांतो नैव दृश्यत इति मरद्वाजोक्तेः अयं च निर्णयश्चन्द्रादीनामपि संक्रमेज्ञेयः तत्र हेमद्वादी कालनिर्णयकालो
 रिभिः याः पुण्यकालघटिका उपनिबद्धास्ताः स्थूलाः तेन षष्टिभिर्विंबं ग्रहभुक्तिभक्तमित्यादि प्रकारेण ग्रहमध्यत्रभुक्तिमध्यमविवैरानीताः सूक्ष्मा
 घटिका लिरव्यंते स्फुटमतिस्फुटविंशे श्वेत्साध्यन्ते ता अति सूक्ष्मास्ता सामतिपतत्वात् श्लोकं अनुपतिवधः मध्यमास्तुपथानाड्यो रामगुणा ३३ रवे
 रथविधोः षड्दोः पलैर्युक् दयम् २ २६ भौमस्याब्धिपलैर्युतानव ९।४ विदोयुक्ताः पलैः रवाश्विभिः षड्नाड्यो ६।२० षड्गजा ८८ गुरोरथ भृगोर्नदाः पलैरथ
 भिः ९।८ पुण्याः सुक्त्वः १६० शनेरुभयतीरास्त्रयोः संक्रमेरिति ८ निरयनांशसंक्रांतिमभिधायेदानीं सायनांशसंक्रांतिसपुण्यकालमुपजात्याह तथेति यथार

षडशीत्याने सौम्ये परानाड्योतिपुण्यदाः ८ तथायनांशाः स्वरसाहताश्च स्पष्टार्कगत्या विलहतादिनाद्यैः ॥ ६ ॥ ६ ॥

शिसंक्रमा बहुपुण्यदास्तथाचलसंक्रमा अपीतिव्यवहितस्तथाशब्दः अयनांशाः षष्ठ्या गुण्याः स्पष्टसूर्यगत्या विलहता लब्धैर्दिनाद्यैर्दिनं घटीपलैः कृत्वामेषादि
 द्वादशसंक्रमाः सुस्तेचलसंक्रमादाने जपादौ जपश्राद्धहोमादौ बहुपुण्यदा भवति पुलस्त्यः अयनांशसंस्कृतो भावुर्गोले चरति सर्वदा अमुरव्याराशिसंक्रांति
 सुस्त्यः कालविधिस्तयोः स्नानदानजपश्राद्धव्रतहोमादिकर्मभिः कुरुतंचलसंक्रांतावसंपुरुषोश्चतइति जावालिरपि संक्रांतिपुण्याकालस्तदी
 येषु यने तथा अयनेविंशतिः पूर्वामकरेविंशतिः परेति अत्रमकरायणे पूर्वाविंशतिर्घटिकाः पुण्याः मकरसंक्रांतौ उपराविंशतिर्घटिकाः पुण्यकालः म
 करार्धतिरिक्तैकादशसंक्रांतिपुतत्संक्रमवत् पुण्यकालोज्ञेयः अयनांशानयनादिविचारः सिद्धान्तादवगंतव्याः ईश्वरेच्छालोकादष्टवशात्तत
 द्राश्यादिभागस्य सूर्यतेजः ॥ ६ ॥

सू. टी.
३०३
३०

संपर्कश्चलसंक्रमः मंडलसंक्रमश्चराशिसंक्रमइतिविषयविवेकः तत्रनिरयनगणनयैवसकलव्यवहारः साध्यः सायनगणनातुनियतविषयैव अ
यन्त्रिः प्रदातव्यालग्नेक्रांतौचरागमे वित्रिभेसत्रिभेपातेतथादृक्कर्मपातयोरिति एवंद्वयोरपिमानयोरसंकीर्णव्यवहारइतिसर्वमनाकुलम् सुष्यका
लस्तिभयविधसंक्रमेपिज्ञेयः पूर्वलिखितवाक्यस्यस्वरसात् ६ अथसंक्रांत्युपयोगाज्जघन्यबृहत्समनक्षत्राप्युपजात्याह सममिति मृदुक्षिप्रवस्तुश्रवो
ग्निमघात्रिपूर्वास्त्रपभंसमम् अस्त्रपभंसूलः एतानिपंचदशभानिसमसंज्ञानिज्ञेयानि ध्रुवदिदेवादितिभंबहस्यात् ध्रुवदिषडभानिबृहत्संज्ञानि सा
र्यानुपाद्धानिलशाक्रयाम्यंजघन्यस्यात् आस्त्रेषादिषडभानिजघन्यसंज्ञानि १० अथसंज्ञाप्रबोजनमुपेन्द्रवज्रयाह जघन्यभेदिति जघन्यनक्षत्रैर्कसंक्रमणे

मेषादितः प्राक्चलसंक्रमाः स्युर्दानेजपादौबहुपुष्यरास्ते ९ सममृदुक्षिप्रवस्तुश्रवोग्निमघात्रिपूर्वास्त्रपभं
बृहत्स्यात् ध्रुवदिदेवादितिभंजघन्यंसार्यानुपाद्धानिलशाक्रयाम्यम् १० जघन्यभेसंक्रमणमुहूर्त्ताः शरंद्वो
१५ वाणकृता ४५ बृहत्सु स्वरासं संख्यासममेमहर्षसमर्घसाम्यंविधुदर्शनेपि ११ अर्कादिवारेसंक्रांतौ
कर्कस्याब्दविशेषकाः ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ श्रीजानकीवल्लभोविजयते ॥

पंचदशमुहूर्त्ताज्ञेयाः बृहन्नक्षत्रैर्कसंक्रमणेवाणकृताः पंचचत्वारिंशन्मुहूर्त्ताज्ञेयाः समनक्षत्रैर्कसंक्रमणस्वरामसंख्यास्त्रिंशन्मुहूर्त्ताज्ञेयाः उक्तंचनारदेनतासांप
माणघटिकास्त्रिंशत्कृतिषष्टयइतिफलमाह महर्षसमर्घसाम्यमिति पंचदशमुहूर्त्ताज्ञेयांसंक्रांतौसर्वमन्महर्षेदुष्प्रापंभवति पंचचत्वारिंशन्मुहूर्त्तसंक्रांतौसमर्घ
त्रिंशन्मुहूर्त्ताज्ञेयांसंक्रांतौसमंयथास्थितंभवति विधुदर्शनेपीति चंद्रदर्शनेपेवमेवफलंवाच्यम् अयमर्थः जघन्यभेचंद्रसेदनेमहर्षम् बृहत्सुपत्रेचंद्रदर्शनेस
मर्घम् समभेचंद्रदर्शनेसाम्यम् ११ अथप्रसंगात्कर्कसंक्रांतौमेषविशेषकामनुष्टुभाह अर्कादीति कर्कसंक्रांतौअर्कादिवारेसति एतेअब्दविशेषकाज्ञेयाः
यथा रविवारेकर्कसंक्रांतौदशविशेषकाः एवमेवेतिः भोमेशो ॥

द्वेद्वादश गुरौ धृत्योष्टादश शुक्रेष्टादश शनौपंचेत्यर्थः १२ अथकीदृशस्परवेः संक्रमोजातस्तुफलमिद्रवज्जयाह स्यतितिलेद्रुति रविस्तेतिलेक
रणेनामकरणेचतुष्पदेचकरणेरुक्तः संक्रमितः स्यात् गरुडिपंचगरे वणिजे भद्रायां ववेवाल्लवेचनिविष्टः संक्रमितः स्यात् किंस्तु श्रेसकौलवेशकु
नौच ऊर्ध्वः ऊर्ध्वस्थितः संक्रमितः स्यात् इह करणाधिकरणकसंक्रांतौ रविः अर्धवर्षणे अर्द्धमूल्ये वर्षणे वृष्टे उपलक्षणत्वाद् नैपिक्रमादनिष्टः
समः श्रेष्ठः स्यात् अयमर्थः सप्त रविसंक्रमा अर्धवर्षणधान्येष्वनिष्टः महार्धवृष्ट्याभावधान्याभावकारकाः एवंविनिष्टः समः तयोर्ध्वः श्रेष्ठः उ
क्तवश्रीपतिना धान्यार्धवृष्टिषु मवेक्रमशस्त्वनिष्टमध्ये एतेति १३ अथ रविसंक्रांतेः करणपरत्वेन वाहनवस्त्रायुधभक्ष्यलेपनजातिपुष्पाणिस
फलानि शार्दूलविक्रीडितत्रयेणोपनातिकयाचाह सिंहेति रवद्वेति यावश्चेति स्यान्मल्लिकेति च वतोववमारभ्यैकादशकरणेषु क्रमेण वाहना

॥ हिरोनरवागजाः सूर्याधृत्योष्टादशसायकाः १२ स्यात्तेतिलेनागंचतुष्पदे रविः सप्तो निविष्टस्तुगरादिपंचके किंस्तु
घऊर्ध्वः शकुनौसकौलवेः निष्टः समः श्रेष्ठ इहार्धवर्षणे १३ सिंहव्याघ्रवराहरासभगजावाहद्विषट्घोटकाः श्वा
जौमौश्वरणायुधश्च वतोवाहारवेः संक्रमे ॥ ॐ ॥ ६ ॥ ॐ ॥ श्रीविश्वनाथप्रसन्नोस्तु ॥

दीनिस्युः वाहनानिसिंहारीनि रासभोगदर्भः वाहनादिपन्महिषः लुलायोमहिषोद्वाहद्विषत्कासरसैरभाइत्यमरः अजोमेषः चरणायुधः कुक्कुटः नारदे
नत्तु विशेष उक्तः रवशकालीकवमेषु संक्रांते धिस्व्यवाहनम् अन्यदेशेषु तिथ्यर्धवाहनाः स्युर्बषादयद्वि अश्विन्यायदा संक्रांतिस्तदाश्विन्याः यो अश्व
राहोहनस्यात् स्वशादिदेशेषु एवं सर्वे नक्षत्रेषु अथ वस्त्राश्चेतादि हारितकं नीलवर्णं पांडु अरुणवर्णम् आरक्तमलक्तकवर्णम् कालंश्यामम् अस्ति
तेन वर्णरहितगरे भवर्णमित्यर्थः दिग्वस्त्राभावः घनाममेघवर्णम् अथ शस्त्रम् भुशं ड्यादीनि आयुधानि प्रसिद्धानि अथ भक्ष्यम् अन्नभक्तः परमान्न
पादसम् भैक्ष्यभिक्षासमृद्धपक्वान्मपूपादि चित्रितान्हरिद्रादिरंजितम् ॥ ॐ ॥ ६ ॥ ॐ ॥ श्रीकालीप्रसन्नोस्तु ॥

मु० टी०
सं० प्र०
४०

अथ लेपो विलेपनम् मृगनाभिः कस्तूरी कुंकुमं केशरम् पाटीरं चंदनम् मृत्सिद्धा रोचनं गोरचनमिति १४ । १५ यावोलक्तकः ओतुर्महोमार्ज
रेधुर्माषयाज्वादि रिति निशाहरिद्रा अंजनं कज्जलम् कालागरु रुरुविशेषः चंद्रकः कर्पूरः अथजातिः संकरभवा अनुलोमजाः प्रतिलोमजा
अथ पुष्पम् पुनागकं नामकं शरपुष्पम् मल्लिकावेलिः जपाओदुपुष्पं जासवनम् शेषाणि प्रसिद्धानि सर्वत्र क्वचिद्वयोप्युक्तम् शिशुः
कुशिरश्च गतालका युवाप्रौढाप्रगल्भा च ततश्चरुद्रा वंध्यातिवन्ध्या चरुतार्थिनी च प्रत्राजिका चैतिववादिकानामिति तथाकेचिद् मोजनवा

वस्त्रं श्वेतसूपीतहारितकपांडारक्तकालासितं चित्रं कंबलदिग्घनाभमथशस्त्रं स्याद्दुशुंडीगेरा १४ खड्गेदंडशरासितोम
रमथोकृतश्चपाशोकुशोस्त्रबाणस्त्वथभस्यमन्त्रपरमान्नं भैस्यपक्वान्नकम् दुग्धदध्यपिचित्रितान्नगुडमध्वाज्यतथाश
कंशथोलेपोमृगनाभि कुंकुममथोपाटीरसूद्रोचनं १५ यावश्चोतुमरो निशांजनमथोकालागरुश्चंद्रकोजातिर्देवतभूतस
र्पविहगाः पश्वेणविप्रास्ततः सत्रावेश्यकशूद्रसंकरभवाः पुष्पंचपुन्नागकंजातीवाकुलकेतकानि च तथा बिल्कार्कदूर्वा
बुजंम् १६ स्यान्मल्लिकापाटलिकाजयाचसंक्रांतिवस्त्राशनवाहनादेः नाशश्चतइत्युपजीविनां च स्थितोपविष्टः स्वपतांच
नाशः १७ संक्रांतिधिस्याधरधिष्यत्स्त्रिभेस्त्रभेनिरुक्तं गमनंततो गभे ॥

काष्ठं च मृत्पात्रं वेणुपात्रकमिति एवसंक्रमकालयानिवस्त्राशनवाहनादीन्यभिहितानि आदिशब्देनायुधलेपनजातिपुष्पाणितेषां नशाभवेत् चपु
नस्तइत्युपजीविनां वस्त्रादिद्व्युपजीविनीनाशो भवेत् स्थितोपविष्टः स्वपतांचस्यात्तैतिलेद्व्यादिनासूक्ष्मत्वादीन्युक्तानितद्गुणविशिष्टानाशः स्यादि
त्यर्थः १६ १७ अथसंक्रांतिवशेनप्रतिमनुष्यशुभमुपजात्याह संक्रांतीति संक्रांतिर्यस्मिन्नक्षत्रे स्यात्ततोऽधरधिस्यंपूर्वेन सत्रंतस्मात्सूक्ष्मनक्षत्रं
गण्यं तच्चैत्रथमत्रिभे भवतितदागमनं यात्रा स्यात् ततः प्रथमत्रिकानंतरं अंगभेषणक्षत्रेषु यदि स्वमेतदाकरवस्यात् ततस्त्रिभे ॥ ६ ॥

रामः
५०

पीडनम् शरीरपीडा पुनरंगमे अंशुकं च्छादिप्राप्तिः ततः त्रिभेस्वभेऽर्थहानिः ततोरसभेस्वभेधनांगमोघ्राप्तिः स्यादित्यर्थः अंशुभफलदाः
यासंक्रांतिदानमाह नारदः तिलोपरिलिखेच्चक्रं त्रिभेस्वभेऽर्थहानिः तत्रहेमविनिक्षिप्यद्द्यादोषापनुत्तयेदति १८ अथकार्यविशेषग्र
हविशेषवलसामान्यतो ग्रहबलंचोपजात्याह नृपेक्षणमिति रवेरितिल्यपूलोपपंचमी सूर्यबलेसति एतानिकार्याणिकार्याणि यथारवेः अर्क
बलेवारेवानृपेक्षणराजदशनंविधेयं एवंचंद्रादावपिव्याख्येयं चंद्रेसर्वकृतिः सर्वकृत्यानि भौमिसंगरोयुद्धम् बुधेशास्त्रमध्यमं अध्याप्यंवागुरौ ।
विवाहः शुक्रेगमनं शनोदीक्षणाभ्यागमादिरीक्षाविधेयेत्यर्थः अथति ताराबलतोविधुः श्रुभोक्षेयः यदाचंद्रसंक्रमणस्यात्तदाताराबलंचेत्तदास
याददिनद्वयचंद्रोऽश्रुभोपिश्रुभः तारादौष्ट्येश्रुभोप्यश्रुभः एवंविधोर्बलाद्द्विः संक्रमणेऽश्रुभोपिमासपर्यंतेश्रुभः शुभस्तुसुतरांसमीचीनएव चंद्र ।

सूरवंत्रिभेपीडनमद्गुभंशुकं त्रिभेऽर्थहानीरसभेधनांगमः १८ नृपेक्षणं सर्वकृतिश्चसंगरः शास्त्रं विवाहो गमदीक्षणे
रवेः वीर्येथताराबलतः श्रुभोविधुर्विधोर्बलेऽर्केऽर्कबलेकुजादयः १९ स्पष्टार्कसंक्रांतिविहीनउक्तोमासोधिमासः क्षयमा ।

दौष्ट्येश्रुभेपि अश्रुभइत्यर्थः परेभौमादयः संक्रांतिचिकीर्षवस्तत्तद्वलतः सूर्यबलादश्रुभाअपिश्रुभाज्ञेयाः रविदौष्ट्येतुश्रुभाअ ॥ सकस्तु ॥ ४
प्यश्रुभाः १९ अथाधिमासक्षयमासयोर्लक्षणमुपजात्याह स्पष्टार्केति श्रुक्तप्रदिपदिर्शातश्चाद्रोमासः सचेत् स्पष्टासूर्यसंक्रात्याविहीनोरहितोभवेत्
हाधिमासउक्तः चंद्रोमासोत्संक्रांतोमलमासः प्रकीर्तितइतिब्रह्मसिद्धांतोक्तेः तुर्विशेषकदाचित्सचंद्रोमासोद्विसंक्रमः द्वौसंक्रमोयस्मिन्नसौद्विसंक्र
मः इदंश्रुभसंक्रांतिद्वययुतस्तदाक्षयमाससंज्ञकउक्तः आद्यतदशयोर्मध्यमानोरेवतयोर्दशसंक्रांतिद्वितयंचेत्यातक्षयमासः सउच्यते इतिवसिष्ठोक्तेः
तत्रश्रुभमासेजातानावर्षापनेमृतानाश्चाद्देचितियेविंशत्ययोः पूर्वोत्तरद्वयोः संबन्धेनप्रथमातसंज्ञोमासोस्तः स्याताम् तिथिपूर्वार्धजातानामृतानांचपूर्वमा
सेवर्षापनेश्चाद्द्विचविधेयं तिथ्युत्तरार्धजातानामृतानांचोत्तरमासे ॥ ४ ॥ ६ ॥ ४ ॥ श्रीजानकीवल्लभोविजयते ॥

मुन्टी.
मो.प्र.
४१

वर्धापनश्राद्धं च विधेयम् तिथ्यर्धप्रथमेपूर्वोऽपरस्मिन्नपरस्तथा मासाविति बुधैश्चिंलोक्षयमासस्य मध्यगौ इति मासादिलक्षणभेदविचारस्तु ग्रंथ
गौरवभयान्न लिखितः २० इति श्रीदेवज्ञानंतस्तदेवज्ञगमविरचितायां स्वकृतमुहूर्त्तचिंतामणिटीकायां प्रमिताक्षरायां संक्रांतिप्रकरणं तृती
यम् समाप्तम् ३ अथ ग्रन्थांतरसंग्रहः योगिनीस्थितकाष्ठातः संक्रांते रागमोमतः चंद्रस्य दिशि दृष्टिः स्याद्गमनं वारदिकस्मृतम् इति क्वचित् र
वौसंक्रमणे पूर्वमुखं जीवितु उत्तरम् प्रत्यक्षमुखं शनौ सोमेशेषे दक्षिणतो मुखं इति ववे पूर्वमुखं प्रोक्तं चालवेयमद्विज्जुरवम् कोलवेपश्चिममुखं तैति
ले चोत्तरे मुखम् गरे वायव्यदिग्बक्रं वणिज्याग्नि यदि ज्जुरवम् भद्राया मीशदिग्बक्रं शकुनेनेर्त्तो मुखम् चतुष्पदि च पाताले नागे चोर्ध्वमुखी भवे
त् किंस्तु मे सर्वदिग्बक्रं संक्रांतिमुखलक्षणम् अथ दृष्टिः चंद्रे गुरौ दृष्टि विदिक्कशानौ सूर्ये सितनेर्त्तिकाणगादक् धात्रीसूते दक् यवने निरुक्ता

द्विसंक्रमात्तत्र विभागयोस्तः तिथेर्हि मासौ प्रथमांत्यसंज्ञौ २० इति श्रीमुहूर्त्तचिंतामणौ संक्रांतिप्र
करणं समाप्तम् तृतीयम् ३ सूर्यो रसान्त्ये स्वयुगे ग्निनन्दे शिवाक्षयोर्भौमशनीतमश्च ॥ ६ ॥

बुधेशनौरुद्रदिशीक्षणं भवेत् अथ गमनं मंदे चंद्रे गमः सौम्ये बुधे भौमे च वारुणे रवौ शुक्रे गमौ याम्ये गुरौ प्राग्गमनं स्मृतमिति अथ गोचरप्रकरणं व्या
ख्यायते तत्र जन्मराशेः सकाशाद्ग्रहणं चारवशेन यच्छुभाशुभफलतद्गोचरफलमित्युच्यते तत्र रविचंद्रयोर्गोचरफलमुपजातिकयाह सूर्य इति र
सांत्ये इत्यादौ समाहारद्वयः शिवाक्षयोरित्यादावितरतरयोगः अंबराब्धावित्यामागमशासनमिति नुमभावो ज्ञेयः एवं सर्वत्र स्वजन्मराशेरिति पंचमस्तौ
कस्थमत्राध्याहार्यम् ततः सूर्यः क्रमात् रसान्त्ये शभो विद्वश्च स्यात् सूर्यो जन्मराशेः सकाशात् स्थानेषु भः यदित्त एव जन्मराशेर्द्वादशस्थानस्था अंत्ये
ग्रहास्तदा विद्वः सूर्यः शभोप्यशुभफलदाता अत्र शनेः सूर्यपुत्रत्वात्तद्देधोनांगीकृतः यतः पितुर्जानकस्य सतसंबन्धिनं वेधनेने धुनाडुः सतस्यापि पि
तसंबन्धिनं वेधनाहुः तथारवयुगे जन्मराशेर्दशमे सूर्यः शभः चेच्चतुर्थस्थानेशनिवर्जिता अन्ये ग्रहाः ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥

राम
५१

स्युस्तर्कविद्इत्येवंश्लोकत्रयं सम्यग्व्याख्येयम् तथाग्निन्देवतीवनवमयोः शिवाक्षयोरैकादशपंचमयोः क्रमाच्छुभोविद्दृश्यज्ञेयः भौमेति भौमशनी तमो
गुश्चत्रयोपिजन्मराशितः रसांकयोः लाभशरेगुणांत्वे क्रमाच्छुभविद्दृश्येत्यर्थः परंतुशनेः सूर्यवेधोनास्तीत्युक्तं प्राक् चंद्रोवराब्धौइत्ये १ अथनुधगुरुं
क्राणागोचरफलं उपजातिकेन्द्रवज्राभ्यामुपजातिकापूर्वादेनाह चंद्रइति जन्मभात् अंबराब्धौ गुणनंदयोः लाभोष्टमे आद्यशरेरसांत्वेनगद्वयेचंद्रः
क्रमाच्छुभोविद्दृश्येयः चंद्रस्यबुधंवेधोनास्ति अथज्ञइति द्विशरेअधिरामे रसांकयोः नागविधौस्वनागिलाभव्यये ज्ञोबुधः क्रमात् शुभोविद्दृश्येयः
अत्रचंद्रवेधोनास्ति अथदेवगुरुरिति जन्मभात् शराब्धौ द्वांत्वेनवांशे अद्रिगुणे शिवाहौदेवगुरुर्हस्यतिः क्रमाच्छुभोविद्दृश्येयः अथशुक्रइति
जन्मराशेः सकाशात् कुनागे द्विनगे अग्निरूपे वेदांबरे पंचनिधौ गजेयौ नदेशयोः भानुरसे शिवाग्नेौ शुक्रः क्रमाच्छुभोविद्दृश्येयः अत्रेदंतास

रसांकयोर्लाभशरेगुणांत्वेचंद्रोवराब्धौगुणनंदयोश्च १ लाभोष्टमेचाद्यशरेरसांत्वेनगद्वयेज्ञोद्विशरेअधिरामे रसांकयोर्नाग
विधौस्वनागेलामव्ययेदेवगुरुः शराब्धौ २ द्वांत्वेनवांशेद्रिगुणे शिवाहौशुक्रः कुनागेद्विनगेग्निरूपे वेदांबरेपंचनि
धौगजेयौनदेशयोर्भानुरसेशिवाग्नेौ ३ क्रमाच्छुभोविद्दृतिग्रहः स्यात्पितुःसुतस्यात्रनवेधमाहुः ॥ ६ ॥ ६ ॥

र्यम् सूर्योरसांत्वेदृत्प्राक्पठितस्थानेषु विद्यमानः सुसुग्रहः शुभदः तदनंतरपठितस्थानेषु स्थितो अशुभफलदाता अथदेवानुक्तस्थानेषु नशुभ
भोनाप्यशुभइति २ ३ अयवामवेधशुक्रपक्षेचंद्रं लंबोपजात्युत्तरादेनाह दुष्टोपीति दुष्टोपिस्वजन्मराशेः सकाशादनंतरपठितविरुद्धस्थानस्थितेपि
विपरीतवेधादामवेधाच्छुभाः यथासूर्योद्वादेशेनिष्टस्युक्तं प्राक् सपदिशनिवर्जितेग्रहेः षष्ठस्थानस्थितैर्विद्दः सन्शुभफलदाता एवमुत्तरस्थानस्थितोयः
कश्चित्ग्रहः प्राक्पठितस्थानस्थितैर्ग्रहेर्विद्दः शुभइति सर्वत्रव्याख्येयम् अपमेववामवेधस्युच्यतेकश्यपः अपि विद्दोग्रहः किंचि नदरातिशुभंफ
लमवामवेधविधानेनत्वशुभोपिशुभप्रदः ॥ ६ ॥

मु०टी०
सं०प्र०
४२

द्विकोणे इति सितेशुक्लपक्षे अज्जश्वेदो द्वितीयनवपंचमेषु स्थितः शुभदः अत्रापि क्रमेण षष्ठाष्टमचतुर्थस्थानस्थितैर्बुधवर्जितैर्ग्रहैर्ष
दिनविद्वास्तदाशुभइति ध्येयं नारदः शुक्लपक्षेशुभश्वेदो द्वितीयनवपंचमे रिपुमृत्युबुसंश्वेन विद्वागगनेश्वरैरिति ४ अथद्विविधमतमुपजास्या
ह स्वजन्मराशेरिति इहद्विविधवेधविधौ अन्येनारदादयः स्वजन्मराशेः सकाशात् द्विविधमपि वेधमाहुः तथाचोभयत्रापिनारदेन जन्मतइत्युक्तं।
अन्येकश्यपादयः सपुनर्द्विविधाग्रहाधिष्ठितराशितः ग्रहोयस्मिन्नाशतिष्ठतितएवक्रेमाद्वेधोवामवेधश्च भवति यथासूर्यो जन्मराशेः षष्ठस्थितः शुभ
भः ससूर्योक्रांतराशेः द्वादशस्थानस्थितैः शनिवर्जितैर्ग्रहैर्न विद्वाः तथासूर्योद्वादशस्थानस्थितोनिष्ठः सूर्यः स्वाक्रांतराशेः षष्ठस्थानस्थितैः शनिवर्जि
तैर्ग्रहैर्विद्वाश्चेत्तदाशुभफलदइत्यर्थः अथद्विविधविधस्यैवविषयकल्पमोच्यते हेमाद्रीति हिमाचलविंध्याचलयोर्मध्यवर्तिन्येचदेशसवेधोविज्ञे

दुष्टेपिरेवेदोविपरीतवेधाच्छुभोद्विकोणेशुभदः सितेज्जः ४ स्वजन्मराशेरिहवेधमाहुरन्येग्रहाधिष्ठितराशि
तःसः हिमाद्रिविंध्यान्तरएववेधोनसर्वदेशेष्वितिकाश्यपोक्तिः॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥

यः नसर्वदेशेषु इतिकाश्यपोक्तिः काश्यपवनेचयदाह सज्ञातव्यं जन्मराशिस्तु निरखिलं यद्वा वलसू हिमाद्रिविन्ध्ययोर्मध्येवेधजं तद्गहालयात्
अपरंतु रूषोरसांयइतिक्रामिकेवेधो जन्मराशेरिवज्ञेयः विपरीतवेधस्तुग्रहाधिष्ठितराशितएवेतिवदेति गुरुः जन्मतःक्रमवेधः स्याद्दामवेधोय
हालयादिति इहमपि हिमाद्रिविन्ध्यात्तरविषयमेवेत्यन्ये एतद्गानुर्धर्षमिस्याह नारदः अज्जालाद्विविधवेधोयोग्रहज्ञोबलंवेदेत् समृषवचनभाषीहा
स्यंयातिजनेसदेति एवंगोचरदोष्टेयात्रादिनकार्यम् तपशांतिमाह नारदः ग्रहेषुविषमस्थेषुशांतियत्नात्समाचरेदिति सौम्येक्षितेनिष्ठफलः शुभदः
पापवीक्षितः निष्फलोतौग्रहोरखेनशत्रुणाचावलोकितः नीचराशिगतः स्वस्यशत्रुसेत्रगतोपिवाशुभाशुभफलंनैवदद्यादस्तंगतोश्चितेति एतादृशस्थले
दुष्टत्वाभावादेवशान्त्याभाव इतिफलितार्थः ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५ ॥

श्रीरामाय ॥ ४२

अथगोचरप्रस्तावान् ग्रहणीयनक्षत्रफलं ग्रहणीयराहुगोचरफलं ग्रहणाशुभप्रतीकारं च दृष्टं ग्रहणदर्शननिषेधे च शार्दूलविक्रीडित्वादि जन्मर्सेरुति म्र
स्यजन्मनक्षत्रेग्रहेग्रहणेसतिनिधनमरणस्यात् चसिष्ठः यस्यैवजन्मनक्षत्रेग्रहेते शशिभास्करो तस्यव्याधिभयंघोरंजन्मराशोधनस्यैरुति वि
शेषोभार्गवीये यस्यराज्यस्यजन्मनक्षत्रेस्वभोजुरुपरज्यते राज्यभंगंरुन्नाशमरणवात्रनिर्दिशेदिति राज्यस्यनक्षत्रराज्याभिषेकनक्षत्रे अथरा
शिफलंजनिभतइति जन्मराशेरारभ्यग्रहणेसतिक्रमेणघातादिकफलंभवति यथा जन्मराशोग्रहणेसतिघातः शरीरपीडाद्वितीयराशिसितिर्द
व्यनाशः तृतीयराशौश्रीलक्ष्मीप्राप्तिः चतुर्थराशौव्यथाशरीरपीडा पंचमराशौचिंतापुत्रादीनां षष्ठराशौसौख्यम् सप्तमराशौक सत्रदोस्थ्यस्त्रीका
ष्टम् अष्टमराशौमृतिमरणम् नवमराशौमाननाशः दशमराशौसुखम् एकादशराशौलाभप्राप्तिः द्वादशराशौअपायोनाशः आत्मनइतिकेचित्

जन्मर्सेनिधनंग्रहे निजभतो घातःसितिश्रीर्व्यथाचिंतासौख्यकलत्रदोस्थ्यमृतयःस्युर्माननाशःसुखम् ला
भोपायइतिक्रमात्तदशभोव्वस्यैजपःस्वर्णगोदानंशांतिरथोग्रहंत्वशुभदंनोवीह्यमाहुःपरे ६ ॥ ६ ॥ ६

इव्यस्यैसपरे इदंषण्मासपर्यंतमितिज्ञेयम् तदनंतरंग्रहणान्तरसंभवेनाय उक्तंचद्वैवज्ञमनोहरे घातंहानिमथश्रियंजननभाद्वास्तिचचिं
ताक्रमात्सौरव्यदारवियोजनचक्रुरुतेव्याधिचमानक्षयं सिद्धिलाभमपायमर्कशशिनेःषण्मासमध्येग्रहइति अथाशुभसूचक ग्रहणप्रती
कारमाह तदशभेति नस्यग्रहणाशुभस्यध्वस्येनाशायजयस्वर्णगोदानंजपोगायत्र्यादिमंत्राणाम् स्वर्णसुवर्णं गोर्धेतुः भूमिर्वा उपलक्षणा
त्वादनेषारूप्यादीनाम् यथाशक्त्योदानंकार्यमितिशेषः तदोस्थ्यं प्रणुकदुक्तवज्जयविधिस्वर्णादिदानंभवेदित्युक्तेः दानंज्योतिर्निबंधे सुवर्ण
निमित्तनागंसतिलंताम्रभाजने सदक्षिणंसवस्त्रंचश्रोत्रियायनिवेदयेत् मंत्रश्चतमोमयमहाभीमसोमसूर्योविमर्दन हेमनागप्रदानेनममशांति
प्रदोभवेदिति स्कान्दे गोदानंभूमिदानंचस्वर्णदानंचिशेषतः ग्रहणक्षणाशायदेवज्ञायनिवेदयेत् ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ एमः ॥

सु० टी०
गो० प्र०
४३

इतिव्यासेनोक्तम् सर्वगंगासरितोयं सर्वे ब्रह्मसमाहिजाः सर्वभूमिसमंदां ग्रहणे चंद्रसूर्ययोरिति अन्यच्च अत्र स्यमाने भवेत्तानं ग्रस्ते हो मो विधीयते
ते मुच्यमाने भवेद्दानं मुक्ते स्नानं विधीयत इति सूर्येन्द्रग्रहणं यावता वक्तुर्योज्जपादिकमिति शिवरहस्योक्तेः जपमादिशब्दाद्देवार्चनादिकार्यम् अ
थ स्थानविशेषेण ग्रहणमरिष्टजनकमित्युक्तम् तदृष्टमुतादृष्टमपीति संशये निर्णयमाह अथो इति तु विशेषे परे आचार्याः अशुभं ग्रहणं तु नो वीक्ष्यं न दृक्
व्यमित्याहुः उक्तं च जन्मसप्ताहरिः फां कदशमस्थे निशाकरे दृशेरिष्टदोराहुर्जन्मस्ये निधने तथा जन्मस्ये जन्मनसत्रं निधने वधतारासप्तमी अत्र
दृष्टइति पदश्रवणं दर्शनं चाक्षुषं विवक्षितमिति तेषामाशयं तश्चाक्षुषज्ञान एव दर्शने मुख्यत्वे इति परंप्रामतं तदसत् अदृश्यरूपाः कालस्य मूर्त्तयो भगणाश्चि
ताः शीघ्रमंदो च पातारव्याग्रहाणां गतिहेतवे इति सूर्यसिद्धान्ते पातानामदृश्यतोक्ता पातो राहुश्च पर्यायः दक्षिणोत्तरयोरिवं पातो राहुश्च
हसा विक्षिपत्येव विक्षेपश्च द्वादीनामयं क्रमादिति सूर्यसिद्धान्तोक्तेः अतः पातानामदृश्यत्वात् राहोर्दर्शनमेवानुपपन्नम् न तु ग्रहणे
सूर्यचंद्रयोश्चाह को राहुर्दृश्यते एव अतएव राहुग्रस्ते निशाकर इत्यादिपुराणोक्तिरपीति चेन्न भानोर्भाधे महीच्छाया तु तुल्ये कसमे
पिवा शशाकपाते ग्रहणं कियद्वागाधिकेन कदत्युपक्रम्ये चाह को भास्करस्येंदुरधस्था घनवद्भवेत् भूच्छायां प्राङ्मुखश्चंद्रो विशत्यस्य
भवेदसी असौ भूच्छाया अस्य चन्द्रस्य चाह को का भवेदित्यर्थः सूर्यसिद्धान्ते चाद्यच्छादकभावाऽभिहितः स्पष्ट एव पुराणविरोधपरिहार
स्तु भास्करेणैव राहुः कुभामंडलगः शशीकमित्यादिनोक्तम् वराहेणापि तस्मिन्काले मान्निध्यमस्यते नोपचर्यते राहुरित्युक्ता तस्माद्वाहोर्दर्श
नेनास्तेव तन्मते दर्शनं चाक्षुषं विवक्षितम् एवं च राहोर्दर्शनराहुदर्शनमिति तत्पुरुषानुपपन्नः तस्माद्दर्शनशब्देनोपरागोलक्ष्यते राहुद
र्शनराहुपरागस्तस्मिन्नाहुदर्शने इति अयमर्थः राहुनामपातस्तत्संबन्धेन दर्शनमुपसंगदिति न च राहुरेवलक्ष्योपरागपरस्तस्य दर्शन
मिति पूर्वपक्षाभिमतार्थसिद्धिरिति वाच्यम् लक्षणया त्वर्थांतरासंभवे सति वक्तव्याः अयं तादर्शनराहोस्तथा चायं तदर्शने प्रजापीडावि
निर्देश्याव्याधिदुर्भिसतस्करैरिति विष्णुधर्मोत्तरादिवाक्येषु पदांतरासन्निधानाद्वाहुश्चंद्रोपसंगोलक्ष्यते इह च राहोः साताख्यं पहाति।

रामः
४३

रूपमर्थान्तरमस्तीत्यतोराहुदर्शनग्रहपातयोः समानार्थकनास्तीत्येवसिद्धमिति प्रागुक्तानां सर्ववचसां ग्रहणेस्ताथादित्येकवाक्यार्थः प्र-
लितो भवति केचित्तु दर्शनादर्शनविषयकयोस्तु विधौस्तुत्यवलम्बात्सकदृष्टास्तायादिति वदन्ति तदसत् जन्मसन्नाथरिः फा केत्यादिनासा
मान्यतो निषिद्धस्य उपरक्तदर्शनस्य नैसत्तोद्यतमादित्यनास्तयातकराचननोपरक्तनवारिस्थिनमध्यं न भसो गतमिति मन्त्रोपरक्तदर्शनस्य
पुनर्निषेधानुपपत्तेः प्रागुक्तदिशाराहुदर्शनपदस्य राहुपरागलक्षकत्वेन तुल्यबलत्वाभावात् तस्मादुपरक्तयोः सूर्यो चंद्रमसोयस्य कस्यापि दर्शन-
निषेधसत्त्वात् ग्रहणे च स्नानदानाद्युक्ते कदाचन च ज्योतिः शास्त्रैकदेशगणितग्रंथेभ्यो बुध्वात्स्मिन्कालेदानादिविधेयमिति सिद्धातः अतएव मेघा-
द्यावृत्तेषु उपरागे स्नानादिविधेयमेव रात्रौ सूर्योपरागे दिवा चंद्रोपरागे दिवा चंद्रोपरागे च स्नानादिकेतुवचनात्र भवति तदुक्तं निगमे सूर्यग्रहोयदारात्रौ
दिवा चंद्रग्रहो यदि तत्र स्नानं न कुर्वीत दद्यादानं न च क्वचिदिति तादृशे ग्रहणे दुष्टे पिदोषो नास्तीत्यपि सूचितं जावास्त्रिवचनंतु संक्रातेः पुण्यकाल-
स्तुषोडशो भयतः कालः चंद्रसूर्योपरागे तु यावद्दर्शनगोचर इति ग्रस्तस्यास्तसमयनपर्यंतं दर्शनगोचरत्वात्कालः पुण्यकालो भवतीति व्याचरव्यः
तदुक्तं विश्वरूपनिबंधे दिवा चंद्रग्रहो रात्रौ सूर्यपर्वे न पुण्यदम् संधिस्थे पुण्यवन्देययावद्दर्शनगोचर इति अन्येतु सूर्यस्यादर्शनं रात्रिर्दिनं तदश-
नात्मकम् मुजवृत्तादुपरिचस्थितोको दर्शनस्मृतमिति वसिष्ठसिद्धातवचनान्मेघावृत्तेः नावृत्तेचोपरागे गणितागतस्थितिघटिकाः पुण्यकालद-
त्याहुः यत्रोकाशो भूम्या सह लग्नमिषु दृश्यते स प्रदेशो भुजवृत्ताच्च्यः अर्कदृश्यपलक्षणचंद्रादिग्रहनक्षत्राणाम् विष्णुधर्मोत्तरे अहोरात्रमभोक्तव्यं
चंद्रसूर्यग्रहोयदा मुक्तिदृष्टातु भोक्तव्यस्नानरुत्वात्ततः परमिति ग्रस्तास्ते गुरुः ग्रस्ता विवास्तमानतुरवीडोः प्राप्नुतो यदि तयोः परे द्युरुदये स्नात्वा भ्यवह-
रेन्नरः इत्यनयोर्वा विषयो देशो नोदयशब्दो भुजवृत्तोपरिस्थितत्वलक्षकौ अन्यथा मेघाद्यावरणेन परिदिवसे पि दर्शनाभावे उपवासः प्रसज्येत तथाप्यत्र स-
र्शकाले ग्रहणं दृष्टा स्नानं विहितं तत्रोत्तरे मेघावरणाद् विचंद्रयोर्दर्शनाभावो दिवसद् यत्र यवास्यात्तत्राप्युपवासः प्रसंगस्यात्तत्र वशिष्टास्तथाचरन्ति-
तस्माद्दिशि दर्शनार्थ एव तस्माच्छास्त्रीयग्रहणज्ञाने सति मेघानावृत्तेषु ग्रहणे ग्रहणमदृष्टैव चक्षुष्मता अधेन गंतुमशक्तेन च दृष्टादिना सच्छा-

मु०टी०
गो०प्र०
५४

स्त्रीयविधेयमितितास्यर्थः अतएवभागवतेकुरुक्षेत्रेस्नानार्थमिहितानां पांडवीयलोकानांमध्येधृतराष्ट्रेऽपिपरिगणितइतिशिष्टाचारोप्येवमे।
वास्ति एवंचारिष्टजनकत्वेतस्माज्जन्मसप्ताकतिपर्यन्तिर्मूलत्वाद्दुपेस्यं किंच मयसौलब्धवसिष्टपुराणदिवाक्येदर्शयद्वाभावाच्च अतएवमूलेप
रेइतिपदत्रयुक्तं शांतिस्तुदर्शनाभावेपिविधेया यतोरिष्टयोगात्स्वरूपसत्तामेवारिष्टजनकत्वात् अथग्रहणशांतिः येषांतुविषमस्थनि
राहृश्चंद्रमुपक्रमेत कर्मक्षयपरिल्लेशात् प्राप्नुवंतिचतेजनाः पितृपक्षविनाशायस्वर्यस्थानेभवेद्ब्रह्मः मातृपक्षविनाशायचंद्रस्थानेभवेद्ब्र
ह्मः होरायागृह्यतेयस्यनक्षत्रेवानिशाकरः प्राणसंदेहमाप्नोतिसर्वांमरणमृच्छति यस्यत्रिजन्मनक्षत्रेग्रहणेशशिभास्करे तज्जातानांभवेत्
पीडायेनराः शांतिवर्जिताः संक्रमद्भनस्येषांजन्मतृतीयेथवाग्रहणबहुरोगमृत्युजननोदानाहुतयोजयाश्चकर्त्तव्याः तस्मादानंचहोमंच
देवार्चनजपोतथा उपरागाभिषेकचक्रुषीच्छांतिर्भविष्यति नक्षत्रदानंयथा रूपविधायभुजगस्यतुकांचनेनपिष्ठेनवाहिमकरेदिवसा
धिपिच ग्रस्तेत्रिजन्मदिवसेतमसाध्रदद्याद्विप्रायवेदविदुषेःसुपरीक्षिताय यस्यराशिसमासाद्यभवेद्ब्रह्मणसंभवः तत्रस्नानं प्रवक्ष्यामिम
त्रौषधिसमन्वितम् चंद्रोपरागसंप्राप्यकुर्याद्वाह्यणवाचनम् संपूज्यचतुरोविप्रान् शक्तमात्यानुलेपनैः पूर्वमेवोपरागस्यसमानीचौषधादिकं
स्थापयेच्चतुरः कुंभान्त्रणान्सागरानिति गजाश्वरथ्यावल्मीकसगसात् इदगोकुलात् राजद्वारप्रदेशाच्च भूदमानीयुनिसिपेत पंचगव्यंचक्रुंभेषु
शुद्धमुक्तफलानिच रोचनपद्मकंशरुं पंचस्नसमन्वितम् स्फटिकंचंदनेश्चैततीर्थवारिचपल्लवान् जसदंतवकुटसर्षपोशीरगुग्गुलून तत्सवन्नि।
क्षिपेत्पूर्वकंभेषावाहयेत्करान् सर्वसमुद्राः सरिततीर्थानिजलदानदाः आयांतुमशान्त्यर्थेदुरितक्षयकारकाः तिलहोमंभ्याहृतिभिः सहस्रं
चाष्टसंयुतम् एवंरुत्वाप्रयत्नेनस्नानकर्मसमारभेत आमंत्र्यनवभिर्मंत्रैः कुंभात्सकल्पपूर्वकम् योसीवज्रधरोदेवो आदित्यानां प्रभुर्मतः सहस्त्रनयनः
शक्रोग्रहपीडाव्यपोहतु मुखंयः सर्वदेवानां सप्तर्चिरमित्युतिः चंद्रोपरागसंभूतामग्निः पीडाव्यपोहतु यः कर्मसाक्षील्लिकानां धर्मो महिषाहनः यमश्च।
इं परागास्थां ग्रहपीडाव्यपोहतु निर्ऋतिः कोणयोदेवः प्रलंबामलसंभवः। स्वद्भ्यग्रेतिभीमश्चरक्षः पीडाव्यपोहतु नागपाशधरोदेवः सदामकरोहनः।

रामः
५४

सजलाधिपतिश्चंद्रग्रहपीडां व्यपोहतु प्राणरूपो हिलोकानां सदा कृष्णमृगप्रियः वायुश्चंद्रोपरागोऽस्यां ग्रहपीडां व्यपोहेतुं यो सौ निधिप्रवि
 देवः स्वप्नशूलगदाधरः चंद्रोपरागकमुषधनक्षेत्रव्यपोहतु यो सा विंदुयतो देवो भवानीपतिरीश्वरः चंद्रोपरागजापीडां सनाशयंतु शंकरः
 त्रैलोक्येयानिभूतानि चततो मैत्रान्विलिख्य कान्वितान् वस्त्रेपदेऽथवा भूर्जे पंचरत्नसमन्वितान् यजमानस्य शिरसि निरुध्यु स्ते द्विजोत्त
 माः ततो तिवाहयेद्वेला मुपरागानुमानिनी प्राङ्मुखं पूजयित्वा तेन त्वाचामीष्टदेवते चंद्रग्रहे विनिवृत्ते कृतशौचात्ममंगलः कृतस्नानं
 च तत्सर्वं ब्राह्मणाय निवेदयेत् अनेन विधिनायस्तु ग्रहस्नानसमाचरेत् न तस्य ग्रहपीडा स्यान्न च बंधुधनक्षयः सूर्यग्रहे सूर्यनामसवा
 मंत्रेषु कीर्तयेत् यद्दंष्ट्रणयान्नित्यं श्रावयेद्वापि वानराः सर्वपापविनिर्मुक्तः सर्वत्र सुखवान् भवेदिति इति मत्स्यपुराणे काग्रहणशांतिः अ

पापांतः पापयुक्त्युनेपापाचंद्रः शुभोप्यसत् शुभांशे चाधि मित्रांशे गुरुदृष्टोऽशुभो
 पिसत् ७ सितासितादौ तदुष्टे चंद्रे पश्येत् शुभावुभौ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ४ ॥

शेषधीभिर्ग्रहणशांतिः रोचनं पद्मकं शंकरं कुंकुमं रक्तचंद्रं नमः शक्तिस्फटिकतीर्थं बुसितसर्षपगुग्गुलून् मधुकंदेवदारुंच विष्णुक्रांतासि
 तावरी वेलान्च सहदेवींच निशाहितयमेव च दूर्वांकुरेशीरशमीशिलाजित्सर्वार्थसर्वौषधिपंचमृद्भिः स्नानं विदध्याद्ग्रहणं रवींद्रोः पीडाकरं शां
 तिवहंचयस्येति ६ अथ चंद्रबले विशेषमनुषुपुं चंद्रह पापांत इति शुभफलदोषि चंद्रः पापांतः पापद्वयमध्यवर्ती पापयुक्तपापग्रहयुक्तः पापात्
 यूने सप्तमेव वर्तमानस्तदा शुभोपि असत् अशुभ एव यदा च शंभोपि चंद्रः शुभांशे शुभग्रह नवांशे अथवा धि मित्र नवांशे तथा गुरुणा दृष्टः सत्
 शुभफलदाता भवेत् ७ अन्यदप्यनुषुभाह सितेति शंभुसादौ प्रतिपदिसमीचीनचंद्रे सति संपूर्णः शुक्रः शुभः असिनादौ कृष्णपक्षप्रतिपदि
 दुष्टे चंद्रे सति संपूर्णः कृष्णः शुभः व्यत्यासे च पूर्वोक्ता दद्यात्परीत्येद्वावपि पक्षावनिष्ठौ यदाशुक्रप्रतिपदि चंद्रे दुष्टे चंद्रे च तदा सकलपक्षोऽनिष्टः ॥ ५ ॥

मुष्टी.
मो.
४५

रुष्णप्रतिचंद्रः शुभश्चेत्तदासंपूर्णः रुष्णपक्षोऽनिष्टः इदमेतावत् अञ्जबलं चंद्रबलं संकटे विवाहयात्रादौ अवश्यकर्त्तव्येतात्कालिक
चंद्रबलाभावे च ग्रहानां न्यथेत्यर्थः ८ अथग्रहदोष्यपरिहारपूर्वकं तुष्टिसंपादनार्थं नवरत्नसमुदायधारणं शालिन्याह वज्रमिति अत्र
रुवर्णमुद्रिकायां नवधाभक्तायां प्रागादिक्रमेण नवरत्नानि निधेयानि तत्र प्रागिति पंचस्य तमव्ययं पंचमी चैयं ल्यप्रतिपितेन प्रागादिदि
क्तइत्ययमर्थो जातः तत्र शुक्रप्रीतये पूर्वस्यां दिशि वज्रं श्वेतही रकनिधेयम् एवं चंद्रप्रीतये सुमुक्ता शोभनमुक्ताफलमाप्तेष्याम् भौमप्री
त्यर्थं दक्षिणस्यां प्रवालम् अगौराहैनेर्क्त्यांगोमेदम् अकौशलोपश्चिमायां शोभने नीलम् केतोवायव्यां वैडूर्यं गुरो उत्तरस्यां पुष्पकं पुष्परजं बुधे ईशा

व्यत्यासे चाशुभौ प्रोक्तौ संकटे अञ्जबलं त्विदम् ८ वज्रं शुक्रेऽङ्गे सुमुक्ता प्रवालं भौमेऽङ्गे गोमेदं मार्कौ सुनीलं केतौ वैडू
र्यं गुरो पुष्पकं ज्ञेपाचिः प्राडः माणिक्यं मर्कतु मध्ये ९ माणिक्यमुक्ताफलविद्रुमाणिगारुत्मकं पुष्पकवज्रनीलं गोमेदं वैडू
र्यं कर्मकतः सूरत्नान्यथोज्ञस्य मुदे सुवर्णम् १० धार्यलाजावर्तकं राहुकेलो रौप्यं शुक्रे द्वाश्वमुक्ता गुरोस्तु ॥ ६ ॥ ५ ॥

न्यपाचिः मध्ये मध्यमकोष्ठं अर्कप्रीतये माणिक्यं निधेयम् ९ अथ सतिसामर्थ्यं नवरत्नसमुदायसाधारणमुक्तं इदानीमसतिसामर्थ्यं यद्ग्रहकृतदोष्यं
तद्ग्रहरत्नधारणमिदं वज्रपाह माणिक्येति सूर्यप्रीत्यर्थं माणिक्यं धार्यम् एवं चंद्रस्य मुक्ताफलम् भौमस्य विद्रुमं प्रवालं बुधस्य गारुत्मकं गरुडः पाचिः
गुरोः पुष्पकं पुष्परजः शुक्रस्य वज्रं हीरकः शने नीलं लहसुणिया राहो गोमेदम् केतौ वैडूर्यमित्येव मर्कतोऽर्कादीनां ग्रहाणां रत्नानि धार्यणि स्युः तत्र यद्ग्रहक
तदोष्यं तस्य ग्रहस्य तुष्टे तद्रत्नमेव धार्यमित्यर्थः अथोज्ञस्य मुदे सुवर्णमित्यग्निमश्लोकेन संबन्धः १० अथ महामूल्या रत्नधारणस्यासामर्थ्यं अस्य
मूल्या निरत्ना नितारा बले च शालिन्याह धार्यमिति अथोज्ञस्य बुधस्य मुदे संतोषार्थं सुवर्णं यथाशक्ति धार्यम् राहुकेलोस्तुष्ट्ये लाजावर्तकं मणि विशेष
यो धार्यः शुक्रे दौस्तुष्ट्ये रूपम् ॥ ६ ॥

रामः
४५

गुरौस्तुष्टे सुक्ताफलं शनेस्तुष्टे लोहं आरभान्तेस्तुष्टे प्रवालं धार्यम् तारेति यदिनेतारावलं चिकीर्षितं तद्दिनेयातारासाजन्मनसत्रात् त्रिरावृत्तितः पु
नरावृत्तित्रयेण गणनीया स्यात् त्रिरितिस्रजंतमव्ययं जन्मनसत्रात् दिननसत्रगणितेन वभिर्भक्तिस्रज्जावृत्तये भवंति अवशिष्टतारायाः श
भमशुभं च व्याख्यामिति फलितोऽर्थः ११ अथशेषक्रमेण सकलास्तारासंज्ञा अनुष्ठुभाह जन्माख्येति स्पष्टोऽर्थः १२ अथावश्यकृत्ये दुष्टतारा
या प्रकारद्वयेन परिहारं शर्दूलविक्रीडितेनाह मृत्यौ स्वर्णतिलानिति मृत्यौ वधतारायां स्वर्णतिलान् यथाशक्ति ब्राह्मणाय दद्यात् विपदिविपत्तारायां गु
डमिस्तु विकारं दद्यात् त्रिजन्मसूतिस्रपुजन्मता रासुशकं वंताकादि दद्यात् अथोप्रत्यरितारकासुपंचमतारायां लवणं दद्यात् मारदः जन्मत्रिपंचसत्ता

लोहं मंदस्वारभान्वोः प्रवालं ताराजन्मर्क्षा त्रिरावृत्तितः स्यात् ११ जन्मारव्यसंपद्विपद्विपदः क्षेमप्रत्यरिसाधकाः वधमैत्राति ।
मैत्राः स्युस्तारानामसदृक्फलाः १२ मृत्यौ स्वर्णतिलान्विपद्यपि गुडं शाकं त्रिजन्मस्वथो दद्यात् प्रत्यरितारकासु लव
णं सर्वो विपत्प्रत्यरिः मृत्युश्चादिमपर्ययेन शभदोषैषां द्वितीयं शकानादि प्रांत्यत्तृतीयका अथशुभाः सर्वे तृतीये
स्मृताः १३ षष्टिर्द्विप्रंगतभंभुक्तघटीयुतं युगाह तम् ॥

स्व्यातारानिष्टफलाः स्मृताः शाकं गुडं च लवणं सतिलान्कांचनं क्रमा
त् अनिष्टपरिहाराय दद्यादानं द्विजातयेदति अथद्वितीयः परिहारः तत्रादिमपर्यये प्रथमावृत्तौ विपत्प्रत्यरि मृत्युश्च तृतीयपंचमी सप्तम्यस्ताराः ।
सर्वा अपिसामान्यतः षष्टिघटिकात्मिका नशुभदाः स्युः अथद्वितीयपर्यये द्वितीयावृत्तौ विपत्प्रत्यरि मृत्युना आदि प्रांत्यत्तृतीयका अंशानशुभदाः ।
विपत्ताराया मायाशाः प्रथमचरणे निषिद्धः प्रत्यरितारायां प्रांत्यां शश्वत्तुर्थचरणस्याज्यः मृत्युतारायां तृतीयोऽंशः तृतीयचरणस्याज्य इति अथतृतीया
वृत्तौ विपत्प्रत्यरि मृत्युश्चैत सर्वे षष्टिघटिकात्मिका अपिशुभाः उक्तचरीपिकायां पर्याये प्रथमे वर्ज्या विपत्प्रत्यरि नैधना इति १३ अथचंद्रावस्थागण
नोपायमाह षष्टिप्रदति अश्विनीमारभ्यगतभानिषष्ट्या ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ श्रीरामायतस्मै नमः

मु०टी०
शो०प्र०
४६

गुण्यानिवर्तमाननक्षत्रभुक्तघटीयुतानिपुनर्युगैश्चतुर्भिराहतानि शराब्धिहृत् ४५ पंचचत्वारिंशताभाज्यानियल्लब्धमागतंगतावस्थास्ताः शेषं
वर्तमानायस्थायाः तत्र लब्धां कस्यापि द्वादशाधिके द्वादशभिर्भागशेषं प्रवासाद्यवस्था चंद्रस्थगताः स्युः ता अवस्थामेषराशेः पुंसः प्रवासादि
संज्ञाः वृषराशेर्नष्टादिसंज्ञाः एवमिथुनादिदशराशिषु मृतादिसंज्ञावस्थादितो द्वादशावस्थाः क्रमेण भवन्तीत्यर्थः १४ अथ द्वादशावस्थानामानिस
फलान्याह प्रवासनाशावितिस्पष्टार्थं १५ अथ ग्रहणावैक्यतिपरिहारार्थं सौषधस्नानं दक्षिणाश्च शार्दूलविक्रीडितेनाह लाजाकुष्ठे तिलाजाम्ब
वृशालयः इतिकेचित् वस्तुतस्तु औषधीसाहचर्यात्तुलाजाम्बुनलज्जावती गृह्यते कुष्ठं प्रसिद्धम् बलावरियाराप्रियंगुः फलिनी घनोमुस्ता

शराब्धि ४५ हृत् लब्धतोर्कशेषेऽवस्थाः क्रमाद्धिधोः १४ प्रवासनाशौमरणं जयश्च हास्यारतिक्रीडि।
तसूत्रभुक्ताः ज्वरारव्यकपस्थिरता अवस्थाभिषातक्रमानामसृक् फलास्युः १५ लाजाकुष्ठव
लाप्रियंगुघनसिद्धार्थैर्निशादारुभिः पुंस्वालोभयुतैर्जले निर्गदितुं स्नानं ग्रहोत्थापहृत् धेनुः कंवरु
णो वृषश्च कनकं पीतांबरघोटकः श्वेतोगौरसितामहासिरज इत्येतारवेर्दक्षिणाः १६ सूर्यास्तौम्यास्फुजि
तोक्षनागसप्ताद्रिघस्त्रान्विधुरग्निनाडीः॥ ७७ सिद्धार्थाः सर्षपाः निशाहरिद्रादारुः देवदारुः पुंस्वा शरपुंरवा लोभं प्रसिद्धं

एतैरोषधैर्युतैर्जनेः स्नानं ग्रहोत्थापहृत् दुष्टग्रहसूचितारिष्टनाशकं स्यात् सप्रियंगुरुजनीद्वयमांसीकुष्ठलाजतिलसर्षपरवंडेः बारिभिः सहवचेः सहलो
धैः स्नानमतिनिखिलग्रहपीडामित्युक्तेः अथरवेः रविमारभ्यदक्षिणा उच्यते सूर्याय धेनुम् चंद्राय कंबुः शंखः शंखः स्यात्कंबुरस्त्रियामित्यमरः भौम
यारुणो वृषः बुधाय कृवणं गुरवे पीतांबरम् तच्च यथाविभवं कार्यां संकोशजं वा शक्राय श्वेतौघोटकः शनयेशा भवर्णागोः राहवे महसिर्महासूल्यरवद्र
केतवे च्छागामेषः एताः दक्षिणाः १६ अथग्रहाः गंतव्यराशेः प्राक् कियद्भिर्दिनैः फलं रघुरित्येतदुपजात्याह सूर्योरेति ॥ १६ ॥ ६ ॥

रामः
४६

जिगमिषितराशेः पुरस्तात् पूर्वतत्संख्यघटीदिवसमासान्शुभाशुभफलदाःस्युः यथासूर्यो गंतव्यराशेः प्राक्पंचदिनानिफलप्रदः भौमोष्टदिव
सान् बुधः सप्तदिवसान् शुक्रोपिसप्तदिवसान् चन्द्रेग्निनाडीत्रयम् राहर्गंतव्यराशेः पूर्वत्रिमासान् शनिःषण्मासान् गुरुर्मसद्वयपूर्वफलइत्यर्थः ॥
१७ अर्थवश्यकृत्येतिथ्यादौशलिन्यादानमाह दुष्टेयोगइति राजादुष्टेव्यतीपाताद्वियोगेतथानाड्योघटिकायांदुर्मुहूर्त्तदिदुष्टार्थास्तुवर्णय
थाशक्तिदद्यात् एवंसर्वत्र शेषस्पष्टम् १८ अथवसंततिलकयोन्यादाह राश्यादीति पूर्वार्धस्पष्टम् अध्वान्नेति यस्मिन्मासेस्वजन्मनसत्रचवेशेस्तृती
दिवाराश्चत्सु स्तस्मिन्मासेअध्वारीनिफलानिवाच्यानि यत्रमासिरविवारेजन्मनसत्रेसेति अध्वामार्गोभवति एवंचद्वारेअन्नभक्ष्यप्राप्तिरि

॥ तमोयमेज्यास्त्रिरसाश्विमासान्गंतव्यराशेःफलदाःपुरस्तात् १७ दुष्टेयोगेहेमचंद्रचशंखंधान्यंतिथ्यर्द्धे
तिथौतंदुलांश्च वाररत्नभेचगंहेमनाड्योदद्यात्सिंधूसंचतारासुराजा १८ शय्यादिगौरविकुजौफलदौसिते
ज्यौमध्येसदाशशिसुतश्चरमेज्जमंदौ अध्वान्नवन्दिभयसन्मतिवस्त्रसौख्यदुःखानिमासिजनभेरविवासरादौ
१९ इतिगोचरप्रकरणंचतुर्थम् ४ आद्यंरजःशुभंमाघमार्गं राधेषु फाल्गुने ॥ ४ ॥ ६ ॥ ३ ॥

त्यादि १९ इतिश्रीदिवज्ञविरचितायांस्वकृतमुहूर्त्तचेंतामणिटीकायांगोचरप्रकरणंचतुर्थसमाप्तम् ४ अथसंस्कारप्रकरणंव्याख्यायते तत्रसंस्क्रि
यतेअनेनश्रीतेनस्मार्तेनवाकर्मणापुरुषइतिसंस्कारः स्वीयस्वीयजातीसामान्यविशेषविहितवैदिकस्मार्त्तकर्मोनुष्ठानद्वारादृष्टविंशधाधायकइतिया
वत् लक्षणयातदर्थोक्तादिनशुद्धादिकंसंस्कारशब्देनोच्यते तस्यप्रकरणमुपक्रमः तत्रसंस्कारागर्भाधानादयोऽष्टाचत्वारिंशत् तत्रगर्भाधानात्रयमसंस्क
रः सचरजस्वलाख्यधीनः ततोर्जोदर्शमाच्छुभाशुभफलमुक्तंवसिष्ठेन प्रथमर्जोदर्शनतः शुभाशुभंभवतिसेर्वलोकानामिति तत्रशुभस्तुक्
र्जोदर्शनमनुष्टुभाह आद्यमिति राधोवैशाखः इषआश्विनः अन्येषसिद्धाः एषुमासेषुआद्यंरजः प्रथमोद्भवंर्जोदर्शनंस्त्रीधर्मः ॥ ४ ॥

सु.टी.
सं.प्र.
४७

शुभं भविष्यच्छुभसूचकं तथा शुक्लेशुक्लपक्षे कृष्णपक्षे तु दशमीपर्यंतं मध्यमं ज्ञेयं कृष्णपक्षस्य दशमी मध्यमं फलमादिशेदिति यावदिति।
शेषः सद्दारे सताचंद्रबुधगुरुशुक्राणां वारे सत्तनौ समीचीनलग्ने शुभस्वामिकल्पने दिवा दिवसे आद्यं रजोदर्शनं शुभमित्यर्थः अत्र शुभफल
लापवादमाह वसिष्ठः अशुभमपि समस्तवार्त्तवे संप्रभूतं सरगुरुसितयुक्तमीक्षिते वाथ लग्ने तिमिरमिव कषोरज्योतिरुत्सत्तिकाले क्षय
मथ समुपैति प्राप्नुयादीप्सितानि कंठस्त्र्योतिः सूर्यः १ अथात्र शुभमध्याशुभनक्षत्राण्यनुष्टुमाह श्रुतित्रयेति श्रवणत्रयमृदुक्षिप्रध्रुवस्वा
तीनक्षत्रेषु सितांबरे श्वेतवस्त्रे चाद्यं रजः शुभमिति पूर्वणसंबन्धः मूलेदिति भेषु नर्वसः पितरो मघामिश्रे कृत्तिका विशाखे एतेषु नक्षत्रेषु म
ध्यमम् परेषु भरणी ज्येष्ठा द्वाश्लेषापूर्वात्रयेषु असत् अनिष्टम् अत्र विशाखा मूलयोर्मध्यमत्वाभिधानं वसिष्ठवाक्ये दुष्टफलश्रवणात् द्विद्वे

॥ ज्येष्ठश्रावणयोः शुक्ले सद्दारे सत्तनौ दिवा १ श्रुतित्रयमृदुक्षिप्रध्रुवस्वाती सितांबरे मध्यं च मूलादिति भेषि त्रिमिश्रे
परेषु सत् २ भद्रानिद्रासंक्रमेदर्शित्वा संध्याषष्ठीद्वादशविधृतेषु रोगेषु चंद्रसूर्योपरागे पाते चाद्यं नोरजोदर्शनं सत्
३ हस्तानिलाश्विभृगुमैत्रवसुध्रुवारख्यैः शक्रान्वितैः शुभतित्थैः शुभवासरे च स्नायाद्यात्ते ववती भृगुपौष्णवायुहस्ता
श्विधातुभिरंलभते च गर्भम् ॥ ४ ॥ ७ ॥

उवभेषुष्यवती प्रमता कृत्वैव मोघामयवैरिसंधामूले प्रकामाधिकहीनसत्वाव्यसुर्भुसोद्भुतदोषं
चित्तेति २ अथ निद्यं रजोदर्शनं शालिन्याह भद्रेति भद्राप्रसिद्धा निद्रानिद्रावस्थायासंध्या प्रातर्मध्याह्नसायंसंध्या उपरागे ग्रहणे पाते व्यतीपाते महा
पातच शेषस्य च आद्यं रजोदर्शनं नोसत् अनिष्टफलमित्यर्थः ३ अथ रजस्वलास्नानमुहूर्त्तवसंततिलकं याह हस्तानिलेति एषु एकादश नक्षत्रेषु शुभे
तित्थैरिक्तमारहितित्थैः शुभवारे चंद्रबुधगुरुशुक्रवारे आर्त्तववती क्रतुमती स्त्रीस्नायात् अथ विशेषमाह भृगुति भृगुवती स्वाती हस्ताश्विनी रोहिणी
नक्षत्रैः स्नात्वा क्रतुमती अरंशी प्रगर्भं लभते लघुक्षिप्रमरंद्भुतमित्यमरोक्तेः दक्षिणात्यास्तु चतुर्थदिवस एव स्नानं कुर्वति अन्ये विहितदिने कुर्वति तत्रेदे

शुभं भविष्यच्छुभसूचकं

अयगर्भाधानंशादूलविक्रीतशालिनीभ्याभाह गंडांतमिति अत्रस्वपत्नीगमेगर्भाधानेएतान्दोषांस्यजेदितिसंबन्धः एतान्कान्कात्रिविधंतिथिनस्त्र
 त्रलभनानांगंडांत श्रीपतिः नक्षत्रतिथिलभनानांगंडांतत्रिविधंस्मृतम् नवपंचचतुर्थानांदोकाद्घटिकामितमिति निधनजन्मर्षेनिधनतारांवधतारा
 जन्मतारांच मूलम् अंतकंभरणी दास्त्रमश्विनी पौष्मरेवती मघाउपरांगग्रहण पातव्यतीपातमहापातच वैधृति पित्रोःमातापित्रोः श्राद्धदिनं
 दिवादिवसे परिघयोगस्याद्याधर्म उत्यातहतानिदिव्यभौमांतरिक्षस्त्रिविधोऽतैस्तानिद्विषितानिभानि जन्मर्षतः जन्मराशेर्जन्मलभ्नाहामृत्युभवनम
 एमलग्नम् पापयुतंभम् ५ भद्राषष्ठीति पर्वाणिविष्णुपुराणेचतुर्दश्यष्टमीचैवअमावास्याचपूर्णिमा पूर्वाण्येतानिराजैर्द्रविसंक्रांतिरेवचेतिस्का
 रे तु कृष्णाष्टमीचतुर्दश्योपूर्णिमादर्शसंक्रमइति संध्याद्वयम् भौमसूर्यशनिवारान् आचरात्रीः रजोदर्शनमारभ्यदिनचतुष्टयं त्यजेत् कालवि
 गंडांतत्रिविधं त्यजेत्निधनजन्मर्षेचमूलांतकंदास्त्रपौष्णमधोपरांगदिवसान्पातंतथावैधृतिम् पित्रोःश्राद्धदिनं
 दिवाचपरिघाद्यद्दस्वपत्नीगमेभान्युत्याताहतानिमृत्युभवनंजन्मर्षतः पापं ५ भद्राषष्ठीपर्वरिक्ताश्चसंध्याभौमार्का
 कीमाद्यरात्रीश्चतस्रः गर्भाधानंशुत्तरेद्वकंमैत्रत्राह्मस्वातीविष्णुवस्वदुपेसत् ६ केद्रत्रिकोणेशुभैश्चपापैस्त्र्यापारिगैः यु
 धाने षष्ट्यष्टमीपंचदशीचतुर्थीचतुर्दशीमपुभयेन्नहित्वा शेषाः शरुभाः स्युस्तिथयोनिषेकेवाराः शशाकार्यसितेकुजा ॥ ग्रहदृष्टलग्ने ॥ ७ ॥
 नामिति गर्भाधानमिति शुत्तराः इदुर्मगः अकोहस्तेः मैत्रमनुराधा रोहिणीस्वातीश्रवणधनिष्ठाशततारकासुगर्भाधानसत्शुभंगुरुः हरि
 हस्तानुराधाश्रवातीवरुणवासव उत्तरात्रितयेसौम्यरोहिण्यश्रुभास्मृताः आधानेमूलसार्पात्यमशुभंसममन्यभमिति अथगर्भाधानेल
 ग्नमिद्रवज्रयाह केन्द्रेति शरुभैःकेद्रत्रिकोणेषुसद्भिः पापग्रहेऽस्यायारिगैः सद्भिः पुंग्रहेः रविभौमगुरुभिर्दृष्टे लग्नेसति तथाङ्गेचंद्रे आज्ञांशगे विव
 मराशीनांनवांशगेसतिअपिशब्दात् ॥ ७ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ श्रीजगन्नाथायनमोनमः ॥

शु०दी०
४०
४५

लग्नेपिविषमांशगे युग्मरात्रौ समरात्रौ गर्भाधानं विर्यम् मध्यभान्याह चित्रादितीज्याश्विषुतद्गर्भाधानमध्यमं स्यात् गुरुः चित्रादित्येतथा
शिष्ये तुरगे चैति मध्यमा शेषान्ये साणि दुष्टानि स्युर्निषेकारव्यकर्माणीति एतंगर्भाधानं निधाय पुंसां किं कार्यमित्याह विष्णुः निद्रासमवसायाद्य
तां बलं चंदनात्यजेत् पर्यंकास्रमदो भालास्यंगपुष्याणि मस्तकात् इति गर्भाधानं ७ अथ सीमंतोन्नयनं शार्दूलविक्रीडितेनाह जीवार्कंति गुरु
रविभौमवारे निर्कृतिमूलम् ब्रह्मभहस्तः एतैर्नक्षत्रैः रिक्ता ४।९।१४ अमा ३० अर्को १२ रसाः ६ अष्टमि आभिर्वर्जिततिथिभिः
उपलक्षिते दिने मासादिमिपीवरे पुष्टे सतीत्यर्थः एतादृशसमये अष्टमषष्ठमासि अष्टमे मासे षष्ठमारे वा सीमतः सीमन्तकर्मारव्योग
मसंस्कारः कार्यः तत्र शुभग्रहेः केन्द्रत्रिकोणसङ्घिः खलैः पापैः लाभारि त्रिषु सङ्घिः पुभांशके लग्ने पुरुषराशौ विषमराशौ लग्ने न
ओजांशके ज्येष्ठेपिचयुग्मराशौ चित्रादितीज्याश्विषु मध्यमं सत् ७ जीवार्कं रदिने मृगे ज्यनिर्कृति श्रोत्रादिति त्र
धभैरिक्ता मार्करसाष्टवर्ज्यतिथिभिर्मासाधिपेपीवरे ॥ २२ वांशे च विषमराशौ सति तदा सीमतः शुभः अत्र विशेषमाह ॥
कश्यपः चंद्रोपिशुभदो ज्ञेयः त्यक्त्वा षष्ठाष्टमव्ययान् सीमंतलग्नादेकोपिकूरः पंचारिष्टः फलः हंति सीमंतिनीसोपितद्गर्भवानसंश
यः नने धने तयोर्लग्ने नैधने शुद्धिसंयुते तयोः स्त्रीपुंसयोः अस्यापवादः लग्नादष्टमराशीशः केन्द्रगः शुभवीक्षितः यद्यप्यष्टमस्योक्तं
क्तं दोषमाशु व्यपोहति गर्गः सीमंतोन्नयनं कार्यं शुभांशे शुभलग्नवो कुलीरयुगकन्याश्वज्याः शेषाश्च शोभना इति अत्र ग्रहबले स
ति कुलीरमिथुनकन्या अपि ग्राह्या इति ज्ञेयम् अतएव मूले लग्नविचारे न कृतः कारिकायां पुनश्चाणि चैतानि तिथ्यो हस्तः पुनर्वसुः
अभिजित्शेषपाचैव अनूराधाश्वियुक्तथा ऋषस्य मध्यमे पादद्वये सीमंत इष्यते इत्युक्तम् अथ मतांतरम् वाधुवांस्यसदहेधुवाणि रो
हिष्युत्तरा अंत्यरे वती एषु तथा सतां शुभग्रहाणां चंद्रज्ञगुरुशुक्राणां वारे वा कार्यं गुरुः रोहिष्ये दवमादित्यपुष्यहस्तोत्तरात्रयम् ॥ ४८ ॥

रामः
४८

पीष्मंवेष्णवमंचैव सीमंतेसौम्यवासर इति सीमंतादिषु शोभना इत्यर्थः जन्मभंसीमंते निषिद्धमाह वसिष्ठः बालान्भुक्तौ व्रतबन्धने च
 राजाभिषेके खलु जन्मधिष्णयम् श्रुभत्वनिष्ठं सततं विवाहसीमंतपान्नादिषु मंगलेषु गुरुः मासप्रयुक्तकार्येषु मूढत्वंगुरुशक्रयोः नरोषक
 त् मलो मासो युवादित्यादिकं तथा यद्यपि पुंसवनस्य प्रथमकर्त्तव्यत्वात् तत्पूर्वनिरूपणमावश्यकम् तथापि क्वचित्सीमंतेन सहैव विधानात्
 बह्व्युतथैवाचारदर्शनात् सीमंतमुहूर्त्त एव प्रथममुक्तः नृसिंहः सीमंतोत्पन्नस्योक्ततिथिवारभराशिषु पुंसचकार द्वये द्विद्वानसहैवैकदिने
 यवा इति ८ अथ मासेश्वराः स्त्रीणां चन्द्रकलंचवसंतिलकेनाह मासेश्वरा इति अष्टममासे आधानलग्नाधिपः स्त्रीणामिति विवाहे गर्भसं
 स्कारे गर्भाधानपुंसवनसीमंतादिस्त्रिंशत्स्त्रीणामपि चंद्रबलंग्राह्यम् इतरकर्म सुवस्त्रालंकारादिपारणादिषु भर्तुरेव चंद्रबलंग्राह्यं यदा भर्ता

सीमन्तोष्टमषष्ठमासिश्रुभदैः केन्द्रत्रिकोणे रवंलेर्लाभारि त्रिषु बाभ्रुवांस्पर्शहेलग्ने च पुंभांशके ८ मासेश्वराः सित
 कुजे ज्यरबीदुसौरचंद्रात्मजास्तनुपचंद्रदिवाकराः स्युः स्त्रीणां विधोर्बलमुशंति विवाहगर्भसंस्कारयोरितरकर्मसु
 भर्तुरेव ९ पूर्वोदितैः पुंसवनं विधेयं मासे तृतीये त्वथ विष्णुपूजा मासेष्टमे विष्णुविधात्त जीवैर्लग्ने श्रुभे मृत्युगृहे च शुद्धे ॥

मृतस्तदा पुनस्त्रीणामेव राजमार्त्तण्डः विवाहकार्यं कुसुमप्रणिशामर्भप्रतिष्ठाविशुद्धौ अन्यानि कार्याणि ध्रुवस्य शङ्कोपयौ विहीने प्रमदात्प्रशुद्धा ९
 अथेषां एष्यगेव पुंसवनमित्याचारः तदर्थं पुंसवनमुहूर्त्तं विष्णुपूजामुहूर्त्तं इंद्रवज्रपाह पूर्वोदितैरिति पूर्वोदितैः सीमंतकर्मप्युदितैस्त्रिधा दिनिरूपलक्षि
 ततृतीये मासि पुंसवनाख्यकर्मविधेयम् पुंसात्स्यतेऽनेनेति पुंसवनकर्मणः पुंस्त्वहेतुना अथेति सीमंतानंतरमष्टमे मासि विष्णुविधात्त जीवैः श्रवणरो
 हिणीपुष्ये उपलक्षिते दिवसे तथा लग्ने श्रुभे श्रुभस्वामिकेश्रुभयुतदृष्टे वा मृत्युगृहे अष्टमस्थाने शङ्के सर्वग्रहरहिते च सति विष्णुपूजाकार्या १० ॥ ६

॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ श्रीमहाकालीमहालक्ष्मीमहासरस्वतीदेवताभ्योन्नमो नमः ॥ ६ ॥ ६ ॥

अथसूतिकास्नानमुद्धर्तवसंततिलकेनाह पौष्मेति ह्योश्विनी एषुरेवासादिनक्षत्रेषुसमित्रभरवीज्यकुजेपुअन्वराधानक्षत्रसूर्यगुरुभौमवा
रसहितेषुसूर्याः प्रसूतायाः स्त्रियाः स्नानंशस्तम् आर्द्रात्रयेश्रवणमघाभरणीमिश्रेकृत्तिकाविशाखेमूलचित्रास्तनशस्तम् बुधवारेशनिवारेश
रश्मीषट्षष्ठीरविर्द्वादशा रिक्तातिथिषुचनशस्तम् स्तन्ययानमुद्धर्तदैवज्ञवल्लभे रिक्तंभौमंपरित्यज्यविशिंपातसवैधृति मृदुधुवसिप्रभेषुस्त
नयानंहितेशिशोरिति १२ अथप्रसंगात् प्रथमादिमासोत्पन्नदंतफलंशार्दूलविक्रीडितेनाह मासेचेरिति बालश्चेजन्मानंतरंप्रथमेमासेचेत्सदर्शनार्
त्तयुक्तोभवेत् तदास्वयंबालोनश्येत् ततोद्यादिकेद्वितीयादिमासेअनुजातभागिनीमात्रग्रजानूकमाइति द्वितीयमासियदिदंतोत्पत्तिस्तरा
नुजातंकनिष्ठभ्रातरंहंति एकतृतीयेभागिनी चतुर्थमातरं पंचमेन्येष्ठभ्रातरंषष्ठादिमासेषुअतुलंभोगंलमते सप्तमेतातात्पितुःरुखअष्टमेपुष्टताम् ॥

पौष्मधुवेदुकरवातहयेषुसूतीस्नानंसमित्रभरवीज्यकुजेषुशस्तं नार्द्रात्रयश्रुतिमघांतकमिश्रमूलत्वाप्रेज्ञसौरिव
रुषट्ठविरिक्ततिथ्याम् १२ मासेचेत्प्रथमेभवेत्सदर्शनोबालाविनश्येत्स्वयंहन्यात्सक्रमतोनुजातभागिनीमात्रग्रजानूद्या

नवमेल्लक्ष्मीदर्शमेसौरव्यम् अग्रेपिस्तरबाधिक्यमेव अथोदति अथोजनौजन्मकालएवसदर्शनः दंतयुक्तः स्वपित्रादिहा स्वमात्सा ॥दिके ॥
नपितरंचआदिशब्दान्मातरंमपिनाशयतीतिस्वपित्रादिहा बोर्ध्वमिति वाअथवाऊर्ध्वंऊर्ध्वपद्मौजन्मानंतरंविहितेनिषिद्धेपिकलेसदर्शनश्चेत्
म्यात्तदापिस्वपित्रादिहाआत्मपितृनाशकइति उक्तंचविष्णुधर्मोत्तरे उपरिप्रथमंयस्यजापं तेचशिशोर्हिजाःतेवसहचयस्यस्यात् जन्ममा
गवसत्तम मातरंपितरंचोयस्वदेहात्मनमेवचेति तत्रैवशातिरपि गजएषुगतंमलनोस्थंवास्त्रापयेद्विजः तदभावेतुधर्मज्ञकाचनेतुवरासने सर्वोष
धीःसर्वगंधैःवीजैःपुष्पैः फलेस्तथापंचगव्येनरत्नैश्चमृतिकाभिश्चभारंगवा ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥

२० अथभूस्पुपवेशनं वसंततिलकेनाह एश्वीमितिकुजे विशद्वे भौमबले सति रिक्तावर्जितेतिथौ पंचममासि व्रजतिलग्ने सति शरुभेत्तिशरुभग्रह
 वारे तथा ध्रुवमृगे ज्यानुराधालघुनक्षत्ररूपलक्षिते काले कटिसूत्रपट्टसूत्रादिनिमित्तं कटिस्थले वध्वाको एथिव्या बालमुपवेशयेत् मंत्रपाठपुर
 सरउपवेशनाख्यसंस्कारकुर्यात् मंत्राश्चपद्यपुराणे रक्षेन्नवसुधेदेविसदासर्वगतं शरुभे आयुः प्रमाणं सकलं निक्षिपस्व हरिप्रिये अचिरादायुष
 स्तस्य ये किंचित्पिपथिनः जीवितो रोग्यवित्तेषु निर्देहस्वाचिरणतान् धारिण्यं शेषधृतानां मातस्तमधिकत्वात् सि कुमारपाहिमातास्व ब्रह्मातद
 नुभन्यत्तमूतस्योपवेशनं कृत्वा भूमौ ब्राह्मणभोजनं ततः कृत्वा ततः कार्यमुत्सवं पूर्ववद्विजइति उत्सवो नीराजनदि इदं कन्यापुत्रयोः साधा

भिसाशीयज्ञकृद्दीर्घजीवी ज्ञानी च पितरुक् कुष्ठी चान्नक्लेतवातव्याधिमान् भोगभागिति २० एश्वी वराहमभिपूज्य।
 कुजे विशद्वे रिक्तं तिथौ व्रजति पंचममासि बालम् वध्वा शरुभेत्ति कटिसूत्रमथ ध्रुवं दुज्येषु र्भमेत्रलघुभैरुपवेशयेत्
 कै २१ तस्मिन्काले स्थापयेत्तत्पुरस्ताद्दक्षशस्त्रपुस्तकं लेखनी च स्वर्णरौप्ययज्ञगृह्णाति बालस्तैराजीवैस्तस्य वृत्तिः प्र।
 दिष्टा २२ वारे भौमार्किहीने ध्रुवमृदुलघुभैर्विष्णुमूलादितींद्रस्वाती वस्वभ्युपेतैर्मिथुनसृगस्तुताकुंभगोमीनलग्ने सौम्यैः
 केन्द्रत्रिकोणैरशरुभगगनैः शत्रुलाभत्रिसंस्थैस्तांबूलसार्धमासद्वयमितसमये प्रोक्तमन्नाशने वा २३ ॥ ५५ रणं विशेषाभा
 वात् इति भूस्पुपवेशनम् २१ अथ जीविकापरीक्षा भूस्पुपवेशनकाल एवशा लिन्याह तस्मिन्काल इति स्पष्टार्थं आजीवे जीविकाभिः ग्रीवा।
 जीविकावार्ता इत्यभिधानात् २२ अथ शिशोस्तांबूलमुद्गर्तस्रग्धरयाह वारे भौमार्किहीने इति भौमशनिवर्जिते वारे श्रवणमूलपुनर्वसुज्येष्ठा।
 स्वाती धनिष्ठा सहितैः ध्रुवमृदुलघुनक्षत्रैरुपलक्षिते काले मिथुनं मकरकन्याकुम्भशमीनानामन्यतमलग्ने सौम्यग्रहैः केन्द्रत्रिकोणगतेः अ
 शरुभगगनैः पापग्रहैः षष्ठिकादशतृतीयैः साईमासद्वये समये बालकस्य तांबूलदानं प्रोक्तम् वाऽअथवा अन्नाशने अन्ने प्राशनसमये प्रोक्तं

मु. टी.
सं. ५२

अथ कर्णवेधमुहूर्त्तस्य धरयाह हित्वैतामिति एतानपदार्थान् हित्वा कर्णवेधप्रशस्तः इत्यन्वयः हरिशयनं आषाढशुक्लैकादशीकार्तिकशुद्धैकादशीपर्यन्तम् जन्ममासं यस्मिन् चाह मासे वैत्रादौ जन्मसजन्ममासः केचित् आभ्यजन्मदिवसं यावन्निशदिने भवेत् जन्ममासः सविज्ञेयो वर्जितः सर्वकर्मसुदृष्टिलक्षणलक्षितं वेजयंति रिक्ताम् ४।९।१५ युग्माब्दं समवर्षे द्वितीयचतुर्थोदिकम् जन्मतारां प्रथमदशमैकोनविंशत्तिकां च हित्वा ऋत्विक्त्ति ऋतुमुनिवसुभिः संमिते मासि षष्ठसप्तमोष्टममासेषु अथवा जन्माहात्तर्यैः द्वादशभिः भूपैः षोडशभिः परिगणिते दिवसे सौरसावने बुधगुरुशुक्रचंद्रवारे ओजादे विषमवर्षे विष्णुयुग्मश्रवणधनिष्ठे पुनर्वसुनिमृदूनिमृगरेवतीचित्रानुराधाः लघूनिहस्ताश्विपुष्याभिजितएतैर्नक्षत्रैः

हित्वैतांश्चैत्रपौषावमहरिशयनं जन्ममासं च रिक्तां युग्माब्दं जन्मतारामृतुमुनिवसुभिः संमिते मास्यथोवा जन्माहात्तर्य भूपैः परिमितदिवसे ज्ञेयशुक्रक्रेदुवारेथो जादे विष्णुयुग्मादिति मृदुलघुमैः कर्णवेधः प्रशस्तः २४ संशुद्धे मृत्तिभवे त्रिकोणकेंद्रत्रयायस्थैः शुभभवचरैः कवीज्यलग्ने पापारख्यैरसिहजापगेहं संस्थैर्लग्नस्थैर्त्रिदशगुरौ शुभभावहः स्यात् २५ ॥ २५ ॥

कर्णवेधः प्रशस्तः २४ अथ कर्णवेधे लग्नशुक्रद्विप्रहर्षिण्याह संशुद्धे मृत्तिभवेऽप्यस्य निःसंशुद्धे ग्रहहिते सति शुभग्रहैः त्रिकोणकेंद्रत्रयाय ९।५।१।४।७।१०।३।११ स्थैः सद्भिः कवीज्यलग्ने शुक्रगुर्वेर्लग्ने वृषतुलाधनुर्मीनाख्ये पापारख्यैः ग्रहैः तृतीयषष्ठैकादशस्थानस्थैः गुरौ लग्नस्थे सति कर्णवेधः शुभावहः शुभजनकः स्यात् अथाब्दपूर्तिमुहूर्त्तः प्रसंगात् विधिरत्ने अन्वे नसौरेण शिशोः समाने बालं सुसाप्य च जन्मधिष्ण्ये कृत्वा युषो वृद्धि करं च कर्मतद्धारयेत् शुक्रसुवर्णसूत्रम् तत्र स्वडेन सूत्रे गर्भः उदयव्यापि जन्मर्सेतस्माद्गात्स्य तु जन्मतः संगव्यापि स्वंडे तत्र जन्मकरशुभम् हासिणा स्यात् जन्ममासीय जन्मतिथावद्पूर्तिकुर्वन्तीति २५ ॥ २५ ॥ २५ ॥ २५ ॥ २५ ॥ २५ ॥ २५ ॥

सम
५२

अथ चूडाकर्ममुहूर्त्तविवेकस्तन्निषेधकंप्रसंगतो न्यकर्मनिषेधकंचकालं स्वधरयाह गीर्वाणेति गीर्वाणादेवाः अंबुजलंजलाशयः तयोः प्रति
ष्ठा उत्सर्गः परिणयो विवाहः दहनाधानमग्न्यधानम् गेहप्रवेशः चैलं राजाभिषेकोऽप्रसिद्धौ व्रतमुपजयनं दूदं सर्वयाम्यायने रसि णायने श
भदेन स्यात् तथा गुरुशुक्रयोर्वा ल्ये अस्तेषां धिकेषु पूर्वोक्ते नशुभं स्यात् अथ केतुद्वये धूमकेतोरुदये पि पूर्वोक्तं शुभं स्यात् चंडेश्वरः केतो
रस्तदि नादूर्ध्वं सप्ताहमगलं त्यजेत् यावत्केतुद्वयस्तावदशुद्धः समयो हि सः अत्र केचिकेतुद्वये जाते सति पक्षंपंचदशदि तानि जहति वजे
यति वराहः दृष्टः षोडशवासराचशुभदः कैश्चिद्दृष्टः शिखीति केचित्तु पक्षांतरे अर्द्धपक्षां सप्तदिनानि केतुद्वयानंतरं जहति इदम

गीर्वाणांबुप्रतिष्ठापरिणयदहनाधानगेहप्रवेशाश्चौलं राजाभिषेको व्रतमपि च शुभं नैव याम्यायने स्यात् नोवाल्यास्त
वाह्यैः सरगुरुसितयोर्नैव केतुद्वये स्यात् पक्षं वा द्वादशके चिज्जहति तमपरे यावदीक्षांतदुग्रे रई पुरः पश्चाद्गोर्वाल्य
त्रिदशाहं च वार्धकम् ॥ ७७ ॥ पितत्रैव केतुद्वये सप्त दिनानि चोर्ध्वं विवाहयात्रादिषु गर्हितानि दिनानि शेषाणि शुभानि नूनं वदंति रै

भ्यप्रमुरवामुनीदः तमिति अपरे आचार्याः तं केतुं यावदीक्षां यावददर्शनं यज्जहति तदुग्रे केतोर्द्विचूडो जामसर्कालकारावतिदृष्टफलेदृष्टव्यं
तेषां लक्षणमाह गर्गः त्रिशिखाश्च त्रिताराश्च स्तुलोहितरश्मयः प्रायशस्तुतरामाशां सवते नित्यं भवेद्दीतिवपुतुपावदंशनं केतुद्वये निषिद्धं
त्युक्ततदुग्रे ब्रह्मपुत्राख्ये केतो ज्ञेयम् ज्योतिनिबन्धे केतो रस्तदिनादूर्ध्वं सप्तरात्राणि वजेयेत् ब्रह्मपुत्रो ब्रह्मेवर्ज्यं व्रतयात्राचमंगलम् तल्लक्षण
माह वराहः ब्रह्मस्तएव त्रिशिखावर्णे स्त्रियुगांतः कराः अनियतरिव संप्रभवे विज्ञेयो ब्रह्मदंडाख्य इति रई अथ शुक्रगुर्वा ल्यवाह्ये कयो
रिष्ये स्यात् मनुषु माह पुरः पश्चादिति मृगोः शुक्रस्य पुरः पूर्वस्यां दिश्युदितस्य पश्चात् शुक्रस्य पुरः पूर्वस्यां दिश्युदितस्य पश्चात् शुक्रस्य

दिनसिद्धयः ॥ ७७ ॥

सु० टी०
स० प्र०
५३

चपुनः भृगोर्वार्धकं पूर्वस्यामस्तेषां पंचदशदिनानि पश्चाद्दशदिनानि गुरोः तेषां पंचदशदिनानि उदाहृते कश्चित् २७
अथापरमतेन बाल्यवार्धकं चानुष्ठुभाह ते दशाहमिति हिमियमस्य क्त्वाद्द्वयोर्गुरुशुक्रयोः तेषां पंचदशदिनानि प्रोक्तं कैश्चित् २७
परेस्तु सप्तदिनबाल्यवार्धकं प्रोक्ते अन्यैर्यहं त्रिदिवसंते बाल्यवार्धकं प्रोक्ते परंतु आत्यपिके कार्यस्यावश्यभावः अस्यः सप्तयोजनमस्येति आ
त्यायिकं तस्मिन् लग्नान्तरा भविसति अतिकालस्य बटोः अवश्यदेयायाः कन्यायावायथासंभवं दशसप्तत्रिदिनानि वर्ज्यानि नान्यथेत्यर्थः अ
थदेशभेदेन वाव्यवस्था गगः शक्रो गुरुः प्राक्परतश्चवालो विंध्ये दशावतिषु सप्त रात्रमू बगेषु हूणेषु च षट्चपंचशेषे तु देशे त्रिदिनं निषिद्धम्
चंद्रस्य विशेषमाह अर्धाहमिति विधोस्ते बाल्यवार्धकं क्रमेणार्धाहं त्र्यहं च भवतः बाल्यमर्धदिनवार्धकं त्रिदिनं चंद्रस्येत्यर्थः उक्तं च वसिष्ठेन चंद्रत्वमि
पक्षपंचदिनं ते द्वे गुरोः पक्षमुदाहृते २७ ते दशाहं द्वयोः प्रोक्तेः कैश्चित् सप्तदिनं परैः त्र्यहं त्वात्ययिकेप्यन्यै रर्धाहं च त्र्यहं वि
धोः २८ चूडावर्षा मृतीयास्र भवति विषमेऽष्टा कर्त्तव्या च षष्ठी पूर्वोनाहे विचैत्रोदगयनसमये जंडुशुक्रे ज्यकानां ॥ ६॥
दोस्त्रिदिनं दिनार्धं बालत्वमस्तत्वं अहर्द्वयं चापिनोक्तमेकं दिवसं शिशुत्वमित्येतद्दिं होस्तदयुक्तमेवेति कश्यपेन बालोपीतुः शुभ एवोक्तं
वृद्धचंद्रस्त्रियं हतिपतिहस्यमागतः यत्तस्त्वमृतरश्मि त्वाद्दालोपिशुमदः शशी ति अतएव संपूर्णायामपि प्रतिपदि द्वितीयादिने द्वितीयाया प्रा
प्तिर्यज्ञोपवीतादिकं शिष्टाः कुर्वन्ति २९ अथचैलमुहूर्तं स्रग्धरारथोद्धताभ्यामाह चूडावर्षादितीक्ष्णचंद्रेति तृतीयाद्वर्षादिति ल्यप्लोपे पंचमी तेन ग
र्भाधानकालाज्जन्मकालाद्द्वितीये वर्षे पंचमेवा चूडाकरणं भवति कृतं शुभोर्धकं भवतीत्यर्थः तृतीये द्वे शिशोर्गर्भाज्जन्मतो वा विशेषतः
पंचमे सप्तमे वापि स्त्रियाः पुंसोपि वा सममिति मनुना प्रथमे वर्षे अप्युक्तम् चूडाकर्म द्विजातीनां सर्वेषामेव धर्मतः प्रथमे द्वे तृतीये च कर्त्तव्या

रामः
५३

श्रुतिबोद्धनादिति अत्रवद्वकालोक्तौ पथाग्रसं व्यवस्था स्वग्रहेविशेषकालानुक्तौ तसमबलत्वात्सर्वेषां विकल्पः अष्टमी अर्कोद्वादशी रिक्ता
 आद्याप्रतिपत्तु षष्ठी पूर्वाणिपूर्वोक्तानि चतुर्दश्याष्टमीत्यादीनि एतेरूनं रहितेहि गुरुणागलग्रहोपिनिषिद्धः विचारंभंत्रतोदेशं सौरं चैवविशेषतः।
 गलग्रहेनकर्तव्यपरीच्छेत् पुत्रजीवितमिति विचैत्रद्विति चैत्ररहिते उत्तरायणे चूडा स्यात् शुभशुभप्रकरणोक्तौ जन्ममासनिषेधोपि ध्येयः तथाज्ञे
 दुशुक्रेज्यकानां वारे लग्नांशयोश्चेति सौम्यग्रहाणां वारे सौम्यग्रहाणां लग्नेतेषामेवनेवंशे च चूडा स्यात् पापग्रहाणां वारेपि विप्राणां तु शुभोरविः सन्नि
 याणां तु भूस्तुर्विदृशद्राणां शनिः शुभभूतिप्रयोगणरिजातोक्तेः तथा स्वभनिधनर्त्तनौ भंलग्नराशिभ्यस्वस्यभेस्वस्वभाभ्यानिधनं अष्टमं उन्नतं न
 विद्यते यस्मिंस्तनौ स्वजन्मलग्नजन्मराशिभ्यामष्टमलग्नरहिते लग्ने चूडा स्यात् तथा नैधने अष्टमस्थानेशु द्विपुक्ते शुक्रकव्यतिरिक्त सर्वग्रहर
 हिते लग्ने चूडा स्यात् अष्टमस्थाग्रहाः सर्वे नैषां शुक्रविर्वाजिता शुक्रस्तु निधने चैत्रिसर्वसंपत्करः शिशोरिति पराशरौक्तेः ज्येष्ठापुक्ते रज्जुराधार
 हिते मृदुचरलघुभेद्वादशनक्षत्रैः अथ लग्नबलं एकादशषष्ठतृतीयस्थानस्थैः पापग्रहैः सद्भिः तथा क्षीणचंद्रभौमशानिसूर्यः केन्द्रगतैः क्रमेण यथा
 सरव्यमृत्युः शरान्मृतिः पंगुतारवंजत्व ज्वरः एतानि फलानि स्युः बुधजीवभागवैस्तुकेन्द्रस्थैः शुभकल्याणस्यात् असिधेन लग्नादि विषये वि
 शेषउक्ता मेषेदुःखी मृगेंद्रे च वृश्चिके व्यसनं भवेत् राजवधा च धनुषि शुभयुक्तेन दुष्यति विषशरुजलेर्षारैः पीडयते मरणान्वितः सौरमृत्यो
 धटे लग्ने शुभयुक्ते पिससतः जामिने भास्करे सौरमृत्युः स्याद्भिजे तथा शुक्रे सौरव्यविनाशस्यान्मदभाग्यशने श्वरे इति नक्षत्रेषु विशेषमाह ॥
 गरुः हस्ताश्वि विष्णुपौष्मानिश्रविष्ठादित्यपुष्यम सौम्यचित्रतथा सौरं उत्तमानवतारकाः त्रीण्युत्तराणि वायव्यरोहिणी वारुणं तथा सौरेषण्म
 ध्यमाश्रौक्ता शेषाद्वादशगृहिता इति सौरादिषु जन्मलग्नशुभमाह भृगुः कृषिप्रवाणं सौरं च विवाहः प्राशनं तथा शिशैर्वस्त्रं च पानं च जन्मराशौ
 शुभं भवेत् जन्मलग्नशुभं सौरमध्ये वर्ज्यं व्ययेष्टम इति वर्यस्तु आत्मराशुदयेषु द्वेद्वादशे निधने तथा शत्रुक्षेत्रे च नीचे च सौरं नैव प्रशस्यते

सु.टी.
सं.प्र.
५४

जन्मलम्बनं सति संभवे वर्ज्यमित्युनयोर्च्यवस्था च पुनरिष्टतारयागो च प्रकरणोक्तया शुरुभफलदयातारयाचूडास्यात् केशवमानर्त्तपुरंफा
दलिपुत्रपुरीमहच्छत्र दिति मदि तंच स्परतां सौरविधौ भवति कल्याणमिति ३९ । ३० अथ समर्भायां संस्कारमात्रविशेषमनुष्ठुभाह पंचमासाधिके
ति संस्कार्यमातुर्गर्भे पंचमासि म्योधिके सति चोत्तं शुरुभं न स्यात् पंचमासेभ्यः पूर्वचोत्तं शुरुभमित्यर्थः गर्भमातुः कुमारस्य न कुर्याच्चोत्तं कर्म च पंचमासा
दधः कुर्यादत ऊर्ध्वं न कारयेदिति वसिष्ठोक्तेः अस्यापवादमाह पंचवर्षाधिके स्येति उल्लिखितं पंचवर्षस्य शिशोर्मातरि गभिण्यामपि सत्यां पंच
मादूर्ध्वमपि चोत्तं मिष्टं नारदः सूतेर्मातरि गभिण्यां चूडाकर्म न कारयेत् पंचाब्दात् प्रागता ऊर्ध्वं तु गभिण्यामपि कारयेत् सूत्रे पनीत्या कुर्याच्च तदा
वारे लग्नां शयोश्च स्वभनिधमत्तनै नै धने शुरुद्वियुक्ते शाक्रोपेते विमैत्रैर्मुदुचरत्तु भैरा यप द्विस्थयापैः २९ क्षीणचं
द्रकुजसौरिभास्करैर्मृत्युशस्त्रमृतिपंगुताज्वराः स्युः क्रमेण शुघजीवभार्गवैः केद्रुगैश्च शुरुभमिष्टतारया ३० पंचमा
साधिके मातुर्गर्भे चोत्तं शिशोर्न सत् पंचवर्षाधिकस्येष्टगभिण्यामपि मातरि ३१ तारादौष्ट्ये त्रिकोणाच्चगे त्रिको
रं सत्स्यात्सौम्यमित्रस्ववर्गे सौम्ये भेदो शोभने दुष्टताराशस्ताज्ञेयाक्षौरयात्रादिकृत्ये ३२ ऋतुमत्याः सतिकायाः सूनां चो
शोभनविद्यते इति अत्र तु पंचवर्षाणां न्यूनाधिकभावा नापेक्षितः सर्वापवादकत्वात् ३१ अथ चोत्तं ताराबलमाव ॥ (लादिना चोत्तं ॥
श्यकमित्युक्तम् तत्र दुष्टतारापवादं शालिन्याह तारादौष्ट्येति दुष्टतारायामपि सत् अज्ञे चोत्तं त्रिकोणाच्चगे त्रिकोणमेडचगे ३२ ३३ ३४ ३५ ३६ ३७ ३८ ३९
वासतिक्षौरसत् शुरुभं स्यात् वासौम्यमित्रस्ववर्गे सौम्यानां बुधगुरुशुरुक्राणां षड्भुगे चंद्रे सति अथवा स्वस्येव षड्भुगे सति क्षौरं सत् स्यात् सौम्येति
सौम्ये भेदो शुरुभं ग्रहशोचन्द्रे सति स्वस्य गोचरेण शोभने सति दुष्टतारापि क्षौरयात्रादिकृत्ये शोभना समीचीनाज्ञेया ३२ अथ विशेषमनुष्ठुभाह

ऋतुमत्या इति ऋतुमत्या राजसूत्रायाः ॥
५४

तस्मात्सूक्तिकायाजातापत्यायाश्चसूक्तेश्चौलोपनयनविवाहादिकृत्यं बालस्यवालि कीश्ववानाचरेत् न कुर्यात् उक्तं च प्रचेतस्य यस्य मां गा
लिकं कृत्यं तस्य माता रजस्वला तद्समृत्युमाप्नोति पंचमं दिवसे विनेति विवाहोत्सवकार्येषु माता चैव रजस्वला वैधव्यं जायते तत्र नृणां रीः पा
णिपीडने इति ज्येष्ठापस्य स्याद्यगभक्तस्य कन्याया वा शुभकृत्यं चोलादिकं ज्येष्ठे मासेन भवति कैश्चिदिति मार्गशीर्षे पिकैश्चिदाचार्यै रद्यगभे
क्तकन्ययोर्मङ्गलकृत्येनेष्यते भरद्वाजः मार्गशीर्षे तथा ज्येष्ठे क्षौरपरिणयं व्रतम् आद्यगभे दुहितोश्च यत्नेन परिवर्जयेदिति ३३ अथ सामान्यत
क्षौरमुहूर्त्तं तन्निषिद्धं कालं च शार्दूलविक्रमतेनाह दंतक्षौरेति चोलादिते वारनक्षत्रे दंतक्रिया घषणादिका क्षौरक्रिया विहिता उक्ता निषिद्धकालमा
ह पातगीति पतंगस्य सूर्यस्यापत्यं पातंगिः शनिः शनिभौमश्चिवा रा न्यक्त्वा नवमघसंयद्दिने क्षौरं कृतं ततो नवमदिने पुनः क्षौरनकार्यं तथा संध्यां प्रातः

ज्येष्ठापस्यस्य न ज्येष्ठे कैश्चिन्मार्गे पिनेष्यते ३३ दंतक्षौरनखक्रियात्र विहिता चोलादिते वारभे पातंग्यार रवीन्विहाय न ।
वमं घसं च संध्यां तथा रिक्तापर्वनिशां निरासनरणग्रामप्रयाणेद्यतस्नाताभ्यक्तकृताशनैर्न हि पुनः कार्या हितप्रेसु
भिः ३४ ऋतुपाणिपीडमृतिबंधमोक्षणेक्षरकर्मच द्विजन्तुपाज्ञया चरेत् ॥ ७ सायंकाले विहाय तथारिक्तामूर्वाणि पूर्वोक्ता

नि निशां त्रिं च विहाय अथाधिकारिणः हितप्रेसुभिः स्वशुभमिच्छद्भिः एतादृशैर्हि निश्चयेन क्षौरक्रियानकार्यं कैर्निरसनैः आसनरहि
तैः एणः संध्यामः ग्रामप्रयाणमर्थे यात्राएतदर्थमुद्यतः कतोद्योगिः स्नातः कृतस्नानैः अभ्यक्तैः कृतं तैलाभ्यंगैः कृताशनैः कृतभोजनैः सुवर्णाद्यलं
कारभूषितैरित्यपि ध्येयम् ३४ अथ मंजुभाषण्यविशेषमाह ऋतुपाणिपीडेति ऋतौ यज्ञे तथा पाणिपीडो विवाहस्तत्र श्मश्रुकर्माहो मृतौ मातापित्रो
र्मरणे बन्धमोक्षणे कारागृहे बन्धस्य मोक्षणे द्विजाज्ञया ब्रह्मणाज्ञया बन्धमोक्षणे राजाज्ञया दुष्टे पितारनक्षत्राहो क्षौरं चरेत् कुर्यात् अन्यच्च गंगा
यां भास्करसंज्ञे मातापित्रो मृतेह नि आधाने सोमपाने च षट्सक्षौरं विधीयते अन्यच्च राजकार्यनियुक्तानां नटानां रूपजीविनाम् ॥ ६ ॥

सु.टी.
सं.प्र.
५५

श्मश्रुरोमनस्वच्छेदेनास्तिकालविशोधनं इति अथशवेति गर्भिणीमर्भवती तस्याः मर्त्ताशववाहेमृतकवहनम् तीर्थगमंतीर्थयात्रां उप
लक्षणत्वाद्दिदेशगमनमपि सिंधुमज्जनं समुद्रस्नानम् सौरं एतानि कर्माणि नाचरेत् न कुर्यात् उक्तं च सिंधुस्नाने दुमच्छेदं वपनं त्रेतवाहन
विदेशगमनं चैव न कुर्याद् गर्भिणीपतिः राजा योगीपुरं धीचमोतापित्रोस्तु जीवितोः मुंडनं सर्वतीर्थेषु न कुर्याद् गर्भिणीपतिः नारदः वपनं मेथुनं तीर्थ
वर्जयेद् गर्भिणीपतिः श्राद्धं च सप्तमान्मासाद् ध्वेचान्यत्र वेदवित् ५५ अथराज्ञां सौरे विशेषं सर्वथा वर्जनं सत्राणिव मुजंगप्रपातनाह नृपाणामि
ति नृपाणां पंचमे पंचमे दिने सौरनक्षत्रे श्मश्रुकर्म हितं स्यात् पंचमे दिने यदि सौरनक्षत्राभावस्तर्ह्यमाह अस्योदये वेति अथवाऽस्य सौरभ
स्योदये श्मश्रुकर्मकार्यम् उदयश्चेन्न तन्न सत्रस्य स्वामिनो मुहूर्तः तथा च गगः सौरकर्म महीशानो पंचमेह नि कर्त्तव्यं सौरनक्षत्रे पथवातन्मुहूर्त्त

शववाहतीर्थगमसिंधुमज्जने स्फुरमाचरेन्न स्वलुगर्भिणीपतिः ३५ नृपाणां हितं सौरभेश्मश्रुकर्म दिने पंचमे पंचमे स्यो

के इति उसलेन तु वराह पद्यव्याख्यानावसरे अस्योदये अस्य सौरभस्योदये लग्ने इति व्याख्यातं यथा मेषलग्नं त्रिंशत् भागात् ॥ उदयेवा ॥
कंतत्राद्यास्त्रयोदश भागाविंशतिकलाधिका अवताकालेन मेषलग्ने उदयं यांति तावदश्विनी नक्षत्रं उदयं यातीति त नंतदन्तरं यावत् एवांशां याव
ताकालेनोदयं यांति तावदुरण्युदयइत्यनेन न्यायेन सर्वानक्षत्राणां मुदयात्तयाः श्रातरस्तु एवं या कुर्यात् यस्मिन्काले अश्विन्या उदयं सिति ज संब
धः संपद्यते तस्मयमारभ्य यावद्दूरण्या उदयसिति ज संबधः तदन्तरियावात्कालः सोश्विन्या उदयं च्यते एवं सत्युदयलग्नदयां शांतराला
त् गणितमर्गिण्यावा निष्ठकाल आगच्छेत् स एव तन्न सत्रोदय इति निष्करोः थः षडग्निरिति अग्निः कृत्तिका सौरा च स्यात् षडवारं कृत्तिका
पस्यसः एवं त्रीणि मैत्रः अन्तरा धायस्य अशैकः रोहिण्यायस्य पंचपिण्याणि मघायस्य अभ्ययश्चत्वारः अर्पमाण उत्तरा फाल्गुनी पस्यसः ॥

राम
५५

एतादृशाक्षौरकृद्दतोवर्षानंतरंमृत्युंमरणमेतिप्राप्नोति वसिष्ठः अष्टाब्जसैः पितृपंचकश्चषड्द्विधिष्याश्चतुर्यमर्षः त्रिमैत्रभः पंचजः सन्नि
 भोपि क्षौरीनरोद्धान्निधनंगतः सइतिसौरं ३६ अथप्राप्तकालत्वादस्यारंभमुहूर्त्तप्रपंचामरच्छन्दसाह गणेशेति गणेशविष्णुसिद्धौ वाक्सरस्व
 ती रमालक्ष्मीः एतादेवताः प्रपूज्यपंचमेवर्षसति शिवएकादशीद्वादशीदशमीद्वितीयाषष्ठीपंचमीतृतीया आसामन्यतमतिथौ रवावुदकउत्तरा
 यण गतेसति तथा लघुनक्षत्राणिहस्ताश्र्विपुष्यः श्रवणस्यातीरेवतीपुनर्वसुः ईशआर्द्रतसचित्रा भिन्नमनूराधाण्णामन्यतमनक्षत्रेस
 ति तथासतांसेमज्ञगुरुशुक्राणांदिनेदिवसे तथाचरणशयेभिषककेतुलामकरास्तद्रहितशुभस्वामिकेवृषमिथुनकन्याधनुर्मीनानाम

षडग्निस्त्रिमैत्रोऽष्टकः पंचपित्र्योऽदतोव्यर्षमाक्षौरकृन्मृत्युमेति ३६ गणेशविष्णुवाग्रमाः प्रपूज्यपंचमावकेतिथौ।
 शिवार्कदिक्द्विषट्शरत्रिकेरवावुदक् लघुश्रवेनिल्यात्यभादितीशतसमिन्नभेचरोनसत्तनौशिशोर्लिपिप्रहः सतांदिने
 ३७ मृगात्कराच्छ्रुतेस्त्रयेश्विमूलपूर्वकात्रयेगुरुद्वयेर्कजीववित्तितेहिषट्शरत्रिके शिवार्कदिक्द्विकेतिथौश्रुवांस्यमि
 त्रभेपरैः शुभो रधीतिरुत्तमात्रिकेणकेद्रगैः स्मृताः ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥

स्वनाप्रारंभः कार्यः ३७ अथविद्यारंभमुहूर्त्तप्रपंचाभरेणाह मृगादिति मृगात्रयेमृगार्द्रापुनर्वसुः पु हस्तात्रयेहस्तचित्रास्वातीषु श्रुतेः श्रवणात्र
 येष्ववणधनिष्ठाशतभेषु अश्विन्या मूलेपूर्वात्रयेगुरुद्वयेपुष्याश्लेषयोः तथासूर्यगुरुबधशुक्राणांदिने तथाषष्ठीपंचम्यादिसप्ततिथिषु शुभे
 त्रिकेणके सद्भिः अधीतिः शुभास्मृता अधीतिरध्ययनम् परैः श्रुवांस्यमित्रभे अधीतिः शुभाः प्रोक्ता इदं वचनं विद्याविषयमिति हीपि
 कांकेः विद्यारंभेश्रवणत्रयोपादानं महेश्वरादिमतात् वसिष्ठादिभिः श्रवणस्यकेवलस्यान्नोक्तत्वात् इतिविद्यारंभः ३८ ॥ ३९ ॥

मुंटी
सं० प्र०
५६

अथ व्रतबन्धदति विंशतिपद्यैः प्रोच्यते इति शेषः तस्य त्रिविधोपिकालोनित्यः काम्योगौणश्चक्रमेणतंशार्दूलविक्रीडितेनाह विप्राणामि
ति गर्भदिनमारभ्याष्टमेसौरवर्षेः यवाजनेरुस्यतिदिनात्सौरवर्षेष्टमेसतिविप्राणां व्रतबंधनं नित्यं निगदितं अथ काम्यविप्राणामेव गर्भाव
जनेर्वापंचमेवर्षेकार्यं एवं सितिभुजांशत्रियाणां गर्भाज्जनेर्वाषष्ठे काम्यं गर्भाज्जनेर्वाएकादशसौरवर्षे नित्यं वैश्यानां पुनस्तथैवाष्टमे काम्यं ।
तथैव गर्भाज्जनेर्वाद्वादशे नित्यं नारदः आधानादष्टमेवर्षे गर्भतो वाग्रजन्मना राज्ञामेकादशमौजीबन्धनं द्वादशे विशामिति अत्र फलश्रवणा
न्नित्यमित्यवसीयतो मनुः ब्रह्मवर्चसकामस्य कार्यं विप्रस्यपंचमे राज्ञाबलार्थिनः षष्ठे वैश्यस्यार्थार्थिनोष्टमे अत्र फलश्रवणात्काम्यतापि
डीनासिनागर्भपंचमेव्रतबंधनमुक्तम् गर्भपंचमेव ब्राह्मणमुपनयेदिति गर्भषष्ठेऽष्टमे च क्षत्रियविशोर्ज्ञेयः गर्भादिः संख्यावर्षाणामिति स्मरते
विप्राणां व्रतबंधनं निगदितं गर्भाज्जनेर्वाष्टमेवर्षे वाप्यथपंचमे सितिभुजां षष्ठेतथैकादशे वैश्यानां पुनरष्ट
मेप्यथपुनः स्याद्द्वादशेवत्सरे काले थद्विगुणे गते निगदिते गौणं तदाहुर्बुधाः ३९ ॥ ५ ॥ अथ आपस्तंबसूत्रे गर्भाष्टमे ब्राह्मणमु
पनयेद्गर्भैकादशेषु वैश्यमिति बहुत्वान्यथामुपपत्या गर्भषष्ठसप्तमाष्टमे धितिवृत्तिक द्वारव्यानात्रयाणामपि नित्यकालता एव गर्भैकादशेषु स्यादा
वपिव्यारव्येयम् एतच्च तच्छास्त्राध्यायिविषयं ज्ञेयं अथ गौणकाल उच्यते निगदिते प्रोक्ते गर्भाज्जनेर्वाष्टमे इत्यादिके काले तस्मिन्निगुणिते सति तद्
तवन्धनं गौणमाहुः यथा ब्राह्मणस्य षोडशवर्षपर्यंतम् क्षत्रियस्य द्वादशवर्षपर्यंतं वैश्यस्य चतुर्विंशतिवर्षपर्यंतं गौणमित्यर्थः मनुः अपोडश
द्वादशवर्षस्य सावित्रीनाभिवर्तते आद्वादशवर्षाद्द्वादशवर्षात्तुर्विंशतिर्विंशः अत ऊर्ध्वं त्रयोप्येते यथा कालमसंस्कृताः सावित्रीपतिव्राह्मण
भवंत्यपि च गर्हिता इति केशवः स्वस्वमौजीमुख्यकाले श्रेष्ठमध्याधमाः समाः तिरुः केशवदेवज्ञाः प्रोक्तमौजीनिबंधनेदति ३९ ॥

रामः
५६

अथ ब्रतबंधेन सत्रादिकं वसंततिलकेन्द्रह सिधेति गीर्वाणां सुप्रतिष्ठेत्यादिना दक्षिणायननिषेधादुत्तरायणमासषड्द्वं प्रशस्तमिति मासा
नामुक्तत्वात् सत्रादिकं मेवोक्तं तत्र काश्यपः ऋतौ वसंते विप्राणां ग्रीष्मराज्ञाशरद्यथा विशासुरव्यं च सर्वेषां द्विजानां चोपनायनं साधारणं च मा
सेषु माघादिषु च पंचसु सिधेति सिप्राणिहस्ताश्विपुष्याः ध्रुवाणि रोहिण्युत्तरात्रयं अहिराश्लेषा चराणि श्रवणघनिष्ठाशततारापुनर्वसु स्वा
त्यः मूलं मृदूनिमृगरेवती चित्रानुराधाः तिस्रः पूर्वो रोद्रमाद्र्यां एषु द्वाविंशतिभेषु ब्रतबंधनसत् उक्तं च प्राजापत्यादिषु दुक्षेमगर्क्षादिषु पंच
सु मूलादिदशके चैव समे त्रे ब्रतबंधनमिति अर्थाद्भरणी कृत्तिका मघा विशाखा ज्येष्ठा रूतका र्वा मित्यर्थः एतानि सर्वं शरवानसत्रमेलकाभि
प्रायेणोक्तानि कचिज्येष्ठाशततारापि गृहीता श्रीपतिनिबंधे अश्विनीमृगचित्रारूहस्तस्वात्या च शक्रभेषु च पूर्वफाल्गुन्या श्रवणेषोष्णभे
तथा वासवेशततारासु ब्रतबंधः प्रशस्यते भुजबलराजमर्नडयोरपि हस्तत्रये दैत्यादिषु त्रये च शक्रेन्दुपुष्याश्विनीरेवतीष्विति हस्तशक्राश्वि

क्षिप्रध्रुवाहिचरमूलमृदुत्रिपूर्वो रोद्रैर्कविदुरुसितेन्दुदिने ब्रतंसत् द्वित्रीषुरुद्रविदिक्रमि तेतिथौ च कृष्णादिम
त्रिलवकेपिनचापराण्हे ४०॥ ७७ चित्रादिति वसुवरुणोपेन्द्रपुष्येन्दुयोष्णास्वातीष्वव्याहतासुस्मृतमुपनयनं भार्गवाद्यैर्मुनीन्द्रैरिति

च अर्केति सूर्यबुधगुरुशुक्रचंद्रदिवसेषु ब्रतंसत् अर्थाद्भौमशनीनिषिद्धौ नारदः आचार्यसौम्यकाव्यानां वाराः वारोत्तौ मध्यफलदावित
रौ निदिता ब्रते तत्राप्यस्तगते बुधस्य वारे वर्ज्यः अस्तगतस्य सौम्यस्य वारो वर्ज्यो द्विजन्मनीति नारदोक्तेः द्वित्रीष्विति द्वितीया तृतीया पंचम्येका
दशी द्वादशी दशमी संज्ञासु तिथिषु च ब्रतंसत्स्यात् नारदे न सप्तमी त्रयोदश्याः प्राशस्यमुक्तं तद्दसताभिप्रायेण ज्ञेय उक्तं च तेनैव विनर्तुना वसंतेन
कृष्णपक्षे गलग्रहे अपराण्हे चोपनीतः पुनः संस्कारमर्हतीति कृष्णादिमिति विहितमासानां कृष्णपक्षस्यादिमत्रिलवकेपंचमीपर्यंतं ब्रतंस
त् सत्काचतुर्थीमपि कृष्णपक्षेत्वाद्यं त्रिभागे शुभदं ब्रते सरेति वसिष्ठोक्तेः नचेति त्रिधा विभक्तदिनस्य त्रये विभागः क्रमेण पूर्वाणह मध्या
ह्नो पराण्हाः सज्ञका भवंति तत्रापराणहभागे ब्रतंसत् अपराणह चोपनीतः पुनः संस्कारमर्हतीति नारदोक्तेः त्रिधा विभज्य दिवसं तत्रादौ कर्मद्वै

षिक द्वितीयमात्रपंचकार्यं त्वीयं शतुयेत्कमिति

मु०टी०
सं०प्र०
५७

अथ व्रतबन्धे सामान्यतोलग्नभङ्गः योगं प्रमाणिकयाह कवीज्येति ऋतौषष्ठमृतावष्टमस्थानेचेच्छुक्रगुरुचंद्रलग्नस्वामिनो भवंति त
दा अधमामरणकारकाः अन्नभार्गवी चंद्रशुक्रौ व्यये अधमौ स्वलाः पापग्रहाः लग्नाष्टमपंचमस्थानेषु स्थिताः अधमाः ४१ अथ सामान्य
तोलग्नमनुष्ठुभाह व्रतबन्धइति शुभग्रहाः अष्टमषष्ठद्वादशस्थानस्थिताश्चेत्सुर्नशोभनाः अन्यस्थाने व्रतबन्धे शोभनाः स्वलाः पापाः ४२
यषष्ठैकादशस्थानेषु शोभनाः स्युः गोकर्केति पूर्णः शुक्लपक्षीयो विधुः वृषभस्थः कर्कस्थश्चतनौ यदि भवेत् तदा सत् शोभनः नान्यथा गुरुः
द्वे लग्ने भिशस्तः स्यात्सयरोमीसिते तरे शुक्लपक्षे भवेद्यज्जास्वभेतुंगे विशेषतइति वश्यपस्तृचस्थचंद्रसदा एव न्यषेधत् वर्धमानोषिवा पूर्ण
श्चेदो यदि विलग्नगः निःस्वकरोति व्रतितं लग्नगः क्षयरो गिणमिति उच्चस्थसंबन्धिनाः पक्षयोर्दिशा चारतो व्यवस्था स्वग्रहस्तु उत्तमम
कवीज्यचंद्रलग्नपारिपौमृतौ व्रते धमाः व्यये भुभार्गवी तथा तनौ मृतौ सते स्वलाः ४१ व्रतबन्धे षष्ठद्वारिः फवर्जिताः
शोभनाः शुभाः त्रिषडाये स्वलाः पूर्णैः कर्कस्थो विधुस्तनौ ४२ विप्राधीशो भार्गवे ज्यौकुजाकौ राजन्यानामोषधीशो वि
शांच शूद्राणां ज्ञानं त्यजानां शनिः स्याच्छारेशस्युजीवशुक्रकारसौम्याः ४३ शारवेशवारतनुवीर्यमतीवशस्तेशारवेश
सूर्यशशिजीवबलैर्व्रतसद॥ ५७ नह्ये ४२ अथ वर्णेशशारवेशान्शालिन्याह विप्राधीशविति शुक्ररहस्यती ब्राह्मणाधीशो भौमस्
र्योऽत्रियाणां स्वामिनो औषधीशश्चंद्रेश्वर्यानां स्वामी बुधः शूद्राणां स्वामी शनिरंत्यजानां चांडालानां स्वामी ऋग्वेदो थयजुर्वेदः सामवेदोऽथ
थर्वणः इति वेदक्रमाज्जीवशुक्रकारसौम्याः शारवेशाः स्युः ऋग्वेदस्य गुरुः यजुषः शुक्रः साम्नो भौमः अथर्वणो बुधस्वामी ४३ वर्णेशशारवेशयोः
प्रयोजनं च सततिलकेनाह शारवेशेति यः स्वशास्त्राधिपस्तस्य वारस्तनुलग्नचवीर्यबलंगोचरप्रकरणस्वग्रहाद्यवस्थितत्वेन वा बलवत्त्वच
तबन्धेऽतीवशस्तम् यथा गुरुः ऋग्वेदिनामीशोऽतौ गुरुवारे गुरुलग्ने धनुर्मीनास्ये गुरुबले च सति उपनयनम् ॥ अतीवशुभं एव सर्वत्र ज्ञेयं नारदः

राम
५७

शाखाधिपतिवारश्चाशाखाधिपबलं शिशोः शाखाधिपतिलग्नंचत्रितयंदुर्लभं व्रते शाखेति शाखांवेदस्तस्येशः शाखेक्तेः जीवेदिति जीवेभृगौ
चकाराच्छाखेशेवर्णेशेवाविजितेयुद्धेपराजितेनीचराशिस्येचसतिव्रतेनानुष्ठितेनसर्तावेदशास्त्रविधिनावेदाध्ययनविधिर्नित्यवैमित्तिकश्रोत
स्मार्त्तकर्मनुष्ठानारव्यस्तेषांसमाहारद्वन्द्वस्तेनरहितोव्रतीस्यात् वसिष्ठः शाखेशयुरुशुक्राणामौढ्यबाल्येचवार्धके नैवोपनयनंकार्यवर्णेशेदुर्बले
सतीति तेनभौमबुधयोरस्तेसामगाथवर्णशाखिनोरुपनयनादिनभवतीति तत्वमूत्रनीचाद्यवस्थितेषुशाखेशः परिहारमाह वसिष्ठः शत्रुनीच
धिशत्रुस्थेषांशेवास्वोच्चभागे शाखेशेवागुरोरुक्तेननीचफलमश्नुतइति रुक्तेस्यशत्रुराशिस्यत्वंवृषभेस्यैकैकदाचित्संभवति नीचगत्वंशरदि
वैश्यमुपनयेदिति वैश्योपनयनं संभवतीति ध्येयम् ४४ अथजन्ममासादेः प्रतिप्रसवमाह जन्मर्क्षेति जन्मनक्षत्रेजन्ममासेजन्मलग्ने आदिशब्देन

जीवेभृगौरिषुगृहेविजितेचनीचेस्याद्देहशुक्लविधिनारहितोव्रतेन ४४ जन्मर्क्षमासलग्नादौव्रतेविद्याधिकोव्रती ॥

आद्यगर्भेपि विप्राणां सत्रादीनामनादिमे ४५ ॥

जन्मतिथौ विप्राणां ब्राह्मणानां आद्यगर्भेपि आपिशब्दात् द्वितीयगर्भादावपि ब्र
तीबालोव्रतेयज्ञोपवीतेविद्याधिकः स्यात् सत्रादीनां सत्रियवैश्यानां पुनरनादिमे द्वितीयगर्भादिबालके सति जन्मर्क्षमासलग्नादौ विद्याधिकोव्रती
स्यात् आद्यगर्भे तु तेषां सर्वथानिषेधश्च शौनकः जन्मोदये जन्मसूतारकासमासे तथा जन्मतिथौ चराशौ व्रतेन विप्रोत्पत्तिश्चोपि प्राज्ञो विशेषः प्र
थितः पृथिव्यां गर्भाष्टमे गर्गपराशराद्यैः फलं यदुक्तं व्रतबन्धने तु ततोधिकं जन्मसूतारकासमासे तथा जन्मनिवाडवानाम् विप्रभूदेववाडवात्स्यभिधा
नात् प्रथमदशमेकेनविंशतिसत्राणां ग्रहणार्थं जन्मसूतारकास्वित्युक्तम् जन्ममासनिषेधस्तु आद्यगर्भविषयः सत्रियवैश्याः विप्राणानुवाडवा
नामिति विशेषोक्तेराद्यगर्भनाद्यगर्भसाधारणं जन्ममासे उपनयनम् जन्ममासादौ शस्तमिति ज्ञेयम् ४५ ॥ ४५ ॥ ४५ ॥ ४५ ॥

सूर्यार्थसूर्यवृद्धिकरोविवाहे नीचेति नीचंमकरः अरिस्थाः मिथुनकन्यातुलावृषाशिश्यः शुभोप्यसन् अनिष्टफलदातेत्यर्थः उक्तं च उच्चस्थः
 स्वयदेसहृद्भवनगोवाचस्पतिर्नित्यशः पूर्णायुर्विविधार्थसौरव्यजनकोजन्माष्टमस्थोपिचेत् नीचस्थोरिग्महेदिवाकरकरच्छायानुगामीसदा ।
 पीष्टोऽनिष्टफलं ददाति नियतवैधव्यदुःखास्पदं अत्राष्टमस्थोपिचेदित्यपिशब्देन चाष्टमं लक्षणगुणप्रपूजयेदिति विधानात्पूजामनीहमाने
 प्युपनयनादिशुभं स्यात् द्वादशचतुर्थस्थानस्य तु द्विगुणपूजामिच्छतः तथा तृतीयादिस्थानस्य पूजामात्रापेक्षस्य गुणेः शुभफलदातृतास्ती
 ति किं वक्तव्यमिति केशकिंकन्यायसूत्रनार्योपिशब्दः न चाष्टमं लक्षणपूजयेदिति शत्रुग्रहस्थितगुर्वभिप्रायं अस्यापवादोरत्नकोशे गो
 चराष्टकवर्गोभ्यां स्य शुद्धिर्न लभ्यते तस्योपनयनं कार्यं चैत्रे मीनगतेरवौ हरेः सिंहशरणीवनीचर्षेनीचभागगे मौजीबंधः शुभः प्राक्तश्चैत्रे
 मीनगतेरवौ पाठान्तरे जन्मभादृष्टे गसिंहे नीचे वा शत्रुगे गुराविति अर्थाच्चैत्रे मेषगे कोनिषिद्धः तथा चोक्तं सौम्यायने व्रतं कार्यं चैत्रे मासि विशेषतः

रिः फाष्टतुर्यगोपीष्टो नीचारिस्थः शुभोप्यसन् ४७ कस्मिं प्रयेषे न ध्याये शनौ निश्य पराहृके ॥ ६ ॥ श्रीशुभम्

सपो ननिद्योयदि फाल्गुने स्यादजस्तु वैशाखगतो ननिद्यः मघ्याश्रितौ द्वावपि वर्जनीयावित्यादिवाचामपि मेव युक्तिरिति द्वांगणेशदेवज्ञैरभ्या
 धायिताभिर्मूलमिव प्रतिभाति मूलवाक्याभावात् ४७ अथ व्रतबन्धे ननु एभाह कस्मिदिति एषु व्रतबन्धेनेष्टः कृष्णे प्रथमत्रिभागरहिते
 कृष्णपक्षे प्रदोषेयस्मिन् दिने संध्याकाले प्रदोषो लक्षणमर्कतर्के स्याद्यप्रवस्यति अनध्याये वस्यमाणे निशीति अंगवंगकलिगेषु सौराष्ट्रमगधे
 पुच तीर्थयात्राविना गच्छन्पुनः संस्कारमर्हतीति पुनः संस्कारप्राप्तौ निमित्तानंतरमेवनेमिक्तिकन्यायेन यदिरात्रिसद्भावस्तदापनयनं माशुद्धिः
 तिरात्रिपदोक्तिः तथा प्राक् संध्याप्रातः संध्यातस्यागर्जिते मेघशब्दे वसिष्ठः व्रते हि सर्वसंध्यायां वारिदोयदि गर्जति तद्दिने स्यादुनध्यायं व्रतं तत्र
 विवर्जयेदिति अपरार्कः क्षीणचंद्रमेशु क्ते निरंशे चैव भास्करे कर्तव्येनोपनयनं नानध्याये गल ग्रहे राशेः प्रथमभागस्थो निरशः सूर्य उच्यते

न ध्याय गल ग्रहे राशेः प्रथमभागस्थो निरशः सूर्य उच्यते

शु.टी.
सं.प्र.
५९

चत्वारिसप्तम्यादिदिनत्रयं चतुर्थीचैकतः प्रोक्ता अष्टावैते गलग्रहेः दैवज्ञमनोहरे प्ररोषे निश्चयन ध्याये मन्त्रे कण्ठे गलग्रहे मधुं विनोपनीतस्तु पुनः
संस्कारमर्हति गलग्रहे प्रदोषे च स्वस्यापुरुषजायते इति ४८ अर्थाशफलमनुष्टुभाह क्रूरो जड इति षड्कर्मणि यजनं यजनं चैव तथा दानप्रतिग्रहौ
अध्यापनं च ध्यायनं षड्मार्गधर्मभाक् द्विज इति अन्यत्स्पष्टम् ४९ अथ चंद्रनवांशफलस्वनवांशसापवादं तज्जोत्पुरुषदमोदनकमितिलक्षणलक्षितेन
मोदनकच्छेदसाह विद्यानिरत इति यस्मिन् कस्मिन् राशीचंद्रो यदि शुभग्रह राशिनवांशे चैतदात्रती विद्यानिरतो भवेत् यदि पापग्रह राशिनवांशे चंद्र
स्तदा हरिद्वारः धनरहितः यदि स्वलवे कर्काशे स्यात्तदा बहुदुःखसहितो भवेत् अथ स्वाशगतं चंद्रसापवादमाह कर्णेति कर्णे श्रवणे अदितो पुन
प्राक्संध्यागर्जितेनेष्टोत्रतबंधो गलग्रहे ४८ क्रूरो जडो भवेत्सापः षडुषट्कर्मकद्वदुःखार्थं भाकृतथामूर्खीर व्याचंशेत
नो क्रमात् ४९ विद्यानिरतः शुभराशिलवे पापांशस्वे हि हरिद्वारः चंद्रे स्वलवे बहुदुःखयुतः कर्णादिति भेधनवान्
स्वलवे ५० राजसेवी वैश्यवृत्तिः शस्त्रवृत्तिश्च पाठकः प्राज्ञीर्थवान् लोच्छेस्वी चंद्रे सूर्यादिरवे चरैः ५१ शुक्रे जीवे तथा
चंद्रे सूर्यभौमार्किसंयुते ॥ ५२ वैश्वानसत्रे उपनयने स्वांशे चंद्रः स्यात्तदा धनवान् भवेत् नारदः श्रवणादिति नसत्रे कर्काशस्थे निशाक
रे तदात्रती वेदशास्त्रधनधान्यसमृद्धिमान् ५० केद्रस्थानां फलमनुष्टुभाह राजसेवीति केद्रे सूर्यादिरवे चरैः प्रत्येकं सहिते क्रमादिफलहेयम् ।
अन्यत्स्पष्टं अत्र लग्नस्थं चंद्रं केद्रस्थं शनिं च विना सर्वे ग्रहाः शुभाद्भवन्त्येते मुनिभिस्तु केद्रे पापानि विद्वाद्भ्युक्तम् नारदः स्फूर्जितं केद्रं गेभौमेशि
ष्याचार्यविनाशनं अत्र स्वग्रहोच्चाद्यवस्थिताः पापाः केद्रस्थाः शुभफलदातारः अन्यथानेति विरुद्धार्थं वचनयोर्विषयविवेकः ५१ अथान्यदाह शुक्रे
केति शुक्रे जीवे चंद्रे प्रत्येकं सूर्यसंयुते त्रती निर्गुणः स्यात् भौमसंयुते क्रूरचेष्टः क्रूराहिंसनशुल्लाचैरायस्यतादृशः स्यात् अथान्यदाह शुक्रे

रामः
५९

ज्जो निर्देयो वा स्यात् तथा तस्मिन्नेव जीवेशक्रे चंद्रे वा प्रत्येकं सद्भिर्युते पदुः सर्वविद्यानिपुणः स्यात् पूरुअथान्यस्रमाणिकयाह विधौसितांशगेति चं
शुक्रांशगेसुंके त्रिकोणगेगुरेतनौलम्नेचसति ब्रतीवदुः समस्तांश्चतुरोवेरान्वेतीति समस्तवेदवित् एवंयमांशगेशनिनवांशसं स्थितेचंद्रे सतिलम्नेगुरे
चसतिसिते त्रिकोणगे सति अपि निर्घणः स्यात् महेश्वरः जविलग्नमधिष्ठिते भृगुरुते धर्मात्मजस्ये विधौशुक्रांशे खिलवेदविद् विस्तृतस्यांशे कृतघ्नो धर्मा
इति नारदः लम्नसर्वगुणोपेतं लभ्यते सैर्दिनेन सत् दोषास्पत्वं गुणाधिक्यं बहुसमतमिष्यते दोषदुष्टो हिं कालो यः सोयमाहुर्न शक्यते हीषावेधात्
यामहाहोष इत्यर्थः ५३ अथानध्यायान् जवनचपलार्थमाहं शुक्रचिह्नक्रे ति अनध्यायाः आषाढशुक्रदशमी ज्येष्ठशुक्रद्वितीया पौषशुक्र
कादशी माघशुक्रद्वादशी एता अनध्यायाः भूतश्चतुर्दशी तदादि त्रितयं चतुर्दशी पूर्णिमा प्रतिपदः कृष्णपक्षे आमावास्या तन्मध्ये अष्टमी चतयोः

निर्घुणः क्रूरचेष्टः स्यान्निर्घुणः सद्युते पदुः ५२ विधौसितांशमेसिते त्रिकोणगे तनौगुरे समस्तवेदविद् द्वितीयमांशगेति नि
र्घणः ५३ शुक्रचिह्नक्रे पौषतपसादिगश्चिरुद्रार्कसंख्यसिततिथयः ॥ ७७ समाहारः तथासंक्रमणं सूर्यस्य निस्पनं संक्रांतिदिनं

चकारान्मन्वाद्यास्त्रितिथीमधावित्यादिनेक्ताः तत्राषाढशुक्रदशमी पौषशुक्रद्वैकादशी चमन्वादि ज्येष्ठशुक्रद्वितीया माघशुक्रद्वादशी चसोपपदे यय
पिचैत्रशुक्रद्वितीया मन्वादिः वैशाखशुक्रद्वितीया युगादिस्तथापिते उभे तृतीयेनानध्याये तथैव फाल्गुनकृष्णद्वितीया चतुर्मास्यद्वितीयापि नानध्यायः ।
तासां प्राशस्त्याभिधानात् तथा च वसिष्ठः याचैत्रवैशाखसिताद्वितीया माघस्य सप्तम्यथ फाल्गुनस्य कृष्णद्वितीयापनये प्रशस्ता प्रोक्ता भरद्वाजवसिष्ठ
पुरेण्येति अन्यासायुगादिमन्वादीनां व्रतबंधे अप्रसंगादेव भग्रहणम् केचिदाचार्याः याचैत्रवैशाखेति वचनं लिखित्वापि खेच्छ्यानां गी कुर्वन्ति तत्र
पौषशुक्रत्रिमेव प्रमाणनपश्याम इत्यत्र तन्मते तृतीये अनध्यायेन ज्ञेयम् व्रतेष्विति परमाचर्य कलेषो तनार्थम् गौतमः पक्षद्वये चतुर्दश्यामष्टमी
विद्ये तथा पक्षादावपि पक्षांते ब्रह्मनाधीयते नरैः फलं च अष्टमी हं सुपाध्यायं शिष्यहंति चतुर्दशी ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥

मु०टी०
सं०प्र०
६०

अमावास्याभयं हंति प्रतिपत्ताठनाशिनी मनुः चातुर्मास्यद्वितीयासु मन्वादिषु युगादिषु अष्टकासु च संक्रांतौ शयने बोधने हरेः अनध्यायं प्र
कुर्वीत तथा सोपपदासु चेति चातुर्मास्यद्वितीयागर्गेणोक्तः आषाढफाल्गुनेर्जेषु याद्वितीयाविधुस्ये चातुर्मास्यद्वितीयास्ताः प्रवदंति महर्षयः।
मन्वाद्येषु स्यादयश्च पूर्वमुक्ताः सिताज्येष्ठे द्वितीया च अश्विने दशमी सिता चतुर्था द्वादशी मघि एताः सोपपदाः स्मृताः नैमित्तिका अनध्यायास्तु स्मृ
त्यर्थं सारे मिथीत भूकंपोल्कानि पतनादिसर्वाद्भुतेषु का लिकेन अध्यायाः अग्न्युत्पाते वाऽकालदृष्टौ वा आर्द्रादिज्येष्ठातात्कालादन्यत्राकालदृष्टिः सायं
संध्यागर्जने उदयांतो नध्यायः अर्धरात्रादूर्ध्वगर्जने अर्धरात्रे वा आकालिकेन अध्यायः प्रातः संध्यागर्जने त्वहोरात्रमिति कालमर्यादीकृत्येत्याकालं आ
काले भव आकालिकः यस्मिन्काले निमित्तमुत्पन्नं तद्द्वारम्यद्वितीयदिने तत्कालपर्यंतमित्यर्थः स्मृतिरत्नावल्या अनूराधर्षमारभ्य षोडशर्षेषु भा
स्करः यावच्चरति चैतावदकालमुनयो विदुरिति कालदृष्टौ तु तात्कालमकाले तु त्रिसत्रकम् अतिमात्राय वा दृष्टिर्नाधीयीत दिनत्रयं आपस्तवः

भूतादि त्रितयाष्टमीसंक्रमणं च व्रतेषु नध्यायः ५४ अर्कतर्क त्रितिथिषु प्रदोषः स्यात्तदग्निमैः रात्र्यर्द्धसार्धं प्रह
रयाममध्ये स्थितैः क्रमात् ॥ ५५ ॥

५५ उल्कायामग्न्युत्पाते च सर्वासां विधानामालिकमिति मनुः चौरैः सपुत्रग्रामे संग्रामे चाग्निकारि
ते आकालिकमनध्यायं विद्यात्सर्वाद्भुतेषु चेति अद्भुतेषु रुधिरादिदृष्टिषु वसिष्ठः उपलरुधिरप्रयाते च ग्रामिणि स्मृत्यंतरे विद्युर्जितदृष्टीनां संपाते
पदा भवेत् कालदृष्टौ तु तात्कालमकाले तु त्रिसत्रकमित्यादिकानैमित्तिका अनध्यायापदा मेखलाबंधात् प्रागुत्पन्ना सदा व्रतबंधो नकार्य एव यदा तु
मेखलाबंधतदनंतरं ब्रह्मोदनपाकात् प्रागुत्पन्नास्तदाजातोपि न प्रवर्तते ५४ अथ प्रदोषलक्षणमतुष्टुभाट् अर्केति तदग्निमैरर्कादितिथिषु प्रदोषः
स्यात् यथा द्वादश्यामर्धरात्रात् त्रयादशी प्रवृत्तौ प्रदोषः षष्ठ्या सार्धं प्रहरमध्ये सप्तमी प्रवृत्तिस्तदा प्रदोषः तथा तृतीयायां प्रहरमध्ये चतुर्थी प्रवेशे प्रदो
षः अत्र द्वितीयप्रहरस्य च सप्तमिदिक प्रवृत्तौ प्रदोषः सप्तमिदिके सेवंधटिकाद्वयमितः कालः स्थूलोत्पन्नदृष्टौ वा च्यः तेन समांशवा चित्वा मावादर्धेन पुंसक

मिति एकदशिमयासु भावः ५५ ॥

अथ ब्रतबंधानंतरं सायंकाले बह्वचो ब्रह्मोदनाख्यः संस्कारोभिहितस्तत्रार्याया विशेषमाह प्राक्ब्रह्मोदनंति स्पर्शार्थं उक्तं च न सिंहप्रसादे ब्रह्मोदनविधेः पूर्वप्रदो
 षो गर्जितो भवेत् तदा विघ्नकरं ज्ञेयं बदेरध्ययनस्य तत् तस्य शांतिप्रकारं तु वक्ष्ये शास्त्रानुसारतः स्वस्तिवाचनपूर्वतु हवनकारयेद्बुधः प्रधानं पायसं साज्यं द्रव्यं
 शांतियजो भवेत् सूक्तं बृहस्पतिर्विद्वान्पठेद्विद्यासमूहये गायत्रीयुजतमंत्रः प्रथमं तनुसर्षिषां धेनुं सवत्सकां दद्याद्वाचार्याय पयस्विनी शिलां होमविधेः पा।
 श्चात्स्थापयेत्तत्र ससदि ब्राह्मणावभोजयेत्श्चात्ततो ब्रह्मोदनं चरेदिति ५६ अथ वेदविशेषेण सत्राणि बसंततिलकथाह वेदेति मृगाश्लेषाद्वाहस्तत्रास्वाती
 मूलपूर्वात्रयेषु क्रवेदाध्यायीनाम् रेवतीहस्तानुराधामृगपुष्यरोहिण्युत्तरात्रयेषु यजुर्वेदाध्यायीनाम् अश्विनीधनिष्ठापुष्यहस्तोत्तरात्रयाद्वाश्रवा
 णेषु सामवेदाध्यायिनां मृगरेवतीपुष्याश्विनीहस्तानुराधाधनिष्ठा पुनर्वसुषु अथर्ववेदाध्यायिनाम् पूर्वश्लोकात्तदन्तत्परामृष्टमुपनयनसत्क

॥ प्राक्ब्रह्मोदनपाकाद्ब्रतबंधानंतरं यदि चेत् उसातानध्ययनोत्पत्तावपि शांतिपूर्वकं तत्सात् ५६ वेदकमाच्छ शिशिवाहिक
 रन्निमूलपूर्वासुषोष्मकरमैत्रमृगादितीज्ये ध्रौवेषु त्राश्विवसुपुष्यकरोत्तरे शकर्णे मृगात्पुष्ये मैत्रधनादितौ सत् ५७ नांदी
 श्राद्धोत्तरं मातुः पुष्ये लग्नांतरे न हि ॥ ५५ भमित्यर्थः उक्तं च मूलेहस्तत्रये सार्पशैवे पूर्वात्रये तथा ऋग्वेदाध्यायिनां कार्यमेखलाबंधनंबुधैः।

पुष्ये पुनर्वसौषोष्महस्ते मैत्रेशशां कमे ध्रौवेषु च प्रशस्तं स्याद्यजुषां मौं जिवंधेन पुष्यवासवहस्ताश्विशिवकर्णे न रात्रयं प्रशस्तमेखलाबंधे वदनासा
 मगायिनां मृगमैत्राश्विनीहस्तोरेवत्यादिति वासवं अथवपाठिनां शस्तो भगणो यन्नार्पणे ५७ अथान्यविशेषमनुष्टु भाह नांदीश्राद्धेति नांदीश्राद्धं द्विश्राद्धं
 तत्कसानंतरं यदि संस्कारं मातुः पुष्ये रजोदर्शने जाते सति लग्नांतरे च न सति तदावश्यकं तद्व्यत्वे धर्मशास्त्रोक्तं शांतिविधाय चोत्पत्तौ पवीतं विवाहश्च
 कार्यः अन्यथा समीचीन लग्नांतरे सति चोत्पत्तौ दिनसत्तदुष्टफलमित्यर्थः मेधातिथिः चोत्पत्तौ च ब्रतवन्धे च विवाहयज्ञकर्मणि पत्नीरजस्वलायस्य प्रा
 यस्तस्य नोभनम् स्मृत्यंतरे प्राप्तमस्युदयं श्राद्धपुत्रसंस्कारकर्मणि ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥

मु० टी०
सं० प्र०
६९

पत्नीरजस्वलाजातानुक्त्यात्तत्पितातदेति तस्येतिनां दीश्राद्धकर्तुमुपलक्षणं अतो ज्येष्ठभ्रात्रादिना कर्ष्यमाणानां दीश्राद्धात्स्वाकृतसतीरज
स्वलाचेत्तदानां दीश्राद्धनिषेधान्मलंनकार्यमेव संस्कार्यमातरिरजस्वलाया तु सन्निहितलग्नातरासंभवेशांति कृत्वा तदानीं मिव ते न्मंगलकार्यम्
आरब्धत्वा न्नस्मृत्युक्तदोषः अपशकुनेनिरासार्थं शान्तिः कार्या उक्तं च वधूवरान्यतरस्य जननी चिद्रजस्वला संपूर्णतु बले प्राप्ते कुर्यात्तसाणि पीडनमिति व
लेग्रहकले च वाक्यसारे अलाभे सः मुहूर्त्तस्य रजोदोषे ह्युपस्थिते श्रियं संपूज्यविधिवत्ततो मंगलमाचरेत् हेमीमाषमितापद्माश्रीसूक्तविधिना चयेत् ।
प्रत्ये च पायसं हत्वा भिक्षुहितमाचरेत् यदा तु कृते मंगलमंडपोद्वासनात्स्वाकृमातरिरजस्वलायां शान्तिं कार्यमेव मंगलस्यासमाप्तत्वात् यदा तु
ज्येष्ठभ्रात्रादिना कृत्वा न्नां दीश्राद्धात्सरंतसतीरजस्वलाचेत्तदानकौपि दोषः अन्योपि विशेषस्तत्रैव उपवासिनश्च ध्यतिनार्यः सद्योरजस्वलाः एकाकि

शांत्सचौलं व्रतं पाणिग्रहः कार्ये न्यथानसत् ५८ विचैत्रव्रतमासादौ विभौमास्ते विभूमिजे छुरिकाबंधनं शस्तं नृपा ।
णां प्राग्विवाहतः ५९ केशांतषोडशे वर्षे चौलोक्तदिवसे शुभम् ॥ ५९ न्ये विवाहादौ देशभंगेषु वा यदीति ५८ अथ छुरिकाबन्धनमु

हूर्त्तमनुष्टुभाह विचैत्रेति चैत्रवर्जितेषु पनयनमासेषु माघफाल्गुनवैशाखज्येष्ठष्वित्यर्थः आदिशब्देन व्रतवन्धोक्ततिथिनसत्रजन्मलग्नादीना
ग्रहणं वाकीदृशे व्रतमासादौ विभौमास्ते भौमास्तरहिते गुरुशुक्रास्तादिसामान्यनिषेधादेव सिद्धम् तथा विभूमिजे भौमवारसहिते सूर्यादिवारे नृपा
णां सत्रियाणां विवाहतः पूर्वे छुरिकाया आल्पशस्त्रविशेषस्य बन्धनं कथ्यामिति शेषः तच्छस्त्रहिते विवाहात्वागित्युक्तेः अवधित्वनिश्चयात्समावर्तना
नंतरं कार्यम् अन्यथा पनयनानंतरं कार्यमित्येव ब्रूयात् ५९ अथ केशांतसमावर्तनमुहूर्त्तमनुष्टुभाह केशांतमिति षोडशे वर्षे चौलोक्तदिवसे मुहूर्त्त
गोदानापरपर्यायं केशांतसंज्ञं कर्मशुभं स्यात् गावः केशादीयं तस्वण्ड्यन्ते यस्मिंस्तद्गोदाने मू गोदानं षोडशे वर्षे द्रयेत द्वाह्यणविषयम् सत्रियविशोदी ।
विशेषचतुर्विंशचविंशधात् तथा मनुः केशांतषोडशे वर्षे ब्राह्मणस्य विधीयते राजन्यबंधोर्द्वाविंशे वैश्यस्य द्व्यधिके तत इति ॥ ४ ॥ ६ ॥ ३ ॥

रामः
६९

मुञ्जी०
विष्णु
६२

शुभक्षणक्रियारंभजनितापूर्वसंभवाः संपदः सर्वलोकानां ज्योतिस्तंत्रप्रयोजनमिति सर्वत्रज्ञेयम् १ अथप्रश्नलग्नाद्विवाहयोगद्वयसंघर्षा
ह अथशब्दो मंगलार्थः आदौ संपूज्येति आदौ गणकं ज्योतिर्विदं रत्नादिभिः मणिवस्त्रफलादिभिः संपूज्यततः प्रष्टाकन्यायाः उदरहं गणकं वेदयेत्
गतिबुद्ध्यादिनाऽणो कर्तुः कर्मत्वं कीदृशं गणकं सुस्थचित्तं अव्याकुलांतः करणं स्वस्थचित्तनुद्वयः संभवतीत्युक्तः उदरः प्रष्टामणिकनकं
युतैः फलकुसुमैराशिवक्रमभ्यर्च्य एच्छेद्यथाभिलषितं भक्त्या विनयान्वितः प्रश्नं दिगिति यदि प्रश्नलग्नाद्दशमैकादशतृतीयसप्तमपंचमा
नामन्यतमे स्थाने स्थितश्चंद्रो जीवेन गुरुणा दृष्टः सद्यः शीघ्रं परिणयनकरः स्यात् वा अथवा गे तुले ति वषट्वा कर्काणामन्यतमं प्रश्नलग्नं स्यात्

तस्माद्विवाहसमयः परिविंसते हितं निघ्नतामुपगताः सुतशीलधर्माः १ आदौ संपूज्य रत्नादिभिरथ गणकं वेदयेत् ॥
स्थचित्तं कन्योद्वाहो दिगीशानलहयविशिखे प्रश्नलग्नाद्यं दीदुः दृष्टो जीवेन सद्यः परिणयनकरो गे तुला कर्कटारव्यवा ॥
स्यात्प्रश्नस्य लग्नं शुभस्वचरयुता लोकि तंत द्विदध्यात् २ विषमभांशगतौ शशिभार्गवौ तु गृहं बलिनीयद्विपश्यतः रच
यतो वरलाभमिभो यदा युगलभांशगतौ युवति प्रदौ ३ षष्ठाष्टस्थः प्रश्नलग्नाद्यं दीदुर्लगे क्रूरः सप्तमे वा कुजः स्यात् मू
र्त्तविंदुः सप्तमे तस्य भौमो रंडासा स्यादष्टसंवत्सरेण ४ ॥

५ शुभग्रहेर्युतमवलोकितं वा भवेत्तत्परिणयनं विदध्यात् २ अथान्ययो
गद्वयंदुतविलंबितेनाह विषमभांशगताविति स्थार्थं ३ अथप्रश्नलग्नाद्विध्वययोगत्रयशालिन्याह षष्ठाष्टस्थ इति चंद्रः प्रश्नलग्नात् षष्ठाष्टमस्य
स्तदा कन्याष्टसंवत्सरेण विवाहवर्षा रंडाभर्तनाशिका स्यात् अथवालगेनयः कश्चित् क्रूरग्रहः स्यात्ततः सप्तमे कुजो भवेत्तदाष्टवर्षमध्ये रंडा स्यात् के
चित्सप्तमे पिपाय एव प्रश्ननिषेधंति कश्यपः एको लग्नगतः पापो अन्यः सप्तमराशिगः आसप्तमाब्दान्तरं पुरुषस्य न संशय इति तेषामते सप्तमे
वारवलाः स्यादिति पाठः अथवा मूर्त्तौ लग्ने चंद्रः तस्य सप्तमे भौमो भवेत् तदा षट्षवर्षेण रंडा स्यात् ॥ ४ ॥ ४ ॥ ४ ॥ ४ ॥ ४ ॥

रामः
६२

अथ प्रश्नलग्नाकुलामृतवत्सायोगंदोषकृत्तेनाह प्रश्नतनोरिति स्पष्टार्थः कश्यपः स्वनीचगः शत्रुदष्टः पापः पंचमगोपदा मृतपुत्रां करोत्येव
कुलं वानसंशयइति ५ अथ विवाहभंगयोगंपुष्यिताग्रयाह यदीति सितातिरिक्तपक्षे रुष्णपक्षे यदि चन्द्रः समराशिषु रषककीदिषु घतः सन्
तनुग्रहतः प्रश्नलग्नादरिरंधेषष्टमे वा स्थाने स्थितः पापग्रहावलोकितो भवति तदा भययोगो विवाहस्य विनाशकारकौ भवति ई एवं प्रश्नलग्ना
विधवाद्योगमभिधायैदानीं जन्मलग्नादावपि बालवैधव्ययोगविचारमतिदिशान्तपरिहारं शार्दूलविक्रीडितेनां ह जन्मोत्थमिति प्रश्नल
ग्न्याद्यथा विधवायोगो विचारितस्तथा जन्मोत्थं जन्मलग्नोद्भवं च बालविधवायोगं जातकशास्त्रात् बाल्ये विधवाभौमेपतिसंस्पर्शादिवाकरोत

प्रश्नतनोर्यदि पापभोगः पंचमगोरिपुदष्टशरीरः नीचगतश्च तदा खलुकन्यासाकुलदात्वयवामृतवत्सा ५ यदि भव
तिसितातिरिक्तपक्षे तनुग्रहतः समराशिगः शशांकः अशुभरवचरबीसितोरिरंधे भवति विवाहविनाशकारकौ यं
ई जन्मोत्थं च विलोक्य बालविधवायोगं विधास्यन्नतं सा विद्या उतपेप्यलं हि सतया दद्यादिमां वारहः सल्लग्नेऽच्युतमूर्तिः
पिप्यलघटैः कृत्वा विवाहं स्फुटदद्यात्तां विरजीविने व्रनभवे दोषः पुनर्भवेः ७ ॥ स्थेसोरिपेदेकैकन्यैव जरां समुपयाति त

सा लग्ने व्यये च पाताले जा मित्रे चाष्टमे कुजे कन्या भर्तु विनाशाय भर्ता कन्या विनाशदद्र्याद्युक्ते बालवैधव्ययोगे बालविधवायोगविचार्य
कस्यमाणव्रतवैधव्ययोगपरिहारं कारयेदित्यन्वयः तत्र वैधव्ययोगपरिहारभावः यो यो भावः स्वामिदृष्टोपुतावासौम्यैर्वास्यात्तस्य तस्यास्ति वृद्धिः रि
तिसत्तमस्थानं स्वस्वामिसौम्यैः सितं चेद्भवति तदा भर्तृस्त्वं भवतीति अन्यस्त्रीणां महत्परिष्योगो भर्तृश्च स्वल्पेऽसिद्धयोगे तत्परिहारमाहुः अथवा
परिहारे वैधव्ययोगप्रतिकारमाह विधायैति रहुदतिवस्यमाणमिहापियो ज्यपिचादिः सतया कन्यायाक्स्वारिह एकं ते हि निश्चयेन सा विद्या व्रत
निधुपपद्यादिमां कन्यां विरजीविने वराय दद्यात् तदुक्तं व्रतस्वडे सा विद्या दिव्यदानीं भक्त्या कुर्वन्तियाः स्त्रियः सौम्याभ्यं च सल्लत्वं च भवेत्तासां सतति

प्रश्नलग्नाकुलामृतवत्सायोगंदोषकृत्तेनाह प्रश्नतनोरिति स्पष्टार्थः कश्यपः स्वनीचगः शत्रुदष्टः पापः पंचमगोपदा मृतपुत्रां करोत्येव कुलं वानसंशयइति ५ अथ विवाहभंगयोगंपुष्यिताग्रयाह यदीति सितातिरिक्तपक्षे रुष्णपक्षे यदि चन्द्रः समराशिषु रषककीदिषु घतः सन् तनुग्रहतः प्रश्नलग्नादरिरंधेषष्टमे वा स्थाने स्थितः पापग्रहावलोकितो भवति तदा भययोगो विवाहस्य विनाशकारकौ भवति ई एवं प्रश्नलग्ना विधवाद्योगमभिधायैदानीं जन्मलग्नादावपि बालवैधव्ययोगविचारमतिदिशान्तपरिहारं शार्दूलविक्रीडितेनां ह जन्मोत्थमिति प्रश्नलग्न्याद्यथा विधवायोगो विचारितस्तथा जन्मोत्थं जन्मलग्नोद्भवं च बालविधवायोगं जातकशास्त्रात् बाल्ये विधवाभौमेपतिसंस्पर्शादिवाकरोत

मुंटी०
विष्णु-
६३

बलवद्विषवायोगेवात्येसतिमृगीदृशां पितारहसिकुर्वन्तितद्वंगशास्त्रसंमतं सुदिनेशुभनक्षत्रेचंद्रतारावलान्विते अवैधव्यकरैर्योगैर्लभेत्प्रहव
लान्विते व्रतारंभप्रकुर्वीतवालवैधव्यनाशकं सुस्नातांचित्रवस्त्रायांकन्यापितृगृहाद्द्विःनीताश्चत्यंशमी स्थितियुद्धाबदरिकाश्रमे आलवालप्र
कुर्वीतविपुलंमृदुकुर्वीत कुमाराचार्यनिर्दिष्टंरुतसंकल्पमादरात् फरकांबुप्रपूर्णनसिचनं प्रतिवासरं वैभवाश्विनमासिचतृतीयाः सितपक्षतः पावक
ष्णातृतीयान्यामासमेकं यथाविधि ब्राह्मणानां तथा स्त्रीणां पूजनं च समाभेत् तदा शिवायुयात्कन्यासौभाग्यं च सुखात्त्वितं प्रतिमापार्वतीनाम्नीवैण
वेभाजने च येत् चंद्रनासतदूर्वाद्यैर्विल्वपत्रैर्यथाविधि उपचारैर्यथाभक्त्या नैवेद्यैः प्रतिवासरं एवं व्रतप्रभावेन बालवैधव्यनिष्कृतिः जायते क
न्यकानांचततः पाणिग्रहक्रिया इत्यश्वत्यव्रतं अन्यमपि वैधव्ययोगपरिहारमाह वारहहस्यादि अथ वारह एकस्मिन् अच्युतमूर्तिर्विष्णुप्रतिमा
पिप्पलधृते प्रसिद्धौ एषामध्येऽन्यतरेण सहस्रलक्षेणैव स्थमाणदोषरहिते सौभाग्यगुणान्विते च विवाहलक्ष्णे विवाहकारयित्वापश्चात्तांकन्यां स्फुटं लोक
प्रसिद्धयथाभवति तथा चिरजीविने वराय दद्यात् इत्यादिनादिकः तदुक्तं मर्कण्डेयेन बालवैधव्ययोगेपि कुंभद्रुप्रतिमादिभिः कृत्वा लंगरहः पश्चा
त्कन्योद्घात्येति चापरे इति कुंभद्रुतिमंथन्या अपि उपलक्षणं द्रुक्षौ श्वस्थ एव प्रतिमाविष्णोः सौवर्णीकरशिरोवयवा दिसहिता नशालिग्रामादिरूपात
त्रकुंभविवाहः सूर्यारुणसंवादे विवाहात्पूर्वकाले तु चंद्रताराक्लिशुमे विवाहोक्तं वमंथन्या कुंभेन सह चाद्दहेत् पितृसंकल्पवास्त्यं च विवाहविधि
पूर्वकं सूत्रेणावेष्टयेत्संवाद्दशतंतुविधानतः कुंभमालकतदेह तयोरेकात्मदिरे ततः कुंभविनिःसर्गप्रमज्यसलिलाशये ततोभिधिचनकुर्यात्स
चपलववारिभिः तत्सर्वं वस्त्रपूजाद्यब्राह्मणाय निवेद्य च कन्यालंकारवस्त्राद्यं ब्राह्मणाय निवेदयेत् प्रार्थना बरुणागस्वरूपत्वजीवनोनासमाः श्वय
पतिं जीवय कन्यायाः चिरपुत्रान्तरुवरं देहि विष्णुवरान् देन कन्यापालयदुःस्वत इति इति कुंभविवाहः अश्वस्थविवाहोपि तत्रैव द्विजान्गुरून्कृत्वा
रोमंगलाचारणैः समं आहूयाद्वाहकाले चरम्य भूमौ च मंडपे गत्वा प्रणम्य गौरीचरणनाथचभूरुहं भवानी चैव मंथानीं पितामंत्रमुदीरयित् उद्वा
हयिष्ये विधिवदश्वथेन मनोहरा कन्यासौभाग्यसौख्यं देतवेहं द्विजे च माः नमस्ति विष्णुरूपाय जगदानंदहेतवे पितृदेवमनुष्याणामाश्रयाय नमो नमः

शुभः
६३

कन्यानां पतयेतुभ्यं विष्णु रूपाय भूरुह नमो निखल पापो घनाशनाय नमो नमः पूर्वजन्मकृतं पापं वालवैधव्यकारकं नाशयान् शरुकरवंदे हिकन्यायामम
 भूरुह इत्यस्य विवाहे संकल्पप्रार्थने विवाहस्तुकुंभविवाहवद्विधेयः एवमेव सौवर्ण्यविष्णुप्रतिमया सह विवाहं विधाया प्रतिमां ब्राह्मणा यद्द्यात्
 दानप्रकारस्तत्रैव शरुभेमासेसिते पक्षे सानुकूलग्रहे दिने ब्राह्मणसाधुमामंत्र्यसंपूज्यविविधार्हेणः तस्मै रयाद्विधानेन विष्णोर्सर्ववित्तभुजां शुद्धवर्णसू
 वर्णेन वित्तशक्त्याथवा पुनः निर्मितारुचिरां शस्वगदाचक्राब्जसंयुतां रधानां वासमीपीते कुभुदोत्सलमालिनां सुदक्षिणां चत्वार्यन्मंत्रमेत
 मुदीरयेत् यन्मया पूर्वजनुषिप्रत्यापति समागतम् विषोपविषशस्त्राद्यैर्हंतो वाति विरक्तया प्राप्यमाणे महाघोरं यशसौख्यधनापहं वैधव्याद्यतिदुः
 खोपनाशाय सखलव्यये बहुसौभाग्यसन्ध्येव महाविष्णोरिमां तनुम् सौवर्णीनिर्मितां शक्त्या तुभ्यं संप्रददेद्देहिज अनघा त्वहमस्त्रीति त्रिवांश्वदेदि
 ति एवमस्त्विति विप्राशी गृहीत्वा स्वगृहं विशेत् ततो विवाहिकतातो विधिकुर्यान्मृगीदृशां इति प्रतिमां सानुविधिः एवं घटादिभिः सह विवाहं एका
 ते विधाय पश्चाद्दित्रयघोषपुरः सरपित्रादि कन्यामायुष्मते वराय दद्यात् अत्र पुनर्विशाहासुनभूत्वा रोषेन भवति यतो विधानरयडे स्वर्णवुपिप्य
 लानां च प्रतिमा विष्णुरूपिणी तया सह विवाहे च पुनर्भूत्वं न जायत इत्युक्तत्वात् चकारात् घटस्यापि लक्ष्मीरूपा सदा कन्या हरिरूपं सदा जलम् हरे
 र्देत्तं च यदानं दातुः प्रापहरं सदा लक्ष्मीं नारायणप्रीत्येयात्ता कन्यका बुधैः तारयेत्सकलदातुः कुलपूर्वापरं सदा चंद्रवैद्यं बुधं शिवसोमस्यराइमे
 पतयः कन्यकानां च बाल्यात्संति सदेवते तद्दद्यात् विधिर्यत्सकृतो नोजनयेद्यम् यथातिभुक्तकमलं देवानां पूजनाय वै अहं भवति सर्वत्र तथा क
 न्यानृणां भवेत् श्रुतावपिसोमादिभिः सह विवाहो विहितः सोमः प्रथमो विविदेगंधर्वा विविदउत्तरः तृतीयो अग्निरेपांस्तुरीयस्तमनुष्यजा इति अतो
 देवतभेद्यनां कन्यानां पुरुषविवाहे न दोषः पुनर्भुवः तथात्रापि अतएव मथन्याभास्करो यत्नात्कृतवान्दुहितुर्विधिः रेपुके इति कन्याया स्वरुद्राहं चकार स
 इति विधानस्वडेभिधानात् अतएव पित्रामात्रा तथा भ्रात्रा रचायात्तयधारया विप्रान्निरुहदां सास्यं कृत्वा सोहाहिताभ्येदितिकात्यायनादिपरिभाषितत्वादे
 कदा कन्यापुरुषविवाहं निर्वर्त्य पुनर्दितीयपुरुषविवाहं जाते सापुनर्भरे वेत्यलम् ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥ ७ ॥

सु० टी०
वि०
३५

अथान्यत्स्रग्विण्याह प्रश्नलम्नस्रग्वेति तत्र ज्योतिर्वित्समीपे यादृशापत्ययुक्यादृशापत्यमेव विवृणोऽते कन्यके कृतादिशेषं स्पष्टम् = अथ सा
मान्यतो निमित्तवशेन श्रुभाश्रुभप्रश्नस्रग्विण्याह शंखभेरीति विपंचीबीणाच एतेषां रवैः प्रश्नलम्ने श्रुतेर्मंगलं जन्मते उपलक्षणत्वात् नो ह्यदिशु रं
गजज्ञादिसान्निध्येपिश्रुभं अथाश्रुभयोगाः वैपरीत्यमिति वायसः काकः रवोगर्भः श्वाकुक्कुरः स्रगालः प्रसिद्धः यस्मिंश्च लम्नस्रणे च यद्विवायसा
दिर्नदंशब्दं करोति तदा वैपरीत्यमश्रुभं लक्षयेत् उपलक्षणादुल्लूकोष्टमहिषमादोप्यश्रुभः अन्यश्रुभयोगाः शोणकादिर्ध्याज्ञियाः विवाहसंदावने उपश्रु
तिरप्युक्ता आरोप्यासत पूरिते गणपतिप्रस्थादिपात्रेशनैः समाजं न्यधिवेष्टिते युवतयस्ति स्रः सकन्यानिशि निर्याता राजकादिवेशमसूकरे कृत्वा सुम

प्रश्नलम्नस्रणे यादृशापत्ययुकस्वेच्छया कामिनी तत्र चेदात्र जेत कन्यकाया स्फुतो वात्तदापं हि द्वेस्ता दृशोप्यमस्यो विधि
दिश्यते = शंखभेरी विपंची र वैर्मंगलं जायते वैपरीत्यं तदा लक्षयेत् वायसो वास्वरः श्वास्रगालो पिवा प्रश्नलम्ने स्रणे रोतिना
दंयदि ९ विश्वस्वाती वैश्रवपूर्वा त्रयमेत्रैर्वस्वाम्बैर्यैर्वा करपीडो चित्तत्रसैः वस्त्रालंकारादिसमेतैः फलपुष्पैः संतोषादो
स्यादनुकन्यावरणं हि १० धरणिदेवोऽथवा कन्यकासोदरः श्रुभदिने गीतवाद्यादिभिः संयुतः वरवृत्तिवस्त्रयज्ञेषु वीजान्दिन्या
धुवसुतेर्वन्दिपूर्वात्रयैराचरेत् ११ ॥ ७ ॥ भ्यर्चितं यां वाचं श्रुणु युस्तर्धं सृष्टी लोके किलोपश्रुतिः तन्मंत्रश्च उपश्रुतिमहादे विंशो डालगृहवा ।

मिनि यथार्थं ब्रूहि देवित्त्वं शंकरा ज्यप्रवर्द्धिनीति ९ अथ कन्यावरणं मुहूर्त्तमत्तमपूरुं दसाह विश्वस्वातीति उत्तराषाढादिनसत्रैरथवा पिवाहनसत्रैरुप
लक्षितकाले वस्त्रालंकारादिशब्दे नस्वाद्यादिमधुरवस्तुभिः सहितैः फलपुष्पैः अदिकन्यातोष्यतोषयित्वाऽनुपश्राक्तन्यावरणं हि निश्चयेन स्यात् कन्यावर
णौलक्षणानि सामुद्रिकाध्यायादवगतव्यानि १० अथ वरवरणमुहूर्त्तमाह धरणिदेव इति धरणिदेवो ब्राह्मणः पुरोहितादिः चंडेश्वरः पूर्वात्रितयै मग्नेय
सुत्तरात्रितये तथा रोहिणीतत्रवरणे भगणाः शस्यते सदा उपवीतं फलं पुष्पं वासांसि विविधानि च देयवराय वरणे कन्यायात्राद्विजेन वेति ११ ११ ॥

राम
३५

अथ कन्याविवाहकालं ग्रहशुद्धिं च वसंतमालिका चंद्रसाह गुरुशुद्धिवशेनेति कन्यकानां विवाहः षडब्दकोपरिष्ठात् षडवर्षातिक्रमामंतरं समवर्षेषु युग्मवर्षेषु सप्तवत्सरबहु कन्याजन्मराशेरित्याद्युक्तं गुरुशुद्धौ सत्यां विवाहः शुभः अर्थात् रुषाणां विषमं विषेषु गोचरप्रकरणोक्तं रविशुद्धौ सत्यां विवाहः शुभः राजमार्त्तण्डः तृतीयः षष्ठ्युगश्चैव दशमेकादशस्थितः रविशुद्धौ निगदितो वरस्येव करग्रहे जन्मस्थे च द्वितीयस्थे पंचमे सप्तमे पितृनिवमे भास्करे पूजा कुर्यात्पाणिग्रहोत्सवे चतुर्थे वाष्टमे चैव द्वादशे भास्करे स्थिते वरः पंचत्वमाप्नोति कृते पाणिग्रहोत्सवे द्वितीयते उक्तं षडब्दमध्योत्सवात् कन्या वर्षाद्वयं यतः सोमो मुक्तो थग धर्वस्ततः पश्चाद्भुताशनदृतिव्यासः अष्टवर्षा भवे गोरी नववर्षा च रोहिणी दशवर्षा भवे कन्या अत ऊर्ध्वं राजा च वात्स्यः द्वादशे वर्षली स्मृतेति गोरीं द्वादशे लोकां सा वित्रं रोहिणीं द्वादशे कन्यां द्वादशे त्वर्गलोकमतः परमसद्गतिं प्राप्नोतीति शेषः अत्र युग्मिदं जन्मः क्लीणं शुभं

गुरुशुद्धिवशेन कन्यकानां समवर्षेषु षडब्दोपरिष्ठात् रविशुद्धिवशाच्छुभो नराणां मुभयोश्चंद्रविशुद्धितो विवाहः १२५

मिथुनकुंभमृगालिवृषाजगे मिथुनगे पिरवौत्रिलवे शुभे ॥ ५५

भरपाणिपीडनमित्युक्तत्वात् पुनर्नववर्षाया रेदिप्युग्मवर्षेषु
 ताद्विवाहनिषेधः प्राप्नोतीत्यत्र व्यवस्थामाह श्रीपतिः मासत्रयादूर्ध्वमयुग्मवर्षेषु युग्मे तु मासत्रयमेव यावत् विवाहकृषिप्रवदं विवाहात्सादयो कुर्या
 वराहसुरव्याः इत्यतो नवमवर्षस्था युग्मत्वनिषेधो ऽष्टवर्षानंतरं मासत्रयपर्यंतमेव तदनंतरं तु सुखेन विवाह इत्यविषेधः एवं च षष्ठवर्षानंतरं जन्म
 तो विषमवर्षा यामासत्रयानंतरं नवमासाः शुभाः समवर्षे आद्यमासत्रयं त्रयं चेति गर्भवो युग्मदोति निष्करोः थः उभयो रिति स्त्रीप्रसयोश्चंद्रविशु
 द्वितो विवाहः शुभः उभयोश्चंद्रबलमावश्यकमित्यर्थः शुद्धिर्गोचरेणाभिहिता गोचरबलाभावे अष्टकवर्गादिषु लंप्राक् सित्याह नारदः गोचरं वेधजं
 चाष्टवर्गजं रूपजं बलम यथोत्तरबलाधिक्यं स्थूलं गोचरमार्गजमिति व्यासः कन्यायाग्रहशुद्धिश्च दशवर्षा च धिक्कृतं दशवर्षव्यतिक्रान्ता कन्या
 शुद्धि विवर्जिता तस्यास्तोरं दुलग्नानां शुद्धौ पाणिग्रहो मतइति १२ अथ विहितान्मासां द्रुतविशुद्धिते च द्विभुविति अलिच्छेधिकः एतदाशिगतेरवोसदि

वर्ष

॥ ५५ ॥

सु०टी०
वि०प्र०
६५

आषाढस्यत्रिलवेत्तीयांशे आषाढशुद्धिप्रतिपदमारभ्यदशमीपर्यन्तं करपीडनं विवाहो भवति अर्थादितराग्निगोसूर्ये आषाढशुद्धिदशम्यनंतरं
मिथुनराशिगेकेपिहरिशयने च विवाहो न स्यात् अलीति एतद्राशिगोसूर्ये कार्तिकपौषमघुषपिकरपीडनं स्यात् च अर्थात् कार्तिके मकरे पौषे मेषे चैत्रे
पीत्यर्थः इदं तु सौरमासग्रहणं मतं श्रीधरोपि पौषेपिकुर्यान्मकरस्थिते के चैत्रे भवेन्मेषगतयेहा स्यात् प्रशस्तभाषात् इति विवाहं वदति मर्गा मिथुन
स्थिते के इति ये तु चांद्रमासानेवाहुर्नारदादयः माघफाल्गुनवैशाखज्येष्ठमासाः शुभप्रदाः मध्यमः कार्तिके मार्गशीर्षे निदिताः परे इति तेषां मतं
फाल्गुने विहित इति तत्र मीनसंक्रमणसद्भावेपिशुभः चैत्रे निषिद्ध इति मेषसंक्रमणसद्भावेप्यशुभः तदुक्तं चंद्रावने शोभन्ति योपदिष्टं स्यात्
दजस्तुवैशाखगतो न निद्यः मध्वाश्रितौ द्वावपि वर्जनीयाविति अजस्तुवैशाखगतो न निद्य इति निर्मूलमेव वस्तुतस्तुवसिद्धेन उभयमासो विधानात् सौरचांद्रमास
के उक्तो विवाहः एकतरपक्षाश्रयेण मध्यमः दिनाधिपे मेषवृषालिकुंभच्युग्मनक्राख्यघटसंस्थे माघद्वये माघवशुक्रयोश्च सुरवे विधाकोत्तिकसौम्यः ॥

॥ अलिप्तगाजगते करपीडनं भवति कार्तिकं पौषमघुषपि १३ ॥

वचनानि तेषां व्यवस्था च लिख्यते तत्र ऋष्यशंगः विवाहव्रतयज्ञेषु सौरमानं प्रशस्यते गार्ग्योपि विवाहोत्सवयज्ञेषु सौरमानं प्रशस्यते चंद्राग्निगोः विवाहा
दौ स्मृतः सौरायज्ञादौ सावनः स्मृतः इत्येवमारी निसौरमासविधायकवचनानि अथ चांद्रमासविधायकानि तथा च वसिष्ठः उद्वाहयज्ञात्पुनर्यज्ञप्रतिष्ठा
तिथि व्रतसौरमहोत्सवाद्यपर्वक्रियावासुग्रहप्रवेशसर्वहिचंद्रेण विपृत्यते तत् नारदः यात्रोद्वाहव्रतसौरतिथिर्वर्षशक्तिर्णयं पर्ववास्तुपवासीदिवस्त्र्वांदे
ण गृह्यते इत्यादी नित्तत्रैकतरमासावलंबनेऽपरिव्यर्थं स्यादित्यत्र समाधीयते यत्र सौरचांद्रमा माग्यामासशुद्धिरुपलभ्यते स उक्तो विवाहः एकतरपक्षाव
लंबने मध्यमदस्युक्तं प्राक् मध्यमपक्षावलंबनव अवश्यं देषाकन्याविषयं वेदितव्यं अपरे पुनर्देशविवाहयोः तथातपनी कृष्णयो मध्ये चांद्रो मासः प्र
शस्यते अन्येषु सर्वदेशेषु सौरव्रतविवाहयोः तथा विंध्यादेर्दक्षिणे भागे चांद्रो मासः प्रशस्यते उद्वाहो तु विंध्यस्य सौरमानं विधीयते अन्येषु सर्वदेशेषु मिश्रं मा

विवाहोत्सवयज्ञेषु सौरमानं प्रशस्यते चंद्राग्निगोः विवाहा
दौ स्मृतः सौरायज्ञादौ सावनः स्मृतः इत्येवमारी निसौरमासविधायकवचनानि अथ चांद्रमासविधायकानि तथा च वसिष्ठः उद्वाहयज्ञात्पुनर्यज्ञप्रतिष्ठा
तिथि व्रतसौरमहोत्सवाद्यपर्वक्रियावासुग्रहप्रवेशसर्वहिचंद्रेण विपृत्यते तत् नारदः यात्रोद्वाहव्रतसौरतिथिर्वर्षशक्तिर्णयं पर्ववास्तुपवासीदिवस्त्र्वांदे
ण गृह्यते इत्यादी नित्तत्रैकतरमासावलंबनेऽपरिव्यर्थं स्यादित्यत्र समाधीयते यत्र सौरचांद्रमा माग्यामासशुद्धिरुपलभ्यते स उक्तो विवाहः एकतरपक्षाव
लंबने मध्यमदस्युक्तं प्राक् मध्यमपक्षावलंबनव अवश्यं देषाकन्याविषयं वेदितव्यं अपरे पुनर्देशविवाहयोः तथातपनी कृष्णयो मध्ये चांद्रो मासः प्र
शस्यते अन्येषु सर्वदेशेषु सौरव्रतविवाहयोः तथा विंध्यादेर्दक्षिणे भागे चांद्रो मासः प्रशस्यते उद्वाहो तु विंध्यस्य सौरमानं विधीयते अन्येषु सर्वदेशेषु मिश्रं मा

६५

अथमासप्रसंगाज्जन्ममासादिप्रयुक्तनिषेधविधीन्येदं ब्रह्म आद्येति यस्मिन् चंद्रमासे जन्ममासजन्ममासः जन्मतिथिमारभ्य त्रिंशत्तिथ्यात्मको
 मासो जन्ममासः यत्र मासे जन्ममासं जन्ममासावित्युच्यते पक्षद्वयमध्ये प्रथमप्रकारेण प्रतिपादिते जन्मनक्षत्रजन्मतिथिः समाहारद्वंद्वः जन्मसुहृ
 त्वापि तत्राद्यगर्भयोः सूतकन्ययोर्द्वयोः करग्रहो नोचितः निषिद्धः वसिष्ठः स्वजन्ममाससंतिथिसंगेषु वैनाशिकाद्यसंगेषु चैवं नोद्धारत्वात्माभ्युदय
 भिकांसीनैवाद्यगर्भद्वितयं कदाचित् एतत्प्रवादेऽपि जातं हि द्विषयते वसिष्ठ इत्यादि पूर्वमुक्तः अथेति द्वितीयजन्मपारनाद्यगर्भयोश्चैद्विद्वाह स्तद्धि
 सुतप्रदो विबुधैः संदितैः प्रशस्यते अत्राद्यगर्भराहित्यं सर्वथा विवक्षितम् अथवा चेदनाद्यजनुषोरिति पठितव्यं तथा चंच्यवनः जन्मसंज्ञकं सिवात्पारा
 यामथ जन्मनि जन्मलग्ने भवेद्देहापुत्राढ्यापतिवल्गुभेति एतच्चात्राद्यगर्भविषयं अत्राद्यगर्भसाक्षात्निषेधात् १४ ज्येष्ठमासे विशेषं लिख्यते ज्येष्ठं

आद्यगर्भसूतकन्ययोर्द्वयोर्जन्ममासमतिथौ करग्रहः नोचितोऽयं विबुधैः प्रशस्यते चेद्द्वितीयजनुषोः सूतप्रदः १४ ज्ये
 ष्ठं द्वयमध्यमसंप्रदिष्टं त्रिज्येष्ठं चैव युक्तं कदापि ॥ ७ ॥ इति पुत्रो ज्येष्ठः कन्या ज्येष्ठा मासोपि ज्येष्ठः इत्येव त्रिज्येष्ठं चैव कदापि नैव युक्तं

न प्रशस्तं ज्येष्ठमासे ज्येष्ठयोर्वधुवरयोर्विवाहो नैव कार्यमित्यर्थः यदात्वेकतरज्येष्ठत्वे ज्येष्ठमासो भवति तदा मध्यमसंप्रदिष्टं अगतिविषयकमि
 त्यर्थः एकं ज्येष्ठमन्यद्वयमज्येष्ठं तदा शुभमेव बराहः द्वौ ज्येष्ठौ मध्यमो प्राक्ता ज्येष्ठः शुभमावहः ज्येष्ठत्रयं न कुर्वन्ति विवाहे सर्वसंमतं अस्या
 म्बार्हमाह केचिदिति सत्यावश्यकत्वे सूर्यवह्निगकृत्तिकास्थस्य क्ता ज्येष्ठमासेपि ज्येष्ठवरस्य कन्यकायाः विवाहः शुभमिति चेत्तुः एतच्चैव पस्य
 स्यनज्येष्ठ इति सामान्यतामंगलकृत्यनिषेधेऽपि द्रष्टव्यम् भरद्वाजः ज्येष्ठे ज्येष्ठस्य कुर्वीत भास्करे चानलस्थितेनात्मव्रात्तीनं कार्याणि दिनानि दशचतु
 रिति अत्र ज्येष्ठपुत्रदुहित्रो ज्येष्ठमासवतमार्गशीर्षमंगलकृत्यनिषेधमाह भरद्वाजः मार्गशीर्षे तथा ज्येष्ठे सौरपरिणयव्रते आद्यगर्भदुहित्रोस्तु यत्नेन

मु० ली०
वि० प्र०
६६

स्वयमपि ज्येष्ठापत्यस्य न ज्येष्ठैके श्रिन्मार्गे पिनेष्यत इत्युक्तं प्राक् केचिद्ग्रहणं शिष्टाचाराभावरितिसूत्रमिदं नैव न्यमित्येष्ठायाः कन्यायाः
ज्येष्ठपुत्रेण सह विवाहेनैव स्यात् गर्गः ज्येष्ठायाः कन्यकायाश्च ज्येष्ठपुत्रस्यैव मित्यः विवाहेनैव कर्तव्योपरि स्यान्निधनं तयोरिति १५ अथान्य
विशेषं हरिणीच्छं दसाहे सक्तपरिणयारिति निजकुले इति देहलीदीपन्यायेनात्रापि संबध्यते निजकुले स्ववशे सक्तस्य पुत्रस्य परिणयात्पणमा
सातः षण्मासमध्ये कृता करपीडनं कन्याविवाहो न स्यात् नारदः पुत्रोद्वाहासरं पुत्रीविवाहो न क्रतुभये न दयैव तमुद्वाहो न्मडनादपि मुंडनमिति
तद्वदिति निजकुले त्रिपुरुषमध्ये पुत्रस्य कन्याया वा मुंडनाद्विवाहान्मुंडनं चोपनयनं समावृत्तेनादिवान्तद्वत् षण्मासमध्ये न कार्यम् अत्रि
कुले क्रतुत्रयादयाम्मुंडनान्तु मुंडनं प्रवेशान्निर्गमे चैव न कुर्यान्मुंडनं त्रयमिति अत्र विशेषः शांडीयः घृतं समावृत्तं न कसंचो लकेशात्तमेतानि
केचित्सूर्यवन्दिगं प्रोत्थवाहैर्नैवान्योत्प्यं ज्येष्ठयोः स्याद्विवाह १५ सक्तपरिणयात् षण्मासात्तः कृता करपीडनं न च निजकुले तद्व
द्वा मुंडनादपि मुंडनम् न च सहजयोर्दिये भ्रात्रोः सहोदरकन्यकेन सहजसक्तोद्वाहोर्थादेश्च भेन पितृक्रिया १६ ॥ १६ ॥
इति तत्राः सौरपुरस्कृत्य भवन्ति यस्माच्चत्वारितस्मादिह मुंडनानि चूडासीमंतकेशांत विवाहोपनयान्वधाः सरुमंगलमित्याह सूरन्यलुभं मलं ज्येष्ठ
कृत्वा तु षण्मास न कुर्वाणु मंगलम् कुर्वन्ति मुनयः केचिदन्यस्मिन्पितृसरे लघुवामंगलं कार्यं कार्यवैमिर्त्ति क्विदु सौद्राहः प्रवेशारव्यः क्विद्विहस्त
निगमः मुंडनं चो लमित्युक्तं तत्रोद्वाहोत्तु मंगलम् चो लमुंडनमेवोक्तं वज्रपहरणासरम् मौजीव भयतः कार्योपते मौजीनमुंडनम् अभिषेवत्सरेपि
स्यात्तद्वहस्तत्र भेदेयत् अभेदेदिवसस्यापि न कुर्वादि कमण्डपे इति एषां समूलत्वे देशकालसंकटे सति चोद्व्यं उक्तं च एकोदरयोर्द्वयोरेकदिनो
द्वहने भवेन्नाशः नद्यंतरं एवैकेदिनेप्याहुः संकटे च शुभं न प्रतिषिद्धं लग्नं संप्राप्ते संकटे महति एकोदरसंभवयोरेकाहे भिन्नमुंडपकाले इति।
न चैति सहजयोः सौदरयो भ्रात्रोः सहोदरकन्यके न देयेनोद्वाह्ये नारदः न चैकजन्मनोः पुंसौरेकजन्यो तु कन्यके नूनं कदाचिद्द्वह्ये नैकदा मुंडन

रामः
६६

इयमिति अत्रचकारोऽनुक्तसमुच्चयार्थस्तेनैक सौवरायसहोदरकन्याह्वयमपिनदेयं नपुत्रीद्वयमेकस्मिप्रदद्यात्तुकराचनेतिवसिष्ठोक्तेः न सह
 जसूतौद्वाहोवार्धइति सूतश्चसूतौसूताचसूतेसरूपाणमेकशेषइत्येकशेषःसूताचसूतौपुमान् स्त्रियेत्येकशेषःसूतौचसूताचसूतेचसूतौवेति
 सूताःइतिकैकशेषणाद्देहेपुमान् स्त्रियेत्येकशेषःसहजाश्चतेसूताश्चतेसूताश्चेतिकर्मधारयःतेषांसोदरभ्रातृणांविवाहःअब्धिपण्मासमध्येन
 कार्यःउद्वाहइत्युपलक्षणं ततश्चकामातुजयोःपुत्रयोःकन्ययोर्वासमानसंस्कारेनकार्यइत्यर्थःउद्दमनुःएकमातृजयोरेकवत्सरेपुरुषस्त्रियोःनपुमा
 नाक्रियांकुर्यान्मातृभेदेविधीयते समानक्रियासुउनादिकाभिन्नमातृजयोःसमानक्रियायांनदोषःनारदःसमानापिक्रियाःकुर्यात्तच्चभेदेभ्योऽपिच
 विवाहोदुहितुःकार्येनविवाहश्चतुर्दिनमिति भिन्नमातृदुहितुर्विवाहःसमानक्रियायांयदिदिनचतुष्टयमध्येनकार्यमित्यर्थःवसिष्ठेनविशेषउक्तः
 एकोदरप्रसूतानानात्रकार्यत्रयंभवेत्भिन्नोदरप्रसूतानानेतिशातातपोब्रवीतइति चैलिपनयनविवाहरूपंकार्यत्रयं आदौचैलिततोमौजीविवा
 हश्चशुभप्रदःमातृभेदेवधैरुक्तोमातुरैकानकहिवित् एवमितिभिन्नोदरमंगलमावश्यकत्वेगृहभेदात् एकगृहेआचार्यभेदात्कार्यवसिष्ठःहि
 शोभनत्वेकगृहेनवेष्टंशुभतुपश्चानवभिदिनैस्तु आवश्यकंशोभनमुत्सुकैवाहारेणवाचार्यविभेदतोवेति यमलजातयोस्त्वयमपिनिषेधोनास्ति
 एकस्मिन्वत्सरे चैववासरेमंडपेतथाकर्तव्यमंगलस्वस्त्रोभ्रात्रोयमलजातयोःतत्रापिज्येष्ठानुक्रमेणकार्यज्येष्ठानुक्रमस्तुगर्भोस्यचिक्रमण
 तथाचभागवतेतृतीयस्कंदेहिरण्यासहिरण्यकुशिपूत्यतोप्रजापतिर्नामतयोरकार्षीद्युःप्राक्स्वदेहाद्यमयोरजायततवेहिरण्यकुशिपुविदुःप्रयत्नैः
 जाहिरण्यासमसूतसाग्रतइति तथाविद्यके आत्रेयसंहितायां यदाविशेद्विधाभूतबीजपुष्योपरिस्परत तदाभवेद्विधागर्भःसूतिर्वेशन्निपयेयात्तेनप्र
 थमंजातःकनिष्ठःअनंतरंजातो ज्येष्ठःअतएवयमयोश्चैवगर्भेतुजन्मतोज्येष्ठतामतेतिमनुनागर्भजन्मतइत्युक्तं जन्मज्येष्ठेनचाह्वानसुब्रह्मण्या
 स्वपिस्पतमिति तुमनुवचनम् एककोशजातयमलविषयं तथाचदेवलःयस्यजातस्ययमयोःपश्यति प्रथमंमुखं संतानःपितरश्चैवतस्मिन्ज्ये
 ष्ठ्यप्रतिष्ठितमिति संतानोवशःयदा तुपुसोबला निशयाद्रेतसोद्विधापातःतदाकोशद्वयेयमलोसनिः॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥

सु०टी० | यदा तु गर्भवायुना एकस्मिन्नेव कोशेरेतसौ द्वैधीभावस्तदा एककोशे एव युगपद्यमलजन्मेति ननु स्त्रीणां विवाह उपनयनस्थान इति स्मृतेः कन्या
 वि०प्र० ६७ | विवाहस्य पुत्रोपनयनस्य च समानमिति चेत् न अथ वर्षब्राह्मणमुपनयेदिति वचने ब्राह्मणग्रहणात्कृत्वा भूमिस्यनुचतेश्च स्त्रीशुद्राणां व्रतबंध
 निषेधाच्च यतस्त्रीणां विवाह उपनयनस्थाने इत्युक्तत्वात्सां द्विजत्वासिध्यर्थं अतः स्त्रीविवाह एव न तूपनयनं तस्मात्सोदरकन्यापुत्रयोर्विवाहोपन
 यनयोः समानसंस्काराभावात् षण्मासमध्ये पितृकार्ये श्रुभे इति श्रुभे विवाहादिमङ्गलकृत्ये पितृक्रियाश्चादिक्रियानुकार्या मंगलेनाप्यमंगलमि
 तिनारदोक्तेः अमंगलं श्राद्धं समाप्ते एव मंगले कार्यं न मध्ये इत्यर्थः १६ अथ प्रतिकूलनिर्णयमिंद्रवंशयाह वध्वावरस्येति निश्चयोत्तरं वाग्दानं
 तरंबध्वाकन्यायाः वरस्य वा कुलेवंशेति पुरुषेषु पुरुषत्रयमध्ये कश्चन सपिंडो नाशं प्राप्नुयात् तत्र मासोत्तरं मरणदिनादारभ्य त्रिंशद्दिनं प्रतिकूलं
 ततः शांत्यास्वनुष्ठितया विवाहः स्रुवेन इष्यते इदं पित्रादिभिन्नविषयम् मांडव्यः अन्येषां तु सपिंडानामाशौचमाससंमितं तदंते शांतिकृत्वा ततो लग्ना
 वध्वावरस्यापि कुले त्रिपुरुषेणाशं व्रजे कश्चन निश्चयोत्तरं मासोत्तरं तत्र विवाह इष्यते शांत्याथ वा सूतकनिर्गमे परैः १७ ॥

विधीयते पित्रादिमरणे तु विशेषः वरबध्वाः पितामाता पितृव्यश्च सहोदरः एतेषां प्रतिकूलं चेत् महाविघ्नकं भवेत् पितामाता महश्चैव माता वा पिपिता
 मही पितृव्यः स्त्रीकृतो भ्राता भामिनी वा विवाहिता एभिरेव विपन्नैश्च प्रतिकूलबुधैः स्मृतं वाग्दानानन्तरं स्यत्र कुलेयोः करेयं चिन्मृतिः कृत्यं सुवत्स
 रादूर्ध्वं विवाहः श्रुभेदो भवेत् पितुराशौचमदे स्यात्तदर्थं मातुरेव हि मासत्रयं तु भार्यायास्तदर्थं भ्रातृपुत्रयोः अन्यच्च प्रतिकूलसपिंडस्मृत्तमासमेकं सति व
 र्जयेत् विवाहस्तुतयोः पश्चात्तयोरेव विधीयते दुर्भिक्षे राष्ट्रभंगे च पित्रोर्वाप्रणसंशये प्रौढायामपि कन्यायां प्रतिकूलं न दुष्यति दीर्घरोगाभिभूतस्य इदं
 शास्थितस्य च उदासवर्तिनश्चैव प्रतिकूलं न विद्यते संकटे समनुप्राप्ते याज्ञवल्क्येन योगिना शांतिरुक्तं गणेशस्य कृत्वा तां श्रुभमाचरेत् अथावश्यं
 कृत्वा पवादमाह अथवेति आशौचनिर्गमेशांत्यास्वनुष्ठितया विवाहः परैराचार्यैरिष्यते ज्योतिः प्रकाशे प्रतिकूलेऽपि कर्तव्यो विवाहो मासमेतरा शांति

१७ ॥
 १७ ॥

अथान्वद्विनिर्गमोत्तरमुपजास्याह चूडाव्रतमिति अपिशब्दात्समावर्तनादि चैलमुपनयनं समावर्तनं च विवाहानंतरं पुरुषत्रयमध्यवनेष्टं तथा
 व्रतादुपनयनं चूडाचपुरुषत्रयपर्यन्तेनेष्टा तथा च ध्याः स्तुषायाः प्रवेशात्कृताया विनिर्गमोपि पुरुषत्रयपर्यंतमेवनेष्टा मेधातिथिः पुरुषत्रयपर्यंतं
 तिकूलसंगोत्रेण प्रवेशान्निर्गमोत्तरं तद्वत् तथा सुंडनमंडने इति तस्मान्मूलपुरुषस्य चतुर्थत्वेनायदोषः स्थायदोषः पुरुषत्रयेपि षण्मासपर्यंतमेव अ
 तएव षण्मास इति मासषट्कानंतरं व्यरतोपि विवाहादिः शुभः एतन्मूलवाक्यकुले क्रतुत्रयादवो गित्यादिना प्रागुक्तं अत्राप्यवाह्यव्यते वेति अथ
 वा अन्वभेदात् षण्मासमध्येपि शुभः यथा माघे विवाहो वैशाखे चैलं यज्ञोपवीतं वा भवतीत्यर्थः सहितासारावल्या फाल्गुने चैत्रं सतुषुत्रोद्वाहोपनाय
 मे भेदाद्दस्य कुर्वीत ननु त्रयविलं घनमिति १८ अथ मूलादनिष्ठनसत्रोत्तरयोर्वधूवरयोः श्वशुरादिपीडं कत्ववसंतिलकेनाहं श्वश्रुविनाश
 चूडाव्रतंचापि विवाहतो व्रताचूडाचनेष्टापुरुषत्रयांतरे वधूप्रवेशाच्चकृतां विनिर्गमः षण्मासतो वाद्द्विभेदतः शुभः १८ श्वश्रु
 विनाशमहिजौसूतरां विधत्तैः कन्यासूतौ निर्ऋतिजौ श्वशुरं हतश्च ज्येष्ठा भजाततनया स्वधवाग्रजं च शक्राग्निजा भव
 ति देव रनाशकर्त्री १९ द्वीशाद्यपादत्रयजा कन्या देवरसौरव्यदा ॥ ७५ मिति अहिजौ अश्लेषा नसत्रोत्तरौ कन्यापुत्रौ श्वश्रुः साक्षाद्
 रस्यमातुः कन्याया वा साक्षान्मातुः नाशं विधत्तः कुरुतः तथा निर्ऋतिजौ मूलेत्यतौ श्वशुरं हतः नाशयतः जनकं जनं हंति भर्तुर्मूलाहि धिस्यजेति
 सिष्टाक्तेः कुलन्यायत्वात्कन्यायामपि साक्षान्मातरं ज्येष्ठेति ज्येष्ठानसत्रोत्तरौ कन्या स्वधवाग्रजं भर्तुर्ज्येष्ठभ्रातरं हंति शक्राग्निजा विशाखोत्तरादे
 वस्य भर्तुकनिष्ठभ्रातुर्नाशकर्त्री उक्तं च ऐंद्रीपत्यग्रजं हंति देवरं तु द्विदेवतेति १९ एतदपवादमनुष्णमाह द्वीशाद्येति स्पष्टार्थम् न हंति देवरं कन्या तुला
 मिश्रादिदैवजातदस्य पादजात्वाज्यादुष्टावृश्चिकपुच्छवदिति वृद्धनारदेक्तेः मूलेति मूलचतुर्थचरणोत्तरौ कन्यासूतौ श्वशुरे सौरव्यदौ अश्लेष
 वाप्रथमचरणोत्तरौ च श्वश्रुः सौरव्यदौ नारदः सूतः सूतावानियतं श्वशुरं हंति मूलजौ नदस्य पादजौ नैव तथा श्लेषाद्यपादजाविति पुंस्त्वमविवक्षि

५०० टी० ज्योतिर्निबंधमौजीबंधनानंतरं मूलाश्लेषादोषो नास्तीत्युक्तं मूलव्यालोद्भवो दोषः पुंसामौज्यां विनश्यतीति भूषालक्ष्यं भवचनादिति तं न मूलाश्लेषादो
 षः शूद्रविषयः पर्यवस्यति तथा ज्येष्ठो सन्नः पुमान् पत्यग्रजमग्रजां वाहंति विशारवो सन्नश्च पत्यनुजमुत्तुजाहंति उक्तं च कलत्रपटले पत्यग्रजामग्रजां वा
 हंति ज्येष्ठसर्जः पुमान् तथा भार्यानुजां चैवानुजं हंति द्वेवज इत्युक्तं तत्परिहारश्च तत्रैव मूलांशपादजौ श्रेष्ठौ तथा श्लेषाद्यपादजौ द्वौ शोशपादजौ दुष्टौ तद्वा
 ज्येष्ठांशपादजाविति ज्येष्ठा विशारवो सन्नपुंसः दोषतत्परिहारनिरूपणग्रन्थे घट्टत्वादुपेक्ष्यम् २० अथाष्टकूटानां नामान्यनुष्ठुभाह वर्ण इति ए
 ते वर्णादिमैत्र्यां सत्यां गुणाधिका एकादिगुणाधिकाः स्युः यथा वर्णमैत्र्यामैको गुणः वश्येद्वा कित्यादि २१ तत्रादौ वर्णकूटं प्रमाणिकयाह द्विजा इति श्री
 नकर्कवृश्चिका द्विजाः ब्राह्मणाः ततो नंतरमन्येषु सिंहधनुराशयो नृपाः क्षत्रियाः वृषकन्यामकरा विशो वैश्याः मिथुनतुलाकुंभाः अग्निजाः शूद्राः ।

मूलांशपादसर्पाद्यपादजाते तयोः शुभे २० वर्णो वश्यं तथा तारायोनिश्च ग्रहमैत्रकम् गणमैत्रं भूकूटं च नाडी चैते गुणाधि
 काः २१ द्विजादृषालिकर्कटास्ततो नृपा विशो अग्निजाः वरस्य वर्णतो धिकावधूर्नशस्यते बुधैः २२ हित्वा मृगेंद्रं नरराशि
 वश्याः सर्वे तथैषां जलजाश्च भक्ष्याः सर्वेपि सिंहस्य वशे विना लिंज्ञेयं नराणां व्यवहारतोऽन्यत् २३ ॥ २३ ॥ ६ ॥

तत्र वरवधूराशयो वर्णो ज्ञात्वा वरस्य वर्णतो ब्राह्मणादिकावधूरधिका ज्येष्ठवर्णा बुधैर्नशस्यते किंतु सभाहीना वशस्यत इत्यर्थः एको गुणः सिंहवर्ण
 तथा वर्णो नमवरे हीनवर्णो वरेशून्यके प्यद्गुः सदृशेदलमिति २२ अथ वश्यकूटमिंद्रकत्रयाह हित्वेति नरराशयो मिथुनकन्यातुला एषां मेषाद्यः सर्वेपि सिंह
 स्यक्ता वश्याः ननु जलचराणां सहा नवस्थानात् कथं वश्यत्वं तत्राह जलजास्तु भक्ष्या इति एषां नरराशीनां जलजाः मकरकुंभमीनकर्कास्तु भक्ष्याः किंपुम
 वश्या इति सूत्रयितुशब्दः सिंहस्यालिंश्चिकं विना सर्वे वश्याः अन्यदनुक्तं च तुष्पदानां जलचराणां वश्या नश्यं नराणां मनुष्याणां व्यवहारतो ज्ञेयम् वश्य
 कूटं वश्यभक्ष्यवैरे भेदे न त्रिधा तत्र वरराशेः स्त्रीशशो वश्ये सति तु एह यम् भक्ष्ये एको गुणः वैरे गुणाभावः २३ ॥ २३ ॥ २३ ॥ ६ ॥

रामः
 ६८

अथ ताराकूटमनुषुभाह कन्यर्सादिति कन्यानसत्राद्वरनसत्रं यावद्गणयेत् तथा वरनसत्रादपि कन्यानसत्रं गणयेत् तो वशिष्टकेन वभिर्भक्तै यद्वशि
 षं तत्रे त्रिपंचसप्तमितं भवेत्तराः सदशकं भस्मृतम् अन्यथा एकद्विचतुः षडष्टनवमितं चत्तराशकं भस्म उभयत्रापि त्रिपंचाद्विमिते रोषितारमित्रीनास्त्वयग
 णाभावः एकत्रचेतदाऽर्धमैत्रीतदाऽर्धैको गुणः उभयत्रापि च आदिशेषाभावस्तदा पूर्णमैत्री गुणत्रयं २४ अथ यो निकूटशार्दूलविक्रीडितद्वयेनाह
 अश्विन्यंबुपयोरिति ज्येष्ठमैत्रभयोरिति अश्विनीशततारकयोर्हयोश्चो यो निरुक्तः एवं स्वातीहस्त्वयोः कासरो महिषः सुलो यो महिषो वाहृषदो
 सरसैरभाद्रस्यमरोक्तेः कर्णः श्रवणः अनुपूर्वाषाढातयोर्वा नरो मर्कटः चांद्रमृगः अज्योनिर्वह्मा तद्वरो हिणी तयोरहिः सर्पः कुरंगो हरिणः अनु
 कन्यर्साद्वरभं यावत्कन्याभं वरभाद्रपि गणयेन्मवहृच्छेषे त्रीषद्विभमसत्सृतं २४ अश्विन्यंबुपयोर्हयोनिगदितः स्वात्य
 र्कयोः कासरः सिंहो वस्वजपाद्भयोः समुदितो याम्यात्ययोः कुंजरः मेषो देवपुरोहितानलभयोः कर्णो वनोर्वा नरः स्याद्वैश्वा
 भिजितोस्तथैवनकुलश्चाद्राज्योन्यो रहिः २५ ज्येष्ठमैत्रभयोः कुरंगो उदितो मूलाद्भयोः श्वा तथा मार्जारो दिति सर्पयो रथम
 चायोन्योस्तथैवोदुरुः व्याघ्राद्दीशभचित्रयोरपि च गौरार्यम्णबुध्यर्षयो र्योनिः पादगयोः परस्परमहावैरं भयोन्योस्त्यजे
 राधान्येषु योः द्वीशभं विशारवाचित्रयोर्व्याघ्रः बुध्यर्षो उत्तराभाद्रपदा अर्यमोत्तराफाल्गुनीतयोर्गो योनिः अन्यत्स्यष्टं फलमाह पादगयोरि ॥ २६ ॥
 ति एकस्मिन्पादे चरणगतयोरुक्तनसत्रयोन्योः परस्परमहावैरं भवेत् यथा अश्विन्यंबुपयोर्हयोपि गदितः स्वात्यर्कयोः कासर इति पादः तत्रोक्तयोर्भ
 योन्यो रश्वमहिषयोर्महावैरं एवं सिंहहस्तिनोरित्यादि एतत्फलमाह अत्रिः एकयोनिषु संपत्यैदंपयोः संगमः सराभिन्नयोनिषु मध्यः स्यादरिभावेन चेतयोः
 योनैरथावेनोद्वाहः सतुकार्यो वियोगदः राशिवश्यं च यस्ति कारयेन्मत्तुरोषभाक् अत्रातिवैरवैरो रासीनमैत्रातिमैत्रक्रमेण गुणविभागः गोव्याघ्रादीनां अ
 तिवैरंतत्रगुणाभावः शून्यकमार्जारादीनां वैरस्तत्रैको गुणः अश्वमेषादीनामौदास्यंतत्रगुणद्वयंगोमेषादीनां मैत्रंतत्रगुणत्रयं एकयोनौ अतिमैत्रंतत्रगुण

॥ २६ ॥
 अत्रिः

सु०टी०
वि०त्र०
६६

अथग्रहमैत्रीशार्दूलविक्रीडिताभ्यामाह मित्राणीति मित्रेचेति बुधणिः सूर्यस्यभौमगुरुचंद्राः मित्राणिशुक्रशनीअस्यवैरिणौ अस्यसौम्यः बुधःसमः
विधोः चंद्रस्यबुधरवीमित्रे पुनरस्यविधोद्विषन् शत्रुर्नास्ति मंगलगुरुशुक्रशनयः समाख अथभौमस्यगुरुचंद्रसूर्यो मित्राणि बुधः शत्रुः शुक्रश
नीसमौ अथशशभृत्सूनोः बुधस्यसिताहस्करोरुक्ररवीमित्रे अस्यबुधस्यशशीशत्रुः गुरुशनीभौमाः समाः अथगीष्पतेर्गुरोः सूर्यभौमचंद्रा मित्राणि।
बुधशक्रोशत्रूसूर्यजः शनिःसमः अथकवेः शुक्रस्यबुधशनीमित्रे चंद्रसूर्योशत्रुकुजगुरुसमौ अथशनेः शुक्रबुधौमित्रेरविचंद्रभौमाद्विषोवैरिणः।

मित्राणिबुधणेः कुजेज्यशशिनः शुक्रार्कजौवैरिणौसौम्यश्चास्यसमोविधोर्बुधरवीमित्रेनचास्यद्विषत् शेषाश्चास्यसमाः
कुजस्यरुद्रश्चंद्रेज्यसूर्योबुधः शत्रुः शुक्रशनीसमोचशशभृत्सूनोः सिताहस्करो २७ मित्रेचास्यरिपुः शशीगुरुशनिस्माजाः
समागीष्पतेर्मित्राण्यर्ककुजेद्वोबुधसितोशत्रूसमः सूर्यजः मित्रेसौम्यशनीकवेः शशिरवीशत्रुकुजेज्योसमौ मित्रेशुक्र
बुधेशनेः श शिरविष्माजाद्विषोऽन्यः समः २८ रक्षोतरामरगणाः क्रमतोमघाहिवस्विंद्रमूलवरुणानलतक्षराधाः पूर्वा।
त्तरात्रयविधात्तयमेशभानिमैत्रादितींद्रहरियोस्ममरुल्लघूनि २९ निजनिजगणमध्येप्रीतिरत्युत्तमास्यादमरमनुज
योः सामध्यमासंप्रदिष्टा ॥ ५५ अंशोः गुरुः समः अत्रगुणविवारः तत्रैकाधिपतिवैपरस्परमित्रत्वेपंचगुणाः सममित्रत्वेचत्वारः उभयसम

त्वेत्रयोगुणाः मित्रवैरेगुणद्वयसमवैरेणकगुणः परस्परवैरेगुणाभावः २७ २८ अथगणकूटवसंततिलकयाशालिन्यावाह रक्षोनेरिति निजनिजेति
क्रमतो रक्षो नरगणाः पादत्रयेणोच्यन्ते तस्यचित्राशधाविशाखा मघादिरतुसूर्यतंनसत्राणिरक्षो गणः पूर्वात्रयमुत्तरात्रयंविधातारो हिणीयमां
भरणीदेश आश्री एतानिभानिनरगणोमनुष्यगणः मैत्रमनुष्या अदितिः पुनर्वसुः इंद्रमृगः हरिः श्रवणः भौमरेवती मरुत्सामी लघूनि अश्विनी पुष्य
हस्ताः एतानिनवभान्यमरगणोदेवगणइति २९ निजेति स्वस्वगणेविद्यमानयोः स्त्रीपुरुषेनक्षत्रगणयोरत्युत्तमाप्रीतिः स्यात् अमरमनुजयोर्देवमनु

पुष्याः स्त्रीपुरुषयोः ॥

६६

परस्परं प्रीतिर्मध्यमा स्यात् अरुमनुजयोगक्षसमनुष्ययोः स्त्रीपुरुषयोर्मृत्युरेव प्रदिष्टः प्रबलदुर्बलन्यायेन मनुष्यगणस्यैव नाशः शाडीये रक्षोगणः पुमान् चेत्यात्कन्या भवति मानवी केपी च्छंति तद्दोहाहं व्यस्तं केपी हने च्छंति एतत्तुल्यन्यायाद्देवराक्षसयोरपि द्रष्टव्यम् अस्यापवादमाह गर्गः रक्षोगणो यदापुंसां कुमारी नृगणा भवेत् सङ्कटं खगप्रीतिर्यो निशुद्धं श्रुतं तदेति अत्रेयं गुणकल्पना नराक्षसोर्महद्वैरं तत्र गुणाभावः देवराक्षसोर्द्वैरं तत्र गुणाभावः देवमनुष्यत्वं चत्वारः गणैकत्वेषु गणाः ५० अथ राशिकूटमनुषुभाह मृत्युरिति स्त्रीपुरुषयोः परस्परं षष्ठाष्टमराशित्वं सति मृत्युर्ज्ञेयः एवं वात्मजनघपंचमेष्यत्यानां हानिः एवं द्विर्द्वादेशे निर्धनत्वं दारिद्र्यं स्यात् अन्यत्र तृतीयैकादेशचतुर्दशमिसमसप्तमे वा सति सौरव्यकृत्याणि पीडन स्यात् ३१ अथास्यदुष्टभकूटस्य परिहारं शादूले विक्रीडितेनाह प्रोक्तेति स्त्रीपुरुषराश्याद्वैरैकाधिपत्ये सति एकस्वामिकत्वे सति प्रोक्ते दुष्टकूटे षडष्टकादावपि

अरुमनुजयोश्चेन्मृत्युरेव प्रदिष्टो रनुजविबुधयोः स्याद्वैरमेकांततोत्र ३० मृत्युः षडष्टके ज्ञेयोऽपत्यहानिर्नवात्मर्जे द्विर्द्वादेशे निर्धनत्वं द्वयोरन्यत्र सौरव्यकृत ३१ प्रोक्ते दुष्टभकूटके परिणयस्त्वैकाधिपत्येषु भोथोराशीश्वरसौहृदेपि गदितोः

विवाहः शुभोगदितः यथा मेषवृश्चिकयोः तुलावृषभयोर्वा नवपंचमेत्वेकाधिपत्याभावः द्विर्द्वादेशे मकरकुंभयोः ॥ नाड्युक्षशुद्धिर्यदि ॥ अथ वाराशीश्वरयोराशिस्वामिनोः सौहृदे मंत्रेपियदि नाडी नसत्रयोः शुद्धिर्वैधौ न भवेत्तदापि दुष्टभकूटके विवाहः शुभः यथा षट्काष्टके मीमसिंहराश्यां नवपंचमेषधनुषोर्द्विर्द्वादेशमीनमेषयोस्त्रिादि तथा च वसिष्ठः द्विर्द्वादेशवानवपंचमेवाषट्काष्टके राक्षसयोः पिता वा एकाधिपत्ये भवने शमैत्रेशुभाय पाणिग्रहणं विधेयमित्यादि अन्यच्च विषमात्कन्यकाराशेः षष्ठषष्ठाष्टकं सत् समात्षष्ठं शुभं ज्ञेयं विपरीतं न शोभनं अन्येषु शप्योरिति अन्येषु प्रीतिषु षडष्टकादिभ्योऽन्यराशौ राशिस्वामिनोः परस्परशत्रुत्वे वा सति अंशपयोस्तद्राशिनवांशस्वामिनोर्बलित्वसंखिते स्यात् वा शिखंचसंखिताचप्रथमाद्विक्चनान्तपदम् बलित्वं उच्चादिस्थानस्थितत्वेन सबलत्वं संखितापरस्परमैत्रीते उभे च द्रवतः ॥ ६ ॥ ३ ॥ रामः

अथनाडीकूटं स्वर्गधरयाह ज्येष्ठारौद्रेति ज्येष्ठारौद्रमार्द्रा अर्यमोत्तराफाल्गुनी अंभःपतिर्वरुणः शततारका एभ्योनसत्रेभ्यो युगयुगं द्वयं ज्येष्ठा मूलं उत्तराह
 स्तः आर्द्रा पुनर्वसुः शततारापूर्वाभाद्रपदा द्वादशभमश्विनी च एतन्नसत्रनवकं परस्परमेकनाडीसुच्यते पुष्यमृगश्रिषाऽनुराधा भरणी धनिष्ठा पूर्वाषा
 ढापूर्वाफाल्गुनी उत्तराभाद्रपदा एतन्नसत्रनवकं मध्यनाडीसुच्यते अथवाप्यरिनव्यालविश्वोडुयुगयुगं वापुस्वाती तयुगद्वयं स्वाती विशाखा अग्निः कृ
 त्तिकारोहिणी व्यालः अश्लेषामघा विश्वोडुयुगं विश्वे उत्तराषाढा श्रवणश्च पौषमभरेवती एतन्नसत्रनवकं अपरात्तीयेकनाडीसुच्यते एतत्फलमा
 ह दंपत्योः स्त्रीपुंसयोः एकनाड्यापरिणयनमसत्तु दुष्टफलस्यात् मध्यनाड्या हिमिश्वयेन मृत्युद्वयोरपि स्यात् नारदेन तु विशेष उक्तः चतुस्त्रिंशद्द्व
 प्रिभोत्थायाः कन्यायाः क्रमशोश्चिभात् वन्दिभादिदुभान्नाडी त्रिंशत्तुः पंचपर्वसुगणयेत्संख्यया विकनाड्यां मृत्युर्न संशयः एकनाडी विषादश्च गुणैः सर्वै
 समन्वितः वर्जनीयः प्रयत्नेन दंपत्योर्निधनं यत इति असुमर्थस्यष्टमाह गर्गः चतुष्पात्कन्यका क्रसंगणयद्दक्षिणादिकं त्रिभंसंख्योपसव्येन मि
 न्नपर्वशुभावह कन्यका भस्त्रिपाचत्स्याद्गणयेत्कृत्तिकादिकं चतुर्भिः पर्वभिस्तद्दूरभिजिमारकानितम कन्यकस्यै द्विपाचत्स्याद्गणयेत्तौम्यभादिकं ।
 पंचभिस्त्ववरोहेतुपंचमांगुलिबर्जिते आसन्नात्वेकनाडी स्यादासन्नमृतिरायिनी दूरस्थवैकनाडी स्याद्दूरस्थानिष्टकारिणीति नाडीविचारे चंडेश्वरः १९
 मध्यशुभसमन्वितभोगः क्रोडेवमितवितवियोगः मध्येरेवेभवति विवाहे उभयोर्मरणं च दतिवराहः अश्यादिनाडी वेधर्षे क्रमास्वष्टद्वितीयकं याम्या
 दितुर्यतुर्पंचकृत्तिकादिद्विषष्टकं अन्यच्च अर्केन्दुजसोणि तपूजजीवाः केतुः सितो सद्गुशशंकसौराः जन्मादिनाडी त्रितयेशुभाः स्युः शुभेऽशुभं ।
 स्यात्शुभं शुभं च तद्यथा अर्कः १।१०।१९ बुधः २।११।२० मंगलः ३।१२।२१ बृहस्पतिः ४।१३।२२ केतुः ५।१४।२३ शुक्रः ६।१५।२४ राहुः ७।१६।२५
 चंद्रः ८।१७।२६ शनिः ९।१८।२७ शुभग्रहनाडी नक्षत्रेशुभकार्यकुर्यान्नाशुभग्रहनाडी नक्षत्रे इत्यर्थः चतुर्नाडी त्वहल्यायां पांचाले पंचनाडिक
 त्रिनाडी सर्वदेशेषु वर्जनीयाः प्रयत्नत इति मनुस्तु अहल्येतु चतुर्नाडीसयोगः कालमृत्युदः एषो मोन्यदेशेषु अपमृत्युफलप्रदः पंचनाडी समायोगः
 पांचाले कालदंडः इतरत्र समायोगो दुःखदा रिद्रोषकृत् त्रिनाड्या तु समायोगः सर्वानिष्टकारक इति ॥ १९ ॥ १९ ॥ १९ ॥

५१

आवश्यकत्वे गुरुः दोषापनुत्तयेनाड्यां मृत्युं जयजपादिकं विधाय ब्राह्मणांश्चैव तर्पयेत्कांचनादिना हिरण्यं पीतसिंहां च दद्याद्दूर्णादिकूटके गावो न्नवसनं
हेमसर्वदोषापहारकमिति अन्यच्च षड्द्वारके मेमिषु न प्रदद्यात्कास्यं सरूपं नवपंचमेति वस्त्रप्रदेयं कनकं च शक्त्या द्विहो शोभा ह्यणतर्पणं चिति ३४ अ
थेद्वज्रया पूर्वमध्यापरभागयोगीनिभांसाह पीस्मेति पौष्माद्रेक्याः षड् भागानि जौत्सभिप्रायमेकवचनम् पूर्वादेयोगिनिज्ञेयानि आर्षादिद्वादश
मध्यभागयोगिनिज्ञेयानि ज्येष्ठादीनि नवअपरभागयोगिनिज्ञेयानि फलमाह भर्ता प्रिय इति अयं भावः राज्ञामेतः पुरस्थस्त्री समागमे गणिकादिस्ता
मागमेवापूर्वादेयुति नक्षत्रे सति स्त्रीणां भर्ता प्रियः मध्यभागयुजिभे परस्परं प्रीतिर्भवेत् परेपरभागयुति मे स्त्रीणां प्रिया भवेदिति एवं धूर्वरयो
ज्येष्ठारौ द्वार्यमांभः पतिभयुगयुगं रास्त्रभंचैकनाडीपुष्ये दुत्वाष्टमित्रांतकवस्तुजलभं योनिभुभ्ये च मध्या वाय्यग्नि
व्यालविश्वोदुयुगयुगमथोपोस्मभंचापरस्याहं पयोरेकनाड्यां परिणयनमसन्मध्यनाड्यां हि सत्युः ३४ पौष्णशशाक्राद्
ससूर्यं नंदपूर्वाद्दमध्यापरभागयुग्मं भर्ता प्रियः प्राग्युजिभे स्त्रियास्यान्मध्ये ह्योः प्रेमपरे प्रिया स्त्री ३५ अकचटतपयश
वर्गः स्वगेशमार्जारसिंहशरणासु सर्पारवुमृगावीनो निजपंचमवेरिणामष्टौ ३६ राशेयैके चिद्विन्नमृसं ह्येः स्यात्सिंहेः सत्रैके
नवसमागमे पिज्ञेयमिति रत्नमालाटी कांयामहो देवेनेक्तं भागमपि ३५ अथ प्राच्यसंमतं वर्गकूटभार्यमाह अकचटेति अव
र्गोचसंज्ञकः कुचुदुदुपुइति पंचवर्गः एकोयवर्गो न्यः शवर्गः एवमष्टौ वर्गः तत्र अवर्गः स्वगेशस्य गुरुइस्य कवर्गो मार्जारस्य च वर्गः सिंहस्य टवर्गः शरणात्
वर्गः सर्पस्य पवर्गः आरुवर्षकस्य यवर्गो मृगस्य शवर्गो वैभेषस्य अत्र निजात्त्वस्मात्पंचमवेरिणायेषां तैतथोक्तोः गुरुइसर्पयोः मार्जारस्य कयोः
सिंहमृगयोः श्वमेषयोः परस्परमहावेरमित्यर्थः स्त्रीषु सयोनैस्त्रभस्य वर्गं चित्दा अशरुभं यहात्वेकवर्गे तदा शुभं एतच्च स्वाभिसे वक्योरपि विचार्य
३६ इदानीं नक्षत्रराशेयैके विशेषशालिन्याह राशेयैके चिद्विन्नमृसं ह्येः स्यात्सिंहेः सत्रैके

५१

यथा शततारापूर्वाभाद्रपदापादत्रयंच तथैव नक्षत्रैकोराशियुग्मैराशिद्वयचैव स्यात्तदपि प्रायुक्तो दोषेन स्यात् यथा पूर्वाभाद्रपदापादत्रयंचतुर्थ
 चरणञ्च अत्रापि विशेषमाह गर्गः एक राशी एव कृधिस्येयुं ताराप्रथमा भवेत् अतीवशोभना प्रोक्ता स्त्रीताश्चेत् शोभना अथैकराशिनक्षत्रैकोऽप्य
 वादमाह नक्षत्रैकोऽति वधूवरयोः राशैको नक्षत्रैको चयदि चरणभेदस्तस्यपिशुभं स्यात् जन्मनक्षत्रानि प्रापमाह वसिष्ठः अज्ञातजन्मनां नृणां
 नामभेपरिकल्पना तेनैव चिंतयेत् सर्वे राशिकूटं द्विजन्मवत् जन्मभजन्मधिषेयमनामभेनामधिष्यतः व्यस्येनयदाधिर्जपस्योनिधनप्रदमिति।
 ३७ सेवकादिभस्यस्वाम्यादिभात् पूर्वत्वे विशेषवसंततिलकयोह सेव्याधर्मणतिस्पष्टार्थमूतयोक्तमूडा मरसग्रहे भाभिनी जन्मनक्षत्रद्वितीयपतिज
 नाडीदोषानोगुणानांच दोषानक्षत्रैकोपादभेदेशु मं स्यात् ३७ सेव्याधर्मणयुवतीनगरादिभंचेत्सर्वहिभृत्येयनिभर्तु
 रादिसद्भात् ॥ २ ॥ सेवाविनाश धननाश न भर्तनाश ग्रामादिसौख्यहृतिदंक्रमशः प्रदिष्टं ३८ कुजशक्रसौम्यशशि
 सूर्यचंद्रजाः कविभौमेजविशानिसारयोगुरुः इहराशिषाः क्रियमृगास्यतौलिके दुभतोनवांशविधिरुच्यते बुधैः ३९ स
 मगृहमध्ये शशिरविहाराविषममध्ये रविशशिनोः सा ४० ॥ ॥ न्मभंनशुभं भर्तनाशायकथितं ब्रह्मयामले प्रथमं सेव्यजन्मसंदिती।
 प्रंसेवकस्य च नसेवा सुस्थिरातस्य जलबुद्धुदवस्त्रिये कृणुग्राहकं जन्मसं प्रथमं कृणुदस्य भातद्वितीयं कृणुसंबंधेन कर्तव्यः कदाचन कदाचिद्व्य
 षामेन क्रियते नैवलभ्यते पार्वती प्राणनाथेन प्रोक्तं डामरसग्रहे प्रायभप्रथमं यस्य द्वितीयं जन्मभं भवेत् नप्रात्यः सर्वथायामोयतः प्राणार्थनाशद
 ति ३८ अथराशिस्वामिनो मंजुभाषिण्याह कुजशक्रे तिस्यष्टार्थं क्रियमृगास्येति क्रियोमेषः मृगास्यं मकरः तौलिकस्तूलः इंदुमं कर्कः एभ्योराशिये
 धर्नेनवांशविधिरुच्यते मेषमेषादेव वधेमकरात् मिथुनेतुलतः कर्कककादेव एवं सिंहमेषात् एवं कन्यादिषु मकरादिभ्यः एवं मेषधनुरादिषु मेषादिभ्यः
 ३९ अथहोरांगायत्री छंदोभेदेन शशिवदनावनेनाह समगृहेति पंचदशभागमितैकैकाहोरात्ततः समराशिमध्ये प्रथमा चंद्रस्या द्वितीया सूर्यस्या विषर

राशिमध्यमथमारवराचंद्रस्यार्थः ४० ॥

मु०री०
विम्ब०
७२

अथत्रिंशंशद्रेक्षाणांश्ववसंततिलकयाह शक्रेति समराशिमध्येक्रमेणप्रथमतः पंचांशानांशुक्रःस्वामीततःशैलांशानांसप्तानांबुधःततोऽष्टांशानांगुरुःततःपंचानांशनिःततःपंचानांभौमःविषमभेतुअस्मात्समराशिविपरीतज्ञेयमत्रयमःपंचानांभौमःततःपंचानांशनिःततोऽष्टांशानांजीवःततःसप्तानांबुधःततःपंचांशानांशुक्रःअयंत्रिंशंशकःसप्तद्रेक्षाणकाइतिअस्यप्रमाणदशांशःतत्रप्रथमदशांशःप्रथमोद्रेक्षाणःसप्रथमस्यस्वामीशस्यततोदशांशःविंशतिभागपर्यंतद्वितीयोद्रेक्षाणःसःस्वराशितःपंचमराशीश्वस्यततोविंशतिविभागानंतरदशांशास्तृतीयोद्रेक्षाणःसःस्वराशेर्नवमार्थीश्वरस्ययथा मेषेप्रथमद्रेक्षाणोभौमस्यद्वितीयःसूर्यस्यतृतीयोशुक्र इति ४१ अथद्वादशांशपदुर्गोपसंहारचसफलंवसंततिलकयाह स्याद्वादशांशइतिइह षडुर्गद्वादशांशःराशितःस्वराशेरेवसार्धभागद्वयात्मकोज्ञेयःमेषस्यमेषादिवषस्यचषादिइत्यर्थःगहहोरादकःनव

शक्रज्जजीवशनिभूतनयस्यब्राणाःशैलाष्टपंचविशिरवाःसमराशिमध्ये त्रिंशंशकोविषमभेविपरीतमस्माद्रेक्षाणकाःप्रथमपंचनवाधिपानो ४१ स्याद्वादशांशइहाराशितएवगहहोराथदकनवमांशकसूर्यभागाःत्रिंशंशक।

श्वषडिमेकथितास्तुवर्गाःसौम्यैःशुभंभवतिचाशुभंभवपापैः ४२ ॥ ५ ॥ मांशःद्वादशांशःत्रिंशंशःइमेषडुर्गःकथिताःएतेवर्गाः

सौम्यग्रहाणांचेद्भवंतितदाशुभंयायानांचेदशुभंमिश्राश्चेदधिकवर्गसदृशफलंअत्रनारदादिभिरेकविंशतिर्महोदोषाउक्ताःयथापंचांगशुद्धिरहितोदोषस्त्वाद्यःप्रकीर्तितःउदयास्तशुद्धिरहितोद्वितीयःसूर्यसंक्रमःतृतीयःयापषडुर्गोभृगुःषष्ठःकुजोष्टमःगंडावेकत्तरिरिष्कषुडंष्टदुश्चसंग्रहःदंपत्यारष्टमंलग्नराशिविषघटीतथादुर्मुहूर्त्तवारदोषःस्वार्जूरिकसमाधिभंगग्रहणोसातभंक्रूरविद्वर्षक्रूरसंभुतंकुनवांशोमहापातोवेष्टतावेकविंशतिरितिअन्यैस्तुदशदोषाउक्ताःवेद्यश्चलताचंतेथाचपातःस्वार्जूरयोगदशयोगवक्रं पुनश्चजामित्रमुपग्रहाश्ववाणारव्यवजोदशचैवदोषाइतिअथप्रथमस्तुलक्षणस्यपृथक्वक्तव्यत्वादोषनामानिभोक्तानितत्रपंचांगशुद्धिदुर्मुहूर्त्तवारदोषग्रहणोसातभंक्रूरदोषाअथैशुभाशुभप्रकरणेनिरूपिताएवतिपुनर्नैव्यतेदुर्मुहूर्त्तवारदोषयोःपुनरभिधानप्रयोजनंतत्रैववक्ष्यामःअनिरूप्यतेतत्रपापषडुर्गवर्गाख्यादोषःकुजशुक्रैसादिभिश्चतुर्भिःश्लोकैर्निरूप्यते ७२

अथ गंडांतरोपशाईलविक्रीडितेनाह ज्येष्ठापौष्मेति गंडांतरनामसंधिविशेषः स चानेकविधः नक्षत्रतिथिलग्नसंधिः तथा योगकरणवर्षापनर्तुमासप
क्षदिनरात्रिमध्याह्नघातः सायंनिशीथसंधिश्चेति तत्र नक्षत्रतिथिलग्नसंधिर्गंडांतरसंज्ञा उच्यते ज्येष्ठापौष्मभरे वतीसार्पणमाश्लेषाएते चार्धघटिकाद्वय
तथामूलाश्विनीमघानामा वौघटिकाद्वयंतद्वयस्य नक्षत्रस्य गंडांतरज्ञेयं यथारेवत्यश्विन्योराश्लेषामघये ज्येष्ठा मूलयोरंतरालवर्तिघटी चतुष्टयं नक्ष
त्रगंडांतरमशुभदमित्यर्थः अथ लग्नगंडांतरककेति कर्कः अलिर्वाश्विकः अंडजोमीनः मीनोवैसारिणाडजद्वयमिधानात् एषालग्नानां अंततोर्धघ
टिका सप्तम्यर्थेन सिंहे अंतोर्धघटिका तथा सिंहमेषोप्रसिद्धे अश्वोधनुः एषालग्नानां आदिमतार्धघटिकालग्नगंडांतरं यथा कर्कसिंहयोर्मीनमेषयोर्वा
श्विकधनुषोः चांतरालवर्तिन्येकाघटिकालग्नगंडांतरं अशुभदमित्यर्थः पूर्णाति इति पूर्णः पंचमीदशमीपंचदश्यंस्तौ सामंते घटिके कर्क तथा नद्यः प्र
ज्येष्ठापौष्मभसार्पणान्त्यघटिकाम्युग्मचमूलाश्विनीपिच्यदौघटिकाद्वयं निगदितं तद्व्यगंडांतरकं कर्काल्यंडजभांतरतोर्ध
घटिका सिंहमेषादिगापूर्णाताद्वटिकात्मकं त्वशुभदं नरातिथेश्चादिभ ४३ लग्नात्पापावृज्वनृज्व्ययार्थस्यो यदात
तिपक्षेपकादृश्यः तासामादिगतेकाघटिकातिथिगंडांतरनाम यथा पंचमीषष्ठ्योः पंचदशी प्रतिपदोः वातिथ्योरंतरालवर्तिघटीद्वयं तिथिगंडांतरो ॥
तनशुभमित्यर्थः एवं गंडांतरसंज्ञः संधिस्तु अथान्येपिसंधयोवसिष्ठेनेक्तः पक्षोदसंधिस्त्रिदिनचमाससंधिस्त्रिनाड्यः स्वलुसंधयोश्च नाड्यश्च तस्वस्ति
थिक्स्वयोगसंधिस्तदर्थकरणस्य संधिः पक्षांतपुत्रनाशः स्यान्मासांततु धनक्षयः वर्षांतवर्गनाशः स्मद्गृहणात्सर्वनाशनमिति आवश्यकत्वेतु नक्षत्रयोग
तिथिसंधिषुनाडिकैकातिथ्यष्टविंशतिपलैः सहितो भयत्र कर्कालिमीनतनुसंधिषुदिकपलानिवर्ज्यानिशेषविवरेषु च पंचपंचे विवासनासिद्धकेशवा
र्कवाक्यमनुसन्तव्यं गंडांतरपरिहारमाह वसिष्ठः गंडांतरोपमस्विलसुहृताभिजिदह्वयः हंतियद्वन्मृगव्याघ्रः पक्षिसंघमिवाखिलमिति ४३ अथ कर्मी
रोपमनुसुभाह लग्नात्पाविति यदापापग्रहोऽवृज्वनृज्व्ययार्थस्यो यदापग्रहोऽवृज्वनृज्व्ययार्थस्यो यदापग्रहोऽवृज्वनृज्व्ययार्थस्य ॥ २५ ॥

४०-गी-
७३

कर्त्तरीनामदोषः स्यात् मृत्युदरिद्रशोकदा भवेत् कर्त्तरीकारकोग्रहीउभावपिवक्रिणौशीघ्रगौवातदाकर्त्तरीनेत्याह वसिष्ठः लग्नस्यष्टाग्रगयोः साध्वोः
 साकर्त्तरीस्यादृजुचक्रगयोः तविवशीघ्रौयद्विक्रवारौनकर्त्तरीचेतिपितामहोक्तिरिति इयंकर्त्तरीचंद्रस्यापिद्रष्टव्याकश्यपःचंद्रस्यकर्त्तरीतद्वच्छुभदृष्टा
 नदोषदेतिपरंतुलःनस्यचंद्रस्यवाक्रूरमध्यगतत्वदोषोस्त्येवकर्त्तरीतः स्वल्पफलःकन्यानाशकरत्वात् क्रूरग्रहमध्यगतेलग्नेचंद्रेयवाकरग्रह
 णतेयमसदनाभिमुखंगमनंवेच्छंतिकन्यायाइतिवसिष्ठोक्तेःकर्त्तरीदोषापवादमग्रेपिसंयंवस्यति ४४ अथसंग्रहदोषमनुष्टुमाह चंद्रेति सूर्ये
 केचंद्रेदरिद्रस्यत्वंभौमादिषुमरणादिफले क्रमेणस्यादित्यर्थः पापद्वययोगेचंद्रस्यमृतिः स्यात् नारदादिभिर्बुधगुरुसाहिस्यफलमशुभमुक्तंअत्र
 तुश्रीपतिवाक्यानुरोधात् वसिष्ठेनचके चिन्मतेशुभतोक्तेश्चशुभमुक्तं श्रीपतिः शुभंचदभोलिभृदीज्यविज्ञामिति वसिष्ठः दारिद्र्यरविणाकु
 कर्त्तरीनामसाज्ञेयामृत्युदरिद्रशोकदा ४४ चंद्रेसूर्यादिसंयुक्तेदारिद्र्यमरणंशुभं सौख्यंसापत्यवैराग्यपापद्वययुतेषु
 तिः ४५ जन्मलग्नभयोर्मृत्युराशौनेष्टः करग्रहः एकाधिपत्योराशीशेभैत्रैवानैवदोषकृत् ४६ मीनोक्षकर्कालिमृगा
 स्त्रियोष्टमंलग्नयदानाष्टमगेहदोषकृत् ॥ ५५ जेनमरणंसीमेनस्युः प्रजादौर्भाग्यं गुरुणासितेनसहितेचंद्रेससापत्यकं प्रव्रज्यार्कसु
 तेनसद्ग्रहयुजौ वांक्तिके चिच्छुभंघाद्यैर्मृत्युरसद्ग्रहेः शशियुतेर्दीर्घः प्रवासः शुभैरिति एतत्परिहारिनास्तेनोक्तः स्वक्षेत्रंगस्वोच्चगेवामित्रक्षेत्रंगतेयदि।
 युतिदोषायनभवेदपेयोः येयसुतदेति ४५ अथाष्टमलग्नदोषसापवादमनुष्टुमाह जन्मलग्नभयोरितिजन्मलग्नजन्मराशिसंज्ञं धिनीमृत्योराशौअष्टमराशौ
 विवाहलग्नकरग्रहोनेष्टः अत्रजन्मलग्नेजन्मराशौविवाहः नारदः जन्मराशुद्यमेनैवजन्मलग्नोदयः शुभः तयोरुपचयस्थानयदिलग्नगतेशुभं अष्टम
 लग्नापवादमाह एकेशेतिजन्मराशिजन्मलग्नयोरन्यतरस्यविवाहलग्नस्यस्वाम्येकेसतियथामेषवश्चिकयोः तथातयोराशीश्वरयोर्भैत्रैसतियथा
 सिंहमीनयोः एतोदशोविषयअष्टमलग्नदोषोनस्यात् ४६ अथोत्तरार्धेक्तमेवार्थस्यष्टमुपजातिकयाह मीनोक्षेतिउक्षेवषःस्त्रीकन्याएतेराशयोयचष्टम

॥ १ ॥
 ७३

सिंहाग्नीनइत्यादि कुतइत्याह अन्योन्येति परिहारंतरमाह गुरुः लग्नादष्टमशरीशः केंद्रगः शुभवीक्षितः यद्यथाष्टमलग्नोऽथदोषमाश्रय्यपोहति रंध्रेश
 श्वक्रमांशस्यस्तु गस्वसेत्रमित्रगः अष्टमस्थानदोषोहिविनस्यतिनसंशयइति ४७ अथान्यदपि विचिन्तयन् रसाह मृतीति अष्टमभवन्नंशोयदि
 लग्नेस्यादथकाष्टमभवन्नस्वामी विलग्नेस्यात्तदाशुभकरोनस्यात् अथव्ययभवनंजन्मलग्नजन्मराशिभ्यांदादशभवनम् अथवाव्ययभवनांशः अ
 थवास्वामीयदिलग्नेस्यात्तदाकलहकृत्स्यात् कश्यपः दंपत्योरष्टमेलनेराशौवापितदशकेतदीशेवालग्नगतेतयोर्मृत्युर्नसंशयइति तथैवद्वाद
 शेलग्नेतदशेवातदीश्वरे विवाहलग्नगेनैरव्यनित्यस्यात्कलहोद्भयेरिति ४८ अथविषघटीदोषवंशस्थाम्याभिद्रवशायाचाह स्वराभेति मनो

अन्योन्यमित्रत्ववशेनसावधूर्भवेत्सुतायुर्गृहसौख्यभागिनी ४७ मृतिभवनंशोयदि च विलग्नेतदधिपतिर्वा नशुभकरः
 स्यात् व्ययभवनंवा भवति तदंशस्तदधिपतिर्वा कलहकरः स्यात् ४८ स्वराभेति ३० त्यादि ति वृद्धिपित्र्यभेस्ववेदतः ४० के
 रद ३२ श्वसार्पमेरुवाणतो ५० श्वेधृति १८ र्भमावुपे कृते २० भगत्ताष्टमविश्वजीवभे ४९ मनो १४ द्विद्वैवानिलसौम्यशा
 क्रभेकुपक्षितः २१ शैवकरेष्टि १६ तौजभे ॥ ५५ रिति मूले इति रेवती पुनर्वसु कृत्तिकामघानक्षत्रेषु स्वराभेति त्रिंशत्घटिकोत्तरं कृताश्चतस्रो

शुभदिका विषनाडिका शुभकार्ये वर्ज्यास्तुरिति तृतीयश्लोकेनान्वयः एवं सर्वत्र व्याख्येयं केराहिण्यां अजभेपूर्वाभाद्रपदाया तदेव षष्टिघटिकात्मकेनक्षत्रे भा
 गिधुवकाउक्ताः न्यूनाधिकत्वे स्पष्टीकरणमाह अथोइति विषनाडिकाधुवाः स्वराभेति तदत्येवमाहयः दृष्टमक्षत्रभोगेन निघ्नाः स्वतर्काः षष्टिभाजिताः
 सवः विषनाडिकाः अपि भोगेन निघ्नाः षष्ट्याभाज्यालब्धाः स्पष्टमवेयुस्त्वर्थः परिहारमाह गुरुः चंद्रो विषघटीदोषं हंति केंद्रत्रिकोणगः लग्नं विनाश
 भेदः केंद्रेवालग्नपस्तथेति विषनाड्युसितं दोषं हंति सौम्यस्यः शशी मित्रदोषः थवास्वीयवर्गस्थे लग्नोपि वेति दैवत्तमनोहरेति थिचारविषघटीक
 उक्ताः तिथीषु नागादिगिरीषु वारिधिर्गजादिदिक्यावकदिग्भिभास्कराः मुनीभसंख्यः अथमातिथेः क्रमात्संविषं स्यात् ॥ ६ ॥ ६॥

मुन्दी-
वि-
५५

षटिकाचतुष्टयं १५।५।८।७।७।५।४।८।७।९।३।१०।१२।७।८। न स्याद्द्वयं द्वादशदिकचशैलावाणाश्चतत्वनियथाक्रमेण सूर्यादिवारेषु परं त्रतस्रो
 नाम्नेषु विषं स्यात्त्वलुवर्जनीयं २०।२।१२।१०।७।५।२।५।५१ अथ दुर्मुहूर्तदोषविवक्षुरादौ दिवामुहूर्तान्मालिनीच्छद्दसाह गिरिशेति अथ बाणचंद्रावित्यु
 क्तैर्मुहूर्तस्य पार्थक्येन लक्षणोक्तं इन्द्रानलोद्द्राग्नी एते वासरेषु च दशमुहूर्तौः स्युः ५२ रात्रिमुहूर्ताननुषु भांहे शिवेति प्रथममुहूर्तस्वामी शिव एव।
 ततो जपादादौ भेषाः नक्षत्रस्वामिनो मुहूर्तेशाः स्युः यथा अजपादः अहिर्बुध्न्यः पूषा अश्विनो यमः अग्निः ब्रह्मासौ मइत्यष्टौ ततो देशमुहूर्तौ दिति जी
 युगाश्चितो २४ बुध्न्यभतो ययास्य भेखचंद्रतो १० मित्रभवा सवः श्रुतो ५० मूलेंगवाणात् ५६ विषनाडिकाः कृतावर्ज्याः शुभेषो वि
 षनाडिका ध्रुवाः निष्ठाभभोगेन स्वतर्क ६० भाजिताः स्फुटा भवेयुर्विषनाडिका स्वथा ५९ गिरिश भुजग मित्राः पित्र्यवसं
 बुविश्वेभिजिदथ च विधाता प्रोद्द्रानलोच निर्गतिरुदकनाथोप्यर्यमाथो भगः स्युः क्रमशद्दहमुहूर्तौ वासरे बाणचं
 द्राः ५२ शिवो जपादादौ स्युर्भेषा अदिति जीवको विस्वर्कत्वाष्ट मरुतो मुहूर्तौ निशिकीर्त्तिताः ५३ रवावर्यमात्र ह्यरस
 श्रसोमिकुजेव हि पित्रे बुध्ने च अभिजित्स्यात् गुरोताय रस्यो भूगोप्यत्रापि त्रेशना वीशसार्थो मुहूर्तौ निषिद्धाः ५४ निर्वेधैः शशि
 करमूलमैत्र्यपितृब्राह्मणोत्तरपर्वणैः शुभो विवाहः रिक्तामारहिततियो शुभे हि वैश्वप्रार्थ्याग्निः श्रुतिविधिभागतो भिजित्स्यात्
 वो गुरुः विस्वर्कत्वाष्टः मरुतः प्रसिद्धाः एते सर्वे निशि मुहूर्तौः प्रकीर्त्तिताः अहः पंचदशो भागो मुहूर्तस्य तथा तिथीति कश्यपोक्तः ५३ अथ दुर्मुहूर्तौ ५५
 तान्भुजगप्रयात्वाह रवावर्यमिति रवौ अयमा मुहूर्तौ निषिद्धः एव सोमि ब्रह्मरसः इदं कत्वं ब्रह्मरसस्याभिकौ मुहूर्तौ निषिद्धौ अन्यत्स्य ५४ अथ वेधं वि
 वक्षुर्विहितनक्षत्रादिकमभिजिन्मानं च प्रहर्षिण्याह निर्वेधैरिति वेधरहिते मृगादि नक्षत्रैः विवाहः शुभः रिक्तेति रिक्तामा ४।९।१४।३० आभिर्व
 र्जिततिथिषु शुभे हि शुभग्रहवारे विवाहः शुभः अभिजित् लक्षणमाह अथ वैश्वेति वैश्व मुनराषाढातस्य प्रार्थ्याशश्चतुर्थ्यवरणः श्रुतेः श्रवणस्य

विधिभागः पंचदशो विहितः श्रुतिविधिः

अथवेधदोषंपंचशलाकाचक्रोऽस्मिन्नेपेसंस्पृशार्दूलविक्रीडितेनाह वेधोन्योन्यमिति विरिंच्यभिजितोः रोहिण्यभिजितोर्ग्रहवोवेधोऽन्योन्यपरस्परं भ
वेत् रोहिणीस्थग्रहेऽभिजितिरोहिणीविद्धा एव सर्वत्र व्याख्येयं चरणवेधमाह खेटइति तत्र तस्मिन्क्षणे विद्यमाने ग्रहे सति यदि चतुर्थपादे स्तितदापरनेक्ष
त्रस्य प्रथमपादस्य वेधः यदि तृतीयपादे तदा द्वितीयचरणस्य वेधः एवं यदा द्वितीयपादे तदा तृतीयपादस्य वेधः यदि प्रथमपादे तदा चतुर्थपादस्य वेध इत्यर्थः
अयं चरणवेधः सौम्यग्रहपर एव नारदः पादमेव श्रुभे विद्धमश्रुभे नैव कृत्स्न इति क्रूरविद्वंसुतं धिस्म्यं क्रूरक्रांतं च कृत्स्नं भंगिहेममयं हर्म्यं भूताक्रांतमि
वस्य जेदिति श्रीपतिः वधूप्रवेशने दाने वरणे पाणिपीडने वेधः पंचशलाकाख्योऽन्यत्र सप्तशलाकक इति ज्योतिर्निर्वंधेर्गर्गः मघायां प्रथमे पादे मूलस्य

वेधोन्योन्यमसौ विरिंच्यभिजितो र्याग्यानु राधर्षयोर्विश्वं द्रोहैरिपित्रयोर्ग्रहकृतो हस्तोत्तराभाद्रयोः स्वाती चारुणयोर्भवेत्त्रिक्र
तिभादिसोस्तथोफांत्ययोः खेटे तत्र गते तुरीयचरणयोर्चातृतीयद्वयोः ५६ शाक्रे ज्येष्ठतमानिले जलशिवे यौस्मार्यमर्से वसुहीशे
वैश्वरूपांशुभे हयभंगे सर्पातुराधे मित्यः हस्तापांतिमभे विधात् विधिभे मूलादितीत्वाष्टभाजां ग्रीयाम्यमधे कशानुहरिभे विद्धे
कुभद्रे रिवले ५७ क्रूराणि क्रूरविद्वानि क्रूरमुक्तादिकानि च ॥ ॥ प्रथमे तथा रेवत्याश्च चतुर्थे शिवाहः प्राणनाशनवृत्तितद्वृण्डांतरं जै

यम् ५६ अथ विवाहादन्यत्र यज्ञोपवीतादौ कैश्चिद्दिवाहेपिसप्तशलाकाचक्रवेधो वैर्ज्य उक्तस्तदर्थे चक्रन्यासं विनैव सप्तशलाकावेधं शार्दूलविक्री
डितेनाह शाक्रे ज्येष्ठे इति कुभद्रे रिवके सप्तशलाकाचक्रे शाक्रे ज्येष्ठे षष्ठापुष्ये नक्षत्रे मित्यः परस्परं क्रूरविधिं तत्वे विद्धे ज्येष्ठ एव जलशिवे पूर्वाषाढाद्री इत्या
दिव्याख्येयं दीपिकायां यस्याः शशी सप्तशलाकाचक्रे पापैरपापैरथवा विवाहे उदाहवस्त्रेण कसं वृतां गीशमशानभूमिरुदती प्रयातीति ५७ अथ क्रू
राक्रांतादिशेषसापवादमनुष्टुभाह क्रूराणि क्रूरविद्वानि क्रूरमुक्तादिकानि आदिशब्दात् क्रूरयुतानि क्रूरगतं व्यानिचकारान्निविधोसात्तद्वि
धितानि च वस्त्राणितानि यदि चंद्रेण मुक्तासुक्तानि तदाशुभाहोनिशुभकर्माहोनि विवाहादौ यो ग्यानि बुधैः ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥

अथिपग्रहदोषमुपेन्द्रवज्रपाहशरदिति सूर्यभतःसूर्याक्रांतनसत्रादजताराःचंद्रनक्षत्राणिपंचाष्टदशचतुर्दशसैकोनविंशतिःपंचदशाष्टादशैकविंशति
 हीविंशतित्रयोविंशतिचतुर्विंशतिपंचविंशतिसंख्याकाःश्रेत्सुस्तहाउपग्रहोपनामकादोषाःस्युःप्ररुतिरिक्विंशतिःएषांदेशभेदेनपरिहारमाहशुभानि
 तिकुरुदेशेवाल्हिकदेशेशुभाम ६३ अथप्रसंगात्पातोपग्रहलतास्वपवाहगर्धयामचानुष्टुभाह पातेतिपातश्चडीशचंडायुधारव्यादोषःउपग्रहोःप्रागुक्तःलता
 शरादुर्णैन्दुसितेयादिनालतातत्रस्वदपत्सनःग्रहचरणतुल्यःनक्षत्रचरणेनेष्टःअयमर्थःउपग्रहेषतेरविर्यस्मिन् चरणेस्थातत्संख्याएवतस्यचरणोवर्ज्येना
 न्यःलतायांतुलताकारेग्रहोयत्रचरणेस्यात्त समसंख्यएवचरणलक्षितनक्षत्रस्यवर्ज्येनान्यःउक्तचउपग्रहेषुलतायांतथाचंडायुधाह्वयेग्रहोस्ति
 यत्प्रमाणंशेविद्दंशेस्तस्वमाप्यकइतिअयंपरिहारःखार्जूरिकेपिदृष्टव्यःसूर्यायस्मिन्पादेभक्तसमसंख्यएवचरणेकरेखावस्थितचंद्रनक्षत्रस्य

शराष्टदिकशक्रनगातिधृत्पस्तिथिर्धृतिश्चक्रतेश्चपंचउपग्रहाःसूर्यभतो जताराशुभानदेशेकुरुवाल्हिकानां ६३ पातो
 पग्रहलतासनेष्टोभिःस्वेदयत्समःवारस्त्रिमोऽष्टभिस्तष्टःसैकस्यार्धयामुकः ६४ शक्रार्कदिग्वक्तरसाब्जश्चिनःकु

बर्ज्यइतिखार्जूरिकसमाधिमममित्युक्तत्वात्वारइतिइष्टोवारस्त्रिमःअष्टभिस्तष्टःशेपितोयोंकःसैकःसोर्धयामोदोषःस्यात् ॥ लिकारवेः ॥ २
 कश्यपःशैलाक्षश्रुतयः७।५।४सूर्यचंद्रेषदुर्पवताः ६।४।७ भौमेवाणाग्निनेत्राणि ५।३।२ सौम्येवेदाशिवायवः ४।२।५ युरुवारेग्निचंद्रमाः ३।१।८
 शुक्रेनेत्राद्रिवन्द्यः २।७।३ शनौचंद्रेभतकीः १।८। ६ स्युःकुलिकोयमंपटकःअर्धप्रहरसंज्ञास्तान्गलेषुविवर्जयेत्निधनंप्रहरार्थेतुनिःसत्वयम
 पटकैकुलिकंसर्वनाशःस्याद्वात्रावेनेनेषदइति ६४ अथकुलिकमनुष्टुभाह शक्रेति रविमारभ्यसर्ववारषुक्रमादुक्तसंख्यास्तिथ्यंशामुहूर्त्तीकुलि
 काःस्युःयथादिनेरवौ १४ चंद्रे १२ भौमे १० बुधे ८ गुरौ ६ शुक्रे ४ शनौ २ रात्रावेतेविरेकाःकार्याःयथारवौ १३ चं ११ भौ ९ बु ७ गु ५ शुक्रे ३ श १ शनौ तु अंत्योपि
 रात्रेःपंचदशोपिमुहूर्त्तःकुलिकःएतेनिदिताःएतेषामर्धयामादिदोषाणांपुनर्निरूपणंविवाहेअवश्यवर्ज्यत्वा र्थंशीघ्रोपस्थित्यर्थं चतुर्दशकुलिकव्यवस्था

सुन्दी०
शिव०
७६

वारेशेसबलेचापिबलाढ्ये लग्नेशुभे कुलिकोदयदोषस्तु विनश्यति न संशयः वाराधीशो बलोपेते विधौ वा बलसंयुते अर्धप्रहरसंभूतो दोषानैवात्र वि
यते शुभेकेन्द्रगते चंद्रेशभांशे वा शुभेक्षिते लग्नेशे सबलेचापि कुलिकस्तु विधीयते अर्धप्रहरपूर्वार्धे मध्यंतु यमपंचजे कुलिकोत्पाराशुभमाचरेत्तद
ति ६५ अथ दग्धातिथ्याख्यदोषमिद्रवज्जयाह चापांशेति तत्तद्राशिद्वयस्थिते पतंभे सूर्ये द्वितीयाप्रसुरवाउभयपक्षसाधारणा समासख्याका स्तिथ्योद
ग्धाः स्युः यथा धनुर्मीनगते सूर्ये द्वितीयादग्धा वृषकुंभगेके चतुर्थी कर्कमेषगेषठी कन्यामिथुनगेषमी सिंह वृश्चिकगेष दशमी तुलामकरगेषके द्वादशी
दग्धा इत्यर्थः मासदग्धाश्च तिथयो मध्यदेशे वर्जिता इति परिहारः ६६ अथ जामित्रदोषं भ्रमरविलसितेनाह लग्नादिति विवाहलग्नाच्चंद्राद्वा सप्तमभव
रात्रौ निरेका स्तिथ्यंशाः शनौ चांशोपनिहिताः ६५ चापांशुगेषो घटगे पतंगे कर्काजगे रूमीमिथुने स्थिते च सिंहालिगे नक्र
धंटे समाः स्युस्तिथ्या द्वितीयाप्रसुरवाश्च दग्धाः ६६ लग्नाच्चंद्रान्मदनभवनगरे वटे न स्यादिति ह परिणयनं किंवा वाणांशुग
मितलवगे जामित्रं स्यात् शुभकरमिदं ६७ एकार्गलोपग्रहं पातलताजामित्रकर्त्तुं दृष्ट्यास्तदोषाः नश्यति चंद्रार्कव
लोपपन्ने लग्ने यथा र्काभ्युदये तु दोषा ६८ उपग्रहर्क्षकुरुवाल्हिकेषु कलिंगवंगेषु च पातितं भ ॥ ५५ नगतेग्रहे परिणयनं न स्या
त् अस्यापवादः किंवेति ग्रहाधिष्ठितनवांशमारभ्य वाणांशुग ५५ मितलवगे पंचपंचांशमितनवांशगे चंद्रलग्ने वा जामित्रं स्युस्म स्यात् यथा मेवेपंचम
नवांशे भौमो स्तितस्मानुलायां पंचमनवांशस्थश्चंद्रो निषिद्धोऽन्येऽनवांशाः शुभाः एवं विधं स्युस्म जामित्रमिद्रमशुभकरं स्यात् अस्यापवादो व्य
वहारो च ये स्वोच्चेथवा स्वभवने स्फुरदंशुजालः सौम्यालये हितगृहे शुभवर्गगोवा जामित्रकारिपरिसंचितदोषराशिं हत्वा ददाति बहुशः सखमेव चंद्र
विति ६७ अथेकार्गलादिदोषाणां अपवादं साक्षाद् सिद्धवचनमेव द्रवज्जयाह एकार्गलेति चंद्रार्कवलोपपन्ने स्वोच्चेमिन्नादिराशिस्थितत्वरूपे विद्वि
स्थितत्वरूपे च सति एकार्गलादयो दोषानश्यंति यथा र्काभ्युदये दोषारात्रिर्नश्यति ६८ अथकेषां चिद्दोषाणां देशविशेषणपरिहारमुपजात्याह उपग्रह

७६

स्पष्टार्थं अन्यच्च लतामालवकेदेशे पातः कौसलके तथा एकार्गलंतुका श्मरिवेधं सर्वत्र वर्जयेत् यतदोषो भवेद्दौडे जाभिन्नस्य च यामुने वेधो षस्तु वि
 ध्याख्यदेशे नान्येषु केचनेति ६९ अथ दशयोगदोषमुपजात्याह शशांकेति चेद्यदि चंद्रसूर्यनक्षत्रयोर्युते र्योगात् भैः सप्तविंशतिभिर्भक्ताद्यः शेषस्तस्मिन्
 शस्यैकचतुः षट्दशैकादशपंचदशाष्टादशैकोनविंशतिविंशतिसंख्याके सति एतेकाः दशयोगसंभवा भवन्ति शिशानां दशानामकानामभिहितत्वाद्
 शयोगइत्यन्यथासंज्ञा ७० अथ दशयोगफलं तदपवादं च शार्दूल विक्रीडितेनाह वाताभ्रेति श्लेषेषु वातदोषः स्यात् एकशेषेऽभ्रात् चतुःशेषेऽग्नेः षट्
 शेषे महीपात् दशशेषे चोरात् एकदशसू मरणम् पंचदशसू रुक् अष्टादशसू वज्रम् एकोनविंशेषु दाहः कलिः सकटक इत्यर्थः विंशतिशेषे सतिः द्रव्यना
 शः अथापवादः योगाक इति खंभूपमादिरूपे योगाके समे युग्मसंख्याके सति दलिते धं अर्धाकते मनुभिश्चतुर्दशभिर्युक्ते योऽकः स्यात् तदास्त्रादश्विनीतोभ

सौराष्ट्रशाल्वेषु चलत्तितं भंत्वे जेतु विद्मं किं ल सर्वदेशे ६९ शशांकसूर्यस्य युते र्भशेषे खंभुयुगां गानिर्देशातिथ्यः नागेंदवेंके दु
 मितानखाश्चेद्भवति चैते वशयोगसंज्ञाः ७० वासाभ्राग्निमहीपचौरमरणं रुक्वज्रवादसति र्योगाके दलिते समे मनुयुतेऽ
 थोजेतुसैके धिते ॥ ॥ नक्षत्रं स्यात् अथै जेतुसैके धिते योगांके ओजे विषमैसैके अर्धिते अश्विनीतः भंनक्षत्रं स्यात् यथा समांकाः दश। अर्धिताः प

मनु १४ सुतः १९ मूलं नक्षत्रं जातं ओजांके यथा विषमंके १५ योगः सैकः १६ अर्धितं पुष्यनक्षत्रं जातं अथानंतरं मनुभिः संमिताश्चतुर्दशैरेखास्तिथ
 कृ कमात्मलिखे ततः अनेन प्रकारेण यंनक्षत्रमागतं तत आरभ्य साभिजिन्नक्षत्रवृंदं अस्मिंश्चक्रे लेख्यतत्र नक्षत्रे ग्रहाः स्थाप्याः दिननक्षत्रे चंद्रः स्था
 प्यः तत एकरेखास्थयोः ग्रहचंद्रयोः परस्परालोकनरूपे विधो भक्तु भदः उक्तं च ज्योतिः सारसागरे तिथ्यंगवेदे कदिगूनविंशत्संख्यभवाद्यदशविंश
 संख्याः इष्टेऽनुनासूर्ययुतोऽनुनाचयोगादमीचेदशयोगदोषाः मरुन्मेघाग्निभृपालचौरमृत्युरुजोशनिः कलिहानिर्दशदोषाः स्याज्यासुः सर्वथा ब
 धैः योगांके विषमैसैके समे सवसुलोचने दलीकृताश्विनीपूर्वदशयोगमुदाहृतम् दशयोगमहाचक्रप्रमदाद्यदिविध्यते ॥ ६९ ॥ ६ ॥

सु० टी०
वि० प्र०
७७

ऋतैः सौम्यग्रहैर्वापिदंपत्योरेकनाशनमिति दशयोगापवादंतरमाह भरद्वाजः गुरौलग्नाधिपेशुके सवीर्ये लग्नकेन्द्रगेः दशदोषाविनश्यंति यथाग्नीत्
लरशयः व्यासः गुरुणा भृगुणा वापि संयुते दृष्टमेव च दशयोगसमायुक्तमपिल ग्नंशुभावहम् ७१ अथपंचकारव्यबाणदोषशालिन्याह लग्नेने
ति शुकपक्षादिकागतास्तिथयोवर्तमानलग्नेनाढ्याः युक्ताः अंकैर्नवभिस्तथाः शेषे भागसंख्ये अष्टसंख्ये सैगाख्याबाणः एवं हि संख्ये शेषे वद्व्या
रव्यः चतुः संख्ये राजारव्यः षट्संख्ये चौरारव्यः एकसंख्ये मृत्युसंज्ञो वाणश्चने बाणाः दक्षिणात्येषु महाराष्ट्रेषु प्रसिद्धाः ७२ अथव्यासमतेन बाणां सोपवा
देमालिन्याह रसगुणेति रसगुणशशिनागाध्याभिर्गढ्यावासोसंक्रांतियानाशकमिति श्रैतिकमेधारयः सूर्यमुक्ताशनामितिः संख्यापंचधास्थाप्याक

भंदास्तादथसंमितास्तु मनुभीरेखाः क्रमात्संलिखेद्देशोस्मिन्ग्रहचंद्रयोर्नशुभदः स्यादेकरेखास्थयोः ७१ लग्नेना
ढ्यायाततिथ्यांकतथाः शेषेनागद्यब्धितर्केदुसंख्ये रोगोवद्द्वाराजचौरौ चमृत्युर्वाणश्चायं दक्षिणात्येषु प्रसिद्धः ७२
सगुणशशिनागाध्याद्वसंक्रांतियानाशकमिति रथतथां कैर्यदापंचशेषाः रुग्नलक्ष्मणमृत्युसंज्ञश्च बाणानवह
तशरशेषे शेषकेकेयसशल्यः ७३ रात्रौ चौररुजौ दिवानरपतिर्वह्निः सदासंध्ययोर्मृत्युश्चाथशनौ च पाचिदिमृतिर्भैमिदि

लादिकमुपेक्ष्यक्रमेण षट्त्रिंशत्काष्टचतुर्भिराढ्यासंयोज्यांकेर्नवभिस्तथासति यदापंचशेषायस्मिन्स्थलेपंचशिष्यंतेतक्रमेण चौरौ रवौ ॥
रुगादिवाणो ज्ञेयः यथा आदौ पंचशेषे रोगबाणः द्वितीयपंचशेषेः ग्निबाणः तृतीये राजबाणः चतुर्थे चौरबाणः पंचमे मृत्युबाणः तस्मात्तद्वयं भवतीत्य
र्थः अपंबाणः शल्यरहितः तेन स्वल्पदोषः तदपवादधृतः सराल्यो बाण उच्यते न वेति यानि प्रागामता निशेषाणि तेषामेकेन वदते पश्चाच्छेषे सति सश
ल्पसहितो बाणः स्यात् पंचव्यतिरिक्तशेषशल्यरहितो दुष्ट इत्यर्थः अन्येस्तु तिथिचारमलग्नांकारसाग्न्यज्ञाष्टवेद्युक्तेन दात्तपंचशेषेरुक्त्वहिरा
दचौरमृत्युकृदिति ७३ अथसमयभेदेन चारभेदेन कर्मभेदेन च त्रिविधं बाणपरिहारं शार्दूलविक्रीडितेनाह रात्रौ चौरौ चौररुजौ वाणो रात्रौ स्याज्यौ

दिवानरपतिः राजबाणस्यज्यः ॥

वह्निवाणः सदादिवाणत्रौ साज्यः संध्ययोः सायंप्रातः संध्ययोः मृत्युवाणस्त्याज्यः ज्योतिः प्रकाशे रोगं चौरं त्यजेद्वात्रौ दिवा राजन्यपंचकं संध्ययोर्मृत्युदं त्या
 ज्यं सर्वदा वह्निपंचकमिति अथ वासरमेहेन परिहारः अथेति शनिवारे नृपवाणः विदिबुधवारे मृतिवाणः भीमिग्निचौरे वाणैरवैरोगवाणस्त्याज्यः उक्तं च ।
 रवौ रोगं कुजे वह्निं शनौ च नृपपंचकं वर्ज्यं पुनः कुजे चौरं बुधवारे च मृत्युदम् अथ कार्यमेहेन परिहारः अथेति क्रमत एषु शत भक्तर्मसू एते वाणाः वर्ज्याः य
 था व्रते यज्ञोपवीते रुक् गृहस्याच्छादनेऽग्निः नृपसेवायां राजवाणः यनिचौरः पाणिग्रहे मृतिवाणो वर्ज्यः उक्तं च नृपाख्ये नृपसेवायां गृहगोपेऽग्नि
 पंचकम्याने चौरं व्रते रोगं त्यजेन्मृत्युं करग्रह इति ७४ अथ ग्रहदृष्टिमुपजातिकयाद् व्याशमिति ये खेदः युस्मिन् स्थानस्थिताः तस्मात् कथ्यमानानि
 स्थानानि चरणाभिरुद्ध्या पश्यंति तद्यथा व्याशवती यद्दशमं च एकचरणदृष्ट्या पश्यति अनेन तत्तद्गोडूवफलचरणाभिरुद्धौ वभवती तिस्रश्चितं मंद इति मं

रोगो व्रतमेहगोपचपसेवायानपाणिग्रहे वर्ज्याश्च क्रमतो बुधैरुगं नलक्ष्म्यपारचौरामृतिः ७४ व्याशं त्रिकोणं चतुरस्र
 मस्तं पश्यंति खेदाश्चरणाभिरुद्ध्या मंदो गुरुर्भूमिसूतः परे च क्रमेण संपूर्णदृशो भवंति ७५ यद्दालग्नं शिशो लवमथ
 तनुं पश्यति युतो भवेद्द्वयं वोढुः शुभफलमनल्पं रचयति ॥

७५ शनैश्चरः स्वस्थानात् व्याशं संपूर्णदृक् चतुश्चरणदृष्टिः एवंगुरुस्त्रि
 कोणे पूर्वदृक् भूमिसूतश्चतुरस्रे पूर्णदृक् परेऽर्कचंद्रबुधशक्राः सप्तमे पूर्णदृशः ७५ अथोदयास्तशुद्धिः शिखरिणी भुजंगप्रयाताभ्यामाह यद्दालग्नं शिश
 इति लवशोलवभितिलनेन शः लग्नां शस्तस्य शः स्वामी लग्ननवांशस्वामी लवनवांशं पश्यति वाऽथवानवांशे न सह युतो भवेत्तदा वोढुर्वरस्यानल्पं शुभफ
 लं रचयति यथामेष लग्ने मिथुनां शस्तरीशो बुधस्तुलायां मिथुनं पश्यति तत्र तिष्ठति वा अयमुदयांशुद्देः प्रथमप्रकारः तद्भावे तु लग्नां शिशस्तनुं लग्न
 पश्यति लग्ने न सह युतो भवेत्तदा पिवोढुः शुभफलमनल्पं स्यात् यथा मेषलग्ने एव मिथुननवांशः स्वामी बुधो मकरे नवांशं न पश्यति किंतु लग्नं पश्य
 ति अथ मेष एव तिष्ठति अयमुदयशुद्देर्द्वितीयः प्रकारः लवचूनस्वामी लवान्नवांशात् ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥

मु०टी०
वि०प्र०
७८

दूनं सप्तमनवांशः तत्सामी लवमदनभंलवान्मदनभंसप्तमनवांशं पश्यति तेन सह युतो भवेत् तदावध्वाः अनस्यंबहुशुभं रचयति यथा मिथुननवांशा
लक्ष्मणमोधनुरंशः ॥ तरीशोगुरुमैवेधनुः पश्यति तत्र तिष्ठति वा अयमस्तशुद्धेः प्रथमप्रकारः तदाभेतुलवचूनस्वामी लग्नान्मदनंसप्तमं
भवनंपश्यति युतो वा सप्तमभवने तदावध्वाः शुभं यथा गुरुः कर्केस्वनवांशं न पश्यति किंतु सप्तमभवनंतुलां पश्यति अथवा तुलायामेवास्ति तदावध्वाः शु
भं अयमस्तशुद्धेर्द्वितीयः प्रकारः इतरथेति यदा लग्नांशे शोलवंतनुवानुपश्यति तत्र युतो वा न स्यात् तदा वरस्याशुभं एवं लवचूनस्वामी नवांशं सप्तमं वा न प
श्यति तत्र युतो वा न स्यात् तदा कन्याया अशुभं कश्यपः स्वस्तिशेनो द्यास्तंशो वीक्षितो वाथ संयुतो लग्नं वास्तु गृहं तत्तदंशे शोनेक्षिते युजमिति ७६ लवेशद
ति नवांशस्वामी नवांशं प्रपश्येत् लग्नस्वामी लग्नं प्रपश्येत् तदा वरस्य शुभं एवं लवचूनयो नवांशात्सप्तमनवांशस्वामी अंशचूनं अंशसप्तमराशिं पश्येत्

लवचूनस्वामी लवमदनभंलग्नंमदनं प्रपश्येत् तदावध्वाः शुभमित्रथाज्ञेयमशुभं ७६ लवेशोलवं लग्नपो लग्नगेहं प्र
पश्येन्मिथो वा शुभं स्याद्दूर्य लवचूनयोः शंघुनं लग्नयोस्तं मिथो वैक्षते स्याच्छुभं कन्यकायाः ७७ लवपतिशुभमित्रवीक्ष
ते शंतनुं वा परिणयनकरस्य स्याच्छुभं शास्त्रदृष्टम् ॥ ७७

लग्नपो लग्नस्वामी अस्तं लग्नात्सप्तमभवनं पश्येत् तदा कन्यायाः शुभं स्यात्
वामिथः अंशसप्तमाधी शोलग्नंसप्तममीक्षते लग्नात्सप्तमाधी शश्चांशसप्तममीक्षते तदापि कन्यायाः शुभं स्यात् अत्राप्यन्यथा त्वेदं पत्योरशुभमित्य
र्थः नारदः लग्ननवांशको स्वस्वपतिना वीक्षितो युतौ न वेदान्यान्यपतिना शुभमित्रेण वा तथा वरस्य मृत्युः स्यात्ताभ्यां सप्तसप्तोदयोः शंको एवंतौ वीक्षित
युतो मृत्युर्वध्वाः करग्रहे इति ७७ अथ पूर्वोक्तप्रकारेणोदयास्तशुद्धे रभावेत्तृतीयः प्रकार उच्यते मालिनी छंदसालवपतीति शुभं च तन्मित्रं चेतिकर्म
धारयः लवपते लग्ननवांशस्य शुभग्रहः चंद्रबुधगुरुशुक्राणामन्यतमश्चेन्मित्रस्यात्सवेदंशं नवांशं तनुं च वीक्षते तदा परिणयनकरस्य वरस्य
शास्त्रदृष्टं पुत्रादिप्राप्तिरूपं शुभं फलं स्यात् एवंमदनलवपस्यास्तंशे शस्यमित्रं सौम्यतच्चानुद्यमम् ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥

राम
७८

अंशाल्ग्ननवांशाद्यूनसप्तमनवांशचेद्दीप्तते अथवातनुमदनगृहंलग्नात्सप्तमभवनंचेद्दीप्ततेतदाबध्वाः शर्मकल्याणंस्यात् यद्युभयत्रापिनवांशस्वा
 मिनेमित्रपापग्रहश्चेत्तस्यदृष्टिरशुभैवेतिफलितार्थः चराहः शुद्धिस्त्विहस्यान्मयदोदयांशे लग्नेनवांशोशुभेतिशुद्धिस्तदासुहृत्सौम्यनिरीक्षितोयःशु
 भायसस्यास्रवदति संतदिति केचिद्विवाहेवज्जयोगनिषिद्धमाह तल्लक्षणं तिथिवारचनक्षत्रनवभिश्चसमन्वितः सप्तभिस्तुहरेद्भागशेषांकेफलमादिशेत्
 त्रिशेपेतुजलविद्यात्पंचशेषेप्रभंजनः सप्तशेषेवज्जपातोद्देश्यं वज्जस्यलक्षणमिति ७८ अथार्कसंक्रमणदोषमंजुभाषिण्याह विषुवायनेति विषुवंतुलं
 मिषसंक्रातां चतसृषुसंक्रातिषुपरपूर्वमध्यमानगतागामिवर्तमानान् दिवसान् बुधः शुभक्रियाविधौविवाहादौत्यजेत् इतरसंक्रातिषुसंक्रमणका
 षात् परतोप्रेपूर्वप्रागपिषोडशघटिकामिलित्वाद्वात्रिंशत् घटिकास्त्यजेत् गुरुः अयनेविषुवेपूर्वपरमध्येदिनं त्यजेत् अन्यसंक्रमणपूर्वाः परःषोड
 मदनलवपमित्रंसौम्यमंशेषु जंवातनुमदनगृहंचेद्दीप्ततेशर्मबध्वाः ७८ विषुवायनेषुपरपूर्वमध्यमान्दिवसांस्त्यजेदितरं
 संक्रमेषुहि घटिकास्तुषोडशशुभक्रियाविधौपरतोपिपूर्वमपिसंत्यजेद्बुधः ७९ देवद्वयकर्तव्येषांशैनाड्योकाः स्वनृपाः क्र
 मात् वर्ज्याः संक्रमणेऽर्कादेः प्रायोर्कस्यातिनिहिताः ८० घस्तेतुलालौवधिरोमृगाश्चौरात्रौजसिंहाजवृषादिवांधाः ॥ ६ ॥
 शनाडिका इति ७९ अथप्रसंगतसकलग्रहाणांसंक्रातिघटिशुभभाह देवेति यथाक्रमेणसूर्यदेः संक्रमणेताघटिकावर्ज्याः यथा रवेः प्राकृपश्चा
 त्त्रयस्त्रिंशत् घटिकास्त्याज्याः चंद्रस्यदे भौमस्यनवबुधस्यषट् गुरोरष्टाष्टौ अष्टाशीतिः शुक्रस्यांकानव शनिः स्वनृपाः षष्ठ्यधिकंशतइति ८० अथपं
 ग्वेधवधिरास्यान्लग्नदोषानुपजातिकयाह घसइति घस्त्रदिवसेतुलावृश्चिकोवधिरंसंज्ञको रात्रौमकरधनुसंज्ञौशेषस्यष्वसिष्ठः तुलावृश्चिकश्चै
 कदिवसेवधिरौतथा धनुश्चमकरश्चैववधिरौनिशिकीर्तितौ मेषवृषामृगेश्चदिवसांधाः प्रकीर्तिताः नृयुक्कटकन्याश्चरात्रावंधाः प्रकीर्तिताः ॥
 कुंभमीनौचपंगूद्वौ दिवा रात्रौयथाक्रमंइति ॥ ६ ॥ ६ ॥

सु० टी०
वि० प्र०
७९

अनेन तस्मिन्कालेऽधादिलग्नानि वर्ज्यानीत्यर्थः ८१ अथ केचिन्मतमाह बधिराधन्वीति स्वार्थे ८२ अथैषां प्रयोजनं सापवादं ब्रह्मर्षिण्याह दाम
रिद्रुमिति पंग्वेपंगुलग्ने अन्यस्पर्शे ८३ अथ विहितनवांशश्चित्रद्वन्द्वसह कर्मकेति युग्ममिथुनं रघानवांशाः द्वाषगेवामीननवाशेविकल्पेन वा
शब्दरूपीयमतसूचनार्थः एषंशेषु यर्हि उपयामो विवाहो भवेत्तर्हि कन्यासतीपतिव्रतमभवेत् ८४ अथ विहितनवांशे क्वचिन्निषेधं श्रीच्छदसाह अंत्यनवांशे
ति विहितनवांशेषु यथाभेफलग्ने धनुर्नववांशातिमादित्येवंविधे विषये काचन कन्यानपरिणयानविवाह्या परंतु वर्गीत्तमे मंति मज्जवांशं हित्वा तत्र

कन्याच्युक्त्वा कर्कटकानिशोधादिनेघटोत्प्रेनिशिपंगुसंज्ञः ८१ बधिराधन्वितुलालयोपसह्ये मिथुनं कर्कटके गनानिशांघाः ५
द्विवसांघाहरिगोक्रियास्तुकुञ्जासृगकुंभांतिमभानिसंघ्ययोर्हि ८२ दारिद्र्यं बधिरत्तनोर्द्विधाधलग्ने वैधव्यं शिशुमरणं नि
शांधलग्ने पंग्वेनिस्विलंधनानिनाशमीयुः सर्वत्राधिपयुरुदृष्टिभिर्नदोषः ८३ कार्मुकतौलिककन्यायुग्मलवेद्वाष
गेया यर्हि भवेदुपयामस्तर्हि सतीखलुकन्या ८४ अंत्यनवांशे नच परिणयाकाचन वर्गीत्तमभिह हित्वा नोचरलग्ने च
रलवयोगे तौलिमृगस्थे शिशुभृति कुर्यात् ८५ व्येशनिःस्वेवंनिजस्तृतीये धगुस्तनो चंद्रखलानशस्ताः लग्नेट्टकविभ
ग्लोश्चरिषोमृतौ ग्लौलग्ने दृशुभांशश्च मदेच सर्वे ८६ ॥ ८६ ॥ ८६ ॥ ८६ ॥ ८६ ॥ कालभैरव ॥

विवाह उचित एव यथा मिथुनलग्ने मिथुननवांशे अंत्योशका अपिश्रेष्ठाय दिवर्गेत्तमाहूयादितिकश्यपेक्तेः नोचरलग्नइति तौलिमृगस्थे तुलामकर
स्थे चंद्रे चरलग्ने विहितचरलवयोगे नो कुर्यात् यथाभेफलग्ने तुलांशइति ८५ अथ लग्नमंगमुपजात्याह व्येशनिरिति द्वादशेशनिर्देशस्तः स्वेद
शमिऽवनिजोमौमानशस्तः लग्ने चंद्रखलाः चंद्रः पापग्रहाश्च नशस्ताः लग्नेट्टलग्नस्वामी कविः शुकोग्लोश्चंद्रश्चरिषोषष्ठे नशस्ताः ग्लौश्चंद्रः लग्नेट्ट
लग्नस्वामी शुकभावुधगुरुशुक्रा आशे भौमश्च एते मृतावष्टमे नशस्ताः मदेसप्तमे सर्वे ग्रहमशस्ताः ८६ ॥ ८६ ॥ ८६ ॥ ८६ ॥ ८६ ॥

रामः
७९

अथरेवाप्रदावसंततिलकयाह त्र्यायेतिस्पष्टार्थम् ८७ कर्तर्यादिमहादोषाणामपवादंशाईलविक्रीडिनेनाह पापौकर्त्तरिकारकाविति कर्त्तरिकार
कौग्रहोरिपुग्रहेशत्रुग्रहेस्थितौ नीचेनीचराशिगो अस्तगौ अस्तंगतौतदाकर्त्तरीदोषेनिबस्यात्कश्यपःपाषयोःकर्त्तरीकर्तोःशत्रुनीचग्रहस्थयोःयदावा
स्तगयोर्वापिकर्त्तरीनैवदोषदेति अथसितेशुक्रे अरिनीचगेशत्रुग्रहेस्वनीचग्रहेवासतितत्रपष्ठदोषोमृगपष्ठदोषोपिनस्यात्कश्यपःनीचराशिगतेरु
केशत्रुक्षेत्रगतेपिवा भृगुषट् स्थितेदोषोनास्तितत्रनसंशयइति भौमेस्ते अस्तंगतेरिपुनीचमिश्रुग्रहेनीचग्रहेवाऽष्टमभौमेदोषरुन्नस्यात्कश्य
पः अस्तगनीचमेभौमेशत्रुक्षेत्रगतेऽपिवाकुजाष्टमे भ्रुवेदोषोना किं चिदपि विद्यते अथराशिनिचंद्रेनीचेनीचनक्षत्रकेशवासतिद्वादशाष्टमषष्ठस्थानस्थि

त्र्यायाष्टषट् रुरविकेलुतमोर्कपुत्रास्त्र्यायारिगः सितिसूतोद्विगुणायगोज्ञः समव्ययाष्टरहितोज्ञगुरु सितोष्टत्रिद्यूनषट्
व्ययग्रहान्परिहृत्यशस्तः ८७ पापौकर्त्तरिकारकौरिपुग्रहेनीचेस्तंगेकर्त्तरीदोषोनेवसितेऽरिनीचग्रहेगतस्यष्टदोषोपिन भौ
मेस्तेरिपुनीचमेनहि भवेद्भौमेष्टमेदोषरुन्नीचेनीचनक्षत्रकेशशिनिरिःफाष्टारिदोषोपिन ८८ अद्यायनर्तुतिथिमासभप
क्षदग्धतिथ्यंधकाणवधिरांगमुरवाश्रदोषाः नश्यतिविदुरुसितेषिहकेंद्रकोणेतद्दृष्टपापविधुयुक्तनवांशदोषाः ८९ ॥ ६

सचंद्रेदोषोपिनस्यात् नीचराशिगतेचंद्रेनीचांशकगतेपिवाचंद्रेषष्टाष्टरिःफस्थेदोषोनास्तिनसंशयइतिकश्यपोक्तेः ८८ अथाब्ददोषाद्यनेकदोषापवा
हवसंततिलकयाह अद्यायनेतिविदुरुसितेषुकेंद्रकोणेतदसमस्थानरहितसत्कएतेदोषाः नश्यति कश्यपः अद्यायनर्तुमासोत्थाः पक्षतिथ्यृक्षसंभवाः का
षाधवधिरोडुतादग्धलग्नतिथिर्भवाः अकालजाश्वनीहारिविद्युत्यास्वभ्रसंभवाः परिवेषप्रतीसूर्यशक्रत्वापध्वजादयः दोषप्रदामगलेषुकालजाश्वनदो
षदाः गुरुरेकापिकेंद्रस्थः शुक्रोवापदिवाबुधः हरेः स्मृतिर्यथाहेतितद्दोषाल्लिक्केणगः लतोपग्रहचंडीशचंद्रजामित्रसंभवान् तत्केंद्रगो गुरुहेतिसू
पर्णः पन्नमानिवतद्वतिचेतथायदिष्णाः क्रूराः विधुश्चंद्रसैर्युक्तोयोनवांशस्तदोषोपिनश्यति उक्तंच सकूरराशेरशुभेनवांशः प्रोक्तः सपापोपिविलग्न

सितावापरासवसु
सितावापरासवसु
सितावापरासवसु
सितावापरासवसु

शु०टी०
वि०प्र०
८०

अथान्यान्यरिहारान्शालिन्याह केंद्रे कोण इति केंद्रे सप्तमरहिते १।४।१० कोणेनवपंचमेवातत्रगुरौ सति सर्वदोषानाशमायांति कश्यपः काव्येगुरौवासौ
म्येवायदाकेन्द्रत्रिकोणगे नाशयत्यखिलदोषाः पापानीवहरिस्मृतेः अथवा आये एकादशे रवौ सति सर्वदोषानाशमायांति बालगने चंद्रे वा वर्गे तमे राशि
नवांशयुक्ते सति यथा मिथुने मिथुनो नवांशस्तदापि दोषनाशः द्वितीयवाशब्दस्यानुक्तसमुच्चयार्थत्वात् चंद्रो लग्नादुपचये सर्वदोषविनाशकः उक्तच।
यत्रैकादेशगः सूर्यो दोषानाशययुस्तदा स्मरणादेव रुद्रस्य पापं जन्मशतोद्भवं वर्गोत्तमगतलग्नसर्वदोषालययुः चंद्रो वाप्यथवापेपि ग्रीषे कुसरितो
यथा चंद्रेति एकादशे चंद्रे सति दुर्मुहूर्त्तांशदोषाः दुर्मुहूर्त्तारवावर्यमेत्यादयः अंशदोषाः यापग्रहनवांशाख्याः ते सर्वे तद्दत्तनाशमायांति कश्यपः मुहूर्त्त
तल्लक्ष्मणवर्गकुनवांशग्रहोद्भवाः ये दोषास्तांनिहंत्येव यत्रैकादशगः शशी ज्योतिर्निबधे न सत्रदोषकनवांशदोषगंडांतदोषं च मुहूर्त्तदोषं विरुद्धपंच
केंद्रे कोणे जीव आये रवौ बालगने चंद्रे वापि वर्गे तमे वा सर्वदोषानाशमायांति चंद्रे लभेतद्दुर्मुहूर्त्तांशदोषाः ९० त्रिकोणे कें
द्रे वा मदनरहिते दोषशतकं हरेत्सौम्यः शुक्रे द्विगुणमपिलक्षं सुरगुरुः भवेदायं केंद्रे गपउतलवेशोयदितदा समूहं दोषा
णां दहनद्वत्तलं शमयति ९१ द्वा द्वौ जभृग्वोः पंचद्वौ रवौ सार्धं त्रयो गुरो रामामंदागुके त्वारे सार्धं कैकं विशेषकाः ९२ ॥ ६
गविरुद्धदोषनिशाकरालाभगतो निहंति ९० अथ सामान्यतो दोषसमूहपरिहारं शिस्वरिण्याह त्रिकोणेति त्रिकोणे सप्तमरहिते केंद्रे यदि सौम्यो बुधः
स्तिष्ठेत्तदोषशतकं हरेत् उक्तस्थाने रुकेऽपि द्विगुणं द्विशती हरेत् उक्तस्थाने स्थितो गुरुरपिलक्षं दोषान् हरेत् भवेदिति अंगपो लग्नस्वामी उतकार्थे लवेशो लभ्य
गतनवांशनाथो वा आये केंद्रे यदि भवेत्तदा सर्वदोषान् हरेत् दोषाणां समूहं नाशयति यथा दहनोऽग्निस्तुलं कार्या समिव लग्ने लग्नांशनाथो वा आये गः कें
द्रगोपि वा राशिं निहंति दोषाणां मिधनानीव पावक इति ९१ अथ लग्नविंशोपको अनुष्टुभाह इति जभृग्वोरेको प्रदयोः संतोर्द्वौ विशेषको ९२
वंबिधे चंद्रपंच सूर्ये सार्धं स्वयः ३। ३० गुरो रामास्त्रयः मरुः शनिः अग्रहाहः केतुः आरो भौमः एषु त्रयैकं सार्धं मेकैकम् १। ३० विंशोपकाज्ञयाः ९२ ॥ ६ ॥

रामः
८९

ग्रहवशेनशुक्रादिविभागसंप्रयोजनमुपजात्याह श्वशुरिति सितःकन्यायाःश्वशुरःसूर्यःश्वशुरःतनुर्लङ्गेतनुःशरीरंस्यात्जामित्रपःसप्तमाधीशोदपि
 तोभृत्तमनःचंद्रोऽनेपांशुक्रादीनांबलंविचार्यतांत्रिकःसिद्धंतवेदाविवाहताविवाहादनंतरंश्वशुरदीनांस्वरंस्यादितिप्रवदेत्केचिद्विशेषतरमप्युक्तं
 स्तुसोसतिःस्त्रीचविधोस्तथागृहिनस्तुतोज्ञाच्चस्वरंगुरोश्चधर्मःसितादकंस्तुताच्चवेशमत्रुयात्समुद्गहविधौस्वयुक्त्येति ९३ अथसंकीर्णजातीनांविशेषं
 मन्मथूरच्छंदाह कृष्णपक्षइति कृष्णपक्षशनिभौमार्कवारे विवाहोक्तनसत्रभिन्ननक्षत्रेषुवकाशदुष्टयोगेषुसंकीर्णानामनुलोमप्रतिलोमजा
 नामपिषदिकरपीडाविवाहःस्यात्तर्हि साकरपीडास्तुतायुर्धनलाभप्रीतिप्राप्त्यैभवति एषास्थितिवासःवाग्रहणात्एतद्भविप्रागुक्तदिनेपिविवा
 श्वशुरःसितोऽर्कःश्वशुरस्तनुस्तनुर्जामित्रपःस्यादयितोमनःशशी एतद्वलंसंप्रतिभाव्यतांत्रिकस्तेपांस्वरवंसंप्रवदेद्विवाहनः
 ९३ कृष्णपक्षेसीरिक्कुजाकेपिचवारे वर्ज्येनसत्रेयदिवांस्यात्करपीडा संकीर्णानांतर्हिस्तुतायुर्धनलाभप्रीतिप्राप्त्यैसाभ
 वतीहस्थितिरेषा ९४ गांधर्वादिविवाहेऽर्काद्देहधनेत्रशुणं ३द्वः१॥ ९५ ॥ २ ॥ १५५ हः कार्यइति ९४ अथगांधर्वादिविवाहेवि
 शेषमनुष्टुभाह गांधर्वादीतिप्राजापत्याब्राह्मदेवार्षसंज्ञाःविषांहाउक्तकालेएवकार्याःगांधर्वास्वरराससंपैशाचकारव्याःसर्वकालिकार्याःश्रीपतिः
 प्राजापत्यब्रह्मदेवार्षसंज्ञाःकालेषूक्तेष्वेवकार्याविवाहःगांधर्वाख्यंश्चास्वरोराससंचपैशाचोवासर्वकालंविधेयइति तत्रकेचिदर्कात्सूर्यनक्ष
 त्रात्वेदेनत्रादिभिषुक्रमेणसत्स्यात्अयमर्थःसूर्याक्रांतनसत्रमारभ्यचत्वार्यशभानिततोद्देशेक्रमेत्तत्स्त्रीप्यशभानीतिक्रमेणत्रिपद्यांत्रयाणांपा
 दानांसमाहारस्त्रिपदीतस्यांब्रह्मविष्णुरुद्रपदाभिधचक्रत्रयेइत्यर्थःएकस्मिन्नपिपदेयदशभंतदशभमेवपदत्रयेयच्चुभंतच्चुभं इति कृत्वाअक्ष
 भशभानिक्रमेणपठितानि एवंपदत्रयाणांमुख्यार्थकथनात्पृथक्कथनानुपयोगः तथाचपदत्रयमुक्त्वाभूपालकृष्णमेवंपदत्रयेकृद्भनसत्रंसाप

१५५
 १५५

सु० दि०
वि० प्र०
८१

गांधर्वस्वरपैशाचराससेषु विचिंतयेदिति ९५ अथ विवाहास्त्राकृ कर्तव्यानामावश्यककृत्यानां दिनशुद्धिं पृथ्वी चंद्रसह विधोर्बलेति अत्र चंद्रव
लमावश्यकत्वेन विचार्ये वारकोमांगलकलशः ग्रहभूषणचित्रलेखनादि अंगणविभूषणसंमार्जनमोमयाद्यालेपः अथ चवेदिकाचत्वरंबधूवरोप
वेशनार्थस्यलविशेषः मंडपोद्गहाच्छदनंकटादिनावितादिनाच्चा बहुवचनात् कटाहाधारोपणहरिद्राचंदनकंजिकाधारणादिसकलशुभारंभा
कउद्गाहतः पूर्वाविवाहोक्तेरुडुभिर्नक्षत्रैः पंचांगशुद्धिसहितेदिने रचयेत् उपलक्षणत्वात्तत्र नक्षत्ररूपनयनादावपि पूर्वशुभकर्मप्रारंभाच्चि
रचयेत् तथा इदं कार्यं जातं त्रिनवषण्मतेदिने पूर्वने आचरेत् चित्राविश्वस्वाशततारकाश्विनीज्येष्ठाभरण्यौ शिवभाच्चतुष्टयमहित्वा प्रशस्त
कुशुपुगांधगाईग्नि ३ भू १ रामाश्विपद्यामशुभाशुभाः ९५ विधोर्बलमवेस्यवाहलनवारकं गृह्यांगणविभूषणान्यथचवेदिकामं
उपान् विवाहविहितोडुभिर्विरचयेत्तथोद्गाहतोन पूर्वमिदमाचरेत् त्रिनवषट्मतेवासरे ९६ हस्तोच्छ्रायावेदहस्तैः समं
तात्तुल्यावेदीसद्यनोचामभागं युग्मेघस्त्रेषुहीनेचपंचसप्तोहस्यान्मंडपोद्गहासनंसत् ९७ मेषादिराशिजवधूवरयो
र्वटोश्चतैलादिस्नापनविधौ कथितात्र संख्या शैलादिशः शरदिगसनमाद्रिबाण बाणास्रबाणगिरयो ७।९०५।९०।५।
७।७।५।५।५।५।७ विबुधैस्तुके श्रित ९८ ॥ ७ फलतैलवैदिकाप्रदानकंकंडनमंडकास्किमिति देवज्ञमनोहरोक्तेः तत्रैव मूलं दुस्त्र
श्रवणार्कपौष्पविशेषाचित्रानलेवतीषु संस्थापनंकंजिकंकंडिकायावारेरत्रिभूमिस्तस्यशस्तमिति ९९ अथवैदिकलक्षणमंडपोद्गहासनेदिना
नियमंचशास्त्रिन्याह हस्तोच्छ्रायेति स्पष्टार्थः मारदः हस्तोच्छ्रायावेदहस्तैः समंततः समैश्चतुर्भिः सुशुभैश्चैवमभागस्वसद्यनः मंडपोद्गहास
नंकार्यं समेतुदितुदिवसेषुधेः षष्ठतुविषमेनेष्टउत्कासप्तमपंचमामिति ९७ कैश्चित्तैलादिस्नापनसंख्यानिघमउक्तसमाह मेषादिराशिजिति स्पष्टं दे

॥
वि० प्र०
८१

अथप्राप्तशिष्टसंमतंमंडपादौस्तंभनिवेशनइंद्रवज्रयाह सूर्येति कन्यातुल्यसिंहगतेऽर्के शैवेर्शनकोणे विवाहादौ स्तंभः स्थाप्यः वृश्चिकधनुर्म
करस्थिते वायुकोणे मीनेमपकुंभस्थिते निर्ऋतिकोणे वृषमिथुनकर्क स्थितेऽग्निकोणे स्तंभः स्थाप्य इत्यर्थः ९९ अथगोधूलीत्रशसंमंदाक्रांतमाहनास्मा
मितिसप्तार्थे गोधूल्यधिकारिण आह नारदः प्राच्यानांचकलिंगानांमुस्थगोधूलिकंस्पतं गंधर्वदिबिबिषुर्वेस्योद्वाहे चयोजयत् भूपालबलुभे वित्रेषु घटिका
लमेद तयंगेसजंबुधैः संकीर्णे गोरजः शस्तपरेषु हितयंशुभं घटिकालग्नभावे कार्यं वित्रे स्तुगोरजो लग्नमिति महारोषान्परित्यज्य प्रोक्ता पिच्छादिकेषु च।
कारयेद्गोस्त्रो यावत्तावत्सुग्नंशुभावहमिति देवज्ञमनोहरे कुलिकंक्रांतिसाम्यं च सूर्तीषष्टमः शशीपंचगोधूलिकेत्याज्या अन्यदोषाः शुभावहा इति तत्रगे

सूर्ये गनासिंहधटे पुशैवे स्तंभे लिकोदंडमृगेषु वा यौ मीनाजकुंभे निर्ऋतौ विवाहे स्थाप्योऽग्निकोणे वृषयुगमकर्के ९९ नास्या
मृसनचतिथिकरणे नैवल्लग्नस्य चिंतानो वा वारो न चलवविधिर्नो मुहूर्त्तस्य चर्चा नैवायोगेन च मृतिभवनं नैव जा मित्रदोषो
गोधूलिः सामुनिमिरुदिता सर्वकार्येषु शस्ता १०० पिंडी भूते हि न कृति हे मंतर्त्तौ स्याद् धास्ते तपस भये गोधूलिः संपूर्णास्ते जल
धरमाला काले त्रेधा योज्या सकलशुभे कार्ये दौ १०१ ॥ ७ धूलिकालः केशवार्केणोक्तः अत्रोभयत्रघटिकादलमिष्टमाहुरिति केचित्तु।

गोवर्दिनांते निशि पश्चिमायां पश्येत्तीयं रविबिंबभागं तस्मात्संनानाडिकयुग्ममेके गोधूलिकालं मुनयो वदंतीति यथायोग्यं देशव्यवस्था १०० अथगोधू
लीभेद्रजलधरमालाच्छं दसाह पिंडी भूत इति हेमंतर्त्तौ शीतकाले मार्गादिमासचतुष्टये दिनकृति सूर्ये पिंडी भूते गालकसदृशे संध्यायां नीहारात्तत्त्वेन निःप्रभे
इत्यर्थः तस्मिन्समये गोधूलीज्ञेया तथा तपसमये उष्णकाले चैत्रादिमासचतुष्टयेऽर्धस्ति अर्द्धविंशत्यदृश्यते गोधूलिः जलधरमेघास्तेषां मालासमूहस्तस्यात्
पादके वर्षाकाले श्रावणादिमासचतुष्टये सूर्ये संपूर्णास्तेऽदर्शनं यस्यात्तदृशे सति गोधूलिः जलधरमालाच्छं दोजाभापिसूचितं न केवलमिपं विवाहे किं
शुभकार्ये कार्ये दौ ज्ञेया १०१ ॥ १०१ ॥ ७ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥

सु० टी०
वि० प्र०
८२

अथमेधुलीसम्बन्धश्चश्वज्यानिवैश्वदेवीच्छंदसाह अस्तंयातेइति गोधूलिरित्यनुवर्तते च हस्पतिबारेसूर्ये अस्तंयातेगोधूलिः शभः स्यात् नतुपूर्वार्धे
यामसङ्गात्वात्तयासौरेशनौसार्केसत्येवगोधुलीश्रमानत्वस्तानंतरंकुलिकसङ्गात्क्रांतिसाम्यमपित्याज्यम् तथालग्नात्सायंकलीनलग्नात्
त्यावष्टमेरिपुभवेनेषेवालग्नेएवचाचंद्रेसतिकन्यानाशः स्यात् लग्नेइति लग्नस्थमदनस्थमृत्युस्थेवाभौमेसतिबोडुवरस्यनाशः स्यात् शेषस्य १०२
अथसूर्यस्यष्टमतिभिद्रवज्याह मेषादिगे इति मेषादिद्वादशराशिषुस्थूलाकलात्मिकास्यष्टमतिरित्यर्थः १०३ सूर्यस्यतात्कालिकीकरणमनुष्टुभाह
संक्रांतियातेति पंचांग्यदिनेयावतीषुघटीषुचसंक्रांतिस्तत आरन्यस्वाभीष्टदिनपर्यन्तंयावन्तिदिनानिघटीपलानि भवन्ति तैर्मेषादिष्टराशिस्येकस्यस्य
अस्तंयातेगुरुदिवसेसौरिसार्केलग्नान्मृत्योरिपुभवेनेलग्नेचंद्रे कन्यानाशस्तनुमदनमृत्युस्थेभौमेवोडुर्लाभेधनसहजे।
चंद्रेसौरव्यं १०२ मेषादिगेकेष्टशरां ५७ नगाक्षाः ५७ सप्तषवः ५७ सप्तशरा ५७ गजाक्षाः ५७ गोक्षाः ५९ स्वतर्काः ६० कुरसाः ६१ कु
तर्काः ६१ कंगानि ६१ षष्टि ६१ नवपंच ५९ मुक्तिः १०३ संक्रांतियातघस्राद्यैर्गतिर्निष्ठाः स्वषट् ६० तृता लब्धेनांशादिनायोज्यया
तस्यस्यष्टभास्करः १०४ तनेरिष्टांशकासूर्वनवांशादशसंगुणः रामाप्तालब्धमंशाद्यंतनेर्वर्गादिसाधने १०५ अर्कासुग्वात्सा
यनाद्गो ग्यमुक्तेर्भागेर्निष्ठात्त्वेदयात्त्वाम्निभक्ततः ॥ ७७ एगतिर्गुणनीयाषष्ट्याभाज्यायलब्धेनेशाः अवशिष्टं कलादि अंशावयवास्ते आदिशब्
कन्याः तैर्यातर्षयातराशिः सूर्यभुक्तमेषादिराशिर्युक्तः सवतात्कालिकः स्यष्टभास्करः स्यात् १०४ अथलग्नानयनमाह तनेरिति लग्नस्यक्रियमृगास्येसा
दिनायेनकंशोविचारितः सयावास्वा आगच्छेत्तसूर्वनवांशायावंतः स्युस्तेदशगुणारंभेस्त्रिभिराप्तायलब्धमंशाद्यंतनेर्वर्गादिसाधने १०५ अथैवंसा धिताभ्यांरविलग्नान्याघटिकानयनंशालिन्याह ॥
अर्कादिति अयनंशसहितसूर्यात् राशिभोम्यांशैः सायनसूर्यक्रांतराशेः।

राशेः
८२

स्वदेशीयउदयाः मेघादि राशीनां बलात्मकं प्रमाणं गुण्यं स्वाग्निभिस्त्रिंशता भुक्तं लब्ध्यानि भोग्यानि च पलमनिस्युः एवं लग्नात्सायनां शात भुक्तांशैः स्वोद्योग्य
 ष्याः स्वाग्निभक्तो लब्ध्यानि भुक्तानि पलानि एवं जातानां भोग्यभुक्तपलानां भुक्तं कार्यं तत्सायनो शलग्नार्कयो रंतरासो दयपलैर्युक्तं कार्यं षष्ठा भुक्तं
 सूर्योदयादिष्टपटिका भवेयुः १०६ विशेषं शालिन्याह चैलग्नार्कविति सायनांशलग्नार्कैश्च राशी भुक्तस्तयोर्विशेषाः तंशास्ते गुणितः स्वदेशीय
 उदयः ततः स्वाग्निभक्तो लब्धमिष्टकालः सूर्योदयात्सायनं तत्रयदार्कत्सायनादेकराशि स्थितं लग्नमूनं स्यात्तदायदृष्टकाल आगतः ससूर्योदयात्सा
 कुरा त्रिशेषा भवेत् अयमर्थः आगतदृष्टकालः षष्ठ्या प्रपात्य प्राग्दिनीयसूर्योदयानंतरमेतावानिष्टकालः अथवारात्रिमाणात् प्रपात्य प्राग्दिनीयसूर्योस्तान
 तरेमेतावानिष्टकालः अथरात्रौ विशेषमानीते दृष्टकाले अंशप्रवृत्तेः पंचपलानियो ज्यानी तिसंप्रदायः तत्समं परस्परदर्शनं कार्यं इत्याह कश्यपः अ

भोग्यं भुक्तं चांतरालोदयाद्यं षष्ठा भुक्तं स्वेषनाड्यो भवेयुः १०६ चैलग्नार्कैर्सायनावेकराशौ तद्विश्लेषो दयः स्वाग्निभ
 क्तः स्वेषः कालो लग्नमूनं यदार्कद्रात्रौ शेषेर्कात्स षड्निशायां १०७ उसातान्महापातदग्धतिथिभिर्दुष्टांश्च योगास्तथाचिं
 द्वेज्योशनसममथास्तमयनं तिथ्यः स्यद्दीतथा ॥ ७ न्योन्यवीक्षणं सम्यक्कलमेकारयेत्सदेति कलमसाधनं घटिकायंत्रेण साध्यं तत्रघटी

स्थापनेनारदः ताम्रपात्रे जले पूर्णं गंधैः पुष्पैरलंकृते तंडुलस्ये रत्नयुते शुचिभूसावहर्ष्यते मंडलार्धोदयं बीस्यजलपात्रे विनिक्षिपेत् तत्रमंत्रः यंत्राणां स
 रव्ययंत्रत्वमिति धात्रापुराकृतं सौभाग्यमायुरारोग्यसुपुत्रधनहेतवे जलं यंत्रकमेतस्मादिष्टसिद्धिप्रदो भवेत् अथवा साधयेत्कालदृशागुलशंकु
 नेति शंकुघटी ज्ञानं रामविनोदे मयोक्तं तत एव ज्ञेयम् १०७ अथ विवाहादौ शुभकार्येषु वश्यवर्ज्यां विस्मरणार्थं शार्दूलविक्रीडितत्रयेणाह उसातानिति
 सेन्दुचूरेति चूरां क्रान्तमिति च उसातादीन् उद्ग्रहे विवाहे यज्ञोपवीतादौ शुभकर्मसूच्यजेदिति तृतीयश्लोकेनान्वयः उसातान् दिव्यमौमतरि सात्
 लक्षण्यतत्संबधिसप्तवर्ज्यां च दिवसान् पातो महापातः क्रान्तिसाम्यमिति यावत् दग्धतिथयश्चापांत्यगेणो घटगे इत्यादिनोक्ताः एतैः सह उसातं त्यजे

१०७

तन्मासपदंसाज्यमूएवंग्रहणनक्षत्रमपि केतुहतं केतुनाधूमनैःस्पर्शनैश्चपन्नक्षत्रं हतं अनेननक्षत्रांतरेपिदोषः संध्योदितंभंस्वर्गस्तकालेयन्नक्षत्रस्य स्थिति
जेउदयंतत्सूर्यनक्षत्राच्चतुर्दशंनक्षत्रमित्यर्थः तद्वच्चग्रहभिन्नयुद्धगतभंग्रहेणभेदितग्रहयुद्धगतं चषण्मासनिषिद्धं तथा ग्रहकतान्लग्नस्यदोषान् व्यपेश
निःस्वेवनिजइत्यादिकानांलग्नसंबंधिदोषान् संसजेत् मूलवाक्यानिपूर्वमेवलिरिवतानि ११० ॥ इतिमुहूर्तचिंतामणिप्रमितासाराणांविवाहप्रकर
णं समाप्तम् ईअथवधूप्रवेशप्रकरणम् अथवधूव्रतनपरिणीतायावध्वाप्रथमतः क्रियमाणाभर्तृगृहेप्रवेशोवधूप्रवेशस्तन्मुहूर्तमुपेन्द्रवज्रयाह समा
द्रीति विवाहाद्विवाहदिवसादारभ्याष्टदिनांतरालेषोडशदिनांतरालेषोडशदिनमध्येसमाद्रिपंचांकदिने समदिनानिद्वितीयचतुर्थषष्ठाष्टमं दशमद्वादशच

तद्वच्चग्रहभिन्नयुद्धगतभं सर्वानिमान्त्यजेदुद्वाहेशुभकर्मसुग्रहकतान्लग्नस्यदोषानपि ११० इतिमुहूर्तचिंतामणौवि
वाहप्रकरणं षष्ठम् ई समाद्रिपंचांकदिनेविवाहाद्वधूप्रवेशोष्टदिनांतराले शुभः परस्ताद्विषमाब्दमासदिनेष्वर्षा
स्वरतोयथेष्टम् १ ध्रुवसिध्ममृदुश्रोत्रवसूस्त्रमघानिले ॥ ॥ तुर्दशषोडशानि विषमदिनमध्येसप्तमपंचमनवमदिनानिते

ध्रुवधूप्रवेशः शुभः नारदः आरभ्योद्वाहदिवसात्तृतेवाप्यष्टमेदिनेवधूप्रवेशः संपत्त्येदंशमेथसमेदिनेषष्ठादीनांसमत्वादेवग्रहणोसिद्धेपुनस्तदुक्ति
रितिप्राशस्त्यार्थः वधूप्रवेशनंकार्यंपंचमेसप्तमेदिनेनवमेचशुभेवारेसूलग्ने शशिनोबलेइतिज्योतिर्निबंधेषोडशदिवसानंतरंवधूप्रवेशस्त
दाविषमाब्दमासदिनेविषमवर्षेविषममासेविषमदिनेचकार्यः असवर्षादिति पंचवर्षादनंतरंविषमवर्षादिनियमोनास्ति किंतुदोषरहितकालेवधू
प्रवेशोविधेयः उक्तंच विवाहमारभ्यवधूप्रवेशोयुग्मदिनेषोडशवासंरातः ऊर्ध्वततोऽवेत्युजिपंचमांतंपुनः पुरस्तान्नियमो नवास्तीति १ अथनक्षत्रक
द्विमनुएभाह ध्रुवेति ध्रुवादिनक्षत्रेषुवधूप्रवेशः सनुशुभफलः रिक्तारार्केरिक्ता ४।९। १४ आरिभौमेअर्केरबौनदृष्टः ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥

सु०टी०
वि०प्र०
८४

अथान्यतिथिषु रविभौमव्यतिरिक्तवारेषु शस्त इत्यर्थः अपरे बुधवारेपि नष्टः ३ अथ विशेषमहेंद्रवज्जयाह ज्येष्ठे पतिज्येष्ठमिति विवाहतो विवाहानंतं
रं आदिमे ज्येष्ठे भर्तृगृहे स्थिता वधूः पतिज्येष्ठं हंति आदिमेऽधिके पतिं भर्तारं हंति आदिमे शुचावापठे श्वश्रूं भर्तृजननीं हंति आदिमे सहस्ये पौषे श्वश्रूं भ
ज्येः पितरं हंति आदिमे स्ये स्यमासे भर्तृगृहे तिष्ठंती तनुं निजं शरीरं हंति अथ तद् इत्यर्थः तथा आदिमे मधौ चैत्रे तातगृहे पितृगृहे तिष्ठंती तातं पितरं हंति इ
त्यर्थः यदि पित्राद्यभावः तर्हि तन्मासि तत्र गृहा व स्थितौ सत्याम्पिनकोपि रोष इत्यर्थः न भयंतेषामभावे इत्युक्तेः ज्योतिर्निबन्धे विवाहास्तथमे पौषे आवा
डे चाधिमासके नसा भर्तृगृहे तिष्ठे चैत्रे तातगृहेपि च आषाढे ज्येष्ठे पलं स कः अधिमासि स्यमासे पलं स कः ३ ॥ इति मुहूर्त्तचिंतामणौ प्रमिताक्षरायां स्व

वधूप्रवेशः सन्ने रो रिक्ता राके बुधे परेः २ ज्येष्ठे पतिज्येष्ठमथाधिके पतिं हंति आदिमे भर्तृगृहे वधूः श्रुचौ श्वश्रूं सहस्ये श्वश्रु
रं स्ये तनुं तातं मधौ तातगृहे विवाहतः ३ ॥ इति मुहूर्त्तचिंतामणौ वधूप्रवेशप्रकरणं सप्तमम् ७ चरेदथौ जहायने घटा
लिमीं गेरवौ रवीज्यशुद्धियोगतः शुभग्रहस्य वारे न्युग्ममीनकन्यका तुला वृषा विलग्नके द्विरागमं लघुध्रुवे चरेत्
पे मृदुभिः १ ॥

उक्तटीकायां वधूप्रवेशप्रकरणं सप्तमं समाप्तम् ७ अथ द्विरागमप्रकरणं व्याख्यायते ॥ तत्र वधूप्रवेशानंतरं परावृत्य
पितृगृहं प्राप्ताथ वध्वाः पुनर्भर्तृगृहे प्रवेशो द्विरागमनशब्दाव्यस्तन्मुहूर्त्तं प्रियं वचामरच्छंदाह चरेदिति अथानंतरेषु लघुध्रुवादिनक्षत्रेषु ओजहां
यने विषमवर्षे प्रथमद्वितीयादि वर्षे तथा घटालिमे गेरवौ कुंभे वृश्चिके मेषे रवौ सति तथा वरस्य रवीज्यशुद्धियोगतः शुभग्रहस्य वारे मिथुनमीनकन्यातु
ला वृषाणामन्यतमे लगेन शुभयुतदृष्टे सति लघुध्रुवचराणि प्रसिद्धानि अल्पामूलम् मृदुनिप्रसिद्धानि एतेषु द्विरागमं चरेत् कुर्यात् अत्र सामान्यतः गु
रुशुक्रास्तादिभिचारः पूर्वोक्त एव ज्ञेयः १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ श्रीराम ॥

रामः
८४

अथसन्मुखशुक्रदोषप्रहर्षिण्याह दैत्येज्यइति दैत्येज्यःशुक्रःगंतव्यादिगभिमुखेगंतुर्दक्षिणभागेवास्थितःस्यात्तदाशिशुर्बालकःगर्भिणीगर्भवतीनवोडा
 नूतनपरिणीता एतानगच्छेयुः यदिप्रतिशुक्रेगच्छेयुस्तदेत्याह बालइति चेद्व्यासो गच्छतितदाविपद्यतेप्रियते नवोडाचेद्भ्रजतितदाबंध्या अपत्यसंभावना
 सहिता स्यात् गर्भिणीचेद्भ्रजतितदा अगर्भागर्भवती स्यात् यदिशुक्रः पूर्वस्यासुदितः पूर्वो गंतुः सन्मुखः उभयगंतुर्दक्षिणपश्चिमांगतुः दक्षिणः दक्षिणा
 गंतुर्बमिस्थात् तदापूर्वोत्तरेदिशोनगच्छेत् यदिपश्चिमायासुदितःशुक्रः तदापश्चिमांगतुः सन्मुखः दक्षिणांगतुः दक्षिणः पूर्वो गंतुः एषे उत्तरांगतुर्बमितदा
 पश्चिमदक्षिणदिशोनगच्छेत् केचिदीपोत्सवप्रतिपदिनस्नादिभियवविनैवच भूभ्रवेशंवाचति उक्तच अस्तमतेगुरो शक्रेसिहस्येवाचहस्यकोरीयेत्स

दैत्योज्योत्सभिमुखदक्षिणयदिस्थाद्दच्छेयुर्नहिशिशुगर्भिणीनवोडा बालश्चेद्भ्रजति विपद्यतेनवोडाचेद्बंध्याभवतिचग
 र्भिणीत्वगर्भा २ नगरप्रवेशविषयाद्युपद्रवेकरपीडनेविबुधवीर्ययात्रयोः नृपपीडनेनववधूभ्रवेशेनप्रतिभार्गवो
 भवतिदोषकन्वहि ३ पित्रेगृहेचैत्कुचपुष्पसंभवः स्त्रीणांनदोषः प्रतिशुक्रसंभवः ॥ ४ ॥ ४ ॥ ५ ॥

वदिनेचैवकन्याभर्तृग्रहंविशेदिति २ अथप्रतिशुक्रापवादं मंजुभाषिण्याह नगरप्रवेशेतिनगरप्रवेशे विषयोदेशः आदिशब्देनग्रामः तौस्थोपद्रवे
 अन्यसृजकतोपद्रवेदभिसाद्युपद्रवेवासनिगंतव्यदिशिप्रतिशुक्रदोषेनास्ति करपीडनेविबुधे दैत्येनयात्रायासंयाविबुधादेवास्तेषांयात्रा यथान
 गुरकोदयात्तीर्थयात्राप्रयागारिकतयोः नृपपीडनेराज्ञः सकाशात् पीडाबाहंगदिकतायांस्तानववधूत्तनपरिणीतानववधूः तस्याः प्रवेशेप्रति
 भार्गवः संमुखशुक्रदोषकन्वहि भवति भार्गवः स्वभवनपुरप्रवेशेदेशानांविभ्रमेतथोद्वाहे नूतननृध्यागमने प्रतिशुक्रविचारणनास्ति एकग्रामेपुत्रेजा
 पिदुर्भिसैराजविभूवे विवाहेतीर्थयात्रायांप्रतिशुक्रंनदुष्यतीतिवाद्रायणोक्तेः ३ अथत्रौडास्त्रीणांदिशगमनेतथागोत्रपरत्वेनचप्रतिशुक्रापवारा
 तिरभ्रवेशयाह पित्रेगृहइति पितुरिदंपित्रंचतस्मिन्पित्रेगृहेकुचौस्तनौपुष्पमृतस्तसंभवस्यात्तदास्त्रीणांप्रतिशुक्रसंभवेदोषानास्तीत्यपिज्ञेयम् ॥

शु. टि.
शु.
८५

चंडेश्वरः पित्राग्नेस्तु चक्रुः समयोः संभवो वायुदिस्यात्सत्युः क्रुद्धिर्न भवति रवेः सम्मुखो वाथ क्रुद्धः श्रुद्धे लगे गुणवति तित्यौ चंद्रतरा विशुद्धो स्त्रीणां पत्र
भवति संफले सेवितुं स्वामि सद्यं अथ भृगुः अंगिरा वत्सवसिष्ठ कश्यपा नीणां भरद्वाजमुने कुले कार्यः एतदंशे सन्नानां प्रतिशुक्रसंभवे दोषो नास्ति
वाहरायणः कश्यपेषु वसिष्ठेषु भृगुव्यंगिरसेषु च भारद्वाजेषु वत्सेषु प्रतिशुक्रं न दुष्यतीति अयं चापवादो यात्रा मात्रा धरणः केचिद्मुमपवादो बुधसो
मुखोप्युचुः महेश्वरः तीर्थानां गमने तथैकनगरि ग्राम्यं च सौम्यं तथेति ४ पूर्वैः सह ७ ॥ इति दैवज्ञानं तस्मत्तदेषु ज्ञानं चिरचितायां स्वकृतमुहूर्त
चिंतामणिटीकायां प्रमिताक्षरायां हिरागमनप्रकरणं अष्टमं समाप्तम् ८ अथान्याधानप्रकरणं व्याख्यायते अत्रैतु कालनियमेनाधानादिवि

भृगुवंगिरो वत्सवसिष्ठकश्यपा नीणां भरद्वाजमुनेः कुले तथा ४ ॥ इति मुहूर्तचिंतामणौ हिरागमनप्रकरणं अष्टमं स
माप्तम् ८ स्यादग्निहोत्रविधिरुत्तरगेदिने शोमिश्च भ्रुवां त्यशशिशुक्रसुरेज्यधिस्थे रिक्तासुनो शशिकुजे ज्यभृगो ननी
चेनास्तंगतेन विजितेन च शत्रुमेहे ९ नो कर्कनक्रशुषकुंभनवांशलगेनो ज्ञेतनोर विशशीज्यकुजे त्रिकेणे ॥ १६ ॥

हितं तन्न मुहूर्तविचारः यदा तु कालनियमाभाषस्वदामुहूर्तविचारस्तद्वसंतिलकेनाहः स्यादग्निहोत्रविधिरिति उत्तरगेदिने शो उत्तरायणगते
सूर्यसति मिश्रकस्तिका विशा रवे भ्रुवाणि रोहिण्युत्तरायणं अंशे रवे तीशशी मृगः शक्रो ज्येष्ठासुरेज्यधिस्थपुष्यः शुभ्रसुखेषु अग्निहोत्रविधिः
स्यात् रिक्तासुनो कार्यं चंद्रमंगलगुरुशुक्रेषु नीचगते अस्तंगते विजिते गृहान्तरेषु तथा शत्रुगृहस्थितेषु अन्याधानं नो कार्यः ९ अथ लग्नशुद्धिषु
ततिलकेनाह नो कर्कं ति कर्कमकरमीनकुंभानानवांशे लग्ने चान्याधानं नो कार्यं लग्ने चंद्रसति नो कार्यं चंद्रोपलक्षणत्वाच्छुक्रेषु नो कार्यं यस्य चा
धानलग्नस्थे चंद्रे च भृगुनं दने उपैतितस्य जातो ग्निर्निर्वाणसततं कुलमेति कश्यपोक्तेः रविशशीज्येति सूर्यचंद्रगुरुभौमेषु त्रिकेणे केद्रक्षषद्रिभवो

परैर्बुधशुक्रशनिराहुकेतुभिः त्रिलाभषट्स्वस्थितैः तृतीयैकादशषष्ठदशमस्थानस्थितैः सद्भिः आधानदिनं स्यात् निधनेति अष्टमस्थानशुद्धे लग्ने
 अष्टमस्थानेशुभग्रहापिनशुभः अथवा निधनशुद्धइति निधनमष्टमलग्नकस्थिते आधानकर्तुर्जन्मराशिलग्नान्यामष्टमलग्नमित्यर्थः तस्य शुद्धत्वं
 कृद्भावइतियावत् तेन युक्तै लग्नमित्यर्थः अत्र व्याख्या नद्वयेपि प्रमाणसद्भावाद्द्वयमपि युक्तं अथ निधनशुद्धिश्चतुर्थाप्युते लग्नइत्यर्थः २ अथ
 ग्न्याधानकर्तुराधानलग्नवशाद्यागकर्तृत्वयोगाननुष्टुभाह चापइति जवितुगुरोचापे धनुस्थे लग्ने गति आधानलग्ने धनुराख्ये गुर्वधिष्ठिते सतीत्यर्थ
 अयमेकोयोगः अथवा भौमे मेषलग्नस्थिते सति अयं द्वितीयो योगः अथवा धानलग्नादशमे सप्तमे वा भौमे सति योगद्वयमेतत् अथवा ज्ञे चंद्रे षष्ठ

केंद्रस्य षट्त्रिभवे च परैस्त्रिलाभेषु स्वस्थितैर्न धनशुद्धियुते विलम्बे २ चापे जीवितनुस्थे वा मिषे भौमे वरे धुने षट्त्रयाये
 ज्ञे रवौ वा स्याज्जाताग्निर्यजति ध्रुवं ३ ॥ इति मुहूर्त्तचिंतामणौ अग्न्याधानप्रकरणं नवमं समाप्तम् ९ ॥ राजाभिषेकः शुभ
 उत्तरायणे गुर्विन्दुशुक्रैरुदितैर्बलान्वितैः ॥ ५ ॥ तृतीयैकादशस्थानस्थे सति योगत्रयमेतत् अथवा षट्त्रयाये रवौ सूर्ये सति योगत्रयमेतत्

एवं विधे लग्ने योजाताग्निरग्निहोत्रकर्त्ता ध्रुवं निश्चयेन यजति ज्योतिष्टोमादियागं करोतीत्यर्थः ३ ॥ इति श्रीदिवज्ञोचंत्सुतैर्देवज्ञैर्गणविरचितायां स
 कृतमुहूर्त्तचिंतामणिटीकायां प्रमितासरायामग्न्याधानप्रकरणं नवमं समाप्तम् ९ ॥ अथ राजाभिषेकप्रकरणं व्याख्यायते ॥ तत्र कालशुद्धिमिद्व
 ज्ञयाद्दृष्ट्वाभिषेकइति उत्तरायणगने सूर्ये सति तथा गुर्विन्दुशुक्रैः बृहस्पचंद्रशुक्रैरुदितैः सद्भिः तथा मीमांसाप्रसिद्धे लग्ने राजन्मलग्ने शः देशे शोव
 र्त्तमं न जानकीषमहादशांतदेशयोः स्वामिनोः जन्मपोजन्मराशिस्वामी एते बलान्वितैः उच्चस्वगृहादिगृहस्थैः सद्भिः राजाभिषेकः शुभ उक्तः नोचैत्रेति
 विमलः ॥ ११९५ आये भौमः निशासत्रिः मलिस्तुचाधिमासः शुभः ॥ ११९६ ॥

अथ विशेषं भुजंगप्रयातेनाह गुरुर्लग्नकोण इति लग्ने गुरुश्चेत्स्यादथवाणेन वपंचमे गुरुः स्यात् कुजो भौमोऽशुक्रगुरुदेषः स्यः स्यात् स्वेशमे
 सितः शक्रः स्यात् एतादृशे भिषेकयोगे यो राजा भिषिच्यते संसदा सर्वकालं राजलक्ष्म्या मोदते अयमेको योगः सौरिसूर्योत्तरीयायगो स्यात् यथा
 सूर्यशनिस्तरीयरेविकादेशे गुरुः स्वंध्वेः स्वेशमेवं धौचतुर्थे वा च दुरुः स्यादेवं विधेययोगः भिषिक्तस्य नृपस्य धित्री पृथ्वी स्थिरा संसदा
 गते स्यात् ४ इति राजाभिषेकप्रकरणम् १० ॥ अथ यात्राप्रकरणं व्याख्यायते ॥ तत्र किंचित्कार्यमुद्दिश्य देवांतरगमनम् यात्रेति साद्विधा परविषये वि
 जयार्थं गतुं समरविजयाया निस्विलापरे यात्रा सामान्या सा भवेद्विधा कथिततिथिचारैश्च भिमतफलदा भवेच्च सामान्या समराह्वये च यात्रायोगविल

गुरुर्लग्नकोणे कुजो रोसितः स्वेशराजासदा मोदते राजलक्ष्म्या तृतीयायगो सौरिसूर्यो स्वंध्वोर्गुरुश्चेद्द्वित्री स्थिरा स्यात्
 पस्य ४ पूर्वैः सह १० यात्रायां प्रविहितजन्मनां नृपाणां गदातव्यं दिवसमभुंज्जन्मनां च प्रश्नाद्यैरुदयनिमित्तमूलभूतैर्विज्ञाते
 त्यशुभशुभे बुधः प्रदद्यात् १ जननराशितद्वयद्विलग्नगतदधिपीयदिवाततएववा ॥ ॥ ग्नसितीशयोगे प्रिति तत्र यात्राधिका

रिणः प्रहर्षिण्याह यात्रायामिति प्रविहितव्याघटिकादिना ज्ञातजन्मस्वक्षणया तत्कालीनलग्नकुंडलिकाग्रहसंखितशुभाशुभफलैर्दकज्ञानं येषां
 तेषां नृपाणां यात्रायां दिवसंदातव्ययात्रादिने देयमित्यर्थः यदाह वराहः विदिते होराशोस्थानादिकलंग्रहाणां च जायुषि च प्रविज्ञाते शुभशुभं यातुरि
 ह्माव्यमिति ननु यस्य जन्मकाले न ज्ञातस्तस्य कथं यात्रास्यादित्यत आह अबुद्धमज्ञानं जन्मकाले येषां तेषां नपि प्रश्नाद्यैः एषोपैः श्रुत्यादिभिरशुभशुभे
 विज्ञाते मतिबोधे यात्रादिवसं प्रदद्यात् कीदृशैः प्रश्नाद्यैः उदयो लग्नं निमित्तं शकुनादि एतदादीनमूलभूतानि निश्चाराण्यकरणानि येषां तेषां शोभयनि
 मित्ताद्यैः तेषां नपि लोदय इति नारदोक्तेः १ अथ प्रश्नादेव फलं दुत्तविलो बितेनाह जननेति अथ यद्यपि जन्मलग्नजन्मराशिज्ञानं यत्नते तथापि
 जातकोकशुभफलदप्रहृशानवगमादज्ञानजन्मत्वं ज्ञेयम् अतएव राशिलग्नानामभविद्यदि पृच्छति प्रश्नं वक्ष्यति ॥ ६ ॥ ६ ॥

सु.री.
या.५३
८७

जननं जन्मि तत्तैव धिनी शिलग्ने यदि प्रश्नलग्ने स्यातां जन्मरुशि जन्मलग्ने वा यदि प्रश्नलग्ने स्यात्तदा वरुधा पत्तेरा शो विजय एव वा अथवा तदधि
पौ लग्ने स्यात्तं जन्मराशिपतिर्जन्मलग्ने पतिर्वा यदि प्रश्नलग्ने स्यात्तथा पिरा शो विजय एव अथवा तत्त एवाभ्यामेव जन्मलग्ने जन्मरुशिभ्यामेव वि
रिपुस्वामिर्देवी यषष्ठदशमिका दशनामन्यतमं गृहं यद्युदये लग्ने स्यात्तदा विजय एव स्यादित्यर्थः २ अथान्यप्रश्नमंजुभाषिण्याह रिपुजन्मलग्ने भूमिति।
रिपोः शत्रोः जन्मलग्ने जन्मलग्ने जन्मराशिश्च ते त्मश्नाद्विबुके चतुर्थे युने सप्तमे वा स्यात्तदा राज्ञो जयो भवेत् अथवा तयोः शत्रुजन्मलग्ने राशियोरधिपौ
स्वामिनौ प्रश्नलग्ना द्विबुके यूने वा स्यातां तदापि विजय एव अथवा तत एवता म्भ्यं शत्रोर्जन्मलग्ने राशिभ्यामेवोपचय गृहं ३५ १९० ११ प्रश्नलग्ना द्वि
बुके यूने वा स्यात्तदापि विजय एव अथवा तनौ प्रश्नलग्ने रुरुभवर्गकः कुरुग्रहाणां षड्वर्गके श्वेत्यात्तदापि विजय एव अथवा यदि मस्तको ह्याः।

त्रि रिपुस्वाय गृहं यदि वोदये विजय एव भवेद् वरुधा पतेः २ रिपुजन्मलग्ने भूमिथाधिपौ तयोस्तत एवोपचयैर्देवैर्देवैः
द्विबुके यूने यशुभवर्गकस्तनी यदि मस्तको ह्य गृहत्तदा जयः ३ यदि एच्छतनौ वरुधा रुचिरा रुरुभवस्तु यदि श्रुतिदर्श
नगं यदि एच्छति चादरतश्च रुरुभग्रहदृष्टियुतं चरलग्ने मपि ४ ॥ ४ ॥ ४ ॥ ४ ॥ ४ ॥ ४ ॥ ४ ॥

शीर्षे ह्याः प्रश्नलग्ने गता श्वेत्यस्तदा विजय एव वराहः उदयसुदयपंवा जन्मभं जन्मपंवात्तदुपचय गृहं वा बीक्ष्य लग्ने पियामोः विनिहतमरिपसंवि
द्विबुके रुरुवा द्विबुके गृहसमेतं एच्छतोः स्तस्थिते वेति ३ अथान्यप्रश्नतो टकेनाह यरीति अत्र वरुधापतेर्जय इत्यनुवर्तते यदि एच्छतचौ प्रश्नल
ग्ने वरुधाभूमिरुचिरा स्यात् अथवा यदि रुरुभवस्तु मंगस्य वस्तु मंगलवस्त्राभरणादि श्रुतिदर्शनगं श्रवणे गोचरम् दर्शनमत्रैवाक्षुष अथवा प्रुडा आ
हृतो देवज्ञ एच्छति तदापि वरुधापतेर्जयः स्यादिति सर्वप्रव्याख्येयम् अथवा चरलग्ने भेषककर्तुलामकसख्ये यदि प्रश्नलग्ने रुरुभग्रहैर्दृष्टुते वा

तदापि जय एव ॥ ४ ॥ ४ ॥ रामः ॥

अथशुभाशुभफलदंमालिन्याह विधुकुजेति चंद्रमंगलशुक्रे अग्नेसौरिणाशनिनादृष्टे तदा प्रश्नकर्तुर्मंगं पराजयोनाशोवा स्यात् अथचंद्रमृतिभ
 मदनसंस्थेचंद्रे अष्टमेसप्तमेवालनेन हर्षेसतिस्वविधेयोगेपिप्रष्टुः सपदिभंगः स्यात् अथाऽव्ययानामनेकार्थत्वात् अपिशब्दोपिपर्ययार्थः तथाहि मास्करे
 मुचिप्रदनसंस्थेचंद्रे लग्नगेचसति एवंविधेयोगेपिप्रष्टुः भंगः स्यात् उक्तंचवराहेण चंद्रेसरु धिरेलग्नेभंगः स्वर्णस्रजेसिते धूनेने घनगेचंद्रे लुग्नेया
 तेरिष्वाकरे विपर्ययावापस्य त्रासमंगव धागमाइति वाऽथवापापग्रहेचतुर्थ्याष्टमलग्नसप्तमानामन्यतममेऽन्यतमस्थेसतिप्रष्टुः भंगः स्थिति ५ अ
 थप्रश्नलग्नेविशेषंभुजंगप्रयातेनाह त्रिकोणेकुजादिति कुजान्मंगलात्रिकोणेनवपंचमेसौरिशुक्रज्ञजीवाश्चेत्स्यः अथवाएकोपिवासौरि

विधुकुजयुतलग्नेसौरिदृष्टेथचंद्रेमृतिभमदनसंस्थे लग्नगेभास्करेपि हिबुकनिधनहो राद्यूनगेवापिपापेसपदिभ
 वतिभंगः प्रश्नकर्तुस्तदानीम् ५ त्रिकोणेकुजात्सौरिशुक्रज्ञजीवायदेकोपिवानोगमोर्का च्छशीवा बलीयांस्तुमध्ये
 तयोर्गोग्रहः स्यात्स्वकीयांदिशंप्रत्युतासौनयेच्च ६ प्रश्नेगम्यदिगीशात्वेवदः पंचमयोगः स्वोभूयाद्दलयुक्तः स्वाभासंन
 यतेसौ ७ धनुर्मेषसिंहेषुयात्राप्रशस्ताशनिशोशनेराशिगेचैवमध्या ॥

॥ शुक्रज्ञजीवानामेत्यतमश्चेत्त्रिकोणे स्यात्तदाप्यु
 दिष्टमननस्यादेववाऽथवाऽर्का च्छशीत्रिकोणेचेत्स्यात्तदाप्युदिष्टगमनंनस्यादेवतर्हिकस्यांदिशिगमनंस्यादित्याह बलीयानिति तयोरधुनोक्तो
 दिष्टदिक्प्रतिबंधकास्योर्ग्रहयोर्मध्येयोगोदलवान्स्यात्सः स्वकीयांदिशंप्रत्युतसांप्रतेभवेत् ६ अथयोगांतरंमदलेखयाह प्रश्नेति गम्यदिगीशात्
 गंतुंरथुयोर्दिक्त्स्यत्तदशः स्वामीप्रश्नलग्नेयप्रस्थाने स्यात्ततः पंचमेस्थानेयोगो ग्रहोबोभूयाद्देवतदासौग्रहः स्वमाशा स्वदिशनयते प्राप्स्येति ७ अथया
 त्राकाशंभुजंगप्रयातेनाह धनुर्मेषेति धनुर्मेषसिंहस्थे रवौयात्राप्रशस्ता शुभफलदा शनिद्वोशनेराशिगे मध्यामकरकुंभमिथुनकन्याचेषेतुर्लगेतेरवौ
 यात्रामध्यांति कर्कशनेलि संस्थे रवौ दीर्घाचहुकालसाध्यायात्रानफलेत्यर्थः वराहः यात्राऽजसिंहतुरगेपगतेव रिष्वा मध्याशनेश्चरबुधेशनस्यांग्रहेषु

मु०टी०
या०प्र०

मानौक्यः रश्मिश्चिक्रगेति दीर्घांशस्तश्च देवलमते ध्वनिपृष्ठगोर्कः इति देवलमतेः ध्वनिमार्गसूर्यः पृष्ठगतः शस्तः पृष्ठगतत्वं तु वसंतराजोक्तम्
मणवनेति केचित् यथा दग्धादिगौ शीज्वलितादिगेंद्रो धूमान्वितावानलदिक्रमभाते इत्येवमेव ग्रहणकेन भुंक्ते दिशांता इति अग्निभ्रमणप्रका
रेणयन्त्रहृदयममसमयः सादिकसूर्यसंमुखोच्यते तत्संचमीदिकसूर्यपृष्ठगतेत्युच्यते इत्याहुः वस्तुतस्तुद्वादशराशिभ्रमवशनयस्यादिश्यके
स्थितः तापृष्ठतः कृत्वायायादित्यर्थः यथा लग्नस्थेके पश्चिमायां दिशंगच्छेत् चतुर्थे दक्षिणे सप्तमे पूर्वा दशमे ठनराभित्यर्थः अदाह देवलः लग्नस्थे वरु
णांशं हिवुकस्थे दक्षिणांशं यायात् सप्तमगे पूर्वाशांशे पूरणं संस्थिते सौम्यामिति एवं विदिस्वपिज्ञेयं यथा द्वितीयतृतीयस्थिते केनेत्रेण पंचमेषु आग्ने
यो अष्टमे नवमे ऐशानी एकादशेद्वादशके वाप्यागच्छेदिति अथताराविषयमाह जनुरिति स्वजन्मनक्षत्रादिनक्षत्रयत्संख्यं स्पष्टं तस्मिन्नेव मन्त्रे अव

रवौ कर्कशीनालि सं स्थिति दीर्घांशुः पंचसप्तत्रिताराचनेष्टाः ८ नषष्ठी न चद्वादशी नाष्टमी नोसिताद्यातिथिः पूर्णिमा ऽऽमा
नरिक्ता ॥ ४ ॥

॥ शिष्टाः प्रथमसप्तमपंचमत्तृतीयाख्यांस्ताराश्च त्सुस्तदानेष्टानिषिद्धाः ८ अथतिथ्यादिशुद्धिं भुजंगप्रयातेनाह षष्ठी
ति सिताद्यातिथिः शुक्लपक्षप्रतिपत्त आसृतिथिषु यात्रानप्रशस्तेत्यर्थः नारदः षष्ठाष्टमीद्वादशी चरिक्तामावर्जितासु च यात्राशुक्लप्रदिनिर्धनेया धना
यचेति हयोश्चिनी आदित्यपुनर्वसुः मित्रेनुरोधा इंद्रमृगः जीवः पुष्यः अंतरेवती हस्त श्रवण धनिष्ठाः एतेर्नवभिर्नक्षत्रैः यात्राप्रशस्तोत्तमा मध्यानिनि
षिष्टानि च भानिवशिष्टा आह तिस्त्रोत्तराचवरुणनेत्रतेद्रपूर्वात्रये ब्रह्मभयुग्दशैव मध्यान्यमिष्टान्यनलानिलेशद्विदैवचित्राहिमघांतकानी त्रि तिस्त्रो
त्तरादित्यार्पः संधिः ननु वशिष्ठेन वाराउक्ताः सरेज्यदेत्येज्यशशीदुजानां वराश्ववर्गाः शुभदाघ्राणे आदित्यघ्नसुशनेश्च राणां वराश्ववर्गानशुभघ्राणानुरि
ति अत्र कुजेनोक्ता इति चेन्न वारहादिभिरनुक्तत्वात् वशिष्ठादिभिरुक्तपापग्रहवारशूलनिषेधवैयर्थ्याच्च दोषाधिकोऽसूत्रनार्थतदिति चेन्न भिन्नकर्मकेषु
मुनिग्रंथेषु मुनिवचनानां वैयर्थ्यानर्हत्वादे ॥ ९ ॥ ३ ॥ ४ ॥ रामः ॥

शु.टी.
पा.प्र.
८९

हरिहस्तपुष्यशशिभिः श्रवणहस्तपुष्यमृगैः सर्वसिद्धिपिकारियात्राशुभास्यात् ११ अथतत्रापिकालविशेषमध्यमानांनिषिद्धानांचकियतांभानांवर्ज्य
घटिकांइंद्रवज्रयाह पूर्वति पूर्वत्रयेप्रथमाः षोडशनाड्योनिषिद्धाः कृत्तिकायामेकविंशतिः मघायामेकादश भरण्यांसप्तघटिकाः त्यज्याइत्यर्थः स्वा
तीविशाखाश्लेषज्येष्ठानांआद्यश्चतुर्दशघटिकास्याज्याः चतुर्भुजः भरण्यांसप्तघटिकानेद्विभेचैकविंशतिः एकादशघटीपिनेत्रिपूर्वास्त्वषोडश।
स्वातीसर्पविशाखाश्लेषासूचचतुर्दशवर्जयेदेताघटिकायात्रायांशुभदाभूताइति १२ अथमतांतरेणवर्ज्या त्वमिंद्रवज्रयाह पूर्वार्धमितिस्पष्टार्थम्
१३ अथभानांजीवपक्षादिकाः संज्ञाभुजगत्रयातेनाह तमोभुक्तेति तमोराहुर्वेकीग्रहः तेनभुक्तामुक्ताएवंविधाविश्वसंख्यास्त्रयोदश संख्यास्तारांनक्षत्राणि

मित्रारंभेर्नचमध्यरात्रिसमयेचोग्रैस्तथानोचरेरात्र्यंतेहरिहस्तपुष्यशशिभिः स्यात्सर्वकालेशुभां ११ पूर्वार्धमितिपित्र्यांतकता
रकाणांभूप्रकृत्युग्रतुरंगमाःस्युः स्वातीविशाखेइंद्रभुजंगमानानाड्यो निषिद्धामनुसंमिताश्च १२ पूर्वार्धमाग्नेयमघा।
निलानांत्यजेद्विचित्राहियमोत्तराई चूपःसमस्तांगमनेजयाथीस्वातीमघाचोशनसामतेन १३ तमोभुक्तताराःस्युतावि
श्वसंख्याःशुभौजीवपक्षोमृतश्चापिभोग्याः तदाक्रांतभंकर्त्तसंज्ञमुक्तततोसिंदुसरव्यंभवेद्दस्तताम १४ मार्त्तण्डेमृतपक्ष
मेहिमकरश्चैज्जीवपक्षेशुभायात्रास्याद्विपरीतरेस्ययकरिद्वौजीवपक्षेशुभा॥

राहुणाक्रांतनक्षत्रात् भोग्यानिगम्यानित्रयोदशभानिमृतोमृतपक्षसंज्ञानि तदाक्रांतभंतेनराहुणाक्रांतभंतेनराहुकर्त्तसंज्ञेत्येवनामकंस्यात् यथा राहु
हस्तनक्षत्रेतेनभुक्तानिचित्रास्वातीप्रमुखानिपूर्वाभाद्रपदातानित्रयोदशजीवपक्षः तदाक्रांतभाद्रस्तास्यचदशमुत्तराभाद्रपदारव्यग्रस्तसंज्ञं तेन
राहुणाभोग्यानिउत्तराफाल्गुनीपूर्वाफाल्गुनीमघाश्लेषापुष्यपुनर्वसु आर्द्रासुगरोहिणीकृत्तिकाभरणीअश्विनीरेवत्याख्यानिमृतपक्षः हस्तस्तुक
मैरीयस्तमितिच १४ अथजीवपक्षादीनाफलशार्दूलविक्रीडितेनाह मार्त्तण्डेइति मृतपक्षमार्त्तण्डेस्यैसतिचंद्रश्चैज्जीवपक्षेस्यात्॥ ५ ॥

रामः
८९

५००
५००
९०

यदि कुलसंज्ञके तिथिनक्षत्रेवारगणे सति स्थायी राजा तद्वज्जयी स्यात् कुलकुले संज्ञके तिथिवारनक्षत्रगणेषु ध्यतो र्युद्ध कुर्वतोः भूमीशयो राज्ञोः परस्य
रसंधिः स्यात् १६ १७ अथ पथिराहु चक्रं सगधरयाह स्युर्धमे इति अश्विनीपुष्यश्लेषाधनिष्ठाशतनास्कविश्वस्वातुराषाख्यानिभानि धर्मधर्मस्थाने
लेख्यानि अथ भरणीपूर्वाभाद्रपदाज्येष्ठाश्रवणपुनर्वसूमाघास्वत्याख्यानिभानि अर्थस्युः अथ कृत्तिकाद्रोतशभाद्रपदाचित्रामूलाभिजित्पूर्वाफाल्गुनी
नक्षत्राणिकामेस्युः अथ रोहिणीआषाढपूर्वाषाढामृगोत्तरं रेवती विश्वमुत्तराषाढा अयमभउत्तराफल्गुनीहस्ताख्यानिभानि मोक्षस्युः पथिशब्दे आरिष्यस्य

सूर्ये इमं दगुरवश्च कुलाकुलज्ञो मूलांबुपेशविधिभंशषट् द्वितिथ्यः १६ पूर्वाश्वीज्यमघेदुकर्णदहनद्वीशंद्रचित्रास्तथा
शक्रारौकुलसंज्ञकाश्च तिथयोऽर्कोरेंद्रवेदैर्मितौः यायी स्यात्कुले जयी च समरे स्थायी च तद्वत्कुले संधिः स्यादुभयोः कुला
कुलगणे भूमीशयो र्युध्यतोः १७ स्युर्धमे दस्त्रपुष्यारगवसूजलपद्दशमेत्राण्यथार्थ्याम्याजांघ्रीद्रकर्णादिति पितृपवा
नो दुन्यथोभानिकामे वह्याद्रांबुध्यचित्रानिर्कृतिविधिभगाख्यानि मोक्षेथरोहिण्यार्थे इत्यस्य विश्वार्थमभदिनकरस्त्रीणिय
थादिराहौ १८ धर्मगेभास्करे त्रित्तमोक्षेशशीवित्तगे धर्ममोक्षस्थितिः शस्यते कामगे धर्ममोक्षार्थगः शोभनो मोक्षगेके
वलं धर्मगः प्रोच्यते १९ यौषेपसत्यादिकाद्वादशैव तिथ्यामाघादौ द्वितीयादिकास्ताः ॥ ५५ तादृशेराहौ पथिराहावित्यर्थः चक्रे इ

ति विशेषमध्याहार्यं १८ अथ स्रग्विण्यात्फलमाह धर्मगेभास्करे इति धर्ममार्गस्थितेभास्करे सति चेद्वित्तमोक्षेशशी अर्थमार्गमोक्षमार्गवाशशी
स्यात्तदाशोभनः अथ वित्तगे अर्थगेभास्करे सति धर्ममार्गगः मोक्षमार्गवाशशी शोभना अथ कामगेभास्करे सति धर्मार्थमोक्षमार्गगः शशी शोभनः अथ
मोक्षमार्गभास्करे सति धर्मगः शशी शोभनः अर्थाद्विपरीतावस्थितयोर्दयोः सूर्याचंद्रमसोरशुभत्वं स्यात् १९ अथ तिथिचक्रं शालिन्याह यौषे इति अ
त्र यौषादितः प्रतिमासे द्वादशकोष्ठकाले स्याः एव कृते श्वतश्चत्वारिंशदधिकम् ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥

रामः
९०

शे.	मा.	फा.	वे.	वै.	ज्य.	आ.	शा.	भा.	आ.	का.	मा.	पूर्व.	दक्षिण.	पश्चिम.	उत्तर.
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	सौरव.	केशः	भीतिः	अर्थम.
२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	११	शून्य.	भैरव.	निस्र	विषय
३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१	२	इत्युक्त.	दुःखं	इष्टमि	अर्थः
४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१	२	३	लाभः	सौरव्य	मंगलं	वितल
५	६	७	८	९	१०	११	१२	१	२	३	४	लाभः	इवामिः	धनं	सौरव्य
६	७	८	९	१०	११	१२	१	२	३	४	५	भीतिः	लाभः	भृत्यः	अर्थम
७	८	९	१०	११	१२	१	२	३	४	५	६	लाभः	कष्टं	इत्युक्त	सूर्य
८	९	१०	११	१२	१	२	३	४	५	६	७	कष्टं	सौरव्य	केशः	सूरव
९	१०	११	१२	१	२	३	४	५	६	७	८	सौरव्य	लाभः	कार्य.	कष्ट.
१०	११	१२	१	२	३	४	५	६	७	८	९	केशः	कष्टमि	अर्थः	धनं
११	१२	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	मृत्युः	लाभः	इत्युक्त	शून्य
१२	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	शून्य.	सौरव्य.	मृत्यु.	अर्थम
शे.	मा.	फा.	वे.	वै.	ज्य.	आ.	शा.	भा.	आ.	का.	मा.	पूर्व.	दक्षि.	पश्चिम	उत्तर

शतकोष्ठकाजायतेतत्रचक्राकृतिर्यथान्यासः प्राग्निखितः ।
तत्रपक्षस्यशुक्लस्यकृष्णस्यवापक्षतिः पक्षमूलं प्रतिपन्न
दादिकाः प्रथमं पौषमासे प्रतिपदादिकाः द्वादशतिथयो ।
धौधौलेख्यः माघा दौमाघादिमासेषु द्वितीयादिकास्ति
ययोलेरव्याः यथा माघे द्वितीयादिकाः फाल्गुने तृतीयादि
काः चैत्रे चतुर्थ्यादिकाः वैशाखे पंचम्यादिकाः ज्येष्ठे षष्ठ्या
दिकाः आषाढे सप्तम्यादिकाः श्रावणे षष्ठ्यादिकाः भाद्र
पदे नवम्यादिकाः आश्विने दशम्यादिकाः कार्तिके एका
दश्यादिकाः मार्गशीर्षे द्वादश्यादिकाः सर्वास्तिथयोद्वा
दश्यादिकारव्याः अवशिष्टस्थानमिप्रतिपदादिभिः पूरा
णाति कामातिस्त्रइति कामान्नयोदशीचतुर्दशीपंचदश्या
स्तृतीयादिवत्कृत्तृतीयावत् चतुर्दशीचतुर्थी
वत् पंचदशीपंचमीवत्सुरित्यर्थः फलांथमतिदेशायम्
तत्रप्रतिपदादौ पूर्वदक्षिणापश्चिमोत्तरासुदिक्रयानेचि
कीधितेसतिफलशुभाशुभं सौरव्यं क्लेशइत्यादिनावत्तत्र

मु.टी.
या.प्र.
९९.

येणवस्येकथयिष्यामि २० फलानिशालिनीत्रयेणाह सौरव्यमिति लाभइति सौरव्यमितिच श्लोकत्रयंस्पष्टार्थमेव तत्रपेषेप्रतिपदिदिक्चतुष्टयेसौरव्यं
शोभीतिरर्थागमश्चेतिफलचतुष्टयक्रमेणज्ञेयं एवंद्वितीयादिषुश्लोकश्चतुर्थोशोक्तंफलंस्यात् २१ २२ २३ अथसर्वांकज्ञानंवसंततिलकयाह तिथ्युत्सेति
तिथयोत्रशुक्लेप्रतिपदादितोग्राह्याः तत्रतिथिनक्षत्रवाराणांयुतिः स्थानत्रयेस्थाप्याक्रमेणसप्तभिरष्टभिस्त्रिभिश्चत्तंशभक्तावशिष्टासतिप्रथमस्था
नेवियतिरुत्सेतिअतिदुःखीयात्राकर्तास्यात् मध्येद्वितीयस्थानेधननाशः चरमेतृतीयस्थानेशून्यमृत्युः स्यात्स्थानत्रयंकयुजिअंकयुतौसौ

कामात्तिस्त्रःस्युस्तृतीयादिवच्चयानेप्राच्यादौफलंसत्रवस्ये २० सौरव्यंक्लेशोभीतिरर्थागमश्चशून्यंनैस्वनिस्वतामिश्रताच।
द्रव्यक्लेशोदुःखमिष्टात्तिरर्थोलाभःसौरव्यमंगलं वित्तलाभः २१ लाभोद्रव्यासिर्धनंसौरव्यमुक्तंभीतिलोभोमृत्युरर्थागमश्च
लाभःकष्टद्रव्यलाभोसुरं वचकष्टंसौरव्यंक्लेशलाभोसुरं वच २२ सौरव्यलाभःकार्यसिद्धिश्चकष्टंक्लेशःकष्टात्सिद्धिरर्थो धनं।
च मृत्युर्लाभोद्रव्यलाभश्चशून्यंशून्यंसौरव्यमृत्युरस्यंतकष्टं २३ तिथ्युत्सेवास्युतिरद्रिगजाग्नितष्टास्थानत्रयेत्रवियति।
प्रथमेतिदुःखी मध्येधनसतिरर्थोचरमेमृतिःस्यात्स्थानत्रयंकयुजिसौरव्यजयोनिरुक्तौ २४ रवेर्भतोऽभ्रमोन्मिर्निर्जगाव
शेषिताद्द्वगाः महाडलेनशस्यतेत्रिषण्मिताभ्रमो भवेत् २५ ॥

५५ रव्यजयो भवेतां २४ अथाडलभ्रमणेप्रमाणिकयाह र.
वेर्भतइति सूर्यनक्षत्रात् अजभस्यचंद्रस्योन्मितिर्गणनाकार्यासान्नाः सप्तभिरवशेषितासतीद्द्वगाः द्विशेषमितासप्तशेषमितावा भवेत् तदामहा
डलेदोषः स्यात्नशस्यते प्रागुक्तप्रकारेणयदित्रिषण्मितात्रिशेषमिताषड्दोषमितावास्यात्तदाभ्रमोभ्रमणाद्विदोषः स्यात्सोऽपिनशस्यते ए
तन्निर्मूलं तत्रभ्रमणयात्रामेवत्यजेति आडलेबहूनि कार्याणित्यंति उक्तंच यात्रायंत्रहलप्रवाहसमरेचोर्षेचसंधौतथाकूपारामतडायबंध
नविधौपापद्विदुर्गग्रहे अश्वभोष्टरथाधिरोहणविधौत्याज्यंसदैवाडले यत्नान्नान्नश्रुभेषुमंगलविधौदोषानंतस्यक्चिदिति २५ ॥ ६ ॥

रामः
९९

अथ हिं वराख्ययोगमुपजातिकयाह शशांकभमिति स्पष्टार्थप्रसंगात्तद्यवाडमपि सूर्यभाद्रणयेचांद्रत्रिगुणंतिथिसंयुतं सप्तभिस्तुहरेद्भागेशे
 षस्याहुवाडकं एतच्च हिं वराख्यभजेय एतत्सर्वदासिणात्याविचारयंतीति अत्रप्रसंगात्प्रन्यान्तरस्थसंग्रहः सूर्यभाद्रणयेचांद्रतिथिवारचमिश्रितं
 सप्तभिस्तुहरेद्भागेषंतुदेलकं सूर्यभाद्रणयेचांद्रतिथिवारचमिश्रितं अर्कसंख्येहरेद्भागंनवशेषंतुगौरवं प्रविशेगौरवंदद्यान्निर्गमेहिंवरंतथा
 तस्करेदेलकं दद्याहुवाडं सर्वकर्मसु इतिज्योतिर्नियथे २६ अथघातचंद्रशालिन्यात्परिहारचानुष्टुपद्वयेनाह भूपंचेति आग्नेयेति रूपद्वग्नीति मे
 घादिराशीनां भूपंचंकित्यादिकोप्रातारव्यचंद्रो ज्ञेयः यथा मेषस्यप्रथमोपखण्डे वषस्यपंचमः कन्यास्यः मिथुनस्यनवमः कर्केद्वितीयः सिंहेषष्ठः कन्या

शशांकभंसूर्यभतोत्रगण्यंपसादितिथ्यादिनवासरेणयुतंत्तवाप्तंनगशेषकंचेतस्याहिंवरंतद्गमनेतिशस्तं २६ भूपंचांकद्वं
 ग दिग्बन्धिसप्तवेदा शशांकीश्वघातारव्यचंद्रः मेषादीनांरजशेषाविवारे ब्रह्म्यापुद्गाद्येचनान्यत्रवर्ज्यः २७ आग्नेयत्वाष्ट
 जलपयित्र्यवासवरोद्रभे मूलब्राह्मजपादक्षेपित्र्यमूलाजभेक्रमात् २८ रूपद्वग्न्यग्निभूराग्न्यब्ध्यब्धियुगाग्न
 यः घातचंद्रेधिष्यपादांमेषाहुर्ज्यांननीषिभिः २९ गौस्त्रीस्रषेघाततिथिस्तुपूर्णाभद्राच्युक्कटकेथनंदा ॥ २६ ॥

यादशमः तुलायास्तृतीयः वृश्चिकस्यसप्तमः धनुषश्चतुर्थः मकरस्याष्टमः कुंभस्यैकादशः मीनस्यद्वादशः घातचंद्रो राजसेवायां विवादेप्रति
 वदिनांसहकलहेपुद्गाद्ये आदिशब्दान्मृगयादिषुवर्ज्यः अन्यत्रविवाहान्निप्राशनादिमंगलकृत्येनवर्ज्यः उक्तंच उद्देचैवविवादेचकुमारीपूज
 नेतथा राजसेवावाहनादौघातचंद्रविबर्जयत् तीर्थयात्राविवाहान्निप्राशनापनयादिषु मंगल्यसर्वकार्येषुघातचंद्रंनचिंतयेत् अवलाघवार्थंभ्रातृपु
 त्रेणमेविदपद्याम् मेषकन्याघटहरिनक्रयुग्मधनुर्वषाः मीनसिंहधनुः कुंभाघातचंद्राअजादितइति घातचंद्रेमेघोदिराशिषुकृत्तिकादिभानांचरणा
 एतेवर्ज्याइविकेचिद्वदंति २७। २८। २९ घाततिथिरुपजातिकयाह गौस्त्रीति गौः स्त्रीकन्या स्यामीनः एतद्गौशिमन्निनरेपूर्णाः पंचमीदशमीपंचदशी ॥

सु० टी०
श्याम्भु

पाततिथिः कौर्षार्ज्यः अजेमेषः एतयोर्नेदाप्रतिपक्षे कादशी च तिथिः नक्रधटे मकरतुल्योः रिक्ता चतुर्थी नवमी चतुर्दशी च पाततिथिः ।
 धनुः कुंभसिंहानाजयातृतीयाष्टमीत्रयोदशी च पाततिथयः भद्रा द्वितीया सप्तमी द्वादशी मिथुने कर्के च पाततिथयोः अज्ञेयौ नशस्ताः ३० घातवारा नक्षत्राणि
 न्याह नक्रे भौम इति मकरराशि मतिपुरुषे भौमो घातवारः वृषसिंहकन्यासुमंदः शनिर्घातवारः इंद्रे मिथुने चंद्रः अजेमेषेः कर्के बुधः धनुर्मानवश्चि
 के पुशुक्रवारः जूकस्तुला कुंभतुल्यो जीवो गुरुर्घातवार इत्यर्थः घातवारा अपियात्रादौ नशस्ताः ३१ अथ घातनक्षत्राण्यनुष्टुभाह मघेति स्पष्टार्थम् एत
 दपियात्रादौ नशस्त ३२ अथ घातलम्नान्याह भूह्यभ्यीति स्पष्टार्थं तदपियात्रायां वर्ज्यम् ३३ अथ योगिनी जीर्णास्तास्तिथयनी रोषमाह नवभूम्य इति
 कौर्षार्ज्योर्नक्रधटे च रिक्ताजया धनुः कुंभहरो नशस्ताः ३० नक्रे भौमो गोहरिः स्त्रीषुमंदः चंद्रो इंद्रेऽर्के नभे ज्ञश्च कर्के शक्रः ।
 क्रः कोदंडालिमीनेषु कुंभजके जीवो घातवारा नशस्ताः ३१ मघाकरस्वाति मैत्रमूलं शुभं बुधोऽयमम् याम्यत्राहो शसापंचमेषा
 र्घातभंनसत् ३२ भूमिह्यभ्यद्रि दिक् स्यां गच्छं केशाग्नि सार्धं क्रः १।२।४।७।९।१२।६।८।९।११।३।५। मेषादिघा
 तलम्नानियात्रायां वर्जयेत्कधीः ३३ नवभूम्यः शिववह्नयोऽसुविश्वेऽर्ककताः शक्ररसास्तुरंगतिथयः द्विदिशो मावा
 सवश्च पूर्वतः स्युस्तिथयः समुखवामगानशस्ताः १।२।५।९।१२।१४।७।३।३० ॥ ३४ ॥ ३४ ॥ ३४ ॥ ३४ ॥
 एतास्तिथयः पूर्वतः पूर्वदिशमारभ्य अष्टदिक्क्षेत्रा यथा पूर्वस्यां नवभूम्यः नवमी प्रतिपच्च आपनेया शिववह्नयः एकादशी तृतीया च एवमग्रे
 पि एतास्तिथयो योगिन्यद्विजीणाः तास्तिथयः समुखवामगानशस्ताः यथा प्राच्यांगुः प्रतिपत्समुखी दक्षिणेऽंगुः तृतीयांगुः पृष्ठगा
 द्वादश्यांगुः पृष्ठगा एव सर्वास्तिथयो विचायास्तत्र समुखवामगाश्चेतिथयानशक्राः अर्थादक्षिणा पृष्ठगाश्च शक्राः उक्तच पृष्ठजोद
 क्षिणे वापियो रिप्ती गमनेहिता वामसमुखयोर्नेशावायुमेव विचितयेदिति ३४ ॥ ३४ ॥ ३४ ॥ ३४ ॥ ३४ ॥ ३४ ॥ ३४ ॥ ३४ ॥

रामः
९२

अथकालपाश... शालिन्याह कौवेरीतइति कौवेरीउत्तरादिकृतस्याः विपरीतदिक् अर्काद्येवारेकालः स्यात् तद्यथा रघुवत्तरदिशिकालः दक्षिणदिशि
इत्यर्थः चंद्रेवायव्याकालः आग्नेय्यापाशः एवमौमादिष्वपि त्रौकालदिशि पाशइतिवैपरीत्यं ज्ञेयं एतौ यात्रायुद्धादिषु संमुखे... उक्तं च स्वरोदये त्रारोस्यः स
वैदिग्भगितेतः सव्येनमदगः यत्रस्थस्तत्रकालः स्यात्पाशस्तस्य तुसंमुखः दक्षिणस्यः शभः कालः पाशोवामदिगाश्रयः यात्रायोसंमुखे श्रेष्ठस्ततोऽप्यत्रनेशाभ
नइति प्रसंगादर्धयामाराहुरपि स्वरोदयस्यालिरव्यते इन्द्रवायुयमरुद्रतोया निशशिमारुते यामार्द्धमुदितोराहुर्भ्रमत्येवंदिगएकेइति ३५ अथपरिघदंडा
रव्यदोषमनुषुभाह पूर्वादिद्विति अंनलक्षितः कृत्तिकातः सप्तभानिपूर्वस्यां सघातः सप्तयाम्यायाम् अनुराधातः सप्तपश्चिमायां धनिष्ठातः सप्तभान्युत्तर

कौवेरीतोवैपरीत्येनकालोवारेऽर्काद्येसंमुखे तस्यपाशः रात्रवैतोवैपरीत्येनगुण्योरात्रायुद्धेसंमुखेवर्जनीयो ३५ पूर्वादि
षुचतुर्दिक् सप्तसप्तानलक्षितः चायव्याग्नेयदिक् संस्थपात्रिंशद्वलंघयत ३६ अग्नेर्दिशि नृपइत्यासुरुहूतदिग्भैरेवंप्र
दक्षिणगताविदिशोयकृत्ये॥

॥संखलेख्याइति सर्वत्रवाक्शेषः तत्रवायव्याग्नेयदिगुपत्तिवद्धरेखापारिघोदंडः स्यात्ससर्वथानोलुंघये
तत्रयवनेश्वरः प्राचीमुदग्हारिभिरत्रयायास्वाकृद्धारिकैश्चोडुभिर्प्युदीची तथेषयाम्यामपराश्रितैर्भैर्याम्याश्रयैश्चाप्यपरांप्रयायादिति ३६ अथवि
दिग्भगमेनसत्रातिदेशं आवश्यकृत्येनिघदंडापवादं च वसंततिलकयाह अग्नेर्दिशामिति नृपः पुरुहूतदिक् प्राचीतस्थैः कृत्तिकादिसप्तनक्षत्रैः अग्नेर्दि
शिमाग्नेयीमियातनगच्छेत् एवमनेन प्रकारेण प्रदक्षिणामताः सृष्टिमर्जेण सिद्धाविदिशानैर्ऋत्यादीर्गच्छेत् यथा मर्षादिसप्तभिः नैर्ऋत्याम् अनुराधादि
सप्तभिर्षायव्या धनिष्ठादिसप्तमैरैशानीगच्छेदित्यर्थः अथेति आवश्यककृत्येनैव्येपरिघदंडमपिलंघयित्वानृपोगच्छेत्स्वरोदयशूलनक्षत्रमूलं विहायस्य
त्का यदिदिकतनुशदिरस्ति पूर्वादिदिक्मेघादयस्त्रिरावत्यादिग्राशयस्त्रयः स्युः क्रमशोमेघाद्यएवतस्यादिशिदिक्॥ ३६ ॥ ३६ ॥ ३६ ॥

मुन्दी
याप्र

अथवक्रास्तादिदोषंसापवादमुपजात्याह वक्रास्तेति भृगोःसूतेशुक्रोःवक्रोपगतेअस्तोपगतेनीचोपगतेचउपलक्षणंआद्रहयद्रपरजितेवर्णरहिते
शासति राजापरराष्ट्रनृजन्सन्नि निश्चये विद्विषांशत्रुणावशयातिवदोभूमतीत्यर्थः भरद्वाजः विवर्णेविजितेऽपिचक्रैतेवासितेस्तगे शत्रुसंत्रग
मिवापितदेशेतन्निरीक्षिते भौमाशेभौमसंयुक्तेमंदाशेमंदसंयुते यात्रानेवकुर्वीतसुस्थ्यायुर्बलहानिदेति बुद्धेति तत्रशुक्रास्तेयदिवुधोनुकूलोए
वदिक्रमस्थानवेत्तदासंचलनात्सन् राजारिपुनशत्रुनृजयत नैवेतिप्रतीदुजेवधेसंमुखेसतिगंतराज्ञौनैवजयः किंतुपराजयःअयंतुप्रतिशुक्रविच
रोनुणाप्रथमगमनेराज्ञांतुसमरयात्रायामाहुःरेभ्यःप्रतिशुक्रादिदोषेधनूतनेगमनेतृणां राज्ञांविजययात्रायांनान्यथादोषमर्हतीति ४१ अथविशेषंशा
लिन्याह यावच्चंद्रइति चंद्रोयदापूषमाद्रिवतीनक्षत्रादारभ्यकृत्तिकाद्येभेदेरेवत्यश्विनी भरणीकृत्तिकाप्रथमचंद्रोयदावत्तिष्ठेतितावच्छुक्रोपोक्षेयःह

वक्रास्तनीचोपगतेभृगोःसूतेराजात्रजन्यातिवशंहिविद्विषां धोनुकूलोयदितत्रसंचलनरिदृजयेनैवजयःप्रतीदुजे॥
४१ यावच्चंद्रःपूषमात्कृत्तिकाद्येपादेशुक्रोंधोनदुष्टोऽग्रदष्टे मध्यमार्गंभागवास्तेपिराजातावत्तिष्ठेत्संमुखत्वेपितस्य ४२
कुंभकुंभाशकौत्याज्योसर्वथायत्नतोबुधेः तत्रप्रयातुर्नृपतिरर्थनाशःपदेपदे ४३ ॥ ५५

तेदेवाहनदुष्टइति अंधोयदाअग्नेसंमुखेदेसदक्षिणभागेचदुरोनस्यात् मध्यमार्गमिति सुमुहूर्त्तप्रस्थितोपि... मध्यमार्गमध्ययदिशुक्रास्तेभवे
सावत्कालतस्मिन्नेवप्रयाणेतिष्ठेत् यावच्छुक्रोहोभवेत् यदिगच्छतोराज्ञो देवात्संमुखः शुक्रश्चेत्तावदस्य शुक्रस्यसंमुखत्वेपितस्मिन्नेवप्रयाणिति
उपलक्षणत्वाद्ग्रावपेवंविधेद्रष्टव्यं पराशरः जीवःशुकः शुक्रोवमार्गमध्येस्तगायदि तत्रैवनिवसेद्वाजायावद्विद्वितीभवेदितिमार्गमध्येबुधास्ते
मंदाशेःपदातुमार्गमध्येबुधोदयोभवेत्सचपुनः संमुखोभवेत्तदातुपुनर्दोषव बसिष्ठः संमुखं चंद्रजयत्रमार्गमध्येदितेयदि यावदस्तंगतेतस्मिन्स्तावत्त
नैवसंवसेदिति अथनिषिद्धलग्नमनुषुमाह कुंभकुंभाशकेतिस्यार्थः ४३ ॥ ४३ ॥ ४३ ॥ ४३ ॥ ४३ ॥ ४३ ॥

रामः
६४

अथान्यन्मंजुभाषिण्याह अथमीनलग्नइति मीनलग्नलग्नांतरे वाभीनाशकेचलितराशौवर्त्तचक्रं स्यात् जनीति अनिर्जन्मकाली नंलग्नं जन्मभं
 जन्मराशिः तयोर्जन्मलग्नराशयोः पतीस्वामिनोः शुभग्रहोऽसौम्यग्रहो चेदुदयलग्ने भवतस्तदागमोगमनं शुभं स्यात् जन्मलग्नं जन्मराशिः स्वामिनां लगे
 नं शुभमिति घोगवाभिहितं जननराशितनूयदिलग्नगइति अर्थो जन्मलग्नं जन्मराशिः स्वामिनोः पापग्रहो यदि याचालग्निस्येवांतरातादृशे लगे मभ्यं
 शुभफलमित्यर्थः वसिष्ठः जन्मराशौ लग्नगते तदीशे वा विलग्नमे अभीष्टफलदायाचाराशीशश्चिच्छुभग्रहः सद्दनादेन जन्मराशुद्भवेनैव जन्मलग्नो
 दयः शुभः तयोर्हपचयस्थानं परिलग्नगतं शुभइति जन्मराशिर्वाचालग्ननिषिद्धं उक्तः सजन्मराशिः पापग्रहस्वामित्वे ज्ञेयः शुभस्वामित्वे शुभगुणं वसिष्ठवा

अथमीनलग्नउतवातदंशकेचलितस्य षक्रमिहवर्त्मजायते जन्मलग्नजन्मभपतीशुभग्रहो भवतस्तदा तु दुदये शुभो
 गमः ४४ जन्मराशितनुतोऽष्टमेथवास्वारिभाच्चरिपुभेतनुस्ति लग्ने गतिरधिपायदाथवास्युर्गतं हि नृपते मृतिप्रदम्
 ४५ लग्ने चंद्रे वापि वर्गेत्तमस्ये पात्राप्रोक्तावांछितार्थैर्कदात्री अंभोराशौ वातदंशे प्रशस्तं नोकायानं सर्वसिद्धिप्रदायी

क्यस्वरस्यात् एवं जन्मलग्नोदयः शुभइत्यत्रापि जन्मलग्नस्य शुभस्वामित्वे शुभफलता नपापस्वामित्वे इति ध्यायेयम् ४४ अथान्यद्रथोद्भूत
 प्राह जन्मराशितनुतइति स्वजन्मराशेर्जन्मलग्नाच्च वाऽष्टमे राशौ लग्नस्थिते मृति तथा रिभात् जिगमिषति शत्रोर्माद्राशौ लग्नात् रिपुभेषु राशौ लग्नस्थि
 रसति अथवा तेषां स्वराशौ लग्नाभ्यां अष्टमभवने स्वराशौ जन्मराशौ लग्नाभ्यां अष्टमभवने एषां स्वामिनोः पात्रा लग्नगतोः स्युर्यदा तदा राज्ञे मृतिप्रदाः ४५ अ
 थान्यच्छुभलग्नशालिन्याह लग्ने चंद्रइति मीनकुंभवजिते यस्मिंश्चि लग्ने वर्गेत्तमस्ये पात्राप्रोक्तावांछितार्थस्य मनोमीषा
 र्थस्यैका अद्वितीयां दान्त्री अंभोराशौ वातदंशे जलराशौ लग्नगते सति ॥ अथवा लग्नांतरे तदंशे जलराशौ सति नोकायानं सर्वसिद्धिप्रदायी ४६

मु० टी०
या० प्र०
९५

अथान्यदिन्द्रवज्रयाह दिग्द्वारिभेदति पूर्वादिदिक्कमेवाद्याः क्रमादिग्द्वारराशयः इति दिग्द्वाराशियुगंतव्यदिग्वस्थितेषुसमुत्थायात्राप्रशस्ताप्रशस्तत्वमाह।
अर्थदात्रीजयकारिणीचेति यथा मेषः पूर्वस्याम् वृषोदक्षिणस्यां मिथुनः पश्चिमायां कर्क उत्तरस्यां एवसिंहादयोऽपुनुरेदयश्चपूर्वादिषुज्ञेयाः हानिभिति
दिकप्रतिलोमलग्निविपरीतदिग्वस्थिते लग्ने यथा पश्चिमायां मेषः उत्तरस्यां वृषः पूर्वस्यां मिथुनः दक्षिणस्यां कर्कः एवपुनः पश्चिमादिषुसिंहाद
योधनुरादयश्चज्ञेयाः तादृशे लग्ने गंतुः यात्राहानिद्रव्यादिनाशशत्रुभयंचकुर्यात् दिग्द्वारभे लग्नगंतयात्रार्थविजयप्रदालग्नेदिवप्रतिलोमसा
हानिदाशत्रुभीतिरेति वराहोक्तेः ४७ अथशुभलग्नानिवसंतिलकषाह राशिरिति गंतुः पुंसः स्वजन्मसमयेपाराशिः शुभग्रहेश्चन्द्रबुधगुरुशुक्रैः

दिग्द्वारभे लग्नगतेप्रशस्तायात्रार्थदात्रीजयकारिणीचे हानिं विनाशरिपुतो भयंचकुर्यात्तथादिकप्रतिलोमलग्ने ४७ ॥
राशिः स्वजन्मसमये शुभसंयुतो योयः स्वारिभान्निधनगोपि विवेशिसंज्ञः लग्नोपगः सगमने जयदोथ भूपयोगैर्गमो वि
जयदोमुनिभिः प्रदिष्टः ४८ सूर्यः सितो भूमिस्तोथराहुः शमीशशीशश्च बृहस्पतिश्च प्राच्यादितोदिक्कविदिक्कचापिदिशा
मधीशाः क्रमतः प्रदिष्टाः ४९ केद्रेदिग्धीशेगच्छेदवनीशः जालाटिनितस्मिन्नेयादरिसेनाम् ५० ॥

॥ संपुतेस्ति ससशिर्यात्राल
ग्नोपगः शुभः अथवास्वारिभातस्वाशत्रुजन्मराशिजन्मलग्नादष्टमोयोराराशिः सचेद्यात्रालग्नोपगतः शुभः स्यात् अथये रश्मिर्विशिसंज्ञः जन्मसम
येसुत्तन्मनराशेर्हितीयोराशिर्विशिसंज्ञः सचेद्यात्रालग्नोपगतः स्यात् तदाभमनेजयदः स्यात् अथवाभूपयोगैर्जातकेके कज्जयेगैर्यात्रालग्नस्थितैर्ममोसुनि
दिर्विजयदः प्रोक्तः जातकेराजयोगादष्टव्याः ४८ अथदिकस्वामिनउपजातिकयाह सूर्यः सितइतिस्यद्यर्थः ४९ अथदिग्धीशेयोजनमध्याच्छेदसाह केद्रेइ
तितस्मिन्दिगीशेजालाटिनिसतिअरिसेनानेयात् नगच्छेत् ५० ॥ ५० ॥ ५० ॥ ५० ॥ ५० ॥ ५० ॥ ५० ॥ ५० ॥ ५० ॥ ५० ॥

रामः
९५

सिद्धिर्भवति एतद्विद्वानां मनुजानां मुहूर्त्तात् गिरिशुभुजगमित्रादिति विहितं सत्रं स्वामिकमुहूर्त्तात् सिद्धिर्भवति ५७ अथयोगयात्रालग्नं मंजुभाषिण्याह स
 हजेरविरिति रविः सहजे तृतीयः स्यात् शशी चंद्रो दशमभेदश्च मस्थाने शनिमंगलौ रिपुगृहेषु स्थाने स्यातां सितः सुत्रे पंचमे बुधो द्विबुके चतुर्थे गुरुरपि
 लग्नगच्छेत् स्यात् एवं विधेयोगे राजा प्रचलितः अचिरात्तल्पकाले नैवारी नृजयति वशीकरेतीत्यर्थः ५८ अथयोगांतरं याथाह भ्रातरिसौरि रिति ॥
 भ्रातरितृतीयेशनिः वैरिणिषु भूमिस्तो मंगलः अर्कं आयगते एकादशे एवं विधेयोगे राजा शत्रुजयो भवेत् चैतस्य गुरुः शक्रोऽनुकूलः यातव्यदिक् ५९

चोराणामपिशकुनैरुक्ता भवति मुहूर्त्तादपि मनुजानां ५७ सहजे रविर्दशमभेशशी तथा शनिमंगलौ रिपुर्गृहे सितः सुते हि
 बुके बुधो गुरुरपीह लग्नगः सजयसरीन् प्रचलितोऽचिरात्स्युः ५८ भ्रातरिसौरिर्भूमिस्तो वैरिणि लग्ने देवगुरुः आय
 गते केशत्रुजयश्चेदनुकूलो देत्यगुरुः ५९ तनौ जीव इदं दुर्मृतौ वैरिणोऽर्कः प्रयातो महीद्रो जयत्येव शत्रून् ६० लग्नतः स्या
 देवपुरोधाः लाभधनस्थेः शेषनभोगैः ६१ चूने चंद्रे समुदयगे किं जीवेशु क्रै विदिधने संस्थे इदं योगे चलति नरेशो जेता
 शत्रून् गरुड इवाहीन् ६२ वित्तगतः शशिपुत्रात्तरि वासरनाथः ॥

वर्तते भवति ५९ अन्ययोगांतरे याथाह तनौ जीव इति स्पष्ट
 र्थः तथा च नारदः जीवार्कचंद्रालम्नारि रंधगायदि गच्छतः तस्यापि स्वलमेत्री च नस्थिरि रिपुवाहिनीति ६० अथान्ययोगं पंच्याह लग्नगत इति लग्ने
 गुरुः स्यात् अन्यग्रहालाभधनस्थाः एकादशद्वितीयस्थाश्चैवं विधेयोगे राज्ञो विजयः ६१ अन्ययोगं मन्माह चूने इति चंद्रे सप्तमस्थे सति अ
 र्के समुदयगे लग्नगे सति जीवेशु क्रै विदिधने संस्थे इदं योगे चलति नरेशो जेता जेष्यति कः कानि वगरुडो
 हीन् सर्पान् यथा जयति ६२ अथान्ययोगं चित्रपद्याह वित्तगत इति बुधो द्वितीये वासरनाथः सूर्यस्तृतीये शक्रे लग्ने एवं विधेयोगे चैद्राजा चलति तदा

शत्रुवारजः ॥

म०टी०
यात्र०
९७

शलभाइवस्यः यथा शलभा अग्नी स्वयमेव गत्वा पतन्ति तथा शत्रवोऽपि गंदराजघ्नतापानले प्रतिष्पन्तीत्यर्थः ६३ अथान्ययोगं माथयाह उदयेरविरिति
उदयेरविः शनिः षष्ठः चन्द्रेऽशमः स्यात् एवंविधे योगे वरुधापती राजायदियाति तदारिपुवाहिनी शत्रुसेनावशमिति ६४ अथान्ययोगं हृदयं जलोद्भूतगत्या
ह तनो शनिकुजाविति इति आरभ्य वरुधापतिर्यदियातिरिपुवाहिनी च शमे तीत्युत्तरार्द्धे सहजे कुजे इत्येतस्यन्तमनुवर्तते तेन यत्र निदेशो नास्ति तत्र जि
गमिषोरज्ञो विजयः स्यादिति वाक्यार्थो ज्ञेयः तनो लग्नस्थे शनिमंगलौ स्यातां रविदेशभेदुधोलाभदशमे स्यात् भृगुसूतोवालाभे दशमे वा स्यात् एवंविधे
योगे च चलितस्पर्शज्ञेयमेको योगः अथद्वितीयः त्रिलाभरिपुभेषु ३।११। ६ एषन्यतमस्थानस्थितो भूः कृतशनी स्यातां यस्मिन्कस्मिंश्चित्स्थाने गुरुः
लग्नगते भृगुपुत्रेस्यः शलभाइवसर्वे ६३ उदयेरविर्यदिसौरिररिगः शशीदशमेपि वरुधापतिर्यदियातिरिपुवाहिनी च श
मेति ६४ तनो शनिकुजोरविदेशमभेषु धो भृगुसूतोपिलाभे दशमे त्रिलाभरिपुभेषु सुसतशनी गुरुः भृगुजास्तथा बलयु
ताः ६५ समुदयगे विबुधगुरौ मदनगते हिमकिरणे हिबुकर्मतौ बुधभृगुजो सहजगताः स्वलस्वचराः ६६ त्रिदशगुरुस्तनुगा
मदने हिमकरणोरविरायगतः सितशशिजावपिकर्मगतोरविकृतभूमिसूतौ सहजे ६७ ॥ ॥ भृगुजात्रलयुताः स्युस्तदा ए
वंविधे योगे तथा राज्ञो विजय इत्यर्थः ६५ अथान्ययोगं त्वरितगतिश्च न जनमैरित्यनेन चंद्रसाह समुदयगे इति समुदयगे लग्नस्थे बृहस्प
तौ सति हिमकरणे चंद्रे मदनगते सप्तमस्थे सति चतुर्थस्थे बुधशक्रौ स्यातां स्वलस्वचराणां प्राहाः सहजगताः तृतीयगाः स्युः एवंविधे योगे वरु
धापतिर्यदियातिरिपुवाहिनी च शमेति ६६ अथान्ययोगं समुख्यानजलजर्गैर्गर्हिता सरवा तिलक्षणलक्षितयाह त्रिदशगुरुरिति बृहस्पतिर्लग्ने
चंद्रः सप्तमे शक्रबुधौ दशमे सूर्ये एकादशे शनिमंगलौ सहजगताः तृतीये एवंविधे योगे गंदराज्ञो विजय एव ६७ ॥ ६७ ॥ ६७ ॥

राम
९७

अथान्ययोगस्यादनुकूलाभतनगगश्चेतिलक्षणलक्षितयानुकूलयाह देवगुराविति गुरौचंद्रेवालग्नेरातिस्वर्येष्वेवधःपंचमस्थानेशनिर्देशमशुक्रश्च
 तुर्येस्यात् एवंविधयोगेजिगमिषाराज्ञोविजयएव ६८ अथान्ययोगंनतरघटितानुमंदाकिनीतिलक्षणलक्षितयामंदाकिन्याह हिमकिरणइति बु
 योबलीचित्रेनोलग्नेस्यात् हीतिनिश्चयनवहस्पतिश्चकेंद्रगतः यदिनिर्वलिनीचाद्यशुभाधिकारप्राप्तौबलरहितः सन्द्वादशतृतीयषष्ठनवमाना
 मन्यतमस्थानस्थश्चंद्रस्तथैवविधयोगेगंदूराज्ञोविजयएव ६९ अथान्ययोगंअभिनवतामरसनजजायद्विलक्षणलक्षितनाभिनवतामरसच्छंदा
 ह अशुभस्वमेरिति अशुभग्रहैः अनवाष्टमदनस्थैः नवमाष्टमसप्तमस्थानव्यतिरिक्तस्थानस्थैः कविः शुक्रः चतुर्थतृतीयैकादशस्थानस्थैः केंद्रगे
 देवगुरौवाशशिनितनुस्थेवासरनाथेरिपुभवनस्थे पंचमगेहे हिमकरपुत्रः कर्मणिसौरिः स्रद्धदिसितश्च ६८ हिमकिरणस्त
 तोबलीचेतवौत्रिदशपतिगुरुर्हि केंद्रस्थितः व्ययगृहजारिधर्मस्थितापरिभवतिनिर्बलश्चंद्रमाः ६९ अशुभस्वमेरनवा
 ष्टमदस्थैर्हिबुकसहोदरलाभगृहस्थैः कविरिहकेंद्रगगीष्टतिदृष्टोवसूचयलाभकरः खलुयोगः ७० रिपुलग्नकर्म
 द्विबुकेशशिजेपरिवीक्षितेशुभनभोगमनैः व्ययलग्नमन्मथगृहेषुजयः परिवर्जितेषुशुभनामधरैः ७१ लग्नेयदि
 शीवः पापायदिलाभेकर्मण्यपिचेद्राज्याधिगमः स्यात् ॥ ६९ तौगीप्यतिगुरुस्तेनदृष्टः एवंविधयोगेवसूचयोद्रव्यसमूहस्तस्यला
 भकरः स्यात् ७० अथान्ययोगंयात्रालग्नंप्रमिताक्षरासजसंमैरुदिनेतिलक्षणलक्षितयाप्रमिताक्षराच्छंदाह रिपुलग्नेति षष्ठलग्नदशमचतुर्थ
 नाभिन्यतमस्थानस्थेषुधेशुभनभोगमनैः शुभग्रहैः परिवीक्षितेदृष्टेसतिद्वादशलग्नसप्तमस्थानव्यतिरिक्तस्थानस्थितैरशुभनामधरैः पाप्रग्रहैरु
 पलक्षितेसति एवंविधयोगे जिगमिषाराज्ञोविजयएव ७१ अथान्ययोगद्वयस्यैसौमणिमालाच्चिन्नागुहवक्त्रैरितिलक्षणलक्षितयाह लग्नेइति।
 लग्नेगुरुः पापग्रहायदिलाभेकादशकर्मण्यपिदशमेपिचेत्सुः एवंविधयोगेप्रचलितस्यराज्ञोराज्याधिगमः राज्यप्राप्तिः स्यात् अथवाद्यूनसप्तमे

अथनामविशेषपुरस्कारेणयोगवयसफलंशार्द्विक्रीडितेनाह एकइति ज्ञेयसितेषुबुधगुरुशुक्रेणकोपितुधोवागुरुर्वाशुक्रोवाचेसंचमतयः केंद्रेषुतदयो
 गस्त्योगः तथातेषुज्ञेयसितेषुद्वौचेत बुधगुरुबुधशुक्रौगुरुशुक्रौवाचेसंचमतयः केंद्राणामन्यतमस्थानेस्थानसिद्धिर्नस्थानेकेनवास्थितौस्याघातलधि
 योस्त्योगः सकलाः ज्ञेयसिताः एषुपंचमतयः केंद्राणामन्यतमस्थानेषुस्थानभेदेनस्थानैकेनवास्थितास्तदायोगाधियोगास्त्योगः फलमाह योगइ
 ति योगेप्रजन्तुजासैमंकुशलंलभतिकुशलेनगतागतं करोतीत्यर्थः अथाधियोगेव्रजन् राजासैमंतथारिपूणां च ध्वलभते अथयोगाधियोगेव्रजन् राज
 सैमंयशोवनीश्चकाराच्छुवद्वचलभते अत्रवसिष्ठादिभिर्बहूनिचासुग्नानिअभिहि तानितानितर्पद्वयेभ्यएवावधार्याणि ७६ अथान्यपिया
 चायोगास्त्रिस्यंतेकस्यपः पंचमेशोरविः षष्ठवर्ततेनवमेगुरुः मास्ययोगाभिधेयोगेनिहंतावेरिणांसदा १ गुरुः केंद्रेत्रिकोणेवारविलभेचकर्मणिकल्याण

एकोज्ञेयसितेषुपंचमतयः केंद्रेषुयोगस्तथाद्वौचेतेषुधियोगेषुसकलायोगाधियोगः स्मृतः योगेसैममथाधियोगगमने
 सैमंरिपूणां च चाथोसैमयशोवनीश्चलभतेयोगाधियोगेव्रजन् ७६ ॥

॥योगोमूपस्ययातुः कल्याणकइवेत् २ दिगीशोदिम्ब

लीचेतुयालुमिशस्यसुहृद्यदि विजयोनामयोगोयंयाताराजाजयीभवेत् ३ अत्रिः सहजस्थानगोभौभोगाग्यस्थश्चबहस्पतिः चिंतामणिसमास्त्रो
 यंयातुः सैमस्यपूरकः ४ लग्नेशुक्रः शशीबंधौकर्मस्थानेगुरुर्यदा मृगेंद्रयोगोविरव्यातोयातुः सर्वार्थसाधकः ५ लग्नेमौभोगुरुश्चिद्रेषुस्थानेषु
 रः मृगेंद्रजयसमारकीर्षसर्वशत्रुनिवर्हणः ६ आप्यात्किमगतेचंद्रेकेद्रस्थेसुपूजिते योगः केंद्रइतिरव्यातोयातुरिष्टार्थसिद्धिः ७ चंद्रोदधिगुरुश्चासि
 लग्नेवास्तरपूजिते शिरः पारश्वतोयातुः शुक्रेवालग्नकेंद्रगे प्रबलोयदियोगोसौगमनेसर्वसिद्धिः ७ रविः षष्ठे सितश्चिद्रेतृतीयेभूमिनंदनः पिनाकियोषो
 निहंतावेरिणांसदा १० अन्योन्यसैमवैकसेवेनाकविभास्करौ कृपुयोनेपुत्रत्वात्तुर्बुधवचकः ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥

मुनेः
याः
१५

उच्चसेत्रगतश्चंद्रोत्पत्तीप्रभृत्तुरविर्गुरुः संजीवनसमाख्योयंमृत्युयोगापहारकः १२ एकसर्गो जीवशुक्रैः स्यातामन्योन्यसप्तगो भयंकरारव्ययोगोयंयातु
भीतिघ्नः स्मृतः १३ उच्चमूलत्रिकोणेषुवर्ततेगुरुमार्गवो अभयाभिधयोगोभं भयंकरविनाशनः १४ भार्येशोव्ययगोनीचः पुत्रस्थानेशनेश्वरः
विदारिकसमारव्योयंयातुः पत्नीनिहंत्यसौ १५ मार्गेशः शनिसंयुक्तः सप्तमस्तेनतोग्रहः विदारिकमिमंमन्यायातुः पत्नीविनाशक १६ सप्तमं
स्तस्मात्तिसृष्टस्वरेचरः कुटुंबहारकोयोगोयातुः त्रिपतमोहरत १७ दुर्बलोपरिमार्गेशोनिवसेत्यापमध्यगः पापकुंजरयोगोयंयातुः पत्नीनिहंत्य
मार्गेशोस्तप्ततेभानुः पुत्रमक्रूरस्वेचरः विदारिकारव्यएवासौभार्यामरिवशनयेत् १९ स्वोच्चमूलत्रिकोणस्थः सौम्यः पापविवर्जितः आनंदार्णवयोगोयं
मैणैवज्जावहः २० रत्नावल्याडदयारिनमस्तलंगोदिनकद्यमशीतकरैः नभवंत्यस्योभिमुस्वाहरिष्णाइवकेसरिणः २१ देवज्ञवल्लभेज्ञेसितेनसहितेस्त
गेविधोबधुगेप्रवसतामहीभुजा संगरेरिपुगणैविकीर्यतेमूलराशिरिवमातरिशुना २२ मूर्तिवित्तसहजेपुसंस्थिताः शक्रचंद्रकृततिग्मरश्मयः यस्य
यानसमयरणगणितस्ययोतिशलभाइवारयः २३ यात्राशिरामणी योयातिजीवितुनमेमहीशः क्रूरस्थितेर्थास्त्रार्थवायसंस्थैः तस्याग्रतः संयतिवैरि
सेनांप्रीतिभूषाणामिवनास्थिरास्यात् २४ राजमार्त्तण्डः लाभारिदुश्चिक्यगतौयमा रौद्रान्वितभार्गवस्योः यस्यप्रमाणेविलयंघयातितस्यदि
षुः सर्वरसंयथासु २५ फलंघदीपे लाभविक्रमसुस्वस्थितेकवोकंठकस्थगुरुणानिरीक्षिते दूनंघ्रभंवेवर्जितैः स्वलेः स्याद्गताधिभवमिदिभा
कल्पः २६ सौम्यग्रहेः केन्द्रतपःकृतस्यैः क्रूरैस्त्रिभारिगतेर्गताये कोषानलः शान्तिमुपैतितेषाविशेधिनारीनयनांबुपातिः २७ वराहः एकोपि
जीषार्ककुजार्कजानांस्वोच्चैविलग्नेस्वग्रहेयदीन्दुः यात्तस्ययात्यत्रपराघणाशमहाकुलानीवकुटुंबभेदेः २८ चंद्रस्तंभेदेवगुरोविलग्नेज्ञशक्रयैः
कर्मणिलाभमेकैः सौरारयोर्धत्तमयोश्चयातौनृपः स्वमृत्यानिवशास्ति शत्रून् २९ नारदः स्वोच्चस्थलग्नगजीवितुं प्रप्यगतिर्दि गंतोराजारिभूतिपि
नाफीत्रिपुरस्यथा ३० शक्रत्रिकोणकेन्द्रस्थलग्नचंद्रेयधारवौ शत्रून्हतिगंतोराजाब्रह्मद्वेषः कुलयथा ३१ पापास्तवीयेहिदुकेसितज्ञोऽसौविलग्ने
पुगलं चनेमि मस्याद्गतस्यवलंरिपूणांकृतकृतघ्नेधिवयातिनाशम् ३३ यस्येदयास्वारिक्तुस्त्रिसस्याः शक्रो गिरांगा रकसौ म्यसोराः द्विपदं स्त्रीवदना

राम
६६

नितस्यक्रान्तिनांकांतानविलोकयति ३३ पूर्वाक्तयोगेधनगोबुधश्चेच्छशांकसूर्यौचदशायसंस्थौ अस्थिनातस्यालिकुलोपगीतानानावनस्थाहिरदा
भवेति ३४ बरुहः त्रिषण्णवांत्येषबलःशशांकेबुधोबलीयस्यगुरुश्चकेंद्रेतस्यारियोषाभरणेः प्रियाणिप्रियात्रियाणांजनयतिसेन्ये ३५ चंद्रोऽबलःबु
धोबलीउभौत्रिषण्णवांत्येषुएवभवतस्तदायोगः केंद्रोपगतेनवीक्षितेगुरुणास्वायतुर्यगसितेपिपरनवाएसुष्टौर्वसुकितंनयदापुन्युपः ३६ षष्ठ
एगोशक्रबुधोप्रयाणेकरेशपूज्योगमनेयदिस्यात् रिफुःप्रणशंविषयेषुसौख्यं प्राप्नोतिकीर्त्तिविपुलंचभोगं ३७ नक्षत्रबलाभारिगतेऽर्कपुत्रेचतुर्थगदे
त्यगुरोचयाति यदापुमान्महिरेदंयानंकीर्त्तियशःसिद्धिसहस्रमेति ३८ केंद्रस्थानेकरपतिगुरोकंदकस्थेकरेजेऽच्छेदेसौम्येप्रवृत्तिचयदावष्टमंदु यदि
स्यात् येषांकरारिपुसहजगाराहुकेवचमूर्तोबायुः कीर्त्तिइविणमतुलंतेलभंतयशश्च ३९ मूर्तोशक्रेकरपतिगुरोच्छिद्रगेनात्रिकोणेकेंद्रस्थानेगुत्रिवि
कुजलाभगायायदिस्युः येभूयायांतिशत्रुविपुलधनुमथासेन्वनाशरिपूणांकीर्त्तिकृद्भिश्चप्रमथितरिपुस्तिसरुवादात्रजंति ४० होरासंस्थकरपति
गुरोभार्मवेकंदकस्थेषुचंद्रेजतिपरिवाकार्ययोगात्सितीशः प्राप्नोत्यग्रकनकतुरंगस्परलादिकेशमायुःकीर्त्तिजयतिचतदामत्तमातंगपृथम्
४१ सृग्नारिकर्महिबुकेषुशुभेक्षितेषुचूनांत्यलग्नरहितेषुशुभग्रहेषु यातुमंयनभवतिघतरेत्समुद्रयद्यश्ननापिकिमुतारिसमागमेषु ४२ एकांतरेक्षे
भृगुजाह्रासौम्येस्थितेसूर्यसूताहुरोर्वा प्रध्वस्यतेरिर्नचिराद्गतस्येषाधिकोभृत्यद्वेषरस्य ४३ शक्राद्रौमादसौराञ्जीबादाबुधः एकांतरेत्तृतीयस्थानेयत्र
कुत्रायासुदयोगः निरंतरंयदिभबनेषुपंबसुग्रहाः स्थितोदिवसंकरेणवर्जिता प्रियासितोयदिचभवंतिएषतस्तदापरावलभिर्दिवाचरुतंति ४४ प्राक्कृपा
लस्येष्टेऽथिभदिश्चिष्टरुगत्वं अपरकपालस्यैः प्राच्यांस्वमध्यस्थैरुत्तरदिशि अर्द्धरात्रस्थैर्दक्षिणादिशि बुधभार्गवमध्यगतेहिमगौहिबुकेपुत्रे
चन्द्रेषुप्रवसेत् पुरुहूतदिशंस्यदिवंतकतः पुरुहूतयमंप्रति ४५ सितेदुजौचतुर्थगौनिशाकरश्चसप्तमे यदातदागतोत्पः प्रशास्यतीन्वितारणात्
शक्रवाचपतिबुधेर्धनसंस्थैः सप्तमेशिनिलग्नगतेऽर्के निर्गतेनृपतिरेतिकेवायोवर्षतियदरीध्वनिहस्य ४७ सूर्येन्दुबलवर्जितोबलयुतौलग्नेशजो
श्वरौपातालेदशमपिवाशशिकृतोलग्नस्थितोवाकपतिः षडसप्ताष्टमवर्जितेषुभृगुजः स्थानेषुयस्यस्थितोयातुस्तस्यन विद्विषोरणसुरवेतिष्ठंतियोषाद

५६
५७
५८

सौरे मीमेलगने के स्वमभे कर्मण्याये भावे चंद्रजेवा यायाद्रूपः शत्रुगेहं निहंतं दसं शत्रुं कालवधूरवेष्टः ५९ गुरौ विलगने यदि वा शशांके षष्ठे रवौ क
 र्मगतैर्के पुत्रे सितकृष्णैर्न्युक्तस्य ये श्याभाजनित्री बह्विदानीपत्ते ५० त्रिजिघेनतनुसप्तगणिसिद्धिः कुजसितनीवतु धारविश्वयस्य स्वलजनज
 निते वलिकायात्रालमज्जितस्य चिरायश्चतुसेना ५१ कुजरविजयुते रिभंगनात्तांजससहजापयतेः सिमाके जीवः परबलमुपपातिनाशम् ५२
 तमधः स्थि कुदुंबचितपचा ५२ भृगुपुत्र महद्रगुरुगमने सहितो यदि भयुमपूत्यजतः शगुरुयद्विवाशकमेतकगती सामरे मराडिवमातितदा ५३
 सितितनययुत नवशंजयदिशतमभृमुजोयवागुरुः शतगुणमपि हंत्यरे वलत्रिषमित्रकायमसृक्यथोपमम् ५४ स्वोच्चोपगैजीवकुजाके
 रे भिक्षिभिर्वा कपितिरकलमे राज्ञः प्रचशंसमुपैति शत्रुः सौरव्यदिभार्यस्य यथाऽ धनस्य ५५ शतांशकादूर्ध्वमवस्थिते बुधैर्यमारयोस्तत्रगतस्य
 वृषतः प्रयातिनाशसमरे द्विषद्वलं यथार्थिभावापगतस्य गौरवम् ५६ भौमाधिष्ठितमवाशाद्यदि बुधो न त्रांशकशतादूर्ध्वं तिष्ठति एवं शनैरपि
 सिंहाजतौ लिभियुवा मृगक कर्कटी च स्वेशा च्चिता भवति यस्य शनिश्चलग्ने तल्ले जिज्ञाः परबलसपयंतु यातुर्दूर्ध्वं स्य वित्तमिव चारणचट्टमंशाः ५७
 चतुर्धुर्वाः मेषा अश्लीकवादिनः अथ समरयात्रा गुरौ वीर्यकेन्द्रयुते बुधे वा भृगुनंदने विजयेनामयोगे ये यातुर्विजयदः सदा ५८ स्वराशिगिबुधे
 लग्ने सिते वा सूरवदिते नद्यावर्त्तह्ययोगो यातुरिष्टार्थसिद्धिः ५९ सांशसंस्थे बुधे लग्ने शक्रे वा देवपुजिते शंखसंज्ञाह्ययोगो यस्तु ६०
 दः सदा ६० स्वराशौ स्वशमिसीम्ये लग्ने स्थे वा भृगोः सति जीववात्रजयोगो ययातुः शत्रुविनाशकत् ६१ अधिभिजांशगे सीम्ये शिबे वाथ सूरवदिते लग्ने
 गमात् योगो यरात्रुणां संधिकत्सदा ६२ यत्रैकादशमश्वदोभानुर्वा प्रबलः शुभः अभयानामयोगो य अरिभूतिविनाशकत् ६३ त्रिकोणगे शुभे स्वरे
 सबले वा दितो योग कल्याणसंज्ञो योगो ययाथिनां ममलप्रदः ६४ यत्र स्वोच्चगतश्चंद्रो लग्नादेकादशस्थितः जपंतो जस्यो गीय शत्रुपक्षविनाशकत् ६५ व
 र्गोत्तममिति लग्ने श भे वाथ क्लान्चिते शुभग्रहयुतेः केद्रे वीगोयं सिद्धिदायकः ६६ षष्ठे वायगते सूर्येतामगे हरसंज्ञकः योगो महारणे शत्रुपक्षसंयदाः सदा ६७

१०
६७

मुद्रा
या १०१

शकुनादिभ्योऽपि चेतो विशुद्धिश्च मास्येवात्र कस्य प्रावल्पमिहाह अथेति शकुनादितोपिसकाशात् चेतो विशुद्धिरधिका तांचेतो विशुद्धिं विनाने
यात् न गच्छेत् कश्चपः निमित्तशकुनादिभ्यः प्रधानं हिमनोजयः तस्माधियान् सतां नृणां प्रधानं हिमनोजय इति ७८ अथवात्रायामवश्यनिविद्धनिमित्तानिव
संतमालिका चंद्रसाह तल्लक्षणविषमससजगौ समचेत् सभरयश्च सतमालिका साविषमसमचरणे व्रतबंधनेति व्रतबन्धनं यज्ञोपवीतम देवप्रतिष्ठा
सिद्धाकरपीडाविवारः उत्सवाहो लिकादि सूतकान्ते मरुप्रसूतकंच एषां शास्त्रोक्तयावद्दिनसमाप्यानामसमाप्तौ समाप्तिं विना कदापि नैव चलेत् गच्छेत्
नारदः उच्चवोपनयो होह्यतिष्ठाशौचसूतके आसमाप्ते न कुर्यात् तत्र जिजीविषुरिति अकालेति विद्युत्सिद्धा चनो मेघवर्जितं वर्षावृष्टिः तुहिनं नीहारः

सिद्धिर्भवेद्यपुनः शकुनादितोपि चेतो विशुद्धिरधिकानचतां विनेयात् ७८ व्रतबन्धनं देवतप्रतिष्ठाकरपीडोत्सवसूतकास
माप्तौ न कदापि चलेत् कालविद्युत्घनवर्षा तुहिनेपिसप्त रात्रम् ७९ महीपतेरेकदिने पुरासुरे यदा भवेतां गमनप्रवेशको
भवारश्लेषप्रतिशुक्रयोगिनी विचारयेन्नेव कदापि पंडितः ८० यद्येकस्मिन् दिवसमहीपतेर्निगमप्रवेशोस्तः तर्हि विचार्यः
रुधियाप्रवेशकालेन यात्रिकस्तत्र ८१ प्रवेशान्निर्गमं तस्मात्प्रवेशनवमेतिथौ ॥ ४ ॥ ३ ॥ ३ ॥ ३ ॥

एषुपदार्थेषु कालेषु सत्कसप्त रात्रिदिनसप्तकं न चलेत् नारदः अकालजेषु नृपतिर्विद्युद्दर्जिदृष्टिषु उसातेषु त्रिविधेषु सप्त रात्रिनुव्रजे हिमि ७९ अ
थेकदिनसमाप्ते गमनप्रवेशविशेषं वंशस्थवरेणाह महीपतेरिति स्पष्टार्थः यथा वाराणसीस्थानाच्चरणादिनगरे प्रवेशे तत्रैतान् शेषान् पंडितैर्नैव विचारयित
८० अथेकदिने मध्ये निर्गमप्रवेशरूपे कार्ये विचिकीर्षिते किं विचार्यमित्यार्ययाह यद्येकस्मिन्निदिते स्पष्टार्थमे ८१ अथत्रयाणेन च महीपतेः प्रवेशमनुष्ठ
माह प्रवेशादिति गृहप्रवेशतिथितो नवमेतिथौ निर्गमं न कुर्यात् पुनश्च गमनदिवसात् नवमेतिथौ गृहप्रवेशं न कुर्यात् एवं सत्रे च गमनं सत्रोत्तमं
नक्षत्रे गृहप्रवेशम् तथा गृहप्रवेशनक्षत्रात्

रामः
१०१

सु० टी०
या०
१०२

उत्तराषाढायां शरदृत्यपेक्षया दंशाल्यमांसम् श्वाविचुशल्यं इत्यमरः अभिजितिहविष्यं मुद्गादि श्रवणकसरानंस्विचडिका धनिष्ठायां मुद्गानं मुद्गादि
नं शशभेयवानां प्रवपिष्टम् पूर्वभाद्रपदायां मत्स्यान्मत्स्यमिश्रितमोदनम् उत्तरभाद्रपदायां चित्रान्नवर्षमेदनम् रेवत्यां दध्यन्नदधिभृङ्गमिति तारदः
कुल्याषांश्चतिलाषु माषान् अधिमध्यं घृतपयः मृगमांसं चत्वारि पायसं चर्षिकं मृगं शशमांसं च षष्टिकं त्रियगुकमपूपकम् चित्रां डजान्फलं कूर्मसारिणीषा
चशल्यकम् हविष्यं कृमसं च मुद्गानं यवपिष्टकं मत्स्यान्मिश्रितान् च दध्यन्नदस्यभातक्रमादिति गुरुः अलभ्या लभ्य भक्ष्या वा लभ्यस्यैवाथतान्त्रजे
त रसासिद्धिचमात्रेऽदिष्टभादिषु भूपतिः दोहदेषु यथातरेऽदिष्टत्र विकल्पोद्देश्यः ८५ अथदिग्दोहदमनुष्ठुभाह आज्यमिति आज्यं घृतपूर्वस्याम्
मत्स्यान्स्वलुचित्रितान्नमथवा दध्यान्नमेवं क्रमाद्भक्ष्या भक्ष्यमिदं विचार्य मतिमान् भक्ष्ये तथालोकयेत् ८५ आज्यं
तिलोदनं मत्स्यं पयश्चापि यथाक्रमम् भक्ष्ये दोहदं दिश्यमाशां पूर्वाद्रिकान्त्रजेत् ८६ रसालां पायसं कान्जीशृतं दुग्धं त
थादधि पयोश्च तंतिलान्नं च भक्ष्ये द्वारदोहदम् ८७ पक्षादितोर्कदलतंडुलवारिसर्पिः श्राणाहविष्यमपि हेमज्जं च
तिलमिश्रमोदनं दासिणस्याम् मत्स्यं पयश्चिमायां लयो दुग्धमुत्तरस्यां दिशि भवं दिश्यं एतदोहदं भक्ष्ये तंततः पूर्वाद्या माशं त्रजेत् ८६ पूपम्
वा दोहदमनुष्ठुभाह रसालामिति रसालाशर्कराद्रधि मरीचकपूरैलासंस्पृशालोके शिखरिणीति त्रसिद्धांतोर विवारे पायसं सिमेकां जीवन्तान्
मैश्चित्तं च केदुग्धं बुधे दधिगुरो अश्रिते अपक्वे दुग्धं शक्ने तिलमिश्रमोदनं शनिवारे एतद्द्वारदोहदं रविवारादौ क्रमेण भक्ष्ये तस्यै रसालानुमा
र्जिनिष्यमरः ८७ अथतिथिदोहदं वसंततिलकनाह पक्षादित इति पक्षादितः प्रतिपदमारभ्य पंचदशतिथिषु क्रमेण तिथिदोहदं भुत्वा त्रजेत् यथा
प्रतिपदि अर्कस्य त्रसिद्धस्य दलानि पणानि द्वितीयायां तंडुलवारि त्रसालितं तंडुलजलम् तृतीयायां सर्पिर्घृतं चतुर्थ्यां श्राणाय वा गूपचम्यां हविष्यं मु

राम
१०२

मु०टी०
या०प्र०
१०३

बहुस्त्रीत्वसंभवे मुस्य कर्तव्यं पट्टराज्ञीत इहाहा इचिष्यं प्रश्यमसयित्वा विप्रैर्ब्राह्मणैस्नुमतः मंगलद्रव्यं मनोभीष्टं पश्यन्द्रुष्वनसन्न एयादगच्छेत्
९१ अथ प्रस्थानवस्त्रनिर्माणमात्रं विष्वाह कार्याद्यैरिति किंचिदावश्यं कार्यं नाभ्युदिति चेद्गमनस्य किलंबः स्यात्तत्र विधोरितयात्रालम्बेन ब्राह्मणदि
भिरेतामिव स्त्रनि आशुचालनीयानि यथा अत्राह्मणोपवीतं यज्ञोपवीतं सत्रियेणायुधं वैश्येन मधुशूद्रेण मलफलं नारिकेलं हि राजमार्त्तण्डः प्रस्थाने
ब्राह्मणादीनां यज्ञसूत्रमथायुधं मध्वामलफलं वैश्वप्रशस्तं वृद्धिकारणमिति वाऽथवा सर्वेषां वर्णानां परदेवहृदियं मनेभीष्टं तदेव प्रस्थापनीयं वसिष्ठः श्वेत
तत्र ध्वजचामराश्चैव विष्णोष्णीषगजांबराणि आंचिलिङ्गसूत्रे चैव चारान् शय्यासनाद्यं मनसस्त्वमीदृमिति ९२ अथ प्राच्यमतेन प्रस्थानपरिमाण

प्राश्यहविष्यं विप्रानुमतः पश्यन्द्रुष्वनं मद्रमियात् ९१ कार्याद्यैरिह गमनस्य चेद्विलंबो भूदेवादिभिरुपवीतमायुधं च शौद्रं
चामलफलमशुचालनीयं सर्वेषां भवति परदेवहृदियं वा ९२ गेहृद्देहांतरमपि गमस्तर्हि यात्रेति गर्गः सीमाः सीमांतरम
पि भृगुर्वाणति क्षेपमात्रम् प्रस्थानं स्यादिति कथयते सौभरद्वाज एवंप्राक्कार्या बहिरिह पुरात्साहसिधो ब्रवीति ९३ ॥
प्रस्थानमत्र धनुषां हि शकानि पञ्चके चिच्छतद्वयमुशंति शैवचान्ये ॥

विष्वापि चेद्गमं स्यात्तर्हि यात्राजावेति गर्गः कथयते अथ वा स्वसीमामुल्लङ्घ्य सीमांतरं सीमां प्राप्य वसेदिति मृगुः कथयते अथ वा महतायेष्वास्वले
नक्षिप्रमात्रं शरोयावदूरं गच्छति वावचात्र प्रस्थानं स्यादिति भरद्वाजः कथयते अथ वा पुस्तनगरात् बहिः शककार्यंति वसिष्ठः कथयते ९३ अथ मु
निर्भवेन प्रस्थानपरिमाणं वसंतिलकयाह प्रस्थानमत्रेति धनुःप्रमाणं धनुः करः तादृशानां धनुषां पंचशतानि हस्तसहस्रद्वयमिति यवतु स्वपृहात्
वदस्तावत्प्रस्थानं स्यादिति केचिद्बुधुः अन्ये तु तादृशानां धनुषां शतद्वयं अथ शतानि हस्तास्तावत् स्थानमित्याहुः अपरं तु इह यात्राकाले मंदिरतः स्वपृ
हादशैव धनुषि चत्वारिंशत् हस्तास्तावत् दूरे प्रस्थितः प्रयातः एवं ज्ञेयमित्याहुः ॥

रामः
१०३

शुटी-
याप्र-
१०४

अन्यदपिशास्त्रेण्यहं दुग्धं कृति अस्मिन्वासरेयात्रादिनेसौद्रं मपुभसत्वेनैतं तैललापनं त्यज्यं वमिश्चदेवे इत्तांशरीरशोधनार्थं बलात्कारकृतं
 चास्त्रवादिनेनिषिद्धं १६ अन्यदपिगीत्याह मुक्तेति यदि तैलपक्वानिबटकादीन्यत्रानि गुडमिस्रविकारं सारं सलेवणं पक्वमांसानि बोधुक्तागच्छ
 तिसराजातिरुग्णरोगसहिते विनिवर्तते नर्गः कटुतैलगुडसारपक्वमांसानेनश्च भक्त्याप्यस्यसोमाहातव्याधितः सन्नवर्तत इति प्यसदुग्धादिनि
 षिद्धोद्दिहद्व्यतिरिक्तविषयः स्त्रीदिजमिति स्त्रीचद्विजश्चतयोः सग्राह्यः स्त्रीदिजं अवमान्यधिकशब्दात्तदनादिनामानभंगं कृत्वा गच्छतः पुंसो मरणं
 स्यात् गर्गः यस्तु संप्रक्षिप्तो यात्राभार्यानेवाभिनदति भार्यासुवाभिनदेति नृसप्ततिनिवर्तते परकीयार्थवास्त्रियं पुरुषमेव च ताडयित्वा तु यो मोहात्तदंतं
 तस्य जीवितं यथाप्यं स्थितोपस्तु ब्राह्मणानवमानयेत् नोशाप्रतिनिवर्तते तदंतं तस्य जीवितं केचिच्छुभशुभशब्दाभ्यां कालेशुभशुभशुभशुभक
 दुग्धं त्याज्यं पूर्वमिव त्रिरात्रं सौद्रं त्याज्यं पंचरात्रं च पूर्वम् सौद्रं तैलं वासरेस्मिन्वमिश्चत्यज्यं यत्नाद्भिपासेन नूनं १६ ॥
 मुक्तागच्छति यदि च तैलगुडसारपक्वमांसानि विनिवर्तते सरुग्णः स्त्रीदिजमवमस्य गच्छतो मरणं १७ यदि माः सु
 चतुर्षुषोषमासादिषु च हि भवेत्कालवृष्टिः ॥ १८ ॥ लल्लः मापय गच्छ विर्जयसनिर्गच्छ व्रजमुवसं सर्यसिद्धिकराः रवस्वेते प्रमे
 दजपजीवशब्दाश्च मागास्तिष्ठानिवर्तकगम्यते मूढहर्मते मोहात् यात्रानेच्छंतिषुधाः कृतकामित भीतशब्दे श्वेति कापिर्मरामार्तध्वनिहंकारदि
 १९ अथाकालवृष्ट्या स्व्यदापवस्ततिलकयाह यदीति षोषमाघफाल्गुनचैत्रेषु चतुर्षुमासेषु यद्विष्टिर्भवेत्साः कालवृष्टिः षोषादिचतुर्षुमासाः प्रा
 ता रोहस्कालजेति वचनात् तत्राकालवृष्ट्यो जातायां यदि वरुधापृथ्वीयावत् पशवीगवाद्यः मत्स्यमनुष्याद्यस्तेषां सदैश्वरणीरंकिता चिन्हानभव
 तितावदंकाः चैत्रेदिपिनास्ति यद्विष्टिश्चरणाकितास्पर्तदादोषेस्येव अत्राच्या अस्य वृष्टौ कर्तमादिवाहु ल्यात् अस्य ल्यावृष्टिदोषायनेमहतीति वदं
 ति तत्र चैत्रे वृष्ट्या कर्तमायाकारणात् तत्रासितादीमार्गशीर्षस्य त्रिपदिवसे तथा पूर्वाषाढामते चैत्रे गर्भाणां धारणं भवेदिति कश्यपेः ॥ १९ ॥

रामः
१०४

मार्गदिग्भ्योऽर्गर्भग्रहणकालस्तत्रवृष्टिरावश्यकी यदाह वराहः पवनसलिलविद्युत् गर्जिताभ्रान्वितोयः समवतिबहुतोयः पंचरूपस्तुमेघइति ततश्चग
 र्भग्रहणयोग्यो अस्यावृष्टिर्नदोषस महतीवृष्टिस्तु गर्भगलनं यतोवाहेणोक्तं गर्भसमयेऽतिवृष्टिर्गर्भाभावायनिमित्तकतेति निमित्तशुक्रास्तादिकं सावि
 त्कृत् विद्युतिरुपधीयमानादोषमुपधिनयात् एतामहावृष्टेरेवदोषवत्वं अतएवमृशंक्षरंतोजलदानशस्ताइतिवृहद्यात्रायानुक्तं तस्मादस्यल्ल्याप्यामकार
 वृष्टेदोषभावः अस्यायांत्वल्पदोषः महत्यांतुमहान्दोषइति सचप्राप्तरात्रिकाइत्युक्तम् प्राक् एकेनैकमहः प्रोक्तं द्वितीयेनत्रिषात्रकं तृतीयेनतुपंचाहेदश
 रात्रमतः परम् येषेतुत्रिदिनवर्ज्यमाघम्सेदिनद्वयं फाल्गुनेदिनमेकंतुचेत्त्रेणुघटिकाद्वयमितितु आवश्यककार्यविषयम् ९८ पूर्वोक्तमेवार्थेस्पष्टीकु
 र्वन्नावश्यकयात्रायांतच्छांतिकंदुष्टशकुनशांतिकंचातिशक्त्यामाशाच्छंदाह अल्यायामितिस्पष्टार्थः प्रथमचरणम् अतोयस्त्राच्याः पठंति तावत्प्रयाणा

पशुमर्त्यपदांकितानयावद्वसुधास्यान्नहितावदेवदोषः ९८ अल्यायां वृष्टेदोषोऽप्योभूयस्यादोषोभूयान्जीमूतानांनिर्घोषेव
 ष्टोवाजातायोभूयः सूर्येद्वौर्विबेसौवर्णेकृत्वाविप्रेभ्योदद्यात्तदुःशाकुन्येसाज्यंस्वर्णंदत्वागच्छेत्स्वेच्छाभिः ९९ विप्रा
 श्वेभफलान्दुग्धदधिगोसिद्धार्थपद्मौवस्त्रेषुवाद्यमयूरचाषनकुलावध्वैकपश्यामिषम् ॥ ९९ ॥ ५ ॥

दिषुभूपतीनामकालवृष्टिः प्रकरोतिदोषम् यावद्भवेत्संचरंतोजनेजांतथापशुनांचरणाद्विःताभूरितितन्निर्मूलत्वादुपेक्ष्यम् स्वयंप्रस्थानेसति
 मार्गमध्येनास्यपदोषः आवश्यकयात्रायांदानमाह जीमूतानांश्रित्ति जीमूतानांमेधानांनिर्घोषेशब्दे अकालवृष्टौवाजातायोसूर्येद्वौर्यथाशन्त्या
 सौवर्णनिर्मितेविंबेकृत्वाजाहणेभ्योदद्यात्ततःस्वेच्छयागच्छेत् प्रसंगादुष्टंशकुनानांदानमाह दुःशाकुन्येइति शकुनस्यभावः शाकुन्यंदुष्टं चतच्छा
 कुन्यंचदुःशाकुन्येतस्मिन्दुष्टंशकुनप्रस्थानकालेसंभूतेसतिसाज्यंसघृतस्वर्णविप्रेभ्योदत्वास्वेच्छाभिर्गच्छेत् ९९ अथशुभसूचकशकुनानुशादूल
 विक्रीडितेनाह विप्राश्चेति विप्रावहवोद्वैवानत्वेकः अश्वः प्रसिद्धः ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥

मु० टी०
सा० प्र०
१०५

इभोहस्तीअनुन्मनःफलान्मदुग्धरपीनिप्रसिद्धानि गौःधेनुःसिद्धार्थःसर्षपःपद्मंकमलं अंबरं वस्त्रं स्वच्छं वेश्यागणिकावाद्यमर्दलादि मयूरचाषो
पक्षिणो नकुलःप्रसिद्धःवृषैकपशुःरज्ज्वादिनाबद्धोवृषादिःआभिषंमांसं सद्वाक्यकार्यसिद्धिरस्त्वित्यादिकंकुसुमानिचंपकादीनि इक्षुःप्रसिद्धःसक
लःनतुरवंडितःजलपूर्णकलशःसंमुखःछत्रंप्रसिद्धमृत्तिकाकन्याकुमारी रत्नंभाणिकादिउस्मीषंशिरोवेष्टनं सितोक्षुःश्वेतवृषःअयमबद्धोपि मद्यं
सिद्धमसकृतस्त्रीसपुत्रस्त्री हीतोजाज्वल्यमानोन्निरिति १०० अन्यच्छार्दूलविक्रीडितेनाह आदर्शजनेति आदर्शोदपणम् अंजनंकज्जलम् धौ
तवस्त्रज्ज्वलीकृतवस्त्रोरजकःवस्त्रनिर्णोक्ता मीनामत्स्यःआन्यर्षितम् सिंहासनं देवादेः शश्वमेवशावंमृतकंपृष्ठमाभिलोकरोदनरहितम् ध्वजः
पताका मधुसौद्रम् छागोमेषःअसंधनुरादि गौरोचनं प्रसिद्धम् भारद्वाजःपकाक्षी नृपानंरुस्वासनादि वेदनिनादेविदध्वनिःसांगंत्यंप्रसिद्धम् गी

सद्वाक्यंकुसुमैक्षुपूर्णकलशच्छत्राणिमृत्कन्यकारत्नोष्णीषसितोक्षुमद्यसकृतस्त्रीहीतवैश्वानरम् १०० आदर्शजन
धौतवस्त्ररजकोमीनाज्यसिंहासनंशांशोदनवर्जितं ध्वजमधुच्छागासुगौरोचनम् ॥ ॐ ॥ १ ॥ ॐ ॥

तंगाचम् अंकुशोहस्तिनिवारणार्थमरुम् एतेर्षदार्थांगंतुर्भूपतेः प्रयाणसमयेसंमुखं दृश्यमानाः सुफलदाशुभफलदाः तथारिक्तोजलरहितोघटः
कुंभःस्वानुगःस्वस्यपश्चाद्भागामीसोपिकुभफलदः कश्यपःकार्यसिद्धिर्भवेदृष्टे शविरोदनवर्जिते प्रवेशोदनयुतःशवःस्यात्तुशिवत्रदा वसंतराजःओ
सप्ररिक्तकशजयाथीयदि व्रजेत्कोपिसहाध्वगतं पूर्णसमादायनिवर्त्ततेसोपशकृतार्थःपथिकस्तथैवेति अथकेश्चिन्नवशोनशकुनाउक्ताः लम्बेवाक्
पतिर्कृष्णान्नाहणःसंमुखास्त्रियःबुधशुकौचकेद्रस्थोसवत्तामिः प्रदृश्यते चंद्रःसूर्यश्चभवतिदशमस्थायदाथवा हीपादर्शोक्षमनसोः रजकोधौतवा
ससकृतस्थानेयद्रासोम्यवृषोवदस्तुसंमुखः चंद्रो गुरुश्चसहजेश्वानोवामांगभागतः सर्वकर्मायनवमेभारद्वाजोथनाकुलः चापस्यदर्शनंवास्याहामंगित्यं
तदुर्लभम् आदित्योराहुसौरीचसहजस्थो कुमारिकाम् ॥

राम
१०५

शौकानां सुभगानां वादर्शनं सर्वकामदम् षष्ठे तृतीये कर्माये भौमश्च तत्फलं भवेत् दास्यो वैश्याः सूरामां संलाभश्चैव रू निश्चितः सप्ताष्टपंचमेयस्य जीवो
 नोवाच वर्तते आदर्शश्चलाभदः राहुर्भौमश्च मंदश्च लम्नाद्यदि तृतीयगः उद्धतं मे मये परयेच्छीघ्रं लाभं धनं दिशेत् इत्यादयः शकुनाः शकुनग्रंथेभ्यो ज्ञेया
 विकृतभयादिहोक्ताः १०१ अथापशकुनान्शाईलविक्रीडितेनाह वंध्येति बंध्याप्रसिद्धा चर्मप्रसिद्धं तुषंधान्यादितुषं अस्थिसर्पलवणानि प्रसिद्धानि अं
 गारे निधुमिग्निपिंडः इंधनं पाकयोस्य क्लीबः षष्ठः विट् उद्धता विष्ठा अस्त्री विष्टा विवौ समावित्यमरः तैलं प्रसिद्धम् उन्मत्तौ मद्यभूताया वैशवान् व्रसा
 शरीरं तर्धातु विशेषः औषधं प्रसिद्धम् अरिः शत्रुः जटिलो जटावान् चत्राट् सन्यासी तृणं प्रसिद्धं व्याधितो चिकित्सयाधिमान् नग्नः अपरिहितवस्त्रकृ

भारद्वाज नृपानवेदनिनदा मांगल्यगीतं कुशादृष्टः सफलदाः प्रयाणसमये फिको घटः स्वानुगः १०१ वंध्या चर्म तुषा स्थि
 सर्पलवणांगारे धन क्लीब विट् तैलोन्मत्तवसौषधारि जटिल चत्राट् तृणव्याधिताः नग्नाभ्यक्त विमुक्त केशपतिता व्यंग
 ह्रु धार्ता असूकस्त्री पुष्यं सरदस्वगेहृदहनं मार्जार युद्धं सुतम् १०२ कषायी गुडतक्रपंकविधवाकुञ्जाः कुटुंबे कलि
 वरुणादेस्वलनलुलापसमरं कृष्मानिधान्यानि च ॥

॥ मारव्यतिरिक्तः अस्यक्तः कृततैलाभ्यंगोस्नातः विमुक्तकेशः असंयतकेशः प
 तितो मद्यपानाद्यभिशापवान व्यङ्ग च्छिन्ननासिकादिः स्रुधार्तेः स्रुत्सीडितः असूकरुधिरं स्त्रीणामृतुः शरठः ककलासः स्वगेहृदहनं स्वगेहे ग्निदा
 हः मार्जार युद्धं प्रसिद्धं सुतच्छिंका १०२ अन्यदपि शाईलविक्रीडितेनाह कषायीति कषयोरग विशेषः तेन रक्तं वस्त्रं काषायतद्दानं गुडतक्रै प्रसिद्धे
 पंकः कर्दमः विधवाकुञ्जौ प्रसिद्धौ कुटुंबे कलिः पुत्रादिभिः कलहः वरुणादेः आदिशब्देन कमंडलु चत्रादेस्वलनं निर्मितं हस्तासतेन मू लुलाया
 महिषास्तेषां समरं बुद्धम् कृष्मवर्णानिधान्यानि माषादीनिकापांसंतुलं वमनं वातमू रसेदक्षिणभागे गर्दभः शब्दः अनिरुत क्रोधाधिक्यं गधि
 णीगर्भवती मुंडो मुंडितशिरस्कः आर्द्रावर आर्द्रवस्त्रः दुर्वचः स्वमुखोत्थं परमुखोत्थं वादुष्टवाक्यम् ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ॥

अन्यदप्यनुपुमाह छिक्कर इति छिक्करो मृगजातिः पिक्ककः पक्षिविशेषः भासः श्रीकण्ठः वानराः एते प्रसिद्धाः रुरुर्मृगविशेषः स्त्रीसंज्ञकाः स्त्री
जात्रामृगपक्षिणः दक्षिणभागमाः श्रुमाः शेषाः प्रसिद्धाः १०६ अथोक्तव्यतिरिक्तानामृगपक्षिणां सामान्यतः प्रादक्षिणेन शकुनमनुपुमाह प्रदक्षिण्य
ना इति रुरुव्यतिरिक्तामृगाः पक्षिणश्च यात्रायां प्रादक्षिण्येन गताश्च लिताः श्रेष्ठाः श्रुमफलदाः स्युः परंतु ओजामृगाविषमसंख्यास्त्रिपंचसप्तदशैश्च
जनेदृशस्तदातिधन्याः स्युः वामे इति स्ववामभागे रवरस्वनो गर्दभशब्देति धन्यः अथ शकुनानां कियत्तं बलविशेषेनैर्वल्पमाह बराहः नग्राभ्यां रपयं
ग्राह्येनारण्ये ग्रामसंस्थितः दिवाचरो न शर्वर्षानचनक्तंचरो दिवा हंडरो गार्हितस्तत्र कलहामिषकांक्षिणः आपसांतरितामतानग्रात्याः शकुनाकचिवरो
हिताश्च जवालेयकुरं मोषमृगाः शशाः विष्कलाक्षिशिरेज्ञेयावसंते काककोकिलौ न तु भाद्रपदे ग्रात्याश्चकराश्चरकादयः शरद्यासादगोक्रौंचाः श्रावणे

छिक्करः पिक्कको भारुः श्रीकंठो वानरो रुरुहः स्त्रीसंज्ञकाः काकक्रसाश्चानः स्युर्दक्षिणाः श्रुमाः १०६ प्रदक्षिणगताः
श्रेष्ठा यात्रायां मृगपक्षिणः ओजामृगात्रजंतौ तिधन्या वामे रवरस्वनः १०७ आद्यैः पिशकुने स्थित्वा प्राणानेकदश प्रजे
तृद्वितीयेषोडश प्राणां स्वतीयेषु च चिद्व्रजेत ॥

॥ इति वातको व्याघ्रसंवनरहीपिमहिषासखिलेशयाः हेसंतेनिःफलाद्वेयावालाः सर्व
विमानुषा इति प्रभग्नश्रुक्कद्रुमकंठकीपुश्मशानभस्यास्थितुवाकुलेषु प्राकारशून्यालयवर्जरीषु सौम्यापिपापः शकुनः प्रकल्प्यः दैवज्ञमवाइरिवंश
येदुर्जनकालसर्पो वरंक्षिपेद्याघ्रमुखे स्वभंगं वरंतरे हृदि निधिर्भुजाभ्यां तोलंघयेदुः शकुनं कदापि १०७ अथ आवश्यककार्ये विरुद्धशकुने जाते परिहारमु
नुपुमाह आद्य इति आवश्यककार्ये विरुद्धशकुने जाते एकादश प्राणाय स्थित्वा एकादश प्राणपरिच्छेदां कालं स्थित्वा यथः चतुःसमीचीने शकुने प्रथित त
त्रापि विरुद्धशकुने संस्तोषोडश संख्याकान् प्राणान् स्थित्वा श्रुभशकुने व्रजेत तत्रापि पुनस्वतीये चिरुद्धशकुने संस्तौ च चिद्व्रजेत किंतु कस्यप्यहं
गच्छेत् दशगुर्वसरेः प्राण इति कश्यपेन तु प्राणायामत्रयमेव प्रतीक्षमित्युक्तम् यायी विरुद्धशकुनमादोदष्ट्वा प्रयत्नतः प्राणायामत्रयं कुर्याद्वितीये ॥

॥ इति वातको व्याघ्रसंवनरहीपिमहिषासखिलेशयाः हेसंतेनिःफलाद्वेयावालाः सर्व

मु०टी०
या०प्र०
१०७

अथयात्रानिवृत्तौ गृहप्रवेशमुपजात्याह यात्रानिवृत्ताविति मृदुनित्रिचानुराधामृगरेवत्यः ध्रुवाणितोहिष्पुत्रराश्वरभिर्जसत्रैः सज्ञोयात्रानिवृत्तौ
प्रवेशंशुभं हि प्रचरैर्नसत्रैः अश्विनीपुष्यहस्ताभिजिद्रिः श्रवणधनिष्ठाशततारापुनर्वसुस्वातीभिश्च प्रवेशनेपुनराभिर्गमोत्यात्रास्यात् नस्यदिवा
निमध्यमानि हीशादिनसत्रेषु प्रवेशे क्रमात्प्रादीनां नाशः यथा विशाखायां प्रवेशे स्त्रियासशोनाशः कनिकायां प्रवेशे गृहद्वारागृहद्वारं स्यात् दारुणमेम
लज्येष्टादींस्तैषां प्रवेशेषु प्रस्यनाशः उग्रभेपूर्वात्रयभरणीमघासुप्रवेशे आत्मनः स्वस्वराशोनाशः स्यादित्यर्थः लग्नादि विचारागृहप्रवेशप्रकरणे
तज्ञेयः अत्रेदं विचार्यम् यत्र मासियात्राकृतातन्मासात्तन्ममासियात्रादिनात्तन्मदिने च प्रवेशेन विद्येयः गुरुः निर्गमान्ममेमासिप्रवेशेनेव शोभनः
नवमेदिक्से चैव प्रवेशेनेव कारयेदिति ३११ अथ विवाहप्रकरणे कर्तव्येति देशागुक्तदोषाश्च शिष्याणामविस्मरणार्थं मञ्जुभाषिण्याह अयनक्षेति
यात्रानिवृत्तौ शुभं प्रवेशनं मृदुध्रुवैः सिप्रचरैः पुनर्गमः हीशोऽनलेदारुणभेतयोऽभेस्त्रीगेहपुत्रात्मविनाशनं क्रमात् १०९
अयनक्षमासतिथिकालवासरोद्भवशुक्लसंमुखसितज्ञदिक्कपाः मृगुवक्रतादिपरिचारवदिकस्तुजाद्यशौचमपि चो
एते अयनशुक्लदोषा विवाहप्रकरणे कर्तव्येति देशाश्च यात्रायां नेशः तत्रायनशुक्लः सौम्यायने सूर्यविधूतदोऽभसमिति मस्योद्भवः शुक्ले ॥ सवारिकं ११०
द्विविधः ग्रंथान्तरोक्तः च्छादित्रिभिसिष्यैर्कथाव्यादिदिक्कमगतव्यमित्येकः कपाटकंठकादिश्च द्वितीयः स्वरोद्यत्रयस्त्रायोरवायश्च पूर्वशादिबुधे
क्रमात् राशेषोद्भवोऽनुमेवात्ताः सृष्टिमार्गतः यत्र पूर्वादि काष्ठायां च पराश्यादिगोविः सादिशास्तमितोऽवास्ति सः शेषः सहेहितादिति कपाटकंठकादि
षेया कपाटपूर्वतो ज्ञेयं कार्तिकादित्रिकं तथा नभस्यतो वास्तुमथोस्केन कंठकद्विज्यातिषार्कवचनात् वसुनशुक्लः नपूर्वदिशिशक्रभेनविधुसौरिवा
रेतयेति तिथिशुक्लः जेमिनी नवभूम्यद्विति संमुखसितज्ञदिक्कपाः संमुखः शक्रः संमुखे बुधः संमुखेदिकं स्वामीललाटी मृगवक्रतादि आदिशब्दात् क्षी
णत्वास्तमितत्वबाल्यादिकं वक्रास्तनीचेत्युक्तं परिचारव्यादंडः पूर्वदिक्कचतुर्दिक्ष्वित्युक्तः रज्यतुजाद्यशौचं स्वस्त्रीकृतुजं आर्तवस्नानकालपर्यंतं अशौचं ज

अथ विवाहप्रकरणे कर्तव्येति देशागुक्तदोषाश्च शिष्याणामविस्मरणार्थं मञ्जुभाषिण्याह अयनक्षेति

अन्यदपिमंजुभाषिणीच्छंदासाह मृतपक्षेति मृतःपक्षःतमोभुक्तताराःस्मृताविश्वसंख्याइत्यायुक्तःरिक्तरवितर्कसंख्यकाःचतुर्थनिवमीचतुर्दशीहृद ॥
 शीषष्ठ्यस्तिथयःउपलक्षणत्वादेष्टमीपूर्णिमामावास्याशुक्लप्रतिपदःसौरिभौमरविवासःवामपृष्ठगविधुःअजरषभमिथुनकुलीराइत्यारिजातकोत्था
 वामपृष्ठशिगतःआडलोरेवर्भतोज्वमोन्निरिति भ्रमणमुपिज्ञेयवसुपंचकंधनिष्ठोत्तरादीसंचनसत्राणिअभि सिन्धुदूर्तेश्वदक्षिणेवर्ज्येएतेपंचांग
 दोषाः१११ अथलग्नदोषान्तराह लग्नेइतिजन्मराशेजन्मलग्नाद्दःएमगृहे अहितर्साच्चत्रुजन्मराशेलग्नाद्दःएमजन्मलग्नंयात्रालग्नेतर्द
 शाःतेषांजन्मराशिजन्मलग्ना मष्टमभवनयोःस्वामिनःरिपुजन्मराशिजन्मलग्नाभ्यांषष्ठभवनयोःस्वामिनेर्वायात्रालग्ने कुंभमीनयोर्नवलवानवांशंल

मृतपक्षरिक्त रवितर्कसंख्यकास्तिथयश्चसौरिरंविभौमवासाःअपिवामपृष्ठगविधुस्तथाडलोवसुपंचकाभिर्जिदथा
 पिदक्षिणे १११ लग्नेजन्मर्षतन्वेर्षतिगृहमहितर्साच्चषष्ठतदीशावालग्नेकुंभमीनर्षनवलतन्वापिपृष्टोदयंच पृष्ठाशा
 मसंसंस्थंदशमशनिरथोसर्षे चापिकाव्यःकेंद्रेवक्राश्चवक्रौग्रहदिवसविवाहोक्तदोषाश्चनेष्टाः ११२ ॥इतिमुहूर्त
 चिंतामणौयात्राप्रकरणं समाप्तम् ११ ॥

जं चं पृष्टोदयागोजाश्विकर्किमिथुनाःसमृमातिशास्याःपृष्टोदयाविमिथुनाइत्यायुक्ताःपृष्ठा
 शासंस्थमृसंगंव्यदिविलोमलग्नं दशमेशनिःसममेकाव्यःशुक्रःकेंद्रे वक्राःवक्रिणाग्रहाःवक्रिग्रहवाराश्चएतेदोषाःविवाहोक्तदोषाःउत्पातान्
 हपातदग्धतिथिभिरित्यायुक्ताःतेसर्वेयात्रायांवर्ज्याःवत्रसप्तमशुक्रव्यतिरिक्तोजामित्रदोषानास्तीतिज्ञेयम् ११२ ॥इतिचिंतामणौयात्राप्रकर
 णं समाप्तम् ११ अथत्रासुप्रकरणं व्याख्यायते गृहनिर्माणप्रयोजनं भविष्यपुराणे गृहस्थस्यक्रियाःसर्वानसिद्धंतिगृहंविनापूतस्तस्माद्गृहारंभप्रवेश
 समयौब्रुवे गृहस्वसताकम् नसिध्यतिनिफलामवतीत्यर्थः ॥ ॐ ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥

मु०टी०
वा०प्र०
१०८

इत्याद्यर्थमनस्यासौ च ग्रामादिषु स्वस्य श्रुभाश्रु भंला भालाभादि विचारं शार्दूलविक्रीडितेनाह यद्मिति नामभातव्यावहारिकनामभातव्यावहारिक
कनामराशेर्विचकारव्यो यस्य ग्रामादिर्मैयथा चरणादिसंज्ञको ग्रामराशिः मीनारव्यः सच द्वितीयेन वमः पंचमः एकादशसुर्व्यादशमश्च स्यात्तदसौ ग्रामः
स्वस्य श्रुभः स्यात् अन्यथानश्रुभ इत्यर्थः यथानीलकंठराशेर्विचकारव्यातसंचमो मीनराशिश्चरणाद्रेरतश्चरणाद्रीनीलकंठस्य वासयोग्यः नामस्य उक्तं
च अच नामराशेरेव ग्रात्यः काकिण्यां वर्गं श्रुद्धी च वादे द्यूते स्वरोदये मंत्रे पुनर्भूवरणे नामराशेः प्रधानत इति अथ ग्रामालिनोरुत्तमणी धमत्वं चान् स्वर्ग
इति वर्गास्तु अकचदतपयशवर्गाः स्वर्गेषामार्जोरसिंहश्रुनां सर्पारवुर्गमाबीनां निजपंचमवैरिणामष्टौ इत्युक्ता तत्रयस्य पुंसो यत्संख्याको वर्गो गरुडादिस्त
द्वर्गसंख्याद्विगुणं विधाय परस्य ग्रामादेर्गसंख्यया क्त्वा च क्त्वा तैरष्टभिः शेषितमवशिष्टताः पुंसः काकिण्याज्ञयाः एवं ग्रामादेरपि वर्गसंख्याद्विगुणी क्त्वा
यद्द्वं क्त्वा क्त्वा क्त्वा इति द्विचमसौ ग्रामः श्रुभो नामभातवर्गद्विगुणं विधाय परवर्गाब्जगजैः शेषितं काकिण्यस्त्वजसोश्चतद्वि
वरतोयस्याधिकाः सोर्थदोयद्वारं द्विजवैश्यशूद्रान्पराशीनां हितं पूर्वतः १ ॥

मस्य काकिण्यो भवति एवं अनयोः पुरुषग्रामयोः काकिणीनां विवराद्यस्याधिका अवशिष्यंते सोर्थदोयद्वारं द्विजवैश्यशूद्रान्पराशीनां हितं पूर्वतः १ ॥
ख्या ५ द्विगुणः १० चरणाद्विर्गः सिंहः ३ तत्संख्यया युक्ता १३ गजभक्तावशेषं ५ नीलकंठस्य क्वकिण्यः एव ग्रामवर्गसंख्या ३ द्विगुणाद् नीलकंठवर्ग
संख्यया युक्ताः ११ अष्टमक्ताशेषं ३ ग्रामस्य काकिण्यः द्वयोरंतशेषं २ नीलकंठस्योधिकत्वेन दातृत्वाद्ग्रहानिरित्यर्थः उक्तं च स्वर्गद्विगुणी क्त्वा परव
र्गेन योजयित्वा अष्टमिस्तद्वरेद्भागयोधिकः सक्त्वा भवेदिति अथ द्वारवेशनमाह अथेति द्विजादि राशीनां पुंसंक्रमेण पूर्वतः प्राच्यादिदिक्चतुष्टये द्वारं
हितं यथा द्विजराशीनां कर्कटश्चिकमीनानां पूर्वदिशि वैश्यराशीनां वृषकन्यामकराणां दक्षिणदिशि शूद्रराशीनां मिथुनतुलाकुंभानां पश्चिमदिशि वृषराशी

नामभातव्यावहारिकनामभातव्यावहारिक
१०८

अथराशिपस्त्वेनग्रामनिवासेनिषिद्धस्थानानिवसंततिलकयाह गोसिंहेति वक्तुमिष्टस्यग्रामस्यवस्त्रविभागं वन्नवधाविभागं कस्त्वामध्येविभागे
 गोसिंहनक्रमिथुनंननिवसेत् वृषसिंहमकरमिथुनराशिगतः पुरुषानवसेयुः अथपूर्वककुम्भः पूर्वदिशानोष्टदिशानोष्टदिक्कालिर्विश्विकः बदाहि
 राशिमतः पुरुषानवसेयुः यथा पूर्वस्यां दक्षिणः आग्नेय्यांशुषोमीनः दक्षिणस्यांकन्या नैर्ऋत्याककेः पश्चिमायां धनुः वायव्यांतुला उत्तरस्यमिषधे
 शान्यांकुम्भः नवसेदित्यर्थः यथा अवर्गः पूर्वस्यां कवर्गः आग्नेय्यां चवर्गो दक्षिणस्यां टवर्गो नैर्ऋत्यां तवर्गः पश्चिमायां पवर्गो वायव्यां यवर्गो उत्तरस्यां शष
 र्गदृशान्यां बली इत्यर्थः कीदृशः वर्गः स्वपंचमपराः स्वस्मात्पंचमः परः शत्रुर्येषान्ते यथा अवर्गः पूर्वस्यांबली अनेन पश्चिमायां द्वारं निवासो न
 विधेयः एवं कवर्गो दीनामपि वायव्यादौ द्वारं निवासो वानविधेयः २ अथेष्टनसत्रायाभ्यां दृष्टभूम्यां विस्तारायामपि द्रवज्जैद्रवंशापूर्वार्धेनाह ए

गोसिंहनक्रमिथुनंनिवसेन्निमग्नेग्रामस्यपूर्वककुम्भोलिङ्गपांगनाश्चकर्कोधनुस्तुलभमेषधतेश्चतद्वर्गः स्वपंच
 मपरावलिनः स्युरैर्द्र्याः २ एकोनितेष्टर्शहताद्वितिथ्योरूपोनितेष्टायहतेन्दुनागैः ॥ ५ कोनितेति स्वेषायेति च तत्र राशि

कूटादिद्विपस्योरविचिंतयेदिति वस्तिषोक्तेः यदेवनक्षत्रं व्यवहारनाम्ना विवाहोक्तमेलापकविधिना शुभदं स्यात् तदेव स्वेष भंकल्प्यं यश्च ध्वजा
 दृष्टये विषम आयुर्दक्षितः स्यात्स एव शयः कल्प्यः सास्यां विस्तारायामज्ञानं यथा नीलकंठस्यानुराधानक्षत्रतस्य रोहिण्यासहमेलापकः संभवती
 तिष्ठभरोहिणी कल्पितं तत्संख्या ४ एकोनितेष्टर्श ३ अनेन द्वितिथ्यो १५२ हवाः ४५६ इष्टायः सिंहः कल्पितः तृतीयः रूपोनितेष्टर्शयः २ अनेनेदुनागाः
 ८९ गुणितः १६२ युताः ६१८ अनेन १७ युताः ६३५ भूयाभिभि २१६ किंभक्तु शिषे २०३ इदंभीमेवक्षेत्रफलम् गृहस्य दृष्टायने सत्रभवं अथकल्पित
 दैर्घ्यम् ३९ अनेन भक्तेलिब्धे विस्तारः ७ अथकल्पितविस्त्रिः ७ सुक्तेलिब्धे दैर्घ्ये ३९ अत्रगोपीराजाचायकतसूत्रम् विष्णुवैकायगोभू १९ हति
 मयुजिफलगेपिराजोभशेषात् सायवेष्टाष्टिदृग्घ्या २१६ युतमहिहतादृक् २ प्रकत्या २९ स्वविश्वे १३ ॥ बाणाः ५ सिद्धा २४ ष्टि १६ नागो ८७ २७ तिष्ठति २९

सु०टी०
वा०प्र०
१०९

गिरिश ११ त्र्या ३ कती २२ द १४ तुर्द तत्त्वा २५ त्य छं १० क० स्मा १ न खे २० ना १० र्णव ४ विकृति २३ दिना १५ द्या ७ कती २६ भेंदु १ काष्ठा १० गोपीराजः कथय
तिगो भूहति भयुजिसति विष्णु अहिहता दृक् प्रकृत्या रव्य भिश्चास्यः फले अह विगतः एकेयस्मात्सव्येकः सवासौ आयश्च व्येकायः ध्वजादिरिष्टायः
सच गोभुवश्च एषां परस्पर गुणानां व्येकाय गो भूहति श्व भव्येकाय गो भूहति भेयोर्युक् व्येकाय गो भूहति मयुक्त स्मिन्सति भ्रूषात् भे २७ भक्ते सतिय
च्छेषतस्माद्दिष्मुनामानं शिष्य अहिहता अष्टगुणि प्राद्व कृदो प्रकृत्या रव्य एकविंशतिः विश्वेत्रयेदशेत्यादयोगृह सेत्रफलं सधुइशायसहितं आहवदति
अत्रोदाहरणं इष्टायः ३ व्येकः २ गो भू १९ हतिः ३८ इष्टस्योहिणी तत्संख्यया ४ युतं ४२ अस्मात् भैः २७ शेषं १५ एतत्संख्यया फले २५ अहिर्हंतं २०० सा
यं २०३ इदं स्वैशयनसत्र भवं क्षेत्रफल पूर्वसि ममेव महद्दह प्रमाणमाह वेति वाः यवातत इष्टायसहितं जातं यक्षेत्रफलं अष्टिदग्धेषु युतं अष्टिश्च द
युक्ता घने १७ श्चापियुवाचि भुक्त भूयांश्चिभिः शेषमितो हि पिंडम् ३ स्वैशयनसत्र भवो थर्दे र्घ्यहत्सादिस्तति वित्ततिह च दीर्घता
आयाध्वजो धूमहरिश्च गोखरे भध्वांसकाः पिंड इहाष्टशेषिते ४ ध्वजादिकाः सर्वदिशि ध्वजे मुखं कार्यं हरो पूर्वय जोत्तरेत
शश्च अष्टिदशः अष्टिदग्धिः षोडशधिकं द्विशत्या २९ हतो गुणितो यदृष्टः एकद्वित्र्याद्येकः तेन युक्ते कार्यामित्यर्थः अत्रैवाचार्य प्रपौत्रगे
पिराजस्यापि पद्यं इष्टस्योद्विषुं नीद्वोद्विरहि हृच्छेषात्स्यजेत्वायतेनेचि लुघ्यति शोधय मष्टसहिताच्छेषं त्रिहिताग्रकं चेतस्यादिष्टयुतं तथा तु तद
शेषस्यादथो समदृत्तात्तत्रादिकरा न्विताः फलमभीष्टाय हीज जायते सिद्धे भक्तः स्यात्करादिष्टदीर्घमानार्थचेकादिति प्रान्भभोगान्तावद्यावत्ससि
पेदिष्ट मानविस्तारस्यादिष्टदे र्घ्येण मक्ते ३ अथोत्तरार्धेन ध्वजायायानाह आयैर्वर्णपरत्वेन च द्वारनिवेशनमुपजात्याह आयाइति ध्वजादिका इति ॥
पिंडे क्षेत्रफले अष्टशेषिते यदवशिष्टं तस्य रिमिता ध्वजादिका आयाः स्युः ध्वजधूमो प्रसिद्धो हरिः सिंहः श्वाकुक्कुरः गोर्धषः स्वरो नर्दभः इभोहस्ती ध्वांसः
काकः स्वार्थेकः ४ सर्वदिशीति ध्वजाख्ये आये सर्वदिशि दिक् चतुष्टये पिण्डह द्वारं कार्यं हरो सिंहाये पूर्वदिशि गान्तरदिक् द्वारं कार्यम् ॥ ६ ॥ ५ ॥

रामः
१०९

नपश्चिमादिशि तथा वर्षारख्ये प्राच्यां दिश्ये वद्वारं नान्यदिक्षु मजाख्ये आये प्राग्यमयोः पूर्वदक्षिणदिश्योः गृहद्वारं कार्यम् आयानां प्रयोजनमाह विश्वकर्मा
वृषसिंहं मजं चैवं खंडे कर्पटकाटयोः द्विपः पुनः प्रयोक्तव्यो धापी कूपस रत्नच सृंगेन्द्रमासने दद्यात्कयनेषु मजं पुनः वृषभोजनपात्रेषु च्छत्रादिषु पुनर्ध्वजम्
अग्निवेशमस्तु सर्वेषु गृहेषु तस्युपजीविनां धूमनियोजयेत्केचित्स्थानं म्लेच्छादिजातिषु सर्वैरावेश्याद्ये शस्तोष्णं च्छत्रापिकुटीषु च वृषसिंहं ध्वजं च्छापि
प्रासादपुरवेशमनि गजायैवाध्वजायैवागजानां सदने शूभं अश्वालयं ध्वजायै च स्वरायै च षभेपि वा अमंत्रं च्छत्रं वस्त्राणां वृषायैवाध्वजेपि वा पादुकोषा
नहो कार्यं सिंहारख्ये पथवाध्वजे उक्तानामप्यमुक्तानां सर्वेषां च ध्वजः शूभ इति अथ ब्राह्मणादिवर्णपरत्वेन द्वारनिवेशनमाह अथ वेति द्विजादितो ब्रा
ह्मणादिवर्णविभागेन पश्चादुदक्पूर्वयमे यथा ब्राह्मणस्य पश्चान्मुखं क्षत्रियस्योदङ्मुखं वैश्यस्य पूर्वमुखं शूद्रस्य दक्षिणमुखं भित्तयर्थः श्रीपतिः ध्व
जे प्रवीचो मुखमग्रजानामुदङ्मुखं भूमिभृतां च सिंहं विशो वृषे प्राग् वदनं गजे तु शूद्रस्य याम्या ननमर्भनतीति ५ अथ गृहद्वारं भे विशिष्य कालनिषेधम्

प्राच्यां वृषे प्राग्यमयोर्गजेथ कर्पट्यादुदक् पूर्वयमे द्विजादितः ५ गृहेशतत्त्रीसुखवित्तनाशोऽर्केन्द्रीज्यशूक्रे विबलऽस्त

॥ नीचे ॥

पजात्याह गृहेशेति अर्केन्द्रीज्यशूक्रे विबले निर्वले अस्ते अस्तगते नीचे नीचराशिगते सति क्रमात् गृहेशतत्त्रीसुखवित्तनाशो भवति
यथा सूर्ये निर्वले नीचे स्थिते गृहेशस्य नाशः इन्द्रोर्ध्वे निर्वले अस्तमिते नीचगते वा गृहेशस्य स्त्रीनाशः गुरोर्ध्वे निर्वले अस्तगते नीचगते वा गृहेशस्य मु
खनाशः शूक्रे निर्वले स्तुगे नीचगते वा वित्तनाशः वरिष्ठस्तु नीचे शत्रुगते जीवेशूक्रे चन्द्रेऽथवारवौ निर्मितं सदने शश्वद्विनिस्त्वमाप्नुयादिति अ
स्तुदोषोन्ननाशः प्रातिदिशिको बुधेः नास्तदोषः सदा चन्द्रे नैत्रे ज्वस्यन् चत इति कर्तुरिति पुनश्च त्रे दिनचंद्रस्तद्विधुभे सत् गृहस्य विस्तारायामच
शादुत्पन्नं तद्गृहं भूतं स्थिपुरस्थितं समुखस्थितं सति कर्तुं ह्यग्निर्मात्रं कर्तुं स्तद्गृहे स्थितिर्निवासानस्यात् एषु गते वा विधुवास्तु नोर्भे सति रवनिः
खननं चौरकृताय द्वारं तद्गृहं सर्वस्वहानिः स्यादित्यर्थः पुरः एषु स्थितं च दिग्द्वारं भक्रमेण यथा ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥

०टी०
०५०
११०

गृहेद्वारंयस्यांदिशिविधित्तंतद्विडःनसत्रेषुतएचदिडःनसत्रेषुचगृहंमोनकार्यःवामदक्षिणनसत्रेषुगृहंभःसुखेनकार्यःयदुक्तं ब्रह्मंभु
ना गृहस्पलव्यक्रसैषवचसत्रेचचंद्रमाःशलाकासप्तकेदेयं कृत्तिकादिक्रमेणच वामदक्षिणभागेतत्रशस्तशानिकारकं अग्रएछेनदातव्यंयदि
सतिपूर्वद्वारंपश्चिमद्वारवानकार्यं तत्रचंद्रःएछस्थितोअप्रस्थितोआभवति एवमघादिसप्तसुधनिष्ठादिसप्तसुवागृहनसत्रेचंद्रनसत्रेच
णद्वारमुत्तरद्वारवानकार्यमित्यर्थः ई द्रवानीव्ययकेशिनपुरःसरसफलमेशकज्ञानंउपजात्याह भमिति प्रागुक्तदिशाकल्पितंयद्गृहभंतत्रनागैरएभि
स्तद्वंअवशिष्टंव्ययईरितः यथा रोहिणी ४ अयमेवव्ययःअसौव्ययः ध्रुवादिनामाक्षरयुक् ध्रुवादिनामान्यधुनेववस्यतियत् यानिदिक्षुनामाचि
कर्तुः स्थितिर्नोविधुवास्तुवोर्भुगुस्थिते एछगतेस्वनिःस्यात् ई भंनगतएव्ययईरितासौध्रुवादिनामिहसंयुक्तसपिंडः
तथागुणैरिंद्रकृतांतभूपात्यशाभवेयुर्नशुभोतकोत्र ७ दिक्षुपूर्वादिःशालाध्रुवाभूद्रेकतापत्राःशालाध्रुवोक्तसंयो
गःसैकोवेशमधुवादिकम् ८ ॥ ॥ दिक्षुद्वाराणिचिकीर्षितानितदनुरोधेनयदागतंध्रुवादिनेसुदूरसंख्ययायुक्तःततःसपिंडः प्रागानी
तपिंडायुक्तःगुणैस्त्रिभिस्तैर्भक्तावशिष्टैःएकद्वित्रिशेषेणइंद्रयमराजसज्ञकास्त्रयोशाःस्युःअत्रगृहंभंनकोयमाख्योशकोनशुभःअ
र्थादिद्रवजानोशुभफलदो ७ अथशालाध्रुवाद्यानयनानुष्टुभाह दिक्ष्विति प्राच्यांद्वारचिकीर्षितेशालाध्रुवोक्तैकःदक्षिणस्यांहोपश्चिमायांरुता
श्वत्वारःउत्तरस्यांगजाअथै अथदिक्षुपरत्वेनयावतिद्वाराणि एकद्वेत्रीणिवत्वारिवाचिकीर्षितानितावतांशालाध्रुवकानांसंयोगःसैकैकयुतासन्ध
ध्रुवादिकवेशमगृहस्यात् यथा पूर्वस्यापश्चिमायांद्वारेअभीष्टेशालाध्रुवो १। ४ अनयोर्योगः ५ सैकः ई गृहजातकान्तारव्य एवंपूर्वदक्षिणोत्तरदिक्षु
शालाध्रुवाणाम् १। २। ८ संयोगः ११ सैकः १२ धनदाख्यंगृहंदिक्षुचतुष्टयेविजयाख्यंगृहंषोडशभिति ॥ ८ ॥ ८ ॥ ८ ॥ ८ ॥ ८ ॥

रामः
११०

अथ भ्रवादीनां नामाक्षरसंख्या यथा वक्रं चंद्रसाह तिथ्यर्केति दिक्षु पूर्वोदितत्सादिनायत्त ध्रुवादिवेशमसमाप्तं शाखाध्रुवांकसंयोगः सैकोवेस्मैत्युक्त
 दिशासंख्यामवधारयेत् सात्वेत्संख्यापंचदशीद्वादशी अष्टमीषोडशी नवमीएकादशीचतुर्दशीवास्यात्तदाग्रहनामाक्षरत्रयात्मकं स्यात् १५। १२। ८। १२। १२
 ११। १४ अत्र त्रीण्येवाक्षराणि सैव संख्या प्रथमाहितीयाचतुर्थीपंचमीषष्ठीदशमीतृतीयात्रयोदशीवास्यात् तदाग्रहनामद्वौ अक्षरद्वयं स्यात्
 सासंख्यासप्तमीस्यात् तदाध्ययश्चतुरसं ग्रहनाम ९ अथयद्यपि भ्रवादिनामाक्षरसंख्या ज्ञानं प्राक् प्रद्योतैव जाततथापि तन्मध्ये कानि शुभानि का
 न्यशुभानि इत्यसदृशफलसूचनार्थं षोडशग्रहाणां नामानि अयोगीतं चंद्रसाह भ्रवधान्येदमि अत्रार्थो गीतिसंख्येवा आर्यापूर्वाद्ये यद्विगुरुणैके

तिथ्यर्काष्टादिगोरुद्रशक्रेनामाक्षरं त्रयं भूद्वाब्धी घंगदिक्वन्हिविश्वेषु द्वौ नगेऽपि ९ ध्रुवधान्ये जयनंदो रवरका
 तमनोरमं सुमुखं दुर्मुखं विपुलं वित्तदनाशे चाक्रंदं विपुलं विजयारव्यं स्यात् १० पिंडे नवांका गगजाग्निनामना
 गाब्धिवागेर्युणितैः क्रमेषु विभाजितेनागवगांकसूर्यनायर्सीतिथ्युसकभानुभिश्च ११ ॥ ११ ॥ ६ ॥

नाधिकेन निधने संकं इतरत्तद् द्विस्त्रिखिलं यदीयमुदिते पमार्थो गीतिरिति अत्रार्थास्तपूर्वाद्दे ॥ ५-५ ॥ ५ ॥ ५ ॥ ५-५ ॥ उत्तरार्द्धे ॥ ५-५ ॥ ५ ॥ ५ ॥
 १-१ ॥ ५ ॥ ५ ॥ मान्यलक्षणमप्यनुसंधेयं विशेषलक्षणस्य सामान्यलक्षणाधीनत्वात् निधने प्राप्ते ध्रुवसर्वमुखं प्रथमं ग्रहं धान्यपूर्वद्वारं द्वितीयं
 यदक्षिणद्वारं तृतीयं नंदप्राग्दक्षिणद्वारं चतुर्थं रवरपश्चिमद्वारं प्रथमं कालप्राक्पश्चिमद्वारं षष्ठं मनोरमं दक्षिणपश्चिमद्वारं सप्तमं सुवक्रं प्राग्दक्षि
 णपश्चिमद्वारं अष्टमं दुर्मुखं उत्तरद्वारं नवमं कूरं पूर्वोत्तरद्वारं दशमं विपुलं दक्षिणोत्तरद्वारं मेकादशमं वित्तं पूर्वदक्षिणोत्तरद्वारं द्वादशं नवाक्षरं पश्चि
 मोत्तरद्वारं त्रयोदशं आक्रंदं प्राक्पश्चिमोत्तरद्वारं चतुर्दशमं विपुलाख्यं दक्षिणपश्चिमोत्तरद्वारं पंचदशं विजयं चतुर्द्वारं षोडशं इति १० अथके
 पांचिन्मतेन ग्रहस्यादिनवक्रमयुजातिकापथ्यावक्राख्याभ्यामाह पिंडइति ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥

परस्परं मित्रयोश्चेदेकनाडीप्रशस्यत इति तिथिप्रयोजनं दर्शयित्वा च वर्जयेदिति योषात्वा मपि दुष्टयोगाश्च वर्ज्याः आयुः प्रयोजनं तावत्कालं गृह्यवस्थि
तिरिति अत्राभीष्टांशादिसिध्यर्थं अंगुलादिकं प्रक्षिप्य विशेष्यवासेन फलसाध्यं १२ अथ गृहारंभे द्रुषवास्तुचक्रं शालिनीभ्यामाह त्रैहाचारिभूति
लाभो रामैरिति गेहं गृहं आदिशब्देन प्रासादग्रामादितद्वारंभे सति अर्कं भातं सूर्योकांतनसत्त्वात् रामेस्त्रिभिर्भैः द्रुषस्य च तस्य शीर्षस्थितेः सद्भिः सद्भिः
फलं स्यात् ततो वेदभैः अग्रपादे पुरस्थितपादे द्वयस्थितेः शून्यगृहं जनवासरहितं स्यात् ततश्चतुर्भैः एष्टपादे द्वय स्थैः स्थिरत्वं गृहकर्तुः ततो रामैः एष्ट
स्थैः श्रीस्यात् ततो युगेः चतुर्भैः दक्षिणकुक्षिस्थितैः लाभः ततस्त्रिभिः पुच्छगैः स्वामिनो गृहकर्तुर्नाशः ततो वेदैः वामकुक्षौ नैरव्यदारिद्र्यं ततस्त्रिभिर्मुख

आयो चारंशकोद्रव्यमृणमृसंतिथिर्युतिः आयुश्चाथ गृहेशर्षगृहभैकं मृतिप्रदम् १२ गुणकाः ९।९।६।८।३।८।८।४।८।
भाजकाः ८।७।९।१३।८।२७।१५।२७।१२० गेहाचारंभेऽर्कं भातं सूर्योकांतनसत्त्वात् रामेर्दाहोवेदभैरग्रपादे शून्यं वेदैः एष्टपादे स्थि
रत्वं रामैः एष्टे श्रीयुगेर्दक्षकुक्षौ १३ लाभो रामैः पुच्छगैः स्वामिनाशो वेदैर्नैरव्यं वामकुक्षौ मुखस्थैः रामैः पीडांसततं चार्कधि
हम्यादश्चैरुर्दक्षिणकुक्षौ सत्त्वात् १४ कुंभेर्कं फाल्गुने प्रागपरं मुखगृहं श्रावणे सिद्धकर्क्याः पोषेन क्रेचयाम्योत्तरं मुखे

सदनं गोजकेर्कं चराधे ॥ २ ॥

स्थैः गृहकर्तुः पीडांसततं अनवरतं स्यात् उक्तं च भ्रातृवरणैः धिवैरवेदाग्नियुगाग्निवेदत्रिकेषु मानोः शशिमंग्देषु दाहो विनाशः स्थिरताधनं श्रीः शू
न्यचदारिद्र्यमृति क्रमेणेति अथैतस्य निष्कर्षार्थमाह वेति अर्कं धिष्णुदश्चैः सप्तमैरसफलं ततो रुद्रैरेकादशधिष्ण्यैः सफलं ततो दिग्भिर्दशनसत्रैः
रसफलमुक्तं स्यादिति निष्कर्षार्थः उक्तं च रविभात्सप्तनेष्टमिश्रभक्तिकादशाष्टमात् दशशेषाण्यनिष्ठानिसाभिजिह्वषवास्तुनीति १३।१४ अथ सूर्य
चंद्रमासैकेन प्रागादिदिक्पुद्गराणि गृहनिर्माणमक्षत्राणि स्वर्गधरयाह कुंभेर्कं इति कुंभस्थे सूर्ये फाल्गुने च मासि ॥ ४ ॥ ४ ॥ ४ ॥ ४ ॥

कुंढी
वा.प्र.
११२

प्रागपरमुखंगेहंप्राड्युस्वंपश्चिममुखंवागृहंसतशुभफलंस्यात् श्रावणेमासिसिंहकर्कसंक्रांतौष्यप्राड्युस्वंपश्चिममुखंवागृहंस्यात् यौषेमासेमकेम
करसंक्रांतौचप्रागपरमुखंगृहंस्यात् अथगाजगोर्केवृषमेघगेसूर्येराधेवैशाखेमासियाम्योत्तरमुखसदनंशुभस्यात् मार्गिमार्गशुभेज्ज्कालिगेतुलाव
श्विकगतेसूर्येसतियाम्योत्तरमुखसदनंदक्षिणमुखमुत्तरमुखंवासदनंगृहंस्यात् नारदः ग्रहसंस्थापनसूर्येमेघशुभदंभवेत् वृषस्थधनवृद्धिःस्थ
मिथुनिमरणंघ्रवं कर्कटेशुभदंशुभे सिंहभृत्यविवर्द्धनं कन्यागंतुलासौख्यवृद्धिकेधनवर्धनं कार्मुकं च महाहानिर्मकरे स्याद्भनाममः कुंभेतरलस्य
भः स्यान्मीनिसद्यभक्त्यहमिति चांद्रमासानाह श्रीः शोकोधन्यमृतिपशुहताद्रव्यवृद्धिर्विनाशोयुद्धभृत्यसतिरथधनं श्रीश्रवणेभयं च लक्ष्मीप्रा
प्तिर्भवति भवनारंभेः कुंभेः क्रमेण चैत्रादृचे मुनिभिरिति फलं वास्तुशास्त्रोपदिष्टं अत्र सौरचंद्रमासानामहान् शुभभाक् भफलविरोधः अत्र चिकी।
कर्कनक्रहरिकुंभगतेकेपूर्वेष्वभिमुखानिगृहाणि तौलिमेष्ववृषवृश्चिकयोगेदक्षिणोत्तरमुखानिचकुर्यात् अन्यथासदिकरोविदुर्मतिर्व्याधिशो
कभयनाशमश्नुते मीनचापमिथुनोर्गनागतकारयेन्नगृहमेवभास्करेइति तत्रकुंभाकसहितेफाल्गुनेप्रागपरमुखंगृहंकार्यं उभयोर्विहितयोरेकवाक्यं
ताश्रयणात् एवमग्रेपिसर्वत्रजगन्मोहनेपाषाणेष्टादिगेहानिमिद्यमासेनकारयेत् तृणदारुगृहारेमेषासहोषेनविद्यतइति अथनक्षत्राण्याह ध्रुवे
ति भ्रवाणिरोहिण्युत्तरात्रयं सूर्यनिमृगेरेवतीचित्रानुराधःवरुणःशततारकस्वातीवसुधर्मिष्ठाअकोइस्तिःपुष्यश्चएषुमेषुगृहनिर्माणंसतशुभस्या
त्तुर्गर्गःस्युत्तरेपिचरोहिण्यापुष्येमेत्रेकरहये धनिष्ठादितयेषोष्णगृहारेभःप्रशस्तइति अत्रमृगेनोक्तः तदुक्तिश्चमहेश्वरायुक्तेःसूतीगेहमिति आदि
त्संपुनूर्वसौस्तिकागृहनिर्माणंप्रशस्तम् तत्रेति तत्रसूतीगृहेहरिमविधिभयेःश्रवणाभिजितयोर्नक्षत्रयोःप्रवेशःशस्तःलक्ष्मःपुनर्वसोःवृषा
वृषाभिजितोमुहूर्तः तदुदयोवायात्यः तच्चसूतिगृहंनैर्ऋत्याकार्यम् नैर्ऋत्यासूतिको गृहमिति वसिष्ठोक्तेः ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥

११२

वराहेणात्रानकनेसत्राण्यभिहितानि हस्तादित्यशशांकपुष्यपवनप्राजेशमित्रोन्नराचित्राश्विअवणेषुर्वीश्विकघटौहिलाविरिक्तित्यौ शरु
 क्राचर्यशनेश्वरशशशिनंवारेलुकुलेविशौसडिवेस्मनिसूतिकाग्रहविधिः समकरः कीर्यतेइति नवममासिसूतिकाग्रहेप्रवेशकार्यः गर्गः
 मासेतुनवमेप्राप्तिपूर्वपक्षेशुभेदिनेसूतिकासंभवेकालेसद्यएवप्रवेशयेत् रोहिण्यंद्रवपोष्मेषुस्वातीवाकणयोरपिपुष्येपुनर्वसौहस्तेधनिष्ठा
 न्युत्तरासूचमैत्रेत्वाप्रेतथाश्विन्यासूतिकागारवेशचं सर्वशुभग्रहाः केंद्रेपापाश्वत्रिषडायगाः शरुमांशेशुभसंष्ट्येसूतिकावेशनंशुभमिति १५
 अथप्रागभिहितानां सौराणांचाश्राणामासानांप्रकारांतरेणैकवाक्यतांशादूलविक्रीडितेनाह कैश्चिदिति पूर्वदिग्द्वारवेशेनैकावाक्यतोक्ता इरा
 नीमेवस्थैरवौमघौचैत्रमासेगेहंप्रारब्धंशुभंस्यात् तथावृषस्थैस्सूर्येज्येष्ठमासिकर्कस्थेशुचावाषाढेसिंहगतेकैभाद्रपदेमासि धटेतुलास्थैरवौआ

मार्गेशुकातिकेसद्भुवमृदुवरुणस्वातिवस्वर्कपुष्येः सूतीगेहंत्वदित्यांहरिभविधिमयोस्तत्रशस्तः प्रवेशः १५ कैश्चिन्ने
 षरवौमघौवृषभगंज्येष्ठेशुचौकर्कटेभाद्रेसिंहगतेधटेश्वयुजिचार्जेलौमृगेपोषके॥

स्थैर्कैर्जुर्जेकार्तिपुमासे मृगेमकरस्थैर्कैपौषमासेनक्रघटेमकरेकुंभेर्कैमाघेप्रारब्धंशुभंस्यादित्यर्थइतिकैश्चिन्निगदितं अनेनमेवके
 चैत्रेपिगृहंशुभंयस्तुविनिषेधः समीनार्कविषयः वृषस्थैर्कैज्येष्ठेपिशुभंयस्तुज्येष्ठनिषेधः समिथुनार्कविषयः कर्कस्थैर्कैआषाढेपिशुभं
 आषाढनिषेधस्तुमिथुनार्कविषयः सिंहेर्कैभाद्रेपिशुभंभाद्रनिषेधस्तुकन्यार्कविषयः श्रावणस्तुतत्रविहितत्वदिवशुभः चश्विकेर्कैकार्ति
 कैपिशुभंनिषेधविषयमेवचवस्यतिमार्गशीर्षस्तुविहितएवमकरस्थैर्कैपौषपिशुभं धनुरर्कसाहित्येसोप्यशुभः पुंकरेकुंभस्थैर्कैमासे
 पिशुभंनिषेधस्तुधनुरर्कविषयः अतएवसौम्यफाल्गुनवेशोरवमाघेपिशुभंकार्तिकः मासास्युर्गहनिर्माणेपुत्राग्यधनेप्रदाइतिचाइदवाक्र
 ममासेतपस्येतपसिवाधेनभसित्विषे॥ ६ ॥

मु० टी०
वा० प्र०
११३

ऊर्जे च गृह निर्माणं पुत्रपौत्रप्रवर्द्धनमिति वसिष्ठवाक्यं च आश्विनकार्तिकमास्थानां शुभत्वप्रतिपादकं तुलाश्चिकमकरकुंभार्कसाहित्येषां
स्य परं वचनांतरे रवेदिदं निषेधः प्रागुक्तविषय एव एवं फाल्गुनीस्य शुभत्वं कुंभार्कविषयं कुंभार्कसाहित्ये तु निषिद्धः ननु कार्तिकमाघमासौ श्राप
मिना निषिद्धौ तयोः केचिद्विषय इत्यत आह अथेति ऊर्जेः कार्तिकमासः कन्यागतेर्केन सत् न शुभः च पुनः तथा माघमासः धनुष्यपि धनुरर्केन स
न्नन्वेतदुक्तं यतः शुक्लादिचाद्रमासे चैत्रादिमाससंज्ञाः सन्ति तत्र कार्तिके कन्यासंक्रातिर्माघे धनुसंक्रातिश्च कदापि न संभवति अत आह क
हमादिमासादिति मूर्त्तौ द्विविधः शुक्लादिः कृष्णादिश्च तत्र चैत्रशुक्लप्रतिपदा मारभ्यामावस्यातपर्यंतं शुक्लादिः कृष्णप्रतिपदा मारभ्य पूर्णमातप
र्यंतं कृष्णादिः उभयत्रापि शुभे व्यवहारः अथ युक्तं कृष्णपक्षे तु श्राद्धं कुर्यादिनेति न इति मासे भाद्रपदे कृष्णपक्षः धरात्रके भवेत्तोषपदे मासि ज्ञेयं

माघेन क्रघटे शुभं निगच्छितं गृहं तथोर्जेन सत् कन्यायां च तथा धनुष्यपि न सत् कृष्णादिमासाद्भवेत् १६ पूर्णेन्दुतः प्राग्व
दनं नवम्यादिषुत्तरास्यं तथे पश्चिमास्यं दर्शादितः शुक्लदलेन नवम्यादौ दक्षिणास्यं न शुभं वदन्ति १७ ॥ १७ ॥ १८

नामसास्यं तेति च अत्र यदि दर्शातो मासो विवक्ष्यते तदा भाद्रपदं कृष्णपक्षे श्रावणे मासे चेत्येवं ब्रूयात् तदेतन्मासिस्य कृष्णपक्षे प्रमाणं तत्राश्विनपू
र्णिमातः कार्तिक पूर्णिमातं कृष्णादित्वेन व्यवहारतत्र कन्यासंक्रातिसंभवादिषेध उपपन्नो भवति एवमेव माघमासि धनुरर्क संभवेन निषेधसार्थ
क्यमित्यलम् १६ अथ तिथिपरत्वेन द्वारनिषेधमुपजातिकयाह पूर्णेन्दुत इति पूर्णेन्दुतः पूर्णिमातः कृष्णाष्टमीपर्यंतं प्राड्युस्वंगृहं शुभं न वदन्ति कृष्
नवमीतः चतुर्दशीपर्यंतं क्रियमाणमुत्तरास्यं न शुभम् अथ दर्शादितः शुक्लाष्टमीपर्यंतं पश्चिमास्यं गृहं न शुभं शुक्लनवमीतश्चतुर्दशीपर्यंतं दक्षिणा
स्यंगृहं शुभं न वदन्ति तासूतासूतिथिषु तत्तदिकमुस्वंगृहेन कर्तव्यमित्यर्थः व्यवहारोच्चये पूर्णिमातोष्टमीयावत्पूर्वाभ्यां वर्जयेद्गृहे उत्तरास्यं न कुर्वीत
नवम्यादिचतुर्दशी अमायाश्चाष्टमीयावत्पश्चिमास्यं निवर्जयेत् नवम्यादिषु चतुर्दशीमिति वधादिविचारे न लिखितः ग्रंथगौरव

अथपंचांगशुद्धिस्तुतुष्टिचानुष्टुभाह भौमार्केति भौमार्कवारोरिकाश्चप्रसिद्धाः अमाअमावास्य आदित्यत्रउपलक्षणत्वाद्दृश्यपि इतिरुत्काले
 तथाचराशिर्मेषकर्कतुलामकरैः रहितैस्तुष्टिस्थिरेद्विस्वभावेवेत्यर्थः तथाविपचकेरुगनस्तुष्ट्येवसप्तसंज्ञकेपंचकरहितेत्यर्थः उक्तचराशिरस्य
 प्रतिपत्कर्मचतुर्थीधनहारिणी अष्टम्युच्चादनचैव नवमीशस्त्रघातिनी दशराजभयंतेयभूतेशरविनाशनमिति मांडव्येनस्तुष्ट्युत्पत्तिनिष्ठापचके
 नैवकुर्यात्तमसमुच्चयः सुप्रधारशिलान्यासप्राकारादिसमारभेदिति व्यष्टात्यइति अष्टमहादेशस्थानव्यतिरिक्तस्थेः शुभैः पापैस्तृतीयकादशा
 दस्थानस्थैश्चोपलक्षितैर्लघुहारांभः कार्यः १८ अथदेवालयारोविदिकस्यारुमुखसिद्धचशयार देवालयइति अत्रयथासंख्यसंबधः देवालय
 प्रारंभेराहुमुखमीनाकर्कतस्त्रिराशयवस्थिपसूर्येशानीतोविलोमतोविपरीतेविदिकस्यपव्यादिपुराहुमुखंस्वात्तयथामीनमेषरषराशयवस्थितेसूर्ये

भौमार्करिक्तमाद्यनेचरेत्तंगेविपचके व्यष्टांतस्थेः शुभैर्गंहारंभस्यापारिगैः रवलिः १८ देवालयेमेहविधोजलाशयेरा

शान्याराहुमुखं मिथ्याकर्कसिंहस्थितेर्वायव्या कन्यातुलाचश्रिकस्थितेर्केनैर्कत्या धनुर्मकरकुंभस्थे होमुखंशमुदिशोविलोमतः ॥
 के आग्नेयाराहुमुखं सूर्यः एवंगृहारंभेपि सिंहार्कतस्त्रिराशयवस्थितेर्केविलोमतः इशान्याराहुमुखस्यात्तुश्चिक्रादित्रिभिर्वायव्यांकुंभादित्रिभेनै
 क्तस्य रूपादित्रिभे आग्नेयाराहुमुखस्यात्तथाजलाशयप्रारंभेपि मकरतस्त्रिराशयवस्थितेर्केविलोमतेशान्याराहुमुखस्यात्तमेकादित्रिभेषापञ्चाम
 कर्कदित्रिभेनैर्कत्या तुलादित्रिभे आग्नेयाराहुमुखस्यादित्यर्थः फलमाह रवातेइति देवालयादिविषयकेखातेभूमिशोधनकर्तव्यसुत्तिराहुमुखाका
 तदिशः सकाशात्सर्ववस्तिविदिक शुभाभवेत् यथेशान्याराहुमुखं बृहस्पदिप्राग्ग्रीतस्याप्रथमस्वातारंभः शुभफलदः एतन्वायव्याराहुमुखं तत्स
 विदिशानीतस्यास्वातारंभः शुभः एवमवत्र उक्तच इशानतः सूर्यतिलसर्पाविहाय सुदिगणयेदिति सूर्येणस्यवास्तीमुखमध्यपुच्छत्रयपरित्यज्यस्वनेचतु
 र्धम् रूपावर्षादिवयवेद्यांसिहादिगणयेद्दे देवालयेचमीनादितउगमकारादिकमिति ॥ ६ ॥ ६ ॥ ६ ॥ रामः

नैऋतोपश्विमयोर्मध्येविद्याभ्यासस्यपश्चिमवायव्ययोर्मध्येरोदनस्यगृहं वायव्योत्तरयोर्मध्येरतस्यसंभोगस्यगृहं उत्तरेशान्ययोर्मध्ये औषधस्यगृहं
 हं ऐशानीप्राचेर्मध्ये उक्तव्यतिरिक्तसर्ववस्वनीधामगृहं कार्यस्यदित्यर्थः वसिष्ठः इंद्राग्न्योर्मथनमध्येयाम्याग्न्योर्धृतमंदिरम् यमराक्षसयोर्मध्येपु
 शेषसागमंदिरं राक्षसांबपयोर्मध्ये विद्याभ्यासस्यमंदिरम् तोयेशानिलयोर्मध्येरोदनमंदिरंततः कामोपभोगसदनं वायुकैविरमध्यमं कौवेरीशान्ये
 र्मध्येचिकित्सा मंदिरं सदा गृहं हरीशयोर्मध्ये सर्ववस्वसंग्रहं सदनं कारयेदेवक्रमादुक्त्तानिषोडशेति २१ अथविशेषमुपजातिकयाह जीवाकेनि
 अत्रयोगद्वयेग्रहस्थानयोर्थासंबन्धः यथा जीवो लग्ने अर्को रौषे विदुधोजामित्रिसप्तमे शक्रश्चतुर्थे शनिस्तृतीये एवंविधे लग्ने प्रारब्धस्यगृ

तन्मध्यतस्तुमथनाज्यपुरीषविद्याभ्यासाख्यरोदनरतौषधसर्वधाम २१ जीवाकं विच्छुक्रशनेश्वरेषु लग्नारिजामित्रसु
 रवन्निगेषु स्थितिः शतं स्याच्छरदासिताकारे ज्येत्तनुत्र्यंगरुते शते द्वे २२ लग्नांबरायेषु भृगुज्ञभानुभिः केंद्रे गुरोष्षष्ट
 तापुरालयम् बंधो गुरुव्योम्निशशीकुजार्कजैलामेतदाशीतिसमापुरालयं २३ स्वोच्चैश्चक्रैर्लग्नगेवागुरोवैशमगते
 षवाशनोस्वोच्चैर्लग्नगेवालक्ष्म्यायुक्तचिरंगृहम् २४ ॥

॥ हस्यस्थितिर्दशतं वर्षशतं स्यात् अयमेकोयोगः सितेति शक्रो
 लग्ने अर्कस्तृतीये अरः षष्ठे ईज्यः पंचमे रवविधे प्रारब्धस्य गृहस्य स्थितिर्दशतं वर्षशतद्वयं स्यात् २२ अथान्यद्योगद्वयमिंद्रवंशयाह लग्नांब
 रायेष्विति अत्रापियो बद्धमेस्थानग्रहयो र्थासंबन्धः लग्ने शक्रः दशमे बुधः एकादशे सूर्यः लग्नव्यतिरिक्तकेंद्रे गुरुः सदैवं विधे योगे प्रा
 रब्ध आलयः गृहं वर्षशतं मयुरवस्थानयस्य तादृशं स्यात् अथद्वितीयः बंधो त्रिति चतुर्थे गुरुः दशमे चंद्रः मंगलशनेश्वरादेकादशे तादृशं गृहम्
 शीतसमावर्षाण्यायुर्यस्य तादृशं स्यात् २३ अथान्यद्योगत्रयमनुष्टुभाह स्वोच्चैश्च स्वोच्चस्थे मीनस्थे शक्रैर्लग्नमते अथवा स्वोच्चस्थे कर्कस्थे ग
 रौ चतुर्थे स्थानगते सति अथवा स्वोच्चस्थे तुलास्थे शनौ एकादशे स्थाने सति चिरं लक्ष्म्यायुक्तं गृहं स्यात् यदासमुदायो भवेत्तदायतनाविधिलक्ष्म्या

४०टी०
बा०५०
११५

अथ गृहस्य परहस्तगामित्वयोगमनुषु भाह यूनांबरे इति एकेऽपि ग्रहोऽन्तर्गच्छन् फलदातापरांशस्तः सन्नयदि युनेसममेस्यात् अथवाऽंबरे दश
मेस्यात् तदा संग्रहः तद्ग्रहं प्रारब्धं अन्तर्वर्षमध्ये एव परहस्तस्य अन्यहस्तगामिकुर्यात् चेद्वर्णपः ब्राह्मणादिवर्णस्वामी वित्राधीशो भार्गवेज्या वि
त्याद्यभिहितः स चैव कर्तव्यं यदा स्ववर्णाधीशः सबलस्यात्तदा परहस्तगामिनी नैव्यादित्यर्थः २५ अथान्यविशेषवसंततिलकयाह पुष्येति पुष्य
धुचाणि प्रसिद्धानि इन्द्रमर्गः हरिः श्रवणः सर्पोऽश्लेषाजलपूर्वाषाढा एतेन सत्रैः सजीविः गुरुयुक्तेः तद्वासरेण गुरुवासरैः कृतं कर्तुं मारब्धं गृहं स
तान् पुत्रान् राज्यं च ददाति तादृशं मस्यात् अत्र समतिर्वसिष्ठनारदवाक्यतः द्वीशिति द्वीशविशाखा अश्विनी तक्षत्रिणा वसुधनिष्ठाया शीघ्रतमे
शिव आदौ एतेन सत्रैः सशक्रैः शक्रसहितैः सितस्य शक्रस्य वासरे च कृतं गेहं धनानि सुवर्णानि धान्यानि व्रीह्यादीनि ददाति तादृशं गृहं स्यात् ॥

यूनांबरे यदेकऽपि परांशस्यो ग्रहो गृहं अन्तः परहस्तस्य कुर्यात् चेद्वर्णपोऽबलः २५ पुष्यध्रुवेऽण्डु हरिसर्पजलैः सजीवि
स्तद्वासरेण कृतं कृतं राज्यं दस्यात् द्वीशाश्वितसवसुपाशिशिवैः सशक्रैः वारे सितस्य च गृहं धनधान्यं दस्यात् २६
सारैः करेज्यां त्यमघाबुमूलैः कौजिह्विवेशमाग्निस्तार्तिदं स्यात् ॥

रुवारैः कृतं वेशमराजयोगमिहोच्यते तद्ग्रहे जातपुत्रस्य राज्यं भवति निश्चयात् अत्र वसिष्ठवाक्येन सत्राधिक्यं तदनुसारेण मूलैः सत्राभिधा
ने ईज्या तत्राया ही दुविष्णुधातुजलोडुषु गुरुणा सहितेषु कृतं गेहं श्रियान्वितमिति वसिष्ठोक्तेः अश्विनीशततारासु विशाखा चंद्रचित्रकेषु
निष्ठाशतभे शक्रस्युक्ते शक्रवासरे तद्ग्रहमनिप्रजातस्तु कुबेरसदृशो भवेत् अत्रापि न सत्रभेदः प्राक्त्वसमाधिः २६ अथान्ययोग इयं सिद्धे क
याह सारैरिति इस्तपुष्परेवती मघापूर्वाषाढामूलैः सारैर्मंगलसहितैः कौजिमीमसंबधिनि अन्हिवारे कृतं गृहं अग्निस्तार्तिदं अग्निपीडास्तपीडा
ददाति तादृशं स्यात् उक्तं च मूलचरेवती चैव कृतिकाषाढमेव च एषु भौमेन युक्तेषु वारे तस्यैव निर्मितं अग्निना दस्यते कर्तुं पुत्रनाशश्च जायत इति

संज्ञैरिति रोहिण्युत्तरफाल्गुनीचित्राहस्तैः सप्तैः बुधयुक्तैः ज्ञस्य च वारे कतं गृहं सरवदं पुत्रदं च स्यात् उक्तं च हस्तार्यमत्वाष्टदास्य उक्तं रास्योदुपे
 पिवा सबुधे बुधवारे च धनपुत्रसंख्यप्रदमिति २७ अथान्ययोगमनुभाह अजैकपादिति पूर्वाभाद्रपदे उत्तरभाद्रपदाज्येष्ठानु राधा स्वाती भरणी निषा
 न्नैः समंदैः शनिश्चरयुक्तैः मंदस्ये च वारे च प्रारब्धं गृहं रक्षोभूतश्चयुतं स्यात् उक्तं च आजपादितं ये याम्यभिन्नं दानलभेपिवा समंदे मंदवारे च गृह्यते यं स
 रासंसेः पुत्रे जातेः यथा तस्मिन् गृह्यते यस्य ससंसेरिति अत्रायं निष्करोऽर्थः पूर्वगृहं भनस्यत्राप्यवधेयानिततो वृषवास्तु चक्रे श्लाघ्यानि पश्चादिदं योग
 पंचकविचार्यमेव गृहं भः शुभं फलदो भवेत् २८ अथ केषां चिन्मतेन द्वारं चक्रं सफलं शार्दूलविक्रीडितेनाह सूर्यसादिति सूर्याधिष्ठितं नक्षत्रात् सुभ

सप्तैः कदास्वार्यमतसहस्तैर्ज्ञस्ये च वारे सरवपुत्रदं स्यात् २७ अजैकपाद हिर्बुध्यशक्रमित्रानलांतकैः समंदैर्मंद
 वारे स्याद् रक्षोभूतयुतं गृहं २८ सूर्यसाद्युगमैः शिरस्यथ फलं लक्ष्मीस्ततः कोणभैर्मागिरुद्धसनंततो गजमितैः श
 र्वासुरसौरव्यं भवेत् देहल्या गुणभैर्मूर्तिर्गृहपतेर्मध्यस्थितैर्केह्रभैः सौरव्यं चक्रमिदं विलोक्य रुधिया द्वारं विधेयं
 शुभम् २९ इति श्रीवास्तुप्रकरणसमाप्तम् ॥

॥ भिश्चतुर्भिर्नक्षत्रैः शिरसि उपरि अवस्थितैः फलं कर्तुः लक्ष्मीप्राप्तिः स्या
 त्ततः नागमैः अष्टभिः कोणमैः कोणेषु वस्थितैः उद्धसनं जनवासरहितं स्यात् तदग्रभैर्गजमितैरष्टमितैर्द्वारशाखावस्थितैर्गृहस्वामिनः
 सौरव्यस्यात् तदग्रिमैः गुणभैस्त्रिभिर्नक्षत्रैः देहल्या मवस्थितैर्गृहस्वामिने मृत्तिः स्यात् ततस्तदग्रिमैर्वेदभैश्चतुर्भिर्नक्षत्रैः मध्यरूपे अवका
 शस्थितैः सौरव्यस्यात् फलं ज्ञार्थमाह चक्रमिति इदं चक्रं विलोक्य रुधिया फलं शुभं फलं द्वारं विधेयं कर्तव्यमिति गयेनोपसंहरति २९
 ॥ इति श्रीदेवज्ञानतस्तदेवज्ञसमधिरचितायां स्वरुतमुद्दुचितामणिटीकायां प्रमिताक्षरायां गृहं भप्रकरणं समाप्तम् १२ ॥

सु.टी.
गु.प्र.
११६

अथगृहप्रवेशप्रकरणं व्याख्यायते तत्रप्रवेशश्चतुर्धा अपूर्वप्रवेशः सपूर्वप्रवेशः द्वंद्वभयप्रवेशः वधूप्रवेशश्चेति तत्रवधूप्रवेशस्यान्वर्थसंज्ञ
कत्वात्प्रसंगं प्रोक्तं सचत्रागृभिहितः अन्येषां लक्षणमाह वसिष्ठः अपूर्वसंज्ञः प्रथमप्रवेशो यात्रावसाने तु सपूर्वसंज्ञः द्वंद्वभयस्त्वग्निमयादि
जातस्त्ववंप्रवेशस्त्रिविधः प्रदिष्टइति नवगृहं निमीययः प्रथमः प्रवेशः सः पूर्वसंज्ञः प्रवेशः यस्तु यात्रानिच्यनेंतरं गृहप्रवेशः ससपूर्वसंज्ञः
यस्तु अग्निभयेनाग्निदाहेन आदेशब्देन क्रुद्धेन राज्ञापातितेन गृहनाशस्तद्गृहं यदा पुनः संपाद्यते तस्मिन् प्रवेशः स द्वंद्वभयइत्युच्यते अन्वर्थसं
ज्ञाच्यं द्वंद्वशीतोष्णप्रशीतशब्देन जल उष्णशब्दनाग्निरुच्यते लक्षणया जलाग्नेनावरतदृष्टिपातेन वा एतपातस्तु जलभयम् अग्निरुत
दाहेन योगृहनाशस्तद्गृहं अग्निभयम् तस्माच्छीतोष्णरूपान्द्वान्युनरुत्थापनेन यदुभयमित्युच्यते द्वंद्वभयं विध्यते तस्मिन्नित्यर्थः अंदिभ्यो जितिमा
स्यर्थोच्यते प्रत्ययः तादृशः प्रवेशो द्वंद्वभयइति तत्रापूर्वसपूर्वप्रवेशयोः कालशब्दादिकमिदं वंशयाह सौम्यायने इति एषु सौम्यायने इत्यादिकेषु पदा

सौम्यायने ज्येष्ठतपोत्तमाधवे यात्रानिच्यतौ नृपतेर्नवे गृहे स्याद्वेशनं द्वास्थमृदुधुवोडुभिर्जन्मर्षलग्नोपचयोदये स्थिरे

र्षसत्कनृपतेर्यात्रानिच्यतौ अथवानवेदूतनोत्थापिते गृहे वेशनं प्रवेशनं स्यात् अत्रसौम्यायने इति मंदबुद्धीनां शीघ्रप्रतिपत्त्यर्थं ज्येष्ठेति ज्ये
माघफाल्गुनवैशाखेषु प्रवेशनं शुभं नारदः अपिसौम्यायने कार्ये नववेशमप्रवेशनं राज्ञा यात्रानिच्यतौ चेति तथा माघफाल्गुनवैशाखज्येष्ठमासेषु
शुभतः प्रवेशो मध्यमे ज्येष्ठे सौम्यायने कार्ये नववेशमप्रवेशनं राज्ञा यात्रानिच्यतौ चेति तथा माघफाल्गुनवैशाखज्येष्ठमासेषु
दिडः नसत्रैः पूर्वदिषु चतुर्दिक्षु सप्तसप्तानुलक्षित इत्याद्युक्तैः मृदुधुवनसत्रैः प्रवेशनं स्यात् यदि कूटारमंदिरं तदिगृहे रुक्ते र्शेयात्स प्रवेशान
विंशतिवसिष्ठोक्तैः अन्यदपि तत्रैव अर्कानिलार्थे इति दस्त्रविष्णुसत्रे विष्टनवमंदिरं यत् अत्र यात्रात्परहस्तयातिशेषु धिष्ये यषु च मृत्युस
यादिति जन्मर्षेति जन्मर्षे जन्मर्षिः जन्मलग्नप्रसिद्धताभ्यामुपचयवृत्तायषष्ठदशमेकादशस्थानं तस्मिन् कर्त्तव्ये लग्ने स्थिरे स्थिरास्थिवृषसिंहवृ

न
न
न

वेशनं शूभं नारदः कर्तुर्जन्मभलग्नेवाताभ्यामुपचयेपिवा प्रवेशलग्नेस्याद्द्विरन्यभेशो कनिस्वतेति सौम्येस्त्रिभेशुभदृष्टियुक्ते लग्नेऽथवाद्यंगु
 हेविलग्नेदतिच सौम्यग्रहयुक्तेद्यंगे द्विस्वभावराशौ १ अथजीर्णगृहप्रवेशविशेषमिद्रवज्रयाह जीर्णगृहदति जीर्णपुरातनेऽन्यनिर्मितेगृहे
 अग्निभयात् अग्निनादाहात् आदिशब्देन बहुवृष्टिराजकोपाद्युपद्रवास्तितेगृहे पुनरपिसम्यगेवकतेऽस्यापितेपूर्वोक्तासर्वेपिर्मासाज्ञेयाः किं
 च मार्गर्जयोः मार्गशीर्षकार्तिकयोः च श्रावणिकेपिश्रावणेपिवेशः प्रवेशः सन्शूभफलदः स्यात् सन्कुमारः गृहारंभोदितैर्मासैर्धिस्यैवारेविशे
 द्गृहमिति अत्रसावान्यतो गृहारंभोदितामासा गृहप्रवेशऽभिहिताः तेच सौम्यफाल्गुनवेशास्वमाघश्रावणकार्तिकाः मासाः स्युर्गृहनिर्माणेषुत्रारोग्य
 धनप्रदाइति नारदोक्ते मार्गशीर्षफाल्गुनश्रावणकार्तिकाविहिताः तत्रोत्तरायणएव गृहप्रवेशस्यवाक्योत्तरविहितत्वात् श्रावणकार्तिकमार्गशीर्ष
 णामुत्तरायणत्वाभावात् विशेषेण न जीर्णगृहप्रवेशाभ्यामव्यवस्था कथं प्रागभिहितनारदवाक्येन उत्तरायणसाहचर्येण नूतनगृहप्रवेशसपूर्वप्रवेश

जीर्णगृहेऽग्न्यादिभयान्नवेपिमार्गर्जयोः श्रावणिकेपिसत्यात् वेशोऽंबुपेज्यानिस्ववासवेषुनावश्यमस्तादिविचारणात्र

योर्विधानात् गृहाऽग्नेदितैर्मासैरित्यनेन तु सामान्यतस्त्रिविधस्यापि प्रवेशस्य विधानात् उत्तरायणीयमासास्त्रिविधगृहप्रवेशशूभः दक्षिणाय ॥ २ ॥
 नीयमासाश्रावणादेस्तु जीर्णगृहप्रवेशविषयाः अतएव नारदो मार्गशीर्षकार्तिकयोर्नूतनप्रवेशे मध्यमत्वमाह अर्थादेव जीर्णगृहप्रवेशोऽक्लृप्तमध्यव
 स्यता अंबुपेति अंबुर्पः शवतारका ईज्यः पुष्यः अनिलस्वातीवासवा धनिष्ठाएषु भेषु जीर्णगृहे अग्न्यादिभयान्नवेपि गृहप्रवेशः शूभः प्राक्पद्योक्तन
 क्षत्रेषु तु शूभएवेतिके मुतिकन्यायादवगम्यते ज्योतिः प्रकाशे प्रवेशो नूतने इत्येध्रुवेर्मित्रैः सूरवाप्तये पुष्यस्वातीपुतैस्तेस्तु जीर्णस्याद्वा सवद्वये इति
 नावश्यमिति अत्रिवंविधे जीर्णगृहे अग्न्यादिभयान्नवेपि आवश्यकमस्तादिविचारणाशूक्रास्तगुर्वस्तबाल्यवार्धकसिंहस्यगुर्वादिदोषाणां विचार
 णाविचारोनास्ति अस्तादयः कालदोषाः संतुमावासंतु तथापि गृहप्रवेशः कार्यः सौपिपचाद्गृहद्विमात्रमंगीकृत्य विहितनसंविधेवकार्यः ॥ ३ ॥

सु०टी०
ग०प्र०
११७

ज्योतिःप्रकाशे नित्यं याने गृहे जीर्णं प्राशने वरिधानके वधू प्रवेशे मांगस्येन मौढ्यं गुरु शूक्रयोरिति वसिष्ठः नवप्रवेशे ह्यथ कालशुद्धिर्न हंसो पूर्विक
योः कदाचित् प्रवेशं पंचांगदिने सुलग्ने वा स्त्वर्चनं पूर्ववदेव कुर्यात् पूर्ववदेव नूतनप्रवेशे यथा वास्तु पूजा तथा हंसो पूर्विकयोरपि कार्ये तुर्यः नारदेन तु
यात्राविधेर्निरुत्तिप्रवेशे कालशुद्धिरपि क्षिंतैवेति तद्वाक्यं प्रागभिहितं तदेतयोर्वाक्ययोरवश्यकानवश्यत्वेन व्यवस्था अत्र त्रिविधेऽपि प्रवेशे प्रवेशना
सत्रं क्रूरक्रांतं क्रूरविद्धं वा सर्वथा वर्ज्यं वसिष्ठः क्रूरग्रहाधिष्ठितविद्धं च विवर्जनीयं त्रिविधप्रवेश इति २ अथ गृहप्रवेशदिनात्साकृत्तव्यं वास्तु पूजा
विवस्वस्तं च सत्रं षोडशोपजातिका पूर्वाह्नेनाह मृदुधुवेति एषु सप्तदशैस्सुनक्षत्रेषु वास्तुपुरुषस्यार्चनं भूतबलिचकारयेत् गृहपतिर्वास्तुपूजां कुपति
पुरोहितो वास्तुपूजां कारयेत् तृकोणं न्यतरस्यामित्यणो कर्तुः कर्मत्वं वास्तुपूजाप्रकारमाह वसिष्ठः निर्माणे मंदिराणां च प्रवेशे त्रिविधेऽपि च वास्तुपू
जाप्रकर्तव्या यस्मात्तं कथयाम्यतः गृहमध्ये हस्तमात्रं समंतात्तं दुलोपरि एकाशीतिपदे कार्यं तल्लेस्तुल्यं कृशो भनम् एकद्वित्रिपदाः पंचचत्वारिंश

मृदुधुवक्षिप्रचरेषु मूलभेवास्त्वर्चनं भूतबलिचकारयेत् त्रिकोणकेंद्राय धनत्रिंशैः शूभैर्लगे त्रिषष्टाय गंतैश्च पाप

त्सु रार्चिताः द्वात्रिंशद्वाह्यतो वक्ष्यमाणाश्चांतस्त्रयोदशतेषां स्थानानि नामानि वक्ष्यामीश्वरकोणतः तत्राग्निः शूभकोणस्थस्त्वसौ ॥ कैः ३
चैकपदेश्वरः आकाशश्चापूरयतः क्रमादेकपदेश्वरे एवं प्राच्यां नवज्ञात्वात्वेवमेवान्यदिक्षु च आद्यश्चात्यावेकपदो द्विपदाः पंचमध्यगाः शिखाद्य
ष्टावाकाशाता अमराः पूर्वभागगाः आद्यश्चात्यावेकपदो द्विपदाः पंचमध्यगाः पूषाद्यष्टौ यमाताः स्युरमरायाम्यभागगाः आद्यश्चात्यावेकपदो द्विपदाः पंच
मध्यगाः अष्टौ पितृगणाधीशात् पापांताः पश्चिमे सराः आद्यतोहावेकपदो द्विपदाः पंचमध्यगाः रोगादिदिसंतः सराः सप्तसौम्यदिशि क्रमात् तत्राद्य
स्थचतुःकोणे स्त्रीशानादिषु च क्रमात् आपः सवित्रविजयरुद्राश्चैकपदेश्वराः मध्ये नवपदे ब्रह्मातस्येशानादिकोणगाः आपवत्तोथ सविता विबुधाधि
पसंज्ञकः राजयस्माच्चत्वारः सराश्चैकपदेश्वराः ब्रह्मणः पूर्वतो दिक्षु त्रिपदाश्चामराजमी अर्यमा च विवस्वांश्चरिनः षष्ठीधरः क्रमात् ॥ ६ ॥ ११७

स्वस्थकेलेषु देवेषु स्यापिते षोडशं भवेत् कोणेषु पंचपंचैव चतुर्थैकपदाः सदा प्रागादिदिक्पदाः पंचपंचयथाक्रमं ब्रह्मणः पर्वतोदिक्पदाः
 ने षोडशं भवेत् कोणेषु पंचपंचैव चतुर्थैकपदाः स्युः समीपगाः हिरण्यरेताः पर्जन्योजयंतः पाकशासनः सूर्यः सत्यो भृशकारि वायुपूषाश्चैतथाः गृह
 सतः पितृपतिर्गंधर्वा भृंगराजकः यमः पितृगणाधीशस्तथादौ वारिकाक्ष्यः रुग्रीवः पुष्पदंतश्च जलाधीशो निशाचरः शेषः पापश्चरोगो हिंसु
 स्वो भल्लाट एव च सोमसर्पोदित्यदिती द्वात्रिंशद्मराः स्मृताः आपश्चैवाषकत्सश्च जयोरंध्रस्तथैव च मध्येनवपदो ब्रह्मा तस्योतस्य समीपगाः
 अजाद्यंत रिता देवाः परितो ब्रह्मणः स्मृताः अर्यमा सविता चैव विवस्वान् विबुधाधिपः मित्रोथराजयश्मा च तथा एश्वी धरः क्रमात् आपवत्सो
 एमः पंच चत्वारिंशत्करोत्तमाः ज्ञात्वेवं स्थाननामानि ब्रह्मणो महितान्यजेत् वास्तुज्ञो वास्तुमंत्रिणं गंधपुष्पासतादिभिः घृणवेनार्चयेद्वापि अथ
 वा स्वस्वनामभिः शुक्लवस्त्रयुगदद्याद्दुपदीपबलेः सह अपूपैर्भूरिनेवेद्यैः वाद्यैः सह समर्चयेत् तांबूलं च ततो दद्यादेवेभ्यश्च एथ कृएथ कृ दत्वा
 पुष्पाजलिं कर्त्ता प्रार्थयेद्वास्तुपुरुषं वास्तुपुरुषं नमस्तेस्तु भृशय्या निरतत्रेमा मद्गृहं धनधान्यादिसमृद्धं कुरु सर्वदा इति प्रार्थ्यततो दद्याद्दक्षिणाम
 र्चकय च विधिभ्यो भोजनं दत्त्वा स्वयमुजीतबंधुभिः एवं यः कुरुते सम्यग्वास्तुपूजां घयत्नतः आरोग्यपुत्रपौत्रादि धनधान्यं लभेन्नरः वास्तुपूजा
 मरुत्वायः प्रविशेन्न वमंदि रमू रोगान्नाना विधानकेशान् श्रुते बहु संकटम् इति वसिष्ठसंहितायां वास्तुशांतिः नारदादयः पंचांशुः द्विमात्रयुक्ते
 पूर्वदिने एव वास्तुपूजामाहुः विधाय पूर्वदिक्सेवास्तुपूजां बलि क्रियामिति तृतीयश्लोकाद्दस्यटीका अथ लग्नशुद्धि तिथिवारशुद्धि चोपजातिको
 चरादैनं द्रक्त्रयाह त्रिकोणेति शुद्धांबुरंध्र इति नवमपंचमप्रथमचतुर्थसप्तमदशमैकादशद्वितीयतृतीयस्थानानामन्यतमस्थानस्थितैः शु
 भैरुपलक्षिते तथा तृतीयषष्ठैकादशस्थानस्थैः पापग्रहेरुपलक्षिते च तथा बुचतुर्थस्थानं रंध्रमष्टमस्थानं तस्मिन् शुद्धे सर्वग्रहरहिते भंबुरंध्रे यस्मिं
 स्तादृशे लग्ने गृहं विशेत् कीदृशे लग्ने विजनुर्भूम्यौ भराशिल्ग्नं च जनुषि जन्मकाले भेजनुर्भेताभ्यां मृत्युरष्टमभवनम् जनुर्भूम्युः विपुतो जनुर्भूम्यु
 र्यस्मिन् स्वजन्मलग्नात्त्वजन्मराशेर्वाऽष्टमराशिः प्रवेशलग्नेन प्रेषित इत्यर्थः पुनः कीदृशे लग्ने व्यकाररिक्ता चरदर्शचित्रे अकारौ प्रसिद्धौ वारौ।

मु० टी०
ग० प्र०
११८

रिक्ता ४।९।१४ उपलक्षणत्वाद्गृहतिथयोपि चरलग्नानिमेषकर्कतुलामकरारव्यानितदंशाश्च दर्शोमावास्याचैत्रमासः विगलीभर्कादयोयः।
स्मिन् अर्काहयः प्रवेशदिनेनिषिद्धा इत्यर्थः अग्रइति गृहप्रवेशसमयेजलपूर्णकलशं स्वसंमुखं कृत्वा द्विजान्ब्राह्मणान्श्चाग्रे कृत्वा प्रवेशं गृहं विशे-
त् वसिष्ठः कृत्वाशुक्रे एष्टतोवामतो कविप्रान्पूज्यानग्रतः पूर्णकुंभम् रम्यहर्म्यतोरणस्रग्वितानैः स्त्रीभिः स्रग्वीगीतवाद्यैर्विशिष्ट इति अयंविधिः
प्रवेशेसाधारणः कीदृशं प्रवेशं भूकूटशुद्धं भूकूटषष्ठाष्टकादि उपलक्षणत्वादिवाहप्रकरणोक्तम् वर्णवश्यं तथातरेत्यादिकंचतेनापिशुद्धम् वसि-
ष्ठः राशिकूटादिकं सर्वदंपत्यारिविचिंतयेदिति ४ अथवामगतार्कज्ञानपूर्वादिमुखे गृहप्रवेशं चेन्द्रवंशयाह वामोरविरिति अष्टमपंचमद्विती-
येकादशस्थानेभ्यः पंचसुस्थानेषु स्थिते रवौ सति प्राग्वदनादिके मंदिरे प्रवेशे गृहप्रवेशे कर्तुं वामोरविरित्यः यथा तस्मिन्लग्ने गृहप्रवेशः कर्तुं
शुद्धं शुभं भ्रुविजनुर्भमृत्यौ व्यर्कारिक्ता चरदर्शचैत्रे अग्रं बुपूर्णकलशं द्विजांश्च कृत्वा विशेषेद्देशं भूकूटशुद्धम् ४ वामोर।
विर्मृत्युसुतार्थलाभतोऽर्के पंचमे प्राग्वदनादि मंदिरे पूर्णातिथौ प्राग्वदने गृहेशुभो नंदादिके याम्यजलोत्तरानने ५॥

मिथ्यते तस्माद्दृष्टं यत्स्थानंततः पंचसुस्थानेषु रके सति पूर्वाभिमुखे गृहे प्रवेशं कर्तुं वामः सूर्यः स्यात् तथा लग्नाद्यत्पंचमस्थानंततः पंचसुस्था-
नेषु रवौ स्थिते दक्षिणाभिमुखे वामो रकः तथैवलग्नाद्यद्वितीयस्थानंततः पंचसुस्थानेषु रवौ स्थिते पश्चिमाभिमुखे वामो रकः तथैवलग्नाद्यदे-
कादशस्थानंततः पंचसुस्थानेषु सूर्ये स्थिते उत्तराभिमुखे गृहे प्रवेशं कर्तुं वामः सूर्य इत्यर्थः उक्तं च रंध्रात्पुत्राद्दनादायात्पंचसुस्थानेषु स्थिते कस्मात्
पूर्वाशादिमुखे गृहं विशेद्दामो भवेद्यत इति पूर्णातिथौ प्राग्वदने पूर्वाभिमुखे गृहे पूर्णातिथौ पंचम्यादशम्या पूर्णमायात्वात् प्रवेशः नंदादिकेतिथि-
गणयाम्यजलोत्तरानने गृहे प्रवेशः यथा दक्षिणाभिमुखे गृहे नंदायां प्रतिपदिषष्ठ्यामेकादश्यां वा प्रवेशः शुभः जलपश्चिमादिकृते हि उः मुखे गृहे।
भद्रायां द्वितीयायां सप्तम्यां द्वादश्यां वा प्रवेशः शुभः उत्तराभिमुखे गृहे जयायां तृतीया ॥ ४ ॥ ६ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ११८

गुरुः नंदाभ्यां दक्षिणद्वारं भद्रायां पश्चिमामुखं जयायामुत्तरद्वारं पूर्णायां पूर्वतो विशेषेति ५ अथ प्रवेशकलशवास्तु चक्रशार्दूलविक्रीडितेनाह वक्रभूरिति
 ति गृहप्रवेशसमयइति सर्वत्रापि संबध्यते कुंभे कलशाकृतिवास्तो रविभातसूर्याक्रान्तनक्षत्रावस्यपुलोपेपंचमी रविभमारभ्य क्रलशस्य मुखे भूरेकसूर्या
 क्रान्तनक्षत्रमेव स्थाप्यं तस्य लंगृहस्याग्निदाहः ततः सूर्यभाक्ताः अग्निमाणि चत्वारिभानि प्राच्यां स्थाप्यानि फलमुद्दसनं जलवासशतं गृहं स्थाप्यं त
 तः कृतायमगताः तदग्निमाणि चत्वारिभानि दक्षिणे स्थाप्यानि फलं गृहपतेलाभः द्रव्यप्राप्तिः ततः कृताः पश्चिमे तदग्निमाणि चत्वारिभानि पश्चिमा
 यां स्थाप्यानि फलं गृहपतेः श्रीप्राप्तिः ततो वेदा उत्तरे तदग्निमाणि चत्वारिभानि उत्तरस्यां स्थाप्यानि फलं कलिः लोकैः सह गृहसंबंधी निरर्थको वादः
 इकदः कस्यात् ततो युगमितास्तदग्निमाणि चत्वारिभानि गर्भे कलशमध्ये स्थाप्यानि फलं विनाशो गर्भस्यैवेत्यर्थः ततो रामास्तदग्निमाणि त्रीणि भा

वक्रभूरविभास्त्रवेशसमये कुंभे ग्निदाहः कृताः प्राच्यामुद्दसनं कृतायमगतालाभः कृताः पश्चिमे श्रीर्विदाकलिरुत्त
 रे युगमिता गर्भे विनाशो गुदे रामस्यैवेत्यर्थमतः स्थिरत्वमनलाः कण्ठे भवेत्सर्वदा ६ ॥ ॥ निगुदे गुह्ये स्थाप्यानि फलं स्थैर्यं गृहपते

बहूकालं तत्र निवासः ततोऽनलास्तदग्निमाणि त्रीणिभानि कुंठे स्थाप्यानि फलं स्थिरत्वं गृहपते भवेत् एवमभिहितानि सप्तविंशतिभानि स्युः ज्यो
 तिः प्रकाशे भूर्वेदंपंचकं त्रिस्त्रिः १।४।४।४।४।४।३।३ प्रवेशकलशे कर्कभात मृतिगतिर्धनं श्रीस्याद्वैरं शुकं स्थिरता मुखमिति अत्र कलश
 चक्रेशु भफलस्थानपतिसत्येव हिहितनक्षत्राणां परिग्रहो युक्तस्तत्रापि यदि अत्र प्रवेशविधित्ति ततद्दिग्गुरवं नक्षत्रपरिग्रहः यथा पूर्वस्यां प्रवे
 शे विधित्तिरेहिण्य मृगवाग्रात्यः दक्षिणमुखं गृहप्रवेशे उत्तराफाल्गुनी चित्रे एव पश्चिमाभिमुखे अनुग्राधोत्तराषाढे एव उत्तराभिमुखे उत्तराभा
 द्रपदारे वयोग्रात्ये इति निष्कर्षार्थः अतएवाक्तं वसिष्ठेन यदि गृहं मंदिरं तद्दिग्क्षैरुक्तैर्क्षैः स्यात्सन्निवेशेन सर्वैरिति तद्दिग्क्षैरिति शानयोः समाना
 धिकरण्येनान्वयः भिन्नवाक्यत्वे तु चकारः कर्तव्यः स्यात् अतएव अर्कानिलायां इति दक्षविष्णुः सै प्रविष्टं न वमं दिरं यत् अद्वयं यत्तत्परहस्तपा

शु.टी.
गु.प्र.
११९

अथगृहप्रकरणप्रवेशोपसंहारं सूचयन् प्रवेशोत्तरकालीनकर्तव्यविधिसुपजात्याह एवंसुलग्ने इति एवं प्रागुक्तप्रकारेण विचारितसुलग्नेशोभनगु
प्रायुते स्थिरराश्यादिके राजावितानपुष्यश्रुतिघोषयुक्तवितानानिवसुमंडयाः पुष्याणिसुवकालुजानिमास्यारीनिश्रुतिघोषोवेदध्वनिश्रुतिर्युक्तं उपलस
गत्वात्तोरणाद्यनेकमांगल्यवस्तुसहितमेतद्विश्वसत्ताकगृहप्रविश्यपश्चात् शिल्पज्ञानगृहोत्थापकानस्यपतिर्विद्वाक्यादीन् देवज्ञानज्योतिर्विदः वि
प्रज्ञानवास्तुपूजाभूतबलिगृहप्रवेशविधिज्ञानपुरोहितप्रभृतीन् पौरान्नागरिकान् पण्डितदीनानाथांधकपणांश्च भूमिहिरण्यवस्त्रैर्यथाशक्त्या
प्रस्तेः समस्तेर्वा उपलक्षणत्वादश्वादिभिर्वा अर्चयेत्सूजयेत् अत्रविशेषमाह वसिष्ठः यद्यस्तु पूजारहितं तदत्तबलित्वनाच्छन्नगृहं विरूपंकपाट
हीनं न विशेषतस्तत्सर्वाऽपदामलियमेव तस्यादिति तस्मात्संकर्षोदमुपरिष्ठाच्छादितंकतवास्तुपूजादत्तबलिमेव गृहप्रवेशेत् प्रवेशोत्तरमाह।

एवंसुलग्नेस्वगृहं प्रविश्यवितानपुष्यश्रुतिघोषयुक्तम् शिल्पज्ञानदेवज्ञविधिज्ञपौरान्नाजाचयेद्भूमिहिरण्यवस्त्रैः ७ ॥ इति
तिदेवज्ञरामविरचिते मुहूर्त्तचिंतामणौ गृहप्रवेशप्रकरणत्रयोदशम् १३ ॥ आसीद्धर्मपुरेषडंगनिगमाध्ये तद्विजैर्मडिते
ज्योतिर्वितिलकः फणीद्रचिते भाष्यकृतातिश्रमः ॥ ॥ श्रीपतिः ततो नृपो विप्रसुहृत्पुरोधसः शिल्पज्ञभूगोत्सविदश्चलिंगिनः ध

नैश्वरत्नैः पशुभिः समर्चयन्सदांधदीनान्पुरवासिनस्तथेति ७ इति गृहप्रवेशप्रकरणम् अथग्रंथसमाप्तौ पितामहवर्षनशादूलविक्रीडितेन
ह आसीदिति धर्मपुरे नर्मदातीरग्रामविशेषे सप्तसिद्धश्चिंतामणिः शशीत किंभूते धर्मपुरेषडंगानि शीक्षारी नितानि विद्यते यस्य एतादृशा यो निगमविद
स्तद्वैतारिणो हि जात्राह्यणादयस्ते मंडिते भूषिते कीदृशश्चिंतामणिर्ज्योतिर्वितिलक इव तिलकः ज्योतिर्विच्छेद इत्यर्थः पुनः कीदृशः फणीद्रः शेष
गः तद्रचिते भाष्ये महाभाष्यकृतातिश्रमोऽन्यभ्यासेन पुनः कीदृशश्चिंतामणिः तत्तज्जातकसंहितागणितकत तानितानि स्वल्पवृहदादिभेदे मानेक
विधः जातकानि जातकशास्त्राणिसंहिताः संहिताशास्त्राणिकरोतितादृशः गणितानि गणितशास्त्राणिकरोतितादृशः पुनः कीदृशः महाभूभुजानामान्यः

७॥
पुनः कीदृशः तर्कलिम् ॥ ७॥
७८

मु. ११०
प्र. १२०

कनिवेदवाक्यविलसदुद्धिः तर्केन्यायशास्त्रं अलंकृति अलंकारशास्त्रम् वेदवाक्यवेदवाक्यविचारप्रतिपादको ग्रंथो मीमांसशास्त्रवेदांतशा
स्त्रं चतेषु विलसती विलासयुक्ता बुद्धिर्यस्य सः ८ अथक्रमप्राप्ततातवर्णनं तेनैव वृत्तेनाह ज्योतिर्विदिति तत्तत्तुस्तस्य चिंतामणिर्देवज्ञसूनुः पु
त्रो नंतइति नाम्ना प्रथयाख्यातिमधिगतः प्राप्त आसीत् कीदृशः ज्योतिर्विद्वणवद्वितांघ्रिकमलः ज्योतिर्विदांगणेन समूहे नवंदितं चरणकमलप
स्यसः पुनः कीदृशः भूमंडले हस्कर इव अध्यायनद्वारा प्रकाश इत्यर्थः पुनः कीदृशः कृती कुशलः ग्रंथकरणसमर्थ इति शेषः ग्रंथकर्तृत्वमेवोत्तर
इति न प्रकाशयति योरम्याभितिरम्याजनिपद्विजातकपद्विदुष्टाशयध्वसिनी इष्टाः जन्मपद्विनिमार्गसंप्रदायानभिज्ञास्तेषामाशयमभिप्रायध्वंस
तत्तज्जातकसंहितामणित्वकमान्यो महाभूभुजांतर्कलंकृतवेदवाक्यविलसदुद्धिः सचिंतामणिः ८ ज्योतिर्विद्वणवं
द्वितांघ्रिकमलस्तत्तत्तुरासीत्कृतीनाम्ना चंतइति प्रथममधिगतो भूमंडलाहस्करः योरम्याजनिपद्वितिसंमकरोदुष्टाशय
ध्वसिनीटीकांचोत्तमकामधेमुगणितेकार्षीत्सतांप्रीत्ये ९ तदात्मजउदारधीर्विबुधनीसुखं धनुजोराणेशपदपंकजहृदिनि
धायरामाभिधः गिरीशनगरेवरेभुजभुजेषु चंद्रैः १५२२ मितेशके विनिरमादिमंस्वसुमुहूर्त्तचिंतामणिम् १० ॥ इति श्रीदेवज्ञरा
मविरचितं मुहूर्त्तचिंतामणिसमाप्तम् ॥ ७५ यतिइतिदुष्टाशयध्वसिनीतामकरोत् तथाउत्तमेन्रह्यपसार्यपक्षप्रतिपादके कामधेनुगणि
तेग्रंथविशेषटीकांचसतांप्रीतयेकार्षीत्तवानित्यर्थः ९ अथस्वनामकथनपूर्वकं ग्रंथसमाप्तिपृथ्वीच्छदसाह तदात्मजइतितस्थानतस्यात्मजी
रासाभिधोगिरीशनगरेवाराणस्यामुहूर्त्तचिंतामणिमुहूर्त्तचिंतामणिवामधेयग्रंथं भुजभुजेषु चंद्रैः १५२२ मितेशके द्वाविंशत्यधिकसप्तदशशत
मितिशके विनिरमादकार्षीत्शेषस्फुटम् १० ॥ इति श्रीदेवज्ञानतस्मै देवज्ञरामविरचितायां स्वकृतमुहूर्त्तचिंतामणिटीकायां प्रसिद्धीसारायां
गृहप्रवेशप्रकरणत्रयोदशसंपूर्णम् समाप्तम् ॥ लिखितमहादेवहीक्षिततिलकेन ॥ सम्वत् १९३० मि. कुवारवदि २ वारं सोमवार

रामः
१२०

॥ इति मुहूर्तचिन्तामणिप्रमितो सराटीका समाप्ताः ॥ सम्वत् १९३० ॥ ६ ॥

